

**FACULTATEA DE TEOLOGIE „ANDREI SAGUNA“
SIBIU**

TEZA DE LICENTA

Ieromonah PATRUNJEL GHEORGHE SERAFIM

**SIBIU
- 1997 -**

**FACULTATEA DE TEOLOGIE „ANDREI SAGUNA“
SIBIU**

**PENTICOSTARUL SI
SPIRITUALITATEA
ORTODOXĂ**

Teză de licență

La catedra de Teologie

Liturgică - sub îndrumarea

P. S. Ep. Prof. Dr. Laurentiu Streza

Sustinută de candidatul

Ierom. Pătrunjel Gheorghe Serafim

SIBIU

- 1997 -

Cuvânt Introduktiv

Născut fiind la țară, într-un mediu religios în care oamenii știu de Dumnezeu și își raportează existența lor la El, odată cu trecerea timpului am început și eu în acest cadru să mă conformez practicilor religioase pentru că așa eram îndrumat în familie. La început spuneam rugăciuni fără a mă ruga, fără a fi conștient că îl rog pe cineva pentru ceva. Tot astfel participam și la sfintele slujbe, fiind condus de părinți, și îmi amintesc că prima mea constatare pe care am făcut-o în legătură cu ce se petrecea în biserică a fost aceea că după o parte a slujbei urmează predica timp în care vorbește doar preotul, după care totul se termină și mergem acasă.

Odată cu trecerea timpului am început să pricep tot mai mult cele ce le făceam raportându-mă la Dumnezeu, pe care îl vedeam ca fiind cineva care ne vrea binele și ne pedepsește când facem răul, când facem ceva împotriva voii Sale.

Înțelegerea celor ce le făceam în legătură cu Dumnezeu mi-a fost mai târziu mult usurată de intrarea în mănăstire, aici implicit de contactul cu părintele Teofil Părăianu, duhovnicul acestei mănăstiri, iar apoi de studiul în cadrul Facultății de Teologie din Sibiu. L-am cunoscut tot mai mult pe Dumnezeu, am început să-mi dau tot mai mult seama de marea Lui dragoste pentru noi, am aflat că rugăciunea este „vorbitura minții cu Dumnezeu”¹. Mi-am dat tot mai mult seama că rugăciunile pe care le avem în cărțile de cult sunt mai mult decât o simplă vorbire cu Dumnezeu, că ele cuprind cugetări de mare adâncime și frumusețe totodată, că în ele se cuprinde întreaga învățătură dogmatică a Bisericii noastre. Astfel cineva rugându-se, învățată totodată, vine în legătură cu tot ce Biserica ne spune despre Dumnezeu și despre viața împreună cu El. Orcine este atent la sfintele slujbe are prilejul să audă ce ne spune Biserica la fiecare praznic ca și în posturi, la prilejuri de sărbătoare și în zile obișnuite, în răstimpuri de pocăință pentru păcatele noastre și în ceasuri de bucurie divină adusă din cer pe pământ.

Mi-am dorit ca lucrarea mea de licență să fie ceva viu, practic, și cerând și sfatul părintelui Teofil care-mi este îndrumător sufletesc am ajuns să mă ocup de subiectul de față. Motivul este încercarea de a arăta, la măsura înțelegerii mele care este mesajul Bisericii adresat nouă în perioada dintre Sfintele Pasti până în prima Duminică după Rusalii. Multi se străduiesc să pună în atenție valoarea postului, a înfrânării, a ascezei, în viața creștinului, și într-adevăr toate acestea sunt de o mare importanță, dar cred că nu trebuie să neglijăm și dimpotrivă, să arătăm valoarea covârșitoare pe care o au în viața noastră binecuvântarea lui Dumnezeu, bucuria izvorâtă dintr-o viață în comuniune cu Dumnezeu. Când prezentăm ceva nu arătăm doar greutățile cu care se realizează lucrul respectiv ci punem accent mai ales pe valoarea lui. La fel, când prezentăm Ortodoxia, trebuie să punem în lumină valorile ei, să arătăm darurile pe care Dumnezeu vrea să le reverse asupra omului, să prezentăm omul cel nou, omul luminat de Dumnezeu, fiu al lui Dumnezeu, frate al Mântuitorului, templu în care Duhul Sfânt vrea să-și facă sălas. Toate aceste lucruri sunt prezentate și strigate în „**Penticostar**”, cartea de cult a Bisericii ce cuprinde cântările rânduite pentru slujbele din perioada amintită.

¹ Evagrie Ponticul, Capete despre rugăciune, în Filocalia vol.1, Buc. 1992, p.92.

În partea introductivă a lucrării am făcut o prezentare a Penticostarului, am arătat ce este acesta, cum a evoluat și s-a dezvoltat în timp, cum a ajuns să fie cunoscut de noi, ce cuprinde și ce are el specific. Tot aici am făcut o prezentare a spiritualității, diferențiind în cadrul acesteia spiritualitatea ortodoxă și arătând apoi ce are aceasta specific și pe ce se întemeiază.

După această parte introductivă am trecut la prezentarea spiritualității ce se degajă din cântările cuprinse în Penticostar. Mai întâi m-am oprit asupra celor trei mari sărbători din cuprinsul Penticostarului încercând să pun în atenție luminile de gând ce se revarsă cu prilejul acestor praznice.

În următoarea parte a lucrării am prezentat toate duminicile cuprinse în această perioadă, cu chipul lor de spiritualitate.

În partea ultimă m-am oprit asupra unor zile deosebite din vremea Penticostarului, prilej cu care am încercat să pun în atenție spiritualitatea legată de ele.

În încheierea lucrării am prezentat câteva concluzii referitoare la spiritualitatea ortodoxă, așa cum se reflectă ea în Penticostar punând în atenție „Cuvântul” Sfântului Ioan Gură de Aur din noaptea de Paști, monument de spiritualitate ortodoxă, pe care l-am prezentat ca epilog al lucrării.

La sfârșit de drum spun cu Sfântul Ioan Hrisostom „*Slavă lui Dumnezeu pentru toate*”, multumind Prea Sfântului Părinte Profesor Doctor Laurentiu Streza care m-a îndrumat și sprijinit la elaborarea lucrării, părintelui Teofil Părăianu care a avut de fapt ideea acestui subiect și care mi-a dat prețioase îndrumări pentru întocmirea lui, dar care mai ales îmi oferă un exemplu, un model de trăire a bucuriei pascale, și de asemenea întregului corp profesoral care m-a povățuit și luminat, care m-a ajutat să-mi formez o gândire teologică, duhovnicească.

Mulumesc de asemenea părinților mei; părinților trupesti care mi-au dat viață și m-au crescut în spiritul Evangheliei, străduindu-se să-mi dea lumina care vine de sus, și părinților din mănăstire care mi-au stat alături în timpul studiilor.

Prin această lucrare și prin tot ce voi face de acum încolo doresc ca așa cum a spus Sfântul Ioan Botezătorul „*Acela (Hristos) să crească iar eu să mă micșorez*”², doresc să pot spune cu Sfântul Prooroc Samuel: „*Grăiește Doamne că robul tău ascultă*”³, și cu Maica Domnului: „*Iată roaba (robul) Domnului, fie mie după cuvântul tău*”⁴.

Ieromonah Pătrunjel Gheorghe Serafim

² Ioan 3,30

³ I Regi 3,30

⁴ Luca 1,38

I. Consideratii generale asupra Penticostarului

Vorbind despre Penticostar si spiritualitatea ortodoxă, sau mai precis, despre spiritualitatea cuprinsă în Penticostar, se cade mai întâi să zăbovim asupra Penticostarului. Ce este Penticostarul? Ce autoritate are el în Biserică? Ce mesaj ne transmite?, sunt întrebări la care cu acest prilej trebuie să oferim un răspuns.

1. Ce este Penticostarul?

Penticostarul este cartea de cult a Bisericii Ortodoxe care „contine rânduiala serviciilor dumnezeiesti de la Duminica Pastilor până la Duminica Tuturor Sfintilor”⁵.

Acesta „urmează imediat după finitul Triodului”⁶ si „este pentru cincizecime aceea ce e Triodul pentru patruzecime”⁷. Penticostarul poartă numele de „*Triod înflorit*” pentru că „si el are trei- si patrucântări ca si Triodul ajunării, iar în timpurile vechi întrebuintarea Penticostarului se începea din ziua în care se terminau serviciile patruzecimii, adică la Invierea lui Lazăr, sau mai vârtos de la Duminica Floriilor”⁸.

Numele Penticostarului, „**Pentikostarion**”, i se trage tocmai de la perioada ale cărei cântări le cuprinde, numită cincizecime, iar în grecește „**pentikosti**”. El contine „cântările de veselie ale Invierii lui Hristos în care se vădește pretutindenea bucuria cea mare a crestinului”⁹, cântările pentru slujbele praznicului Inăltării si pentru cel al Rusaliilor, precum si pe cele ale duminicilor si tuturor zilelor acestei perioade. Cuprinsul si întrebuintarea acestei cărți, la slujbele Cincizecimii au făcut ca ea să primească numele de **Penticostar**.

2. Istoricul Penticostarului

⁵ Dr. Vasile Mitrofanovici, Liturgica Bisericii Ortodoxe Răsăritene, Prelegeri Academice prelucrate complete si editate de Prof. Dr. Teodor Tarnavski, Cernăuți, 1909, p. 245

⁶ Badea Ciresanu, Tezaurul Liturgic al Sfintei Biserici Crestine Ortodoxe de Răsărit, Tomul 2, Bucuresti, 1910, p. 392.

⁷ Dr. Vasile Mitrofanovici, op.cit., p. 244.

⁸ Ibidem, p.245.

⁹ Badea Ciresanu, op.cit. p . 393.

În forma și cu cuprinsul de astăzi Pentecostarul nu are decât câteva sute de ani. Să vedem cum a luat naștere și cum a ajuns să fie ceea ce este în zilele noastre. Pentru aceasta suntem nevoiți să ne întoarcem pe firul istoriei până la începuturile creștinismului. Astfel îi vedem pe primii creștini, foarte mulți proveniți din iudei, aducând cu ei în Biserică elemente ale cultului lor de până atunci. Liturgia sau frângerea pâinii, era în aceste începuturi încadrată de cântări și citiri sacre din Vechiul Testament, îndeosebi din psalmi, astfel încât cultul din biserică nu se deosebea la început prea mult de cel din sinagogă. Unii creștini chiar continuau să meargă și la sinagoga pe care o părăseau treptat, pe măsură ce Biserica se organiza, membrii ei constituindu-se tot mai mult ca o entitate separată, ce avea în centru pe Hristos cel înviat din morți.

Cultul creștin cu accent vechitestamentar a tinut în toată perioada secolului I. Cu începutul secolului al doilea al creștinismului însă, „Biserica nu se mai îndestula cu cântările provenite din Vechiul Testament și cu cântarea psalmilor ci de acum înainte se ridicară bărbați creștini înzestrați cu știință și fondul pietății care începură a compune imne în spiritul Evangheliei. Mai greu a fost până să se facă începutul iar de aici înainte numărul imnurilor bisericești a sporit tot mai mult până ce s-a compus marea multime a cântărilor din Biserica noastră, trecute în cărțile ritualistice ortodoxe”¹⁰. Primele imne erau compuse aproape în întregime din cuvintele Sfintei Scripturi. „Scriitorii cântărilor bisericești, totuși foarte buni cunoscători ai scripturilor au crezut că atunci vor aduce lui Dumnezeu cântările cele mai plăcute, când le vor face cât se poate mai mult din înseși cuvintele lui Dumnezeu și după felul cum le-a vorbit El în Sfânta Scriptură”¹¹. Apoi imnografiile bisericești au început a cânta și evenimentele din zilele lor; triumful Bisericii asupra tiranilor persecutori, asupra ereticilor de tot felul, măreția Bisericii, doctrina ei dogmatică și morală dar în cea mai mare măsură au preamărit pe martiri, laudând credința și dragostea lor fierbinte, nădejdea lor în Dumnezeu, care i-au făcut să nu bage în seamă chinurile la care erau supuși.

Pentru primele imne ale Bisericii n-a fost nevoie de cărți aparte. „Câteva file aveau la sfârșitul Psaltirii, cartea imnelor prin excelență, erau de ajuns să le cuprindă”¹².

„În epoca următoare însă Troparele ajunseră să formeze o carte aparte, un fel de nouă psaltire. Acest volum până la un punct un fel de <<supliment al psaltirii>> se numea Tropologhion, el fiind baza și originea tuturor celorlalte cărți de imne bisericești”¹³. Pornind de la această bază, cărțile imnografice de ritual s-au definit în timp cu individualitatea lor aparte. Când Sfântul Ioan Damaschin a orânduit în Octoih cântările sau imnele Invierii pentru duminici după cele opt glasuri, Tropologhionul a fost degajat prin aceasta de o parte din conținutul său,

¹⁰ Ibidem, p. 491.

¹¹ Dr. Ioan Bălan, Autorii Cărilor Liturgice, în rev. „Cultura Creștină”, 1911, nr. 18, p. 592.

¹² Pr. Petre Vintilescu, Despre poezia imnografică din cărțile de ritual și cântarea bisericească, București, 1937, p. 151.

¹³ Ibidem p. 151.

rămânând de atunci înainte numai cu ciclul anual al imnelor pentru sărbătorile fixe, preludiul Mineelor de mai târziu, și cu cele pentru partea mobilă a anului bisericesc care corespunde Triodului și Penticostarului de astăzi. De altfel imnele pentru cursul Păresimilor și până la Duminica Tuturor Sfinților erau subsumate în acea epocă sub unicul titlu de **Triod**. Aceasta nu numai pentru simplul motiv că rânduiala cunoscută azi sub numele de „Penticostar“ este alcătuită din triode și tetraode ca și a Postului Mare ci și pentru că în vechime slujba Penticostarului începea la Florii ¹⁴.

Procesul de codificare a imnelor bisericești a fost foarte intens în secolul al-x-lea și la începutul celui de-al xl-lea, în care se pare că în linii mari s-a încheiat, secolul al xl-lea fiind acela în care Triodul s-a emancipat ca volum aparte de imne¹⁵, și prin urmare din această vreme putem vorbi și de Penticostar. Sigur că nu aceea de atunci a rămas forma lor definitivă. Cărțile de cult au mai suferit apoi alte modificări, simplificări, adăugiri și combinări de canoane, lucru de altfel cu totul normal.

Compunerea poeziei bisericești s-a terminat abia în secolul al-xv-lea, iar cele scrise mai târziu sunt doar mici completări ale unor lucrări deja alcătuite ¹⁶.

După cele prezentate până acum, putem trage concluzia că dacă ar fi să căutăm un autor al Penticostarului am putea numi în cele din urmă unul, și anume Biserica. „Locul actual al imnelor din cărțile noastre de ritual e rezultatul unor repetate suprapuneri și stratificări“¹⁷, care deși porneau de jos în sus, se făceau totuși numai sub supravegherea și cu binecuvântarea Bisericii.

Între cei care au compus imne și canoane ce intră în componenta Penticostarului putem să-i amintim pe: Roman Melodul, Anatolie, Andrei Critianul, Cosma de Mayuma, Gheorghe Nicomideanul, Nichifor Calist Xantupol (sec.xlv.), acesta din urmă fiind autorul Sinaxarelor Triodului și Penticostarului. Această listă a autorilor, deși lungă este totuși incompletă și în unele locuri nesigură. Autorii multor imne rămân necunoscuți, iar unii din cei menționați nu pot fi sigur identificați. Acesta este și cazul celui căruia i se atribuie în cea mai mare măsură alcătuirea Penticostarului. Despre acest imnograf stim sigur că se numea Iosif și că a trăit în secolul al-lx-lea. Unii spun că este vorba de Iosif Studitul, arhiepiscopul Tesalonicului (+830), fratele Sfântului Teodor Studitul. Ei susțin că ucenicii lui Teodor Studitul, sub cârmuirea lui Iosif, fratele Sfântului Teodor „au alcătuit Triodul cu slujba Marelui Post precum și Penticostarul cu cântările de la Pasti până la Rusalii“¹⁸. Alții spun că este vorba despre Iosif Scriitorul de Cântări (+883),

¹⁴ Ibidem. p.152

¹⁵ Ibidem. p. 153.

¹⁶ Badea Ciresanu, op.cit. p. 492

¹⁷ Pr. Petre Vintilescu, op.cit. p. 145.

¹⁸ Arhim. Athanasie Dincă, Sfântul Teodor Studitul-Viața, Activitatea și Operele Sale, București, 1940, p. 78.

monah de origine siciliană care a trăit la Constantinopol și a întrecut pe toți scriitorii de cântări bisericești cu multimea imnelor pe care le-a compus.

Putem astfel concluziona că autorul Penticostarului rămâne Biserica sub ocrotirea și în slujba căreia au ostenit toți imnograful care și-au adus aportul la alcătuirea cărților de slujbă de care ne folosim noi astăzi pentru a-L preamări pe Dumnezeu. În forma sa ultimă, așa cum se prezintă azi, Penticostarul a ajuns abia în secolul al-xlv-lea (când i s-au adăugat Sinaxarele), după această dată el nemaisuferind modificări esențiale.

a) *Istoria Penticostarului în țara noastră*

În țara noastră, Penticostarul a ajuns relativ târziu, și ca toate cărțile de cult mai întâi în limba slavonă.

Primul Penticostar slavon tipărit la noi în țară (în același volum cu Triodul) a apărut sub numele de „**Triod-Penticostar**“ în anul 1550¹⁹ (alăturat se poate vedea o copie de pe foaia de titlu).

Un alt Triod-Penticostar, în slavonă, cu frumoase gravuri în lemn, a fost tipărit de diaconul Coresi (împreună cu zece ucenici ai săi), în 1557-1558, la Târgoviste.²⁰

La 1649, sub îndrumarea mitropolitului Ștefan al Ungrovlahiei²¹, s-a tipărit la Târgoviste un „**Penticostar slavonesc**“, „din porunca și cu cheltuiala principesei Elena cu mila lui Dumnezeu stăpâna și doamna Țării Românești, soția prealuminatului domn Io Mateiu Basaraba“²², cum se arată în prefata cărții.

Cunoaștem o altă ediție a Penticostarului în slavonă, dar cu tipicul în românește la Buzău în anul 1701, tipărită în timpul episcopului Mitrofan.²³ În prefata acestuia se spune că: „s-au tipărit din porunca și totă cheltuiala Prealuminatului Domn Io Constantin Basarab Voivoda, Mitropolit a totă țara fiind Kir Teodosie“.²⁴

În limba română Penticostarul a văzut lumina tiparului în anul 1743. În acest an el era tipărit la București de mitropolitul Neofit, traducerea din grecește fiind făcută de Ianachie Vtori²⁵, și la Râmnic unde fusese tradus de episcopul

¹⁹ Ioan Bianu și Nerva Hordos, Bibliografia Românească Veche, Tomul I, București, 1903, p. 32

²⁰ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Manual pentru Seminariile Teologice, Sibiu, 1972, p. 125.

²¹ Ibidem, p. 134.

²² Ioan Bianu și Nerva Hordos, op. cit. p. 171.

²³ Mircea Păcurariu, op. cit. p. 186.

²⁴ Ioan Bianu și Nerva Hordos, op. cit. p. 412 și 538.

²⁵ Ioan Bianu și Nerva Hodos, Bibliografia Românească Veche, Tomul II, București 1910, p. 70.

Damaschin Dascăul, și era tipărit de urmașul acestuia, episcopul Clement. Menționăm aici faptul că traducerea Penticostarului nu s-a făcut din slavonă ci din greacă.

De la această dată edițiile au fost tot mai numeroase, Penticostarul apărând în 1753 în Moldova, tipărit de mitropolitul Iacov, apoi la Râmnic în 1767, București 1768, 1780, 1782, Râmnic 1785, București 1800, Iași 1800.

În Transilvania Penticostarul a apărut în mai multe ediții la Blaj în 1762, 1768, 1786, în acest din urmă an fiind tipărit „*sub stăpânirea Prea Înălțatei Împărăteșei Râmleanilor, Printesei Ardealului, Iproci Doamnei Maria Terezia*”.²⁶ Dacă edițiile de mai sus apăreau în cadrul Bisericii Greco-Catolice, românii transilvăneni ortodocși au reușit să tipărească Penticostarul la Sibiu în 1805.

Mai menționăm o ultimă ediție a Penticostarului la București în 1820, în prefata cărui se menționează că din cele două izvoare existente, cel aparținând lui Kir Neofit și cel al lui Damaschin episcopul Rimnicului, această ediție folosea izvorul cel din urmă.

După aceea tipărițiile au continuat, Penticostarul, ca toate cărțile de cult de altfel s-a răspândit în întreaga țară, astfel că tot cel ce are urechi de auzit poate să asculte strigătele de bucurie ale Bisericii care vestesc pretutindeni Învierea Mântuitorului, precum și toate celelalte lucruri cuprinse în Penticostar.

3. Cum este alcătuit Penticostarul?

Pentru a înțelege bine cum este alcătuit Penticostarul și de ce este alcătuit astfel trebuie să avem în vedere două lucruri. Mai întâi faptul că Penticostarul este una din cele trei cărți de cult ce se folosesc în Biserică în cursul unui an bisericesc (Octoih Triod și Penticostar), având o structură asemănătoare cu celelalte două cărți, cuprinzând (în special) cântările pentru slujbele de la Vecernie și Utrenie. În al doilea rând, Penticostarul cuprinde cântări pentru o perioadă de timp bine determinată.

El începe cu cântările slujbei de la Sfintele Pasti, ce se continuă în toată Săptămâna luminată, și se încheie cu cântările slujbelor din Duminica Tuturor Sfintilor.

În Penticostar avem cântările pentru slujbele a trei mari praznice împărătești. La început, se găsesc cântările rânduite pentru slujbele de la Sfintele Pasti. Mergând pe firul Penticostarului, după patruzeci de zile de la Pasti se găsesc cântările slujbelor de la Înălțarea Domnului, iar la cincizeci de zile cele pentru slujbele de la Pogorârea Duhului Sfânt. Aceste trei mari sărbători sunt cele care dau tonul pentru întreaga perioadă a Penticostarului.

Începând cu Duminica Învierii, Penticostarul cuprinde cântările rânduite pentru slujbele din toate zilele până la Duminica Tuturor Sfintilor. Astfel, la început

²⁶ Ioan Bianu și Dan Simionescu, Bibliografia Românească Veche, Tomul IV, București, 1944. p. 100.

sunt cuprinse cântările care vestesc Invierea Mântuitorului, pentru slujba din Duminica Pastilor ce se continuă în toată Săptămâna luminată. În vinerea din această săptămână se prăznuiește și „*Izvorul de viață dătător al Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu*“, deci aici avem și cântările specifice acestei sărbători. Urmează apoi Duminica Tomei și săptămâna următoare ei, Duminica Mironositelor, cu cântările specifice acestui moment, care se fac auzite în toată săptămâna a treia după Paști. Penticostarul continuă cu cântările slujbelor din Duminica Slăbănogului, cântări ce răsună în biserici și în zilele următoare ei, iar în miercuria săptămânii acesteia se face pomenirea „*Injumătățirii Praznicului Cincizecimii*“, sărbătoare ale cărei cântări se continuă apoi în paralel cu cele specifice duminicii anterioare și ale celei posterioare timp de o săptămână. În Duminica a cincea după Paști se face pomenirea Femeii Samarinence, evocată de cântările rânduite pentru acest prilej, care se rostesc în întreaga săptămână care urmează acestei duminici. În Duminica a șasea după Paști se face pomenirea minunii vindecării de către Mântuitorul a unui orb din naștere, iar în joia săptămânii ce urmează acestei duminici se prăznuiește Înălțarea Domnului. Penticostarul continuă cu cântările slujbelor din Duminica a șaptea după Paști - „*A celor 318 Părinți de la Sfântul Intâiul Sobor din Niceea*“. În vinerea ce urmează după această duminică se face pomenirea „*tuturor celor din veac răposati întru dreapta cinstire de Dumnezeu și întru nădejdea învierii și vieții vesnice*“. Duminica a opta după Paști e chiar Duminica Cincizecimii ale cărei cântări guvernează în slujbele din toată săptămâna următoare ei iar Prima Duminică după Rusalii este cea închinată prăznuirii Tuturor Sfintilor. Penticostarul se încheie cu cântările pentru slujbele din această duminică. Trebuie să menționăm aici că spre deosebire de Triod în care numele și specificul cântărilor de la strană din o anumită săptămână precedă pe cele ale duminicii următoare, în Penticostar numele duminicii este cel care dă tonul pentru specificul săptămânii următoare ei.

În concluzie putem spune că Penticostarul cuprinde în sine cântările rânduite pentru slujbele bisericesti începând cu Sfintele Paști și continuând cu toate duminicile și săptămânile următoare fiecareia dintre ele și sfârșind cu Duminica Tuturor Sfintilor, perioadă în care o tonalitate deosebită o dau cele trei mari sărbători cuprinse în ea: Sfintele Paști, Înălțarea Mântuitorului și Pogorârea Duhului Sfânt.

4. Vremea Penticostarului

Acest subiect l-am prezentat într-o mare măsură vorbind despre alcătuirea Penticostarului, deoarece între cuprinsul acestuia și timpul când se folosește există o unitate indisolubilă.

Penticostarul, cuprinzând cântările rânduite pentru slujbe ce se săvârșesc în momente strict determinate este evident că nu poate fi folosit decât la aceste momente, în a căror atmosferă ne introduce și al căror specific ni-l descoperă.

Cum deja am arătat, vremea în care se folosește Penticostarul începe cu Sfintele Paști și se continuă cu duminicile ce urmează acestui praznic, cu sărbătoarea Înălțării Domnului și cu cea a Pogorârii Sfântului Duh, încheindu-se cu Duminica Tuturor Sfintilor. Timpul Penticostarului începe asadar la sărbătoarea

Sfintelor Pasti si se termină în Prima Duminică după Pogorârea Sfântului Duh, a Tuturor Sfintilor.

Desi cuprinde în fiecare an aceeași perioadă duhovnicească aceasta nu se acoperă însă în mod exact cu o anumită perioadă calendaristică. Datorită faptului că Sfintele Pasti nu au o dată stabilă în calendarul bisericesc ci în fiecare an cad la o altă dată calendaristică și timpul în care se folosește Penticostarul se modifică în funcție de data la care cad Pastile în fiecare an, astfel că duhovnicește vorbind vremea lui e mereu aceeași dar din punct de vedere calendaristic timpul acestuia diferă de la un an la altul.

Dătătoare de ton pentru vremea Penticostarului fiind Sfintele Pasti, care în situația calendaristică-bisericească actuală, pot cădea la noi între 7 aprilie și 8 mai, timpul calendaristic în care se folosește Penticostarul poate și el prin urmare să înceapă cel mai curând la 7 aprilie și cel mai târziu la 8 mai, astfel că vremea calendaristică în care el se folosește poate începe oricând în acest interval de timp sfârșindu-se după 57 de zile date de intervalul dintre Învierea Domnului și Dumunica Tuturor Sfintilor.

În ciuda acestei variații de aproximativ o lună, timp în care la noi se folosește Penticostarul, vremea sărbătorilor a căror măreție o descopere este mereu Primăvara. Odată cu învierea întregii naturi din moartea de peste iarnă, odată cu bucuria ce însoțeste trezirea la viață și vietiuirea din belsug, Biserica ne desteaptă la o altă viață, ne trezește din amortirea spirituală la viața cu Hristos și la bucuria pricinuită de zdrobirea morții prin Învierea Mintuitorului, la bucuria împreunăpetrecerii cu Hristos în Duhul Sfânt, pusă în lumină de întregul Penticostar.

5. Specificul Penticostarului

Această lucrare tratează pe larg ceea ce îi este specific Penticostarului, spiritualitatea ce caracterizează în parte fiecare sărbătoare din vremea acestuia, astfel încât aici ne mărginim doar la prezentarea a câtorva linii generale.

Dacă Triodului îi este specifică pocăinta, efortul omului în căutarea lui Dumnezeu, Penticostarul încununează acest efort, prezentându-L pe Dumnezeu în ipostaza în care El se pleacă spre om pentru a-l face pe acesta părtaş darurilor Sale. Observăm încă o dată strânsa legătură Triod-Penticostar, care explică foarte bine faptul că cele două cărți de cult au format mult timp, un singur corp. În perioada Postului Mare, omul se supune unui îndelungat efort ascetic, dar întreaga pocăintă pe care el o face în acest timp, este însoțită de nădejde, de speranța că efortul lui va fi încununat, ori această bucurie a încununării învâluie de-a dreptul creștinătatea în noaptea Pastilor, când Penticostarul vestește întregii lumi Învierea lui Hristos, chemând întregul univers să se împărtășească de bucuria cea mare a Invierii Domnului.

„ Cerurile după cuviință să se veselească și pământul să se

*bucure, si să prăznuiască toată lumea cea văzută si cea nevăzută;
că a înviat Hristos, veselia cea vesnică“.*²⁷

Prin Invierea lui Hristos se termină o parte a istoriei, începând alta, începând Impărăția cea vesnică, pentru că prin Inviere lantul mortii a fost zdrobit si usile raiului ne sunt iarăsi deschise. Prin Invierea Sa din morti Mântuitorul ne-a făcut părtași tuturor darurilor Sale, ne-a dat puterea de a putea primi plinătatea darurilor Sfintei Treimi, pe care Dumnezeu vrea să le reverse asupra noastră. Inviind din morti Hristos ne-a adus viață, lumină pace si bucurie.

*„Hristos a înviat din morti cu moartea pe moarte
călcând si celor din mormânturi viață dăruindu-le“.*²⁸

*„Acum toate s-au umplut de lumină: cerul si pământul
si cele dedesupt. Deci să prăznuiască toată lumea Invierea,
lui Hristos întru care s-a întărit“.*²⁹

*„Desi Te-ai pogorât în mormânt, Cel ce esti fără de moarte,
dar putera iadului ai zdrobit si ai înviat ca un biruitor Hristoase
Dumnezeule, zicând femeilor mironosite: Bucurati-vă! si
Apostolilor tăi pace dăruindu-le, Cela ce dai celor căzuti sculare“.*³⁰

La Înălțare Ucenicii Mântuitorului s-au împărtășit de binecuvântarea Lui, dată ca ultim gest asupra lumii, în momentul când se înălța la cer,³¹ binecuvântare ce împreună cu făgăduinta trimerii Sfântului Duh este pricinuitoare de si mai multă bucurie lumii.

*„Inălțatu-Te-ai întru slavă HristoaseDumnezeul nostru,
bucurie făcând Ucenicilor cu făgăduinta Sfântului Duh, încredintându-se ei prin binecuvântare, că Tu esti Fiul lui Dumnezeu
Mântuitorul lumii“.*³²

Cu praznicul Cincizecimii se plineste si bogăția de daruri ce se revarsă asupra noastră. Acum totul e preschimbat de lumina Duhului Sfânt.

*„Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel cere-
resc, aflat-am credinta cea adevărată, nedespărtitei Treimi în-*

²⁷ Penticostarul, Bucuresti, 1953, Utrenia Pastilor, cântarea,1, oda 2, p. 7.

²⁸ Ibidem. Utrenia Pastilor, tropar, p. 6.

²⁹ Ibidem. Utrenia Pastilor, cântarea 3, oda 1, p. 7.

³⁰ Ibidem. Utrenia Pastilor, Condac, p. 9.

³¹ Luca, 24, 51.

³² Penticostar, ed cit. Joia a sasea după Pasti (a Înălțării), Miercuri seara, Vecernia Mică, tropar, p. 279.

chinându-ne, că aceasta ne-a mântuit pre noi“.³³

Prin Pogorârea Duhului Sfânt asupra Ucenicilor s-a constituit Biserica cu sarcina de a mântui lumea:

„Bine esti cuvântat Hristoase Dumnezeu nostru, Cea ce prea înțelepti pe pescari i-ai arătat, trimitându-le lor Duhul Sfânt și printr-însii lumea ai vânat, Iubitorule de oameni, slavă Tie“.³⁴

Rezultatul colaborării omului cu darul lui Dumnezeu este sfintenia. Crestinii adevărați, creștinii împliniți sunt sfintii. În ultima duminică a Pentecostarului, Biserica îi are în atenție pe toți sfintii din toate timpurile, mărturie a conlucrării omului cu darul pe care Dumnezeu i-l dă neconținut. Sfintii sunt o mărturie a unității, a bucuriei din Impărăția lui Dumnezeu deschisă prin Înviere, la ospățul căreia suntem invitați toți pentru a ne desfăta de împreunăpetrecerea cu Dumnezeu.

„Adunarea sfintilor, unită fiind Tie prin dragoste și de Tine îndulcindu-se pe fată și curat, întru bucurie hora cea nesfârșită dăntuiește, împreună cu îngerii în jurul Tău, Purtătorule de grijă al tuturor Dumnezeule și Doamne“.³⁵

Iată că înainte de a purcede la încercarea de a vedea care este spiritualitatea specifică fiecărei duminici și sărbători din perioada Pentecostarului, putem spune că acesta îl prezintă pe Dumnezeu ca fiind Cel ce revarsă toate bunătățile Sale asupra omului, în măsura în care acesta le poate cuprinde, și pe sfinti ca oameni care au primit cu bucurie aceste daruri, au conlucrat cu ele și au adus roade. Avem în Pentecostar **Sfintenia Domnului** prezentată ca izvor pentru **Sfintenia omului** care este văzută ca împlinire.

„Impărate ceresc, Mângâietorule, Duhul adevărului, Carele pretutindenea esti, și toate le plinesti, Vistierul bunătăților și Dătătorule de viață, vino și Te sălăsluiește întru noi și ne curătește pe noi de toată spurcăciunea și mântuiește, Bunule, sufletele noastre“.³⁶

II. Spiritualitatea ortodoxă

³³ *Ibidem*. Duminica Cincizecimii, Sâmbătă seara, Vecernia Mare, Doamne strigat-am, stihira 4, p. 361.

³⁴ *Ibidem*. Duminica Cincizecimii, Sâmbătă seara, Vecernia Mică, tropar, p. 360.

³⁵ *Ibidem*. Duminica Tuturor Sfintilor, Utrenie, cântarea 4, canonul Tuturor Sfintilor, oda 1, p. 425

³⁶ *Ibidem*. Duminica Cincizecimii, Utrenie, Laude, Slavă, Si acum..., p. 374.

1. Ce înțelegem prin „spiritualitate“?

Relatia noastră cu Dumnezeu, rugăciunea, întregul cult al Bisericii intră în sfera a ceea ce îndeobște circumscriem cu ajutorul noțiunii de „*spiritualitate*“, ba chiar sunt expresia cea mai aleasă a vieții spirituale ³⁷.

„In uzul lingvistic actual, prin spiritualitate, derivată de la spiritus se înțelege în general ceea ce are de-a face cu viața interioară și preocupările spirituale, spre deosebire de ceea ce ține de sfera materială, corporală“.³⁸ Cuvântul spiritualitate include aspecte ale civilizației, toată cultura și mai ales raportul omului cu Dumnezeu și cu semenii. Potrivit creștinismului, cuvântul „*spiritual*“ trimite la Duhul Sfânt (Spiritus Sanctus). Spiritualitatea adevărată este o manifestare a Duhului Sfânt coborât în sufletul omenesc. Ea înseamnă subordonarea existenței omenești spiritului care dezvăluie ființei umane originea cerească a întregii existențe și trasează itinerarul și scopul vieții spirituale. În cadrul creștinismului se poate vorbi de diferite spiritualități (ortodoxă, catolică, protestantă, etc.), dar și în afara creștinismului se pot diferenția marile spiritualități ale lumii. Subordonarea conștiinței a spiritului nostru suveranității infinite a Lui Dumnezeu înseamnă să trăim propria noastră spiritualitate. „*Dacă cineva aude glasul Meu, Eu voi intra și voi cina cu el și el cu Mine*“.³⁹ Viața spirituală vine de sus. Ea este inaugurată de Dumnezeu însuși prin darul prezentei Sale și se dezvoltă în interiorul omului. Această semnificație foarte cuprinzătoare și totodată vagă a noțiunii de spiritualitate poate avea un efect negativ asupra înțelegerii creștine a vieții spirituale deoarece acum apar ca spirituale foarte multe lucruri care aparțin cu totul altor sfere.⁴⁰

Prin spiritualitate putem înțelege caracterul a ceea ce este spiritual dar și un ansamblu de idei ce caracterizează o colectivitate. În creștinism cele două idei formează un singur corp iar pericolul amintit, de a lua drept adevărate unele false spiritualități este înlăturat îndată ce ne adâncim în studiul spiritualității ortodoxe.

2. Se poate vorbi despre o spiritualitate ortodoxă? În ce constă ea?

Toate națiunile lumii, toate marile religii și-au dezvoltat propriile lor spiritualități. Privind cu ochi critic din exterior, observăm că în istorie viața

³⁷ Ieromonah Gabriel Bunge, Practica Rugăciunii Personale după Tradiția Sfinților Părinți sau Comoara în Vase de Lut, traducere de Diac. Ioan Ică jr. după originalul german Irdene Gefäse. Die praxis des persönlichen Gebetes nach der Überlieferung der heiligen Väter, Editura Deisis, Sibiu, 1996, p.31.

³⁸ Ibidem, p. 31.

³⁹ Apocalipsa 3, 20.

⁴⁰ Ieromonah Gabriel Bunge, op.cit. p. 31.

spirituală s-a pretat adeseori la erori în filozofie, cultură și în experiența religioasă. Fapt este că toate națiunile lumii au realizat valori specifice cu particularități anume. Acest lucru se datorează faptului că întreaga omenire a păstrat și după căderea în păcat frânturi mai mult sau mai puțin umbrite din Revelație, deoarece chipul lui Dumnezeu nu s-a sters total din om după păcatul protopărinților, cu toate că a fost întunecat de acesta, ci a rămas în continuare imprimat în om, călăuzindu-l mereu spre împlinirea binelui, spre origini, spre Dumnezeu.

Sursa, originea vieții spirituale, a întregii spiritualități, este Dumnezeu însuși, spiritul prin excelență. Una din persoanele Sfintei Treimi se numește chiar Duhul Sfânt (Agios Pneumatos-Spiritus Sanctus). Incununând creația, Dumnezeu l-a plăsmuit pe om, alcătuiindu-l din trup material și suflet nemuritor. *„Atunci luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fata lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie“*.⁴¹ Iată că spiritul omului își are rădăcina în Dumnezeu, datorită acestui fapt fiind nemuritor, după chipul Creatorului. Spiritul este cel care însufletește materia, cel care dă viață omului, este partea care îl leagă pe om de Dumnezeu și prin care omul ține legătura cu Acesta, cu Creatorul și tinta vieții sale.

Pentru progresul spiritual al omului, Dumnezeu i-a dat acestuia diferite legi după care să se conducă. Omul a avut la început o lege în Paradis, o alta după cădere, la fel și după potop. Deoarece oamenii călcau în continuare legile date lor, Dumnezeu, găsind vrednic pentru credința și faptele lui pe Avraam, și-a ales din urmașii lui un popor în viața căruia a intervenit direct, conducându-l spre împlinirea scopului sădit în om de la creație. În acest mod, spre deosebire de celelalte religii, care sigur au valoarea lor, fiind încercări ale omului de a se apropia de Dumnezeu, religia mozaică era revelată de Insuși Dumnezeu, fiind astfel singura care posedă adevărul absolut despre El. Revelația Vechiului Testament a fost desăvârșită prin întruparea celei de-a doua Persoane a Sfintei Treimi, Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care a venit să plinească Legea⁴² și să călăuzească oamenii la întregul adevăr, deoarece acesta fusese descoperit în Vechiul Testament numai în parte din cauza copilăriei oamenilor, din pricina neputinței lor de a-l primi în întregime. Astfel creștinismul apare drept revelația plinătății adevărului și se constituie prin acțiunea directă, nemijlocită a Fiului lui Dumnezeu, drept singura Cale adevărată, în măsură să-l conducă pe om acolo unde Dumnezeu l-a destinat să ajungă. Din păcate, creștinii nu au reușit să învingă tensiunile interioare, să urmeze învățătura așa cum a fost revelată de Insuși Fiul lui Dumnezeu și în loc să-și ducă viața conform cerințelor credinței au ajuns să schimbe în multe locuri credința după modul lor de viață, și în cele din urmă creștinătatea s-a dezbinat. Astfel s-a ajuns ca astăzi să vorbim de un creștinism răsăritean cu o spiritualitate corespunzătoare (greacă, slavă, română) și de un creștinism latin apusean, având o spiritualitate deosebită. Încă din secolul al-xvi-lea, din creștinismul apusean s-a desprins o ramură - protestantismul - care voia să găsească ceea ce catolicii pierduseră dar

⁴¹ Facere 2, 7.

⁴² Matei 5, 17.

necăutând acolo unde trebuia au ajuns la o mai mare îndepăratre de ceea ce trebuia să fie, scindându-se apoi în alte grupări, care au dat multimea sectelor de astăzi.

Din fericire Biserica Răsăritului a reusit să se mențină pe linia dată de Hristos, pe care au mers apoi Sfintii Apostoli și urmașii acestora, a reusit să străbată veacurile cu „*gândul lui Hristos*”⁴³, așa cum sfătuia odinioară Sfântul Apostol Pavel pe creștinii din Filipi. Datorită faptului că au păstrat învățătura Mântuitorului neschimbată creștinii din Răsărit s-au numit ortodocși, iar credința, respectiv spiritualitatea lor ortodoxă.

Să vedem acum în ce constă această spiritualitate. Am arătat care este obârșia spiritului și a spiritualității, precum și tinta ei, am văzut că spiritul este partea din om care tinde mereu în sus spre Creatorul și Desăvârșitorul vieții sale, că prin spirit omul ține legătura cu Dumnezeu, spiritualitatea nefiind altceva decât caracterul întregii lucrări spirituale a omului. Incercând să definim acum spiritualitatea ortodoxă putem spune cu părintele Stăniloae că ea „prezintă procesul înaintării creștinului pe drumul desăvârșirii în Hristos prin curățirea de patimi și dobândirea virtuților, proces care se săvârșește într-o anumită ordine. Cu alte cuvinte ea descrie modul în care creștinul poate înainta de la curățirea de o patimă la curățirea de o alta, și deodată cu aceasta la dobândirea diferitelor virtuți, acestea înscriindu-se pe o anumită scară de desăvârșire și culminând în iubire, starea care reprezintă curățirea de toate patimile și dobândirea tuturor virtuților. Înaintând spre această culme, omul înaintază totodată și în unirea cu Hristos, și odată cu aceasta în cunoașterea Lui, prin experiență, care este totodată și îndumnezeirea sa”⁴⁴. Spiritualitatea ortodoxă urmărește desăvârșirea credinciosului în Hristos. Aceasta însă se poate dobândi doar prin participarea la viața divino-umană a lui Hristos. Putem spune astfel că tinta spiritualității ortodoxe este desăvârșirea omului credincios prin unirea lui cu Hristos și întipărirea lui tot mai deplină de chipul umanității lui Hristos, plină de Dumnezeu, că este deci unirea omului credincios cu Dumnezeu în Hristos.⁴⁵

Deoarece Dumnezeu este nesfârșit, tinta unirii cu El nu corespunde niciodată unui capăt de la care să nu se mai poată înainta, ceea ce practic înseamnă că desăvârșirea e fără de hotar. În acest proces mistică ortodoxă a distins mereu două etape: una a purificării de patimi și dobândirii virtuților, în care un rol pregnant îl are efortul duhovnicesc al omului, și o alta, următoare acesteia, în care viața e mereu mai înaintată în unirea cu Dumnezeu și în care efortul omului e înlocuit în mare măsură de lucrarea harului lui Dumnezeu, omul dând aici din partea lui mai mult receptivitatea pentru umplerea de tot mai multă viață dumnezeiască.⁴⁶ „În Răsărit se mai folosește pentru caracterizarea acestei uniri (a omului cu

⁴³ Filipeni 2, 5.

⁴⁴ Preot Prof. Dr. Acad. Dumitru Stăniloae, *Ascetica și Mistica Ortodoxă, Vol. I. Ascetica*, Editura Deisis, 1993, Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul, Alba Iulia, p. 5.

⁴⁵ *Ibidem.* p. 6.

⁴⁶ *Ibidem.* p. 6.

Dumnezeu) și termenul îndrăznet de îndumnezeire⁴⁷, astfel încât tinta spiritualității creștine ortodoxe „este trăirea stării de îndumnezeire sau participare la viața dumnezeiască”.⁴⁸

În concluzie putem afirma că spiritualitatea ortodoxă prezintă procesul purificării de patimi și de îndumnezeire a omului ce se încununază cu starea de participare la viața dumnezeiască.

3. Pe ce se întemeiază spiritualitatea ortodoxă?

Am arătat că spiritualitatea noastră își are punctul de plecare chiar la Dumnezeu, că ea se bazează pe Revelația dată de El omului, revelație cuprinsă în Sfânta Scriptură și în Sfânta Traditie. Constatăm însă că spiritualitatea catolică deși are aceleași baze este totodată mult diferită de cea ortodoxă. În ce-i privește pe protestanți care au lepădat Sfânta Traditie, după principiul - „*Sola Scriptura*” - deși pretind că se bazează pe Biblie, interpretând-o însă fără a avea vre-o normă, ajung să contrazică Biblia cu ea însăși. Neoprotestanții afirmă totuși că îl propovăduiesc pe Hristos, dar observăm că Hristos cel propovăduit de ei, e adesea diferit de adevăratul Hristos. Oare sunt mai mulți Hristosi? Desigur că nu. La această multiplicitate a lui Hristos s-a ajuns numai datorită faptului că unii creștini s-au îndepărtat de adevărata învățătură „*voind să fie învățători ai Legii, dar neînțelegând nici cele ce spun, nici cele pentru care dau adevăr*”⁴⁹, și în loc să stăruie în adevăr „*s-au întors spre deșertă vorbărie*”.⁵⁰ Știm că întreaga Revelație dumnezeiască este cuprinsă în Sfânta Scriptură și în Sfânta Traditie, dar precum credința este moartă fără fapte, tot așa Revelația primește viață în Biserică, în tradiția vie a Bisericii. Biserica este aceea care interpretează Scriptura, care dă norma pentru interpretarea ei. Și în Apus Biserica Ortodoxă este cunoscută drept: „Biserica celor șapte Sinoade Ecumenice și a Sfinților Părinți”.⁵¹ Aceea care interpretează Scriptura este Biserica vie, constituită ca Trup mistic al lui Hristos, condusă de El însuși și asistată de Duhul Sfânt. Această Biserică a luat ființă la Cincizecime, când Duhul Sfânt S-a pogorât asupra ucenicilor adunați atunci la Ierusalim.⁵² Duhul Sfânt este Cel care i-a însufletit pe profeti, i-a insuflat pe autorii cărților sfinte, S-a pogorât peste Apostoli, a fost transmis de aceștia mai departe prin Taina Hirotoniei tuturor urmașilor lor până astăzi, El este Cel care i-a întărit pe martiri să rabde chinurile nelepândându-și credința, Cel care i-a călăuzit pe cuvioși în

⁴⁷ *Ibidem*. p. 7.

⁴⁸ *Ibidem*. p. 7.

⁴⁹ I Timotei 1,7.

⁵⁰ I Timotei 1, 6.

⁵¹ Christian Schütz, *Praktisches Lexikon der Spiritualität*, Freiburg-Basel-Viena, 1988, p. 1212.

⁵² Faptele Apostolilor 2, 1-4.

pustiu spre Hristos. Duhul Sfânt este Cel care i-a luminat pe alcătuitoarii de imne bisericești și i-a asistat pe Părinți în sinoade, ajutându-i la dezlegarea celor mai grele probleme dogmatice. Se poate spune într-un cuvânt că întreaga lucrare spirituală a Bisericii este asistată, dirijată de Duhul Sfânt. Astfel spiritualitatea ortodoxă se bazează pe norma pe care o dă Biserica. Doar ea fiind călăuzită de Duhul Sfânt se poate mentine în adevăr. În Ortodoxie nu stă în centru Sfânta Scriptură sau Sfânta Tradiție ci Biserica care fiind asistată de Duhul Sfânt le interpretează pe acestea, dându-ne nouă învățătura spre mântuire.

„Identitatea și coerența Bisericii Ortodoxe se exprimă în Tradiția ei, care este un ansamblu de componente esențiale: Sfânta Scriptură, mărturisirea de credință apostolică, dogmele sinoadelor ecumenice, teologia exegetică și interpretativă a Părinților Bisericii, structura instituțională, cultul, spiritualitatea“.⁵³ „Principiul prin excelență al dogmaticii ortodoxe, care este autenticitatea mărturisirii de credință, vine din faptul că aceasta este asumată de cultul public și de doxologia liturgică a Bisericii“.⁵⁴ Întreaga doctrină a Bisericii, spiritualitatea ei fiind cuprinsă în cărțile de cult, în cadrul sfințelor slujbe, noi venim în contact cu ea, ne-o putem însuși. Astfel cineva rugându-se, fiind atent la cele ce se rostesc în biserică, poate ajunge să cunoască foarte multe despre Dumnezeu, despre relația noastră cu El, despre modul cum cineva poate să se despășimească, desăvârșească și îndumnezeiască.

Baza întregii spiritualități ortodoxe este asadar învățătura Bisericii noastre, iar la aceasta credincioșii ortodocși ajung în cea mai mare măsură atunci când iau parte la lucrarea sacerdotală a Bisericii. La sfințele slujbe precum și în rugăciunile particulare, credincioșii se roagă și totodată învată cui se roagă, cum și pentru ce să se roage. În aceste rugăciuni ei găsesc răspunsul Bisericii la toate întrebările mari ale vieții. În cadrul cultului credincioșii află deasemenea, ce ne spune Biserica cu prilejul fiecărei sărbători, la fiecare moment liturgic, astfel că pe drept cuvânt cei ce se roagă își înmultesc înțelepciunea. Se împlinesc cu ei cele spuse de Evagrie Ponticul, și anume că cei ce se roagă devin teologi.

III. Sărbătorile Pentecostarului cu spiritualitatea lor

⁵³Pr. Prof. Dr. Ion Bria, Curs de Dogmatică (Curs tipărit), Sibiu, 1996, p. 6.

⁵⁴Ibidem, p. 12.

Penticostarul cuprinde cântările pentru slujbele a trei mari praznice ale Ortodoxiei: Invierea Domnului sau Sfintele Pasti, Înălțarea la cer a Mântuitorului și Pogorârea Sfântului Duh sau Rusaliile. Spiritualitatea ce se degajă cu prilejul acestor praznice străbate și domină întreaga perioadă a Penticostarului.

Prima sărbătoare a acestei perioade este Invierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

*„Această vestită și sfântă zi, una a Sâmbetelor împărătească și doamnă, praznic al praznicelor este și sărbătoare a sărbătorilor; întru care binecuvântăm pe Hristos în veci“.*⁵⁵

După timpul de pocăință din Postul Mare, după o săptămână în care am cugetat la Patimile Mântuitorului, suferite pentru mântuirea noastră, Biserica ne conduce prin cântările slujbei Pastilor, într-o altă perioadă de maximă bucurie adusă de Invierea Domnului nostru Iisus Hristos, bucurie pe care o trăim în noaptea de Pasti și în toată Săptămâna luminată, și pe care o prelungim până în miercuria din ajunul Înălțării Domnului, timp în care sfintele slujbe ne tin în atmosfera de gând a Invierii Mântuitorului. Prin importanta evenimentului sărbătorit, prin atmosfera de maximă tensiune a sfintelor slujbe, cât și prin lungimea lui, praznicul Pastilor este cea mai mare sărbătoare a Ortodoxiei. Invierea Domnului este inima spiritualității ortodoxe iar sărbătoarea Pastilor rămâne misterul central al cultului ortodox care își aruncă razele peste întregul an liturgic și cult ortodox.

A doua mare sărbătoare din vremea Penticostarului este Înălțarea Domnului la cer. Mărirea lui Hristos cel înviat din morți s-a terminat pe pământ cu Înălțarea lui la cer, petrecută la patruzeci de zile după sfânta Lui Inviere ⁵⁶, sărbătoare pe care Biserica o prăznuiește în mod solemn. Sfintele slujbe ne tin în atmosfera de gând a acestui praznic timp de zece zile, începute miercuri înainte de Înălțare și continuând până în vinerea din săptămâna următoare praznicului. La bucuria pe care am avut-o din Invierea Domnului, se adaugă acum alta. Mântuitorul se înalță la cer, dovedind prin aceasta că de acolo a și venit, deschizându-ne nouă calea spre Tatăl, și făgăduind totodată venirea în lume a Sfântului Duh, cea de a treia Persoană a Sfintei Treimi, pentru a petrece pururea cu noi până la sfârșitul veacurilor.

*„Înalțatu-Te-ai întru slavă Hristoase Dumnezeu nostru, bucurie făcând ucenicilor cu făgăduinta Sfântului Duh; încredințându-se ei prin binecuvântare, că tu esti Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii“.*⁵⁷

Făgăduinta Mântuitorului făcută la Înălțarea Sa la cer se împlineste la Cincizecime, praznic sărbătorit la sfârșitul perioadei Penticostarului, la care prin

⁵⁵ Penticostarul, ed.cit. Utrenia Invierii, cântarea 8, irmos, p. 11.

⁵⁶ Dr. Vasile Mitrofanovici, op.cit. p. 650.

⁵⁷ Penticostarul, op.cit. Joia a sasea după Pasti (a Înălțării), Vecernia Mică, tropar, p. 279.

Pogorârea Sfântului Duh se pecetluiește cu sigiliul Sfintei Treimi întreaga lucrare a Bisericii.

*„Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel cereșc, aflat-am credința cea adevărată, nedespărțitei Treimi închinându-ne; că Aceasta ne-a mântuit pe noi “.*⁵⁸

Sfintele slujbe ne tin în atmosfera Cincizecimii timp de șapte zile, care încep în sâmbăta dinaintea praznicului, terminându-se în sâmbăta următoare lui. Putem numi această sărbătoare praznicul Bisericii, deoarece acum este sărbătoarea plinătății darurilor lui Dumnezeu, pe care Duhul, „*Dumnezeu și îndumnezeitor*“ le lucrează în Biserică, în oamenii cei credincioși. Importanța praznicului se poate vedea și din aceea că în continuare, numărătoarea duminicilor din cadrul anului bisericesc se face avându-se ca punct de referință Duminica Rusaliilor.

Cele trei mari praznice din vremea Penticostarului se constituie ca sărbători de bucurie adusă din cer pe pământ, bucurie izvorâtă din marea dragoste a lui Dumnezeu pentru întregul neam omenesc. Cele trei sărbători nu sunt altceva decât manifestări ale lucrării lui Dumnezeu de a ne ridica pe noi la bucuria împreunăpetrecerii cu El în lumina cea neânserată a împărăției Sale.

A. Sfintele Pasti și Săptămâna luminată, culmea spiritualității ortodoxe

*„ Invierea Ta Hristoase, îngerii o laudă în ceruri și pe noi pe pământ ne învrednicește, cu inimă curată să Te mărim “.*⁵⁹

Invierea Domnului (*Anastasis tou Hristou, Ressurrectio Domini*) reprezintă centrul de gravitație și axa lumii.⁶⁰ Ea este baza pe care se sprijină întregul edificiu al religiei creștine, fundamentul credinței, al spiritualității noastre. Cuvântul „*Pasti*“, „*Pasca*“, este de proveniență ebraică, însemnând trecere. La Pasti, evreii își aminteau cu sărbătorire de trecerea prin Marea Rosie spre libertatea din pământul făgăduinței (Canaan). Noi creștinii, serbăm Pastile în amintirea răscumpărării neamului omenesc, prin Patimile, Moartea și Invierea lui Hristos, a Mielului nevinovat și preacurat, Care a luat păcatele lumii, în amintirea mântuirii

⁵⁸ *Ibidem.* Duminica Cincizecimii, Sâmbăta seara, Vecernia Mare, Doamne strigat-am, stihira 4, p. 361.

⁵⁹ *Octoih mic*, Sibiu, 1991, glas 6 Sâmbăta seara, Vecernie, stihioavnă, stihira 1, p. 11.

⁶⁰ Michel Quenot, *La Résurrection et l'Icone*, Mame, 1992, p. 91.

noastre din robia diavolului si a păcatului.⁶¹ Pastile sunt cea mai veche sărbătoare creștină. Ele au început a fi serbate imediat după Învierea lui Hristos, fiind prăznuite de Apostoli, care au îndemnat pe credincioși să le serbeze și ei.⁶² „*Drept aceea, să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al viclesugului, ci cu azimile curăției și ale adevărului*“ (I Corinteni, 5, 8), spunea Sfântul Apostol Pavel, adresându-se creștinilor din Corint. Praznicul Învierii întrece cu strălucirea solemnității serviciului său toate celelalte sărbători ale anului.

Penticostarul începe cu rânduiala de slujbă pentru ziua de Pasti, cu Utrenia Pastilor, care e aceeași pentru fiecare zi a săptămânii luminate. Singura deosebire la Utrenia din Săptămâna luminată este că pentru fiecare zi doar laudele (hvalitele) sunt deosebite, restul fiind la fel.

Utreniei din ziua de Pasti îi premerge o mică slujbă de Înviere care începe cu ocolirea bisericii și se face în totalitate în afara locasului de cult. Această slujbă premergătoare se face numai în ziua de Pasti.

Cea de-a doua rânduială de slujbă din Penticostar, în Săptămâna luminată, și de altfel pentru tot restul Penticostarului este rânduiala Vecerniei. În săptămâna luminată, Vecernia se deosebeste de la o zi la alta prin stihirile de la „*Doamne strigat-am*“, care sunt cele de sâmbătă seara de la cele opt glasuri, cu excepția glasului al șaptelea, pentru fiecare zi fiind rânduite stihirile unui glas, începând cu glasul al doilea, care e la Vecernia din ziua de Pasti și la laudele de luni din Săptămâna luminată. Textele din Penticostar rânduite în vederea sfintelor slujbe de Pasti și din toată Săptămâna luminată și sfintele slujbe realizate pe baza acestor texte sunt izbucniri și revărsări de bucurie, sunt bucuria în acțiune.

La Pasti și în vremea Săptămânii luminate, la Utrenie, Sfânta noastră Biserică nu are nimic altceva de spus decât bucuria izvorâtă din mormântul dător de viață al Mântuitorului celui ce a înviat. Bucuria aceasta o vestesc și o trăiesc credincioșii și la slujbele înmormântării, când se întâmplă ca o astfel de slujbă să se facă la Pasti și în Săptămâna Pastilor, căci în această săptămână de se va întâmpla să se facă slujbă de înmormântare, în loc de oricare din cele patru slujbe de înmormântare - a mirenilor, a preoților și a diaconilor de mir, a pruncilor, sau a călugărilor - se face slujba înmormântării din Săptămâna luminată, care nu este altceva decât Utrenia din ziua de Pasti. Tot Utrenia din ziua de Pasti e și cadrul slujbei de sfintire a apei, când această slujbă se face în Săptămâna luminată. De observat că la Pasti și în toată Săptămâna luminată, în cuprinsul slujbelor nu se pomenesc păcatele, nici nu se fac cereri de iertare, nici nu se citesc psalmi. Totul e o prăznuire în care apar doar două cereri, amândouă privind o și mai mare angajare în trăirea celor ce tin de sărbătorire. Astfel, când se înconjoară biserica înainte de începutul Utreniei din ziua de Pasti se cântă, repetându-se stăruitor următoarele cuvinte în care e cuprinsă și o cerere.

*„Învierea Ta Hristoase Dumnezeu, îngerii o laudă în ceruri,
și pe noi, pe pământ, învrednicește-ne, cu inimă curată să Te*

⁶¹ Vasile Mitrofanovici, *op. cit.* p. 120.

⁶² *Ibidem.* p. 120.

mărim“.⁶³

A doua cerere din cuprinsul Utreniei de Pasti priveste Pastile din vesnicie si trăirea pascală cea mai presus de lume, căci zicem:

„O Pastile cele mari si preasfintite Hristoase! O, Intelep-ciunea si Cuvântul lui Dumnezeu si Puterea! Dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine mai adevărat, în ziua cea neânserată a împărăției Tale“.⁶⁴

Amândouă aceste cereri privesc progresul în trăirea evenimentelor de la Pasti, ele fiind legate de sărbătoarea Sfintei Invieri.

1. Cuvinte de la Pasti despre Pasti

Dintre toate sărbătorile din anul bisericesc, în Ortodoxie, Pastile sunt singura sărbătoare la care se fac afirmatii despre sărbătoarea însăși. Numai la Pasti, în timpul slujbei, sunt cuvinte despre Pasti. Numai la Pasti sunt exclamatii despre Pasti, care se intercalează în atmosfera de bucurie specifică Pastilor. Astfel una din cântările de la slujba de Pasti se ocupă în chip deosebit de Pasti, căci glăsuiește:

„Pastile cele sfintite, Pastile cele nouă si sfinte, Pastile cele de taină, Pastile cele cinstite, Pastile Hristos Izbăvitorul, Pastile cele fără prihană, Pastile cele mari, Pastile credinciosilor, Pastile care au deschis nouă portile raiului, Pastile cele ce sfintesc pe toti credinciosii, astăzi nouă s-au arătat“.⁶⁵

Intr-o altă stihiră din aceeași serie, se adaugă în același sens:

„Pastile cele frumoase, Pastile Domnului, Pastile; Pastile cele preacinstite nouă ne-au răsărit; Pastile cu bucurie unul pe altul să ne îmbrățisăm; O Pastile, izbăvire de întristare!“⁶⁶

Ne sunt cunoscute apoi si afirmatii ca acestea: *„Pastile lui Dumnezeu cele mântuitoare*“⁶⁷, *„Pastile cele vesnice*“⁶⁸, *„Pastile cele curățitoare*“.⁶⁹

⁶³ Octoih Mic, ed. cit. glas 6, Sâmbătă seara, Vecernie, stihoavnă, stihira 1. p. 111.

⁶⁴ Penticostarul, ed.cit. Utrenia Pastilor, cântarea 9, oda 2, p. 12.

⁶⁵ Ibidem. laude, stihira 1 din stihirile Pastilor, p.13.

⁶⁶ Ibidem. laude, stihira 4 din ale Pastilor, p. 14.

⁶⁷ Ibidem. cântarea 5, oda 2, p. 8.

⁶⁸ Ibidem. cântarea 5, stihira 1, p. 8.

⁶⁹ Ibidem. cântarea 4, oda 2, p. 8.

Sirul acestor cuvinte de la Pasti despre Pasti începe cu exclamarea: „*Pastile Domnului, Pastile*“!⁷⁰ si cu lămurirea: „*Că din moarte la viață si de pe pământ la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce-I cântăm cântare de biruintă*“.⁷¹

2. Ce sărbătorim la Pasti?

Stim că Pastile sunt mari si sfinte si sfintite si prea cinstite si mântuitoare si vesnice, si e firesc să ne întrebăm: Ce se prăznuiește în ziua de Pasti sau la sărbătoarea Pastilor, ce trebuie să înțelegem prin cuvântul **Pasti**? Un răspuns lămurit la această întrebare ni-l dă Sinaxarul din ziua de Pasti, unde citim: „*In Sfânta si Marea Duminică a Pastilor prăznuim Invierea cea dătătoare de viață a Domnului si Dumnezeului si Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Numim sărbătoarea de azi Pasti după cuvântul care în vechiul grai evreiesc însemnează trecere; fiindcă aceasta este ziua în care Dumnezeu a adus lumea dintru neființă întru ființă. Intru această zi smulgând Dumnezeu pe poporul Israelitean din mâna Faraonului, l-a trecut prin Marea Rosie si tot în această zi, S-a pogorât din ceruri si S-a sălăsluit în pântecele Fecioarei. Iar acum, smulgând tot neamul omenesc din fundul iadului, l-a suit la cer si l-a adus iarăsi la vechea vrednicie a nemuririi... Drept aceea, bucurându-ne peste fire, prăznuim cu strălucire, Invierea, închipuind bucuria cu care s-a îmbogățit firea noastră prin îndurarea milostivirilor lui Dumnezeu*“.⁷²

La slujba de Pasti în care e cuprins si Sinaxarul pomenit, cu privire la prăznuirea de Pasti se spun următoarele: „*Prăznuim omorârea mortii, sfărâmarea iadului si începătura altei vieti vesnice*“.⁷³ Aceasta stiind-o, nu rămânem numai la prăznuirea propriu zisă, ci adăugăm la ea si lauda din partea noastră, adusă Pricinuitorului: „*...Si săltând lăudăm pe Pricinuitorul, pe Unul cel binecuvântat, Dumnezeul părintilor si preaslăvit*“.⁷⁴

Omorârea mortii, sfărâmarea iadului si începătura altei vieti vesnice a realizat-o Mântuitorul prin Invierea Sa din morti. O mărturisim si aceasta tot la slujba de Pasti, când vorbind cu Domnul cel ce a înviat, zicem:

„*Pogorātu-Te-ai întru cele mai de jos ale pământului si ai sfărâmat încuietorile cele vesnice, care tineau pe cei legati, Hristoase; si a treia zi, precum Iona din chit, ai înviat din mormânt*“.⁷⁵

⁷⁰ Ibidem. cântarea 1, irmos. p. 7.

⁷¹ Ibidem. cântarea 1, irmos, p. 7.

⁷² Ibidem. Sinaxar, p. 9.

⁷³ Ibidem. cântarea 7, oda 2, p. 11.

⁷⁴ Ibidem. cântarea 7, oda 2, p. 11.

⁷⁵ Ibidem. cântarea 6, irmos, p. 8.

În aceeași ordine de idei vorbim cu Domnul Hristos și rostind sau cântând Condacul praznicului:

*„De Te-ai și pogorât în mormânt, Căla ce ești fără de moarte, dar puterea iadului ai zdrobit și ai înviait ca un biruitor, Hristoase Dumnezeule, zicând femeilor Mironosite: Bucurați-vă! și Apostolilor Tăi pace dăruindu-le, Căla ce dai celor căzuți sculare“.*⁷⁶

Și pentru că la Paști în mod principal avem în vedere Învierea lui Hristos, și pe Hristos cel înviat, stăruim în vestirea că:

*„Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcând și celor din mormânturi, viață dăruindu-le“.*⁷⁷

Pe scurt, la Sfintele Paști, luarea aminte ne este la Învierea Domnului Hristos cel ce a înviat, iar prin Învierea Sa a nimicit moartea, a sfârșit iadul și a pus temelia unei vieți noi, izvorâte din Învierea Sa.

3. Jertfă și Înviere.

Asumându-și prin Întruparea Sa întreaga umanitate, Hristos a restasurat-o prin a Sa Moarte - Înviere. Învierii Lui îi premerg Răstignirea și Pătimirile, urmate de Moartea pe cruce, sfârșitul care era totodată un început.⁷⁸ Hristos a primit „starea de ultimă desăvârșire ca om pentru a reveni la viața fără de sfârșit nu prin puterea omenească, ci prin tăria ce o avea sufletul Lui de la Dumnezeu, după ce-l pregătise pentru aceasta. Cu cât a primit această stare de pătimire mai de bună voie, cu atât se arăta mai în stare să o învingă în Sine și în cei ce vor face la fel din credință în El“⁷⁹. În lumina Învierii Pătimile, Răstignirea și Moartea lui Iisus sunt și rămân cu valoarea de jertfă ispășitoare pentru mântuirea oamenilor. Aceasta o înțeleg, o cugetă și o trăiesc credincioșii mai cu seamă la Paști, când sunt chemați să cinstească nu numai Învierea Domnului ci și Pătimirile Lui care au dus la Înviere. În acest înțeles se spune la Paști de trei ori:

„Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus, Unuia celui fără de păcat. Crucii Tale ne închinăm Hristoase și Sfântă Învierea Ta o lăudăm și slăvim; că Tu ești Dumnezeul nostru, afară de Tine pe altul nu știm, numele Tău numim. Veniți toți credincioșii să ne închinăm Sfintei Învierii lui Hristos; că iată a venit prin cruce bucurie la toată lumea. Totdeauna binecuvântând pe Domnul, lăudăm Învierea Lui ; că răstignire răbdând

⁷⁶ Ibidem. Condac, p. 9.

⁷⁷ Ibidem. Tropar, p. 6.

⁷⁸ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Chipul Evanghelic al lui Iisus Hristos, Sibiu, 1991, p. 256.

⁷⁹ Ibidem. p. 256.

pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat".⁸⁰

Cea dintâi chemare care se face în această stihiră e chemarea la închinare către Domnul Hristos cel înviat, căci se zice: „*Invierea lui Hristos văzând să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus, Unuia celui fără de păcat*“, dar nu rămânem numai la Invierea Domnului, ci știind că prin moartea Sa, Hristos ne-a eliberat de toate piedicile, transformând moartea în „*trecere*“ către viață⁸¹, avem în vedere și Jertfa Lui mântuitoare cuprinsă în Crucea făcătoare de viață, de vreme ce zicem: „*Crucii Tale ne închinăm Hristoase și Sfântă Invierea Ta o lăudăm și o mărim*“. De la Hristos cel înviat, gândul ni se îndreaptă spre Hristos cel răstignit. Gândul la Invierea Domnului ne duce la Domnul Hristos care a înviat, iar Invierea Domnului pune în valoare și dă sens sfintelor Pătimiri ale Mântuitorului. Amândouă acestea le cuprinde Crucea Mântuitorului, căci ea nu înfățișează doar jertfa de bunăvoie a lui Hristos, ci înfățișează deopotrivă și sfânta Sa Inviere, fiind și semn al biruinței prin Inviere. De aceea puțin mai departe citim și rostim: „*Veniti toti credinciosii să ne închinăm Sfintei Invierii lui Hristos, că iată a venit prin cruce bucurie la toată lumea*“. În aceste cuvinte este încă o afirmare și o confirmare a faptului că între Invierea Domnului și Pătimirea Lui există o legătură de nedezlegat, care se pune în evidență în fata tuturor credinciosilor chemați la închinarea față de Cel ce a înviat, dar și la considerarea Crucii prin care s-a dat bucurie nouă și la toată lumea. În sfârșit, în această stihiră se mai afirmă încă o dată legătura dintre Inviere și Răstignire, devreme ce se spune: „*Totdeauna binecuvântând pe Domnul lăudăm Invierea lui, căci răstignire răbdând pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat*“. E bine să se știe și să se rețină că stihira la care ne-am referit este rânduit să se rostască la sfintele slujbe în fiecare din cele patruzeci de zile de prăznuire pascală, precum și, cu câteva excepții, în fiecare duminică la slujba Utreniei, nemijlocit după citirea Evangheliei vestitoare a Invierii Domnului Hristos. Desigur aceasta se face cu scopul precis, de a se pune în evidență legătura dintre Inviere și Jertfă, dintre pătimirea Domnului și biruinta Lui prin Inviere.

4. În fata Mântuitorului înviat

„In ziua învierii Cuvântul însuși este contemplat“.⁸² Toată slujba de Paști și din întreaga Săptămână luminată e pentru credincioși un fericit prilej de a se ști, de a se simți, și de a trăi în prezența Mântuitorului înviat din morți. Invierea din morți a lui Hristos e evenimentul pe care îl avem în vedere la Paști, nu ca pe un eveniment din trecut, ca pe un eveniment care s-a sfârșit și și-a împlinit rostul, ci ca pe un eveniment prezent și viitor, nu prin repetare ci prin trăirea lui. Invierea lui Hristos la Paști nu e un eveniment de odinioară dintr-un trecut îndepărtat, ci e o

⁸⁰ Penticostarul, ed. cit. Ceasurile Pastilor, stihira 1, p. 10.

⁸¹ Michel Quenot, op. cit. p. 94.

⁸² Constantin Andronikof, Le Cycle Pascal, L' Age d' Homme, Lausanne et Paris, 1985. p. 188.

realitate adusă până la noi, până în fata noastră, așa cum și Domnul Hristos, biruitorul morții și al iadului este și El în fata noastră, cu toate biruințele Lui. Așa se face că la Pasti, conduși de Penticostar, putem spune cuvinte ca acestea:

„Astăzi este mântuirea lumii, că a înviat Hristos ca Cel atotputernic“,⁸³

și

„Să mâncăm cu mâncare adâncă, și în loc de mir cântare să aducem Stăpânului; și să vedem pe Hristos, Soarele Dreptății, tuturor viață răsărind“.⁸⁴

Stând în continuare în fata Domnului Hristos înviat, avem ocazia să-i spunem la slujba bucuriei, prilejuită de prăznuirea Învierii:

„Păzind pecetile întregi, Hristoase, ai înviat din mormânt, Căla ce n-ai stricat cheile Fecioarei cu nasterea Ta, și ne-ai deschis nouă portile raiului“.⁸⁵

În același sens vorbind mai departe cu Domnul Hristos în ziua prăznuirii Învierii Sale din morți, spunem:

„Mântuitorul meu, ca un Dumnezeu pe Tine însuți de voie aducându-te Tatălui, jertfă vie și nejertfă, ai înviat pe Adam împreună cu tot neamul, sculându-Te din mormânt“.⁸⁶

Învierea Domnului, chiar și ca eveniment întâmplat în trecut, o avem în vedere, conduși de cântări ca aceasta:

„Venit-au mai înainte de dimineată cele ce au fost cu Maria, și aflând piatra răsturnată de pe mormânt, auzit-au de la înger: pentru ce căutați între cei morți ca pe un om, pe Căla ce este întru lumina cea pururea fiitoare? Vedeti giulgiurile cele de îngropare; alergați și propovăduiți lumii că s-a sculat Domnul, omorând moartea; că este Fiul lui Dumnezeu, Carele mântuiește neamul omenesc“.⁸⁷

Tot cam de aceeași factură e și Icosul Pastilor în care se spune:

„Pe Soarele cel mai înainte de soare, Carele a apus oarecând în mormânt, întâmpinatu-L-au către dimineată, căutându-L ca pe o zi, fecioarele Mironosite, și una către alta strigau: o prietenelor! veniți să ungem cu miresme Trupul cel de viață purtător și îngropat! Trupul carele a înviat pe Adam cel căzut, carele zace în mormânt. Să mergem, să ne grăbim ca și Magii și să ne închinăm și să

⁸³ Penticostarul, ed. cit. Utrenia Pastilor, cântarea 4, irmos, p. 8.

⁸⁴ Ibidem. cântarea 5, irmos, p. 8.

⁸⁵ Ibidem. cântarea 6, stihira 1. p. 9.

⁸⁶ Ibidem. cântarea 6, oda 2, p. 9.

⁸⁷ Ibidem. ipacoi, p. 7.

*aducem miruri în loc de daruri, Celui ce nu în scutece, ci în giulgiu a fost înfășurat; și să plângem și să strigăm: Stăpâne scoală-Te! Căla ce dai celor căzuți sculare“.*⁸⁸

Deși Icosul ne prezintă Învierea Mântuitorului și cele petrecute în legătură cu ea, ca pe ceva de odinioară, scopul lui este să ni-L facă prezent pe Domnul Hristos, iar Învierea Lui să ne-o pună în atenție la vremea prăznuirii și pentru totdeauna ca pe ceva ce ne privește și pe noi, căci s-a întâmplat și pentru noi.

5. Învierea lui Hristos și învierea noastră

„Dar acum Hristos a înviat din morti, fiind începătură a învierii celor adormiți, că devreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om și învierea mortilor, căci precum în Adam toti mor, așa și în Hristos, toti vor învia“ (I Corinteni, 15, 20-22). *„Pastile sunt un dar dar și o propunere; la fel precum Învierea lui Lazăr prefigura Învierea lui Hristos, tot așa Învierea Mântuitorului o simbolizează pe aceea a neamului omenesc în veacul viitor“.*⁸⁹ Slujba de la Paști, printre altele ne stă mărturie și despre faptul că Învierea lui Hristos nu are importanță numai pentru El, ci ea e de mare însemnătate și pentru noi, fiind și o garanție pentru învierea noastră. Hristos a înviat pentru ca și noi să înviem împreună cu El, Cel ce tainic, continuă să moară și să învie în fiecare om căruia i-a îmbrăcat chipul, până la sfârșitul timpurilor. Că Învierea lui Hristos e un fapt real și pentru noi o mărturisim când zicem fiecare ca despre sine însuși:

*„Ieri m-am îngropat împreună cu Tine Hristoase, astăzi mă scol împreună cu Tine, înviind Tu; răstignitu-m-am ieri împreună cu Tine, Insuti împreună mă proslăveste, Mântuitorule, întru împărăția Ta“.*⁹⁰

De altfel toate evenimentele legate de Învierea Domnului Hristos, Învierea însăși și toate roadele ei, toate biruintele câte tin de Înviere au urmări binefăcătoare pentru credincioși:

*„Hristos a înviat din morti, cu moartea pe moarte călcând, și celor din morminte viată dăruindu-le“,*⁹¹ zicem noi la Paști, punând accent pe legătura dintre Învierea Domnului și învierea credincioșilor, dintre Învierea Mântuitorului și învierea noastră. Învierea lui Hristos a însemnat deplina Lui biruință „asupra mortii și nu doar o dovadă pentru oamenii de pe pământ, că moartea nu înseamnă sfârșitul total al ființei. Ea este anticiparea unei asemenea biruinte și pentru noi, deoarece, chiar dacă sufletele celor drepti se bucură de o fericire după despărtirea de trup, cum s-a bucurat și al lui Iisus, starea lor de

⁸⁸ *Ibidem*, Icos, p. 9.

⁸⁹ Constantin Andronikof, *op. cit.* p. 192.

⁹⁰ Pentecostarul, *ed. cit.* cântarea 3, oda 2, p. 7.

⁹¹ *Ibidem*. tropar, p. 6.

separatie, arată totuși o stirbire, o descompletare a omului prin moarte, în urma păcatului ereditar. Fericirea la care se duc unele suflete după moarte, n-ar fi posibilă dacă ele n-ar fi destinate învierii, dacă acea stare n-ar fi o anticipare a învierii⁹². Când prăznuim omorârea mortii, sfărâmarea iadului, începătura altei vieti vesnice, și când laudăm pe Pricinuitoarul, pe cel Unul binecuvântat, Dumnezeuul părinților noștri și preaslăvit noi ne gândim la acestea ca la ceva ce ne privește și pe noi, așa încât Invierea Domnului e și învierea noastră. „Temeiul lumii viitoare, înfiintat de Iisus Hristos în persoana Sa prin Inviere, stă în legătură cu lumea aceasta și o influențează, pregătindu-o pentru transformarea ei întregă după chipul Lui. Cealaltă lume aparține prezentului în Iisus Hristos, în ascunsul actual, dar e și o realitate a viitorului⁹³”.

6. Bucurie în lumină

„Este dat omului să cunoască în timpul nopții pascale, prin anticipare, viata veacului ce va să vină, să pătrundă în Impărăția Slavei, Impărăția lui Dumnezeu⁹⁴. „Realitatea viitoare a <<acestei zile>> a Parusiei vesnice este actualizată în mod simbolic prin realitatea Invierii⁹⁵. Acum „bucuria se revărsă din inimă și luminează întreaga noastră ființă, corpul nostru este ușor, mintea noastră recunoșcătoare și bucuroasă⁹⁶. Fiind cu luare aminte la textele de slujbă de la Paști, constatăm de la bun început că bucuria Invierii e învăluită în lumină, că lumina și bucuria apar adeseori împreună, deoarece Hristos Insuși este lumină, libertate, bucurie, plenitudine de viață⁹⁷. El este realitatea prin excelență de la Care provin toate acestea⁹⁸”.

„Acum toate de lumină s-au umplut: cerul și pământul și cele dedesupt. Deci să prăznuiască toată făptura Invierea lui Hristos, întru care s-a întărit”⁹⁹ glăsuiește una din stihirile din canonul de slujbă de la Paști și împreună cu ea și alte cântări ne spun același lucru.

„Să ne apropiem de Hristos, Carele a ieșit din mormânt, ca de un mire și să prăznuim, cei ce suntem purtători de lumină, cu cetele iubitoare de praznice, Pastile lui Dumnezeu cele mântuitoare¹⁰⁰”.

⁹² Dumitru Stăniloae, Iisus Hristos sau Restaurarea Omului, Craiova, 1993, p. 344.

⁹³ Ibidem. p. 355.

⁹⁴ Constantin Andronikof, op. cit. p. 188.

⁹⁵ Ibidem. p. 188.

⁹⁶ Ibidem. p. 188.

⁹⁷ Michel Quenot, op. cit. p. 108.

⁹⁸ Ibidem. p. 109.

⁹⁹ Penticostarul, ed. cit. cântarea 3, oda 1, p. 7.

Prin irmosul cântării a noua o invităm si pe Maica Domnului să ia parte la bucuria noastră, la bucuria Invierii:

*„Luminează-te luminează-te noule Ierusalime că slava Domnului peste tine a răsărit; dăntuiește acum si te bucură Sioane; iară tu Curată, Născătoare de Dumnezeu, veselește-te întru Invierea Celui născut al tău“.*¹⁰¹

La o astfel de lumină unită cu bucurie suntem chemati credinciosii la Pasti, căci se spune:

*„Ziua Invierii, popoare să ne luminăm! Pastile Domnului, Pastile! că din moarte la viață, si de pe pământ la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce-I cântăm cântare de biruintă“.*¹⁰²

„Prin Cruce bucuria a penetrat întreaga lume“¹⁰³, dar ca să putem vedea si înțelege bucuria, si să avem parte de lumina unită cu ea, este necesar să ne curățim simțirile, după cuvântul care zice:

*„Să ne curățim simțirile, si să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiată lumina Invierii; si cântându-I cântare de biruintă, luminat să-L auzim zicând: Bucurati-vă“!*¹⁰⁴

În lumina unor astfel de gânduri înțelegem, gândim si trăim, cele ce ni se pun înainte prin stihira ce zice:

*„Cerurile după cuviintă să se veselească si pământul să se bucure si să prăznuiască toată lumea cea văzută si cea nevăzută; că a înviat Hristos, veselia cea vesnică“.*¹⁰⁵

Asa este la Pasti, asa este în toată Săptămâna luminată în raiul anului bisericesc, când prăznuim Pastile cele vesnice si ne gândim la ziua cea neânserată, raportându-ne la Hristos, veselia cea vesnică.

7. Chemări si îndemnuri ce ni se fac la Pasti.

Lumina Invierii Domnului Hristos si toate bucuriile ce tin de ea sunt firesti si de sine înțelese în ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm si să ne veselim într-însa. Cu toate acestea la slujba de Pasti ni se fac si niste chemări

¹⁰⁰ *Ibidem.* cântarea 5, oda 2. p. 8.

¹⁰¹ *Ibidem.* cântarea 9, irmos, p. 12.

¹⁰² *Ibidem.* cântarea 1, irmos, p. 7.

¹⁰³ Michel Quenot, *op. cit.* p. 110.

¹⁰⁴ Pentecostarul, *ed. cit.* cântarea 1, oda 1, p. 7.

¹⁰⁵ *Ibidem.* cântarea 1, oda 2, p. 7.

speciale dându-ni-se și unele îndemnuri înmultitoare de bucurie și întăritoare de suflete. Ne sunt cunoscute tuturor cuvintele de chemare:

*„Veniti să bem băutura nouă, făcută cu minune, nu din piatră stearpă, ci din mormântul lui Hristos, carele a izvorât izvorul nesticăciunii, întru carele ne întărim“.*¹⁰⁶

O invitație asemănătoare ni se face la slujba de Paști când ni se spune:

*„Veniti în ziua cea vestită a Invierii, să ne împărtășim din rodul cel nou al vitei, din dumnezeiască veselie, și din Impărăția lui Hristos, lăudându-L pe Dânsul, ca pe un Dumnezeu în veci“.*¹⁰⁷

Tot aici pot fi amintite și îndemnuri ca: *„Popoare să ne luminăm“*,¹⁰⁸ sau *„Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos“*,¹⁰⁹ ori *„Să mâncăm cu mâncare adâncă și în loc de mir cântare să aducem Stăpânului“*¹¹⁰, sau *„Să ne apropiem purtători de lumină de Hristos“*,¹¹¹ care pot fi socotite și ca îndemnuri și chemări ce ni se fac la Paști pentru Paști.

8. Concluzii

Slujba de Paști și din toată Săptămâna luminată reprezintă gândirea, simțirea și peste tot trăirea cea mai înaltă pe care o cunoaște Biserica Ortodoxă. Ortodoxia în cea mai înaltă cotă a ei se cuprinde și se manifestă în slujba de la Paști și din toată Săptămâna luminată. Slujba de la Paști cu toate implicațiile ei în gândirea și trăirea ortodoxă este culmea spiritualității ortodoxe. În acest cadru pregătit de rânduielile de slujbă ale Triodului, credincioșii ortodocși se întâlnesc cu Domnul Hristos cel înviat, cu biruitorul morții și al iadului, cu Cel ce a călcat cu moartea pe moarte. La slujba de la Paști avem în câmpul cunoștinței noastre pe Domnul Hristos *„Veselia cea vesnică“*¹¹², *„Soarele dreptății“*¹¹³, pe *„Cel ce este întru lumina cea pururea fiitoare“*¹¹⁴, *„Izvorul nesticăciunii“*¹¹⁵, *„Lumina cea fără de ani“*¹¹⁶. La slujba de la Paști prăznuim *„Pastile cele de taină“*¹¹⁷, *„Pastile cele*

¹⁰⁶ *Ibidem.* cântarea 3, irmos, p. 7.

¹⁰⁷ *Ibidem.* cântarea 8, oda 1, p. 11.

¹⁰⁸ *Ibidem.* cântarea 1, irmos, p. 7.

¹⁰⁹ *Ibidem.* cântarea 1, oda 1, p. 7.

¹¹⁰ *Ibidem.* cântarea 5, irmos, p. 8.

¹¹¹ *Ibidem.* cântarea 5, oda 2, p. 8.

¹¹² *Ibidem.* cântarea 1, oda 2, p. 7.

¹¹³ *Ibidem.* cântarea 4, oda 2, p. 8.

¹¹⁴ *Ibidem.* ipacoi, p.7.

¹¹⁵ *Ibidem.* cântarea 3, irmos, p. 7.

¹¹⁶ *Ibidem.* cântarea 7, oda 3, p. 11.

*curățitoare*¹¹⁸, „*Pastile cele vesnice*“¹¹⁹, „*Pastile care au deschis nouă usile raiului*“¹²⁰, pe Hristos însuși, „*Pastile cele mari și prea sfintite*“¹²¹, „*Pastile cele ce sfintesc pe toți credinciosii*“¹²², preînchipuim prăznuirea cea din vesnicie, din „*ziua cea neânserată*“¹²³ a Mântuitorului nostru. Fiind o anticipare a prăznuirii din împărăția lui Dumnezeu, slujba de la Pasti, cu toate ale ei, este culmea spiritualității ortodoxe. Ea însă, nu este și nu rămâne singura modalitate de manifestare a credinței și vieții ortodoxe, nu este și nu rămâne singurul chip de spiritualitate ortodoxă, ci doar cea mai înaltă culme a acestei spiritualități, precedată și urmată de celelalte moduri de spiritualitate, legate de diferitele evenimente sărbătorite în cadrul Bisericii noastre Ortodoxe de-a lungul unui an bisericesc. În cuprinsul unui an bisericesc, numai o săptămână este Săptămâna luminată, numai Pastile sunt Pasti, numai spiritualitatea de Pasti e culmea spiritualității ortodoxe. Dar acestea nu pot exista nici ca gândire, nici ca trăire fără celelalte chipuri de gândire și de manifestare a evlaviei ortodoxe, câte mai sunt pe parcursul unui an bisericesc. Dacă ar zice cineva, cum a zis Sfântul Apostol Petru pe muntele Schimbării la Fată: „Bine este nouă a fi aici“¹²⁴, într-adevăr, este bine să fim aici, în acest cadru sărbătoresc de la Pasti. Însă numai trăind toate momentele care tin de mântuire, putem nădăjdui să participăm la trăirea și la bucuria de la Pasti. E drept că Invierea Domnului Hristos se prăznuiește într-un anumit fel, doar cu câteva excepții, în fiecare duminică, fiecare duminică fiind și o trăire și o prăznuire de Pasti, dar Pastile sunt o sărbătoare unică între alte sărbători, iar spiritualitatea de la Pasti e unică între alte chipuri de spiritualitate ortodoxă. În cadrul Penticostarului sunt mai multe chipuri de slujbă, legate de mai multe sărbători, iar slujbele ce se fac în această perioadă aduc în viața credinciosilor gânduri, simțiri și trăiri potrivite cu evenimentele sărbătorite. Slujbele sfinte din vremea Penticostarului sunt întrupări ale rânduielilor de slujbă corespunzătoare cu evenimentele de mântuire sărbătorite, iar trăirea ortodoxă pe temeiul sfintelor slujbe, trăirea evenimentelor sărbătorite, este o întrupare în om a sfintelor slujbe care aduc în actualitatea credinciosilor evenimentele care se sărbătoresc.

Să luăm aminte: Spiritualitatea ortodoxă cea cu multe chipuri are în centrul ei spiritualitatea Sfintelor Pasti, care este și rămâne culmea spiritualității ortodoxe, dar aceasta numai pentru că există și alte chipuri de spiritualitate ortodoxă, alte chipuri de evlavie în Ortodoxie. Pastile au deschis nouă usile raiului, iar celelalte sărbători ne deschid calea către Pasti și către Pastile cele vesnice.

¹¹⁷ *Ibidem*. laude, stihira 5, p. 13.

¹¹⁸ *Ibidem*. cântarea 4, oda 2, p. 8.

¹¹⁹ *Ibidem*, cântarea 5, oda 1, p. 8.

¹²⁰ *Ibidem*. laude, stihira 5, p. 13.

¹²¹ *Ibidem*. cântarea 9, oda 2, p. 12.

¹²² *Ibidem*. laude, stihira 5, p. 13.

¹²³ *Ibidem*. cântarea 9, oda 2, p. 12.

¹²⁴ Matei, 17, 4.

B. Sărbătoarea Înălțării Mântuitorului

*„Înălțatu-Te-ai întru slavă Hristoase Dumnezeul nostru, bucurie făcând Ucenicilor, cu făgăduinta Sfântului Duh; încredintându-se ei prin binecuvântare, că Tu esti Fiul lui Dumnezeu, Izbăvitorul lumii“.*¹²⁵

A doua mare sărbătoare din perioada Penticostarului este Înălțarea la cer a Mântuitorului nostru Iisus Hristos (*Anahpsis tou Kuriou, Ascensio Domini*). Preamărirea lui Iisus pe pământ s-a încheiat la patruzeci de zile de la slăvită Invierea Sa, la Înălțare, sărbătoare pe care Biserica o prăznuiește în mod solemn.¹²⁶ Taina Invierii lui Hristos a fost încununată cu înălțarea Lui la cer.¹²⁷ La acest praznic „avem de contemplat și de trăit taina cea mai minunată a creștinismului, paradoxul cel mai greu de conceput și izvorul celei mai mari bucurii a lui...Este taina realizată de Dumnezeu și promisă sfinților, a unirii firii dumnezeiești cu cea omenească în slavă, a prezentei trupului în <<cerul>> treimic“.¹²⁸

Trecerea din atmosfera de gânduri în legătură cu Invierea Domnului spre praznicul Înălțării se face în Miercurea săptămânii a șasea după Paști când facem odovania praznicului Paștilor și concomitent, Înainte-prăznuirea Înălțării. În această zi sfintele slujbe ne pun în vedere alcătuiri ce fac legătura între cele două praznice:

*„Cărtile dumnezeiestilor Scripturi și propovăduirile înțelepților grăitori de Dumnezeu, împlinire au luat cu adevărat; că după Inviere, Stăpânul se suie cu slavă la cele cerești“.*¹²⁹

*„Dezlegând osândirea omenirii, Hristos a înviat și S-a înălțat la cele cerești, cinstind cu sederea împreună cu Tatăl, pe cei ce i-a iubit“.*¹³⁰

Sărbătoarea propriu zisă, praznicul Înălțării Mântuitorului cade totdeauna într-o zi de joi, adică în a patruzecia zi după Paști și se continuă cu o dupăserbare care se încheie vineri în săptămâna a șaptea după Paști, răstimp în care sfintele

¹²⁵ Penticostarul, ed. cit. Înălțarea Domnului, Tropar, p. 728.

¹²⁶ Dr. Vasile Mitrofanovici, op. cit. p. 650.

¹²⁷ Constantin Andronikof, op. cit. p. 221.

¹²⁸ Ibidem. p. 222.

¹²⁹ Penticostarul, ed. cit. Miercurea a șasea după Paști, Utrenie, cântarea 1, canonul Înainte-prăznuirii, Slavă... p. 273.

¹³⁰ Ibidem. cântarea 5, oda 1, p. 274.

slujbe ne tin în atmosfera duhovnicească prilejuită de evenimentul Înălțării Mântuitorului la cer.

În special două gânduri străbat întreaga rânduială de slujbă a acestui praznic; gândul că înălțându-se Hristos la ceruri, ne-a înălțat și pe noi:

*„Suitu-Te-ai Dătătorule de viață, Hristoase la Tatăl, și ne-ai înălțat pe noi Iubitorule de oameni, cu negrăită milostivirea Ta“.*¹³¹

și gândul că mergând la Tatăl, Hristos ni-L va trimite nouă pe Duhul Sfânt:

*„Înălțatu-Te-ai întru slavă, Impărate al îngerilor, ca să ne trimiți nouă pe Mângâietorul de la Tatăl“.*¹³²

Nu ne rămâne asadar decât ca: *„Cele pământesti pe pământ lăsându-le și cele din ceruri sărându-le, să ne trezim și să ne ridicăm ochii și cugetele la înălțime; să ne înălțăm noi muritorii privirile, împreună și simțirile, spre portile ceresti; să ne socotim a fi în muntele Măslinilor, și să privim la Izbăvitorul Cel purtat pe nor; că de acolo Domnul s-a suit la ceruri și acolo Iubitorul de dăruire a împărțit daruri Apostolilor Săi, mângâindu-i și întărindu-i pe dânsii ca un Părinte; îndreptându-i ca pe niste fii și zicând către dânsii: Nu mă voi despărți de voi; Eu sunt cu voi și nimeni împotriva voastră“.*¹³³

1. Evenimentul Înălțării și sărbătorirea lui

„Înălțarea e triumful lui Dumnezeu-Omul și al Capului Bisericii în sânul Sfintei Treimi“.¹³⁴ Datorită însemnătății sale în iconomia mântuirii, datorită faptului că încununează iconomia Fiului, praznicul Înălțării Domnului este pentru noi creștinii una dintre cele mai mari sărbători. Asupra evenimentului sărbătorit, minune *„de care îngerii cei din ceruri s-au spăimântat și cei de sub pământ s-au cutremurat“*¹³⁵, ne dă o amplă lămurire Sinaxarul zilei în care ni se spune că: *„În Joia a sasea după Paști prăznuim Înălțarea Domnului Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos“.*¹³⁶ Ducându-ne cu gândul la cele întâmplate în trecut, lucruri pe care le reactualizăm în cadrul sfintelor slujbe, Sinaxarul zilei ne lămurește asupra celor întâmplate, relatându-ne că: *„Deoarece sosise vremea Înălțării, Mântuitorul i-a dus cu sine (pe Ucenici) pe muntele Măslinilor și le-a grăit lor despre propovăduirea Lui până la marginile lumii, cum și despre viitoarea*

¹³¹ *Ibidem.* Utrenia Înălțării, cântarea 3, canonul 1, oda 1, p. 286.

¹³² *Ibidem.* cântarea 4, canonul 1, oda 1, p. 288.

¹³³ *Ibidem.* Icos, p. 291.

¹³⁴ Constantin Andronikof, *op. cit.* p. 231.

¹³⁵ Penticostarul, *ed. cit.* Litie, stihira 4, p. 282.

¹³⁶ *Ibidem.* Utrenie, Sinaxar, p. 291.

*Lui împărăție, cea necuprinsă cu mintea, deoarece vedea că ei vor să-L întrebe, despre cele ce trebuiau să facă. Si de fată fiind acolo și Maica Sa, a trimis înaintea lor îngerii, ca să le arate suirea la cer. Si pe când ei priveau, un nor L-a ridicat din mijlocul lor, purtându-L în sus. Si astfel înconjurat de îngerii trimisi înaintea Lui, care se întriteceau unii pe alții să ridice portile cerurilor și care erau uimiți de roseata de sânge a trupului Lui, S-a ridicat și a sezut de-a dreapta Tatălui“.*¹³⁷

Gândindu-ne la cele petrecute în trecut, nu rămânem doar la aceasta ci aducem evenimentul în prezent și socotindu-ne și noi între Ucenicii prezenti la Înălțarea Mântuitorului la ceruri, îi aducem lauda noastră cea după putere. Astfel, conduși de textele din slujba Înălțării spunem:

*„Ingereste să prăznuim noi cei din lume, strigând cântare lui Dumnezeu, Celui ce se poartă pe scaunul slavei: Sfânt esti Părinte ceresc; Sfânt esti Cuvinte, Cel împreună vesnic; Sfânt esti și Duhule Prea Sfinte“*¹³⁸, sau în aceeași ordine de idei:

*„Toti să lovim cu mâinile, bucurându-ne de Înălțarea Lui Hristos, și veseli să strigăm: Suitu-S-a Domnul în glas de trâmbiță și a sezut de-a dreapta Tatălui, ca Căla ce este împreună sezător pe scaun în veci“.*¹³⁹

Dar pentru că orice bucurie nu o trăim singuri ci vrem să-i facem și pe alții părtași la ea, și acum îi îndemnăm pe toți cei din jurul nostru să-L slăvească pe Hristos, Cel ce S-a înălțat, spunând:

*„Pe Hristos, Dătătorul de viață, Cel ce S-a ridicat în două firi la ceruri cu slavă, și împreună cu Tatăl sade, preoti lăudăți-L, popoarelor preînălțati-L întru toți vecii“.*¹⁴⁰

Asadar, conduși de rânduiala Penticostarului stăm în fața Înălțării Mântuitorului cu uimire lăudându-L pe Cel ce S-a înălțat pentru a ni-L trimite nouă pe Duhul cel Prea Sfânt.

2. Cine este Cel ce S-a înălțat ?

Răspunsul la această întrebare îl găsim clar exprimat în troparul praznicului. Din el aflăm că Cel a cărui Înălțare la cer o sărbătorim, este Hristos, Dumnezeul nostru, este Fiul lui Dumnezeu, Izbăvitorul lumii, căci ni se spune:

*„Înălțatu-Te-ai întru slavă Hristoase Dumnezeul nostru, bucurie făcând Ucenicilor cu făgăduinta Sfântului Duh, incredintându-se ei prin binecuvântare, că Tu esti Fiul lui Dumnezeu, Izbăvitorul lumii“.*¹⁴¹

¹³⁷ *Ibidem*.....p. 292

¹³⁸ *Ibidem*. Utrenie, laude, stihira 1, p. 296.

¹³⁹ *Ibidem*. cântarea 7, canonul 2, oda 2, p. 293.

¹⁴⁰ *Ibidem*. cântarea 8. canonul 1, oda 1, p. 293.

Prima stihiră de la Vecernia mare are în vedere evenimentul Înălțării, prezentându-ni-l pe Cel ce s-a înălțat:

„Domnul S-a înălțat la ceruri ca să trimită lumii pe Mângâietorul. Cerurile au gătit scaunul Lui; norii suirea Lui. Îngerii se minunează văzând pe un om mai presus decât ei. Tatăl primește pe Acela, pe care îl are în sânuri deapururea; Duhul Sfânt poruncește tuturor îngerilor Săi: Ridicați voievozilor portile voastre! Toti credinciosii bateti din palme; că S-a suit Hristos unde era mai înainte“ .¹⁴²

Cel ce S-a înălțat era Dumnezeu si Om. Citim în acest sens tot la Vecernia praznicului:

„De sânurile părintesti nedespărtindu-Te, Prea dulce Iisuse, si cu cei de pe pământ laolaltă vietuind, ca un om, astăzi Te-ai înălțat întru slavă de pe muntele Măslinilor; si cu milostivire, înălțând firea noastră cea căzută, ai pus-o să seadă împreună cu Tatăl. Pentru aceasta cetele ceresti ale celor fără de trupuri, spăimântându-se de minunea aceasta, s-au mirat cu frică; si cu cutremur fiind cuprinse, au mărit iubirea Ta de oameni. Cu care si noi cei de pe pământ, doxologind pogorârea Ta la noi, ne rugăm zicând: Cea ce la Înălțarea Ta ai umplut de bucurie nemărginită pe Ucenicii Tăi si pe Născătoarea de Dumnezeu, ceea ce Te-a născut pe Tine, învredniceste-ne si pe noi, cu rugăciunile lor, bucuriei celor alesi ai Tăi, pentru mare mila Ta“ .¹⁴³

Vederea Înălțării lui Hristos a dat Ucenicilor suprema încredintare despre dumnezeirea Lui. Făgăduirea trimiterii Duhului ca putere de sus, le confirma credinta că El e Fiul Tatălui, Care le spusese că în această calitate, le va trimite de la Tatăl pe Duhul, Care de la Tatăl purcede, sau pe Care Tatăl îl va trimite în numele Lui (Ioan 15, 26; 14, 26), si Care îi va învăța tot adevărul.¹⁴⁴ „De aceea, văzându-L înălțându-Se, s-au închinat, iar El i-a binecuvântat. Simtirea deplină a dumnezeirii Lui a depărtat de la ei orice frică pe care ei o avuseseră când El a fost dus la răstignire. Desi rămâneau vizibil fără El, erau acum plini de <<bucurie mare>> (Luca 24, 50-52). Ii trăiau prezenta de Dumnezeu apropiat“ .¹⁴⁵

¹⁴¹ *Ibidem*. Vecernia mică, tropar, p. 279.

¹⁴² *Ibidem*. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 1, p. 280.

¹⁴³ *Ibidem*. Vecernia mare, Doamne strigat-am, Slavă...Si acum..., p.281.

¹⁴⁴ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Chipul Evanghelic al lui Iisus Hristos, op. cit.*, p. 280.

¹⁴⁵ *Ibidem*. p. 280.

3. In ce constă Înălțarea?

„Si i-a dus până spre Betania si ridicându-si mâinile i-a binecuvântat, si pe când îi binecuvânta, S-a despărțit de ei si S-a înălțat la cer“ (Luca 24, 50-51).

„Ce a însemnat propriu zis Înălțarea lui Hristos la cer nu putem ști. Ea nu a fost însă numai o intrare a trupului în lumina dumnezeiască nevăzută de ochii trupesti, ca celelalte ascunderi după unele arătări, ci a fost o ridicare reală ca om, peste planul din care Se putea arăta când voia. El s-a înălțat cu umanitatea Sa la suprema îndumnezeire, deasupra spiritualității tuturor treptelor îngeresti, ca să fie si ca om la dreapta Tatălui. S-a ridicat si ca om la treapta de Impărat al Impărăției omenirii înnoite¹⁴⁶. Biserica prin slujba Înălțării cuprinsă în Penticostar ne arată că Înălțarea a constat în suirea Mântuitorului cu sufletul dar si cu trupul la cer, lucru care explică mirarea heruvimilor.¹⁴⁷ Cel ce S-a înălțat si a străbătut țaria cerului avea trup omenesc, fapt afirmat de stihiri ca acestea:

„Cetele îngerilor Mântuitorule, văzând firea omenească suindu-se împreună cu Tine, mirându-se neîncetat ,Te lăudau pe Tine“.¹⁴⁸

„Se spăimântau cetele îngerilor Hristoase, văzându-Te pe Tine cu trupul înălțându-Te, si lăudau sfântă Înălțarea Ta“.¹⁴⁹

Înainte de Înălțare, Hristos si-a tinut timp de patruzeci de zile umanitatea într-o stare „capabilă să coboare la realitatea vizibilă cu oamenii, capabili si ei, prin modul lor duhovnicesc, să sesizeze prin ea dumnezeirea, de care era plină în starea ei de înviere. A tinut umanitatea Sa în această stare o vreme, pentru a putea convinge pe Ucenici despre Invierea Sa. Dar prin Înălțare a ridicat-o deasupra acestei stări¹⁵⁰. „A ridicat-o deasupra cetelor îngeresti (pline de uimire), vrând să le arate si lor, slava Lui de Impărat al întregii creatii ca om“.¹⁵¹ „Ridicati căpetenii portile voastre si vă ridicati portile cele vesnice, să intre Impăratul slavei! Cine este Acesta, Impăratul slavei?... Domnul puterilor, Acesta este Impăratul slavei“ (Psalm 23, 7-10).

„Înălțarea este ridicarea omenității lui Hristos în intimitatea ultimă a Sfintei Treimi si la starea de cinste, putere si suveranitate deplină. Dogma Înălțării cuprinde ideea că natura omenească preamărită a lui Iisus Hristos, înălțată la cer, a intrat în sânul însusi al Sfintei treimi. Dumnezeu-Omul s-a asezat la dreapta Tatălui

¹⁴⁶ *Ibidem*. p. 281.

¹⁴⁷ Penticostarul, *ed. cit.* Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 2, p. 280.

¹⁴⁸ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 3, canonul 1, stihira 2, p. 287.

¹⁴⁹ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 3, canonul 1, stihira 3, p. 287.

¹⁵⁰ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Chipul Evanghelic al lui Iisus Hristos, op. cit.* p. 279.

¹⁵¹ *Ibidem*. p. 279.

nu numai cu starea dumnezeiască a Sa, ci și cu natura omenească, constatătoare din suflet și trup, din coproprietate însufletită și înduhovnicită¹⁵².

4. Înălțarea Domnului și înălțarea noastră

„Înălțarea la cer, prefigurare și model a celei a oamenilor, s-a făcut în legătură cu întreaga umanitate prezentă, trecută și viitoare“¹⁵³. Slujba Înălțării ne stă ca mărturie pentru faptul că Înălțarea Domnului este un eveniment de o mare importanță și pentru noi. Mai întâi, Înălțarea Mântuitorului la cer ne dovedește că El e din cer. În acest sens ni se spune în Sfânta Evanghelie de la Ioan că: „*Nimeni nu s-a suit la cer decât Fiul Omului care este în cer*“ (Ioan 3, 13), cuvintele fiind rostite de Mântuitorul Insuși. În al doilea rând trupul îndumnezeit al Mântuitorului Hristos e pricină de îndumnezeire a trupurilor noastre, prin comuniunea cu El ca om, deoarece Hristos ne cuprinde și ne poartă în Sine, și fiind legat de noi, prin firea Sa omenească îndumnezeită și curățită de păcat ne transmite puterea Sa pentru proslăvirea noastră.¹⁵⁴ De aici rezultă bucuria sigurantei pe care ne-o dă credința noastră mântuitoare, siguranță că va veni clipa binecuvântată când și noi vom fi cu trupul și cu sufletul în ceruri,¹⁵⁵ acolo unde este Mântuitorul nostru Care S-a înălțat la Tatăl. Acest lucru îl mărturisim la slujba Înălțării, când conduși de Penticostar spunem:

„*Suitu-Te-ai Dătătorule de viață, Hristoase, la Tatăl și ne-ai înălțat pe noi, Iubitorule de oameni, cu negrăită milostivirea Ta*“.¹⁵⁶

„*Firea omenească, Hristoase, cea căzută prin stricăciune o ai ridicat, și cu suirea Ta ai înălțat-o, și împreună cu Tine pe noi ne-ai preaslăvit*“.¹⁵⁷

Știind că, înălțându-Se Mântuitorul ne-a înălțat și pe noi, ne bucurăm și-i chemăm pe toți să ia parte la bucuria noastră, izvorâtă din lauda Celui ce ne-a înălțat:

„*Pe Cel ce cu pogorârea Sa a surpat pe luptătorul împotriva și cu suirea Sa a înălțat pe om, preoților lăudati-L, popoarelor preaînălțati-L întru toți vecii*“.¹⁵⁸

¹⁵² Dumitru Stăniloae, Iisus Hristos sau Restaurarea Omului, op. cit. p. 539.

¹⁵³ Constantin Andronikof, op. cit. p. 235.

¹⁵⁴ Pr. Prof. Gheorghe Sârbu, La Înălțarea Domnului, în rev. Glasul Bisericii, XXIX (1970), nr. 5-6, p. 452.

¹⁵⁵ Toma Chiricută, Anul în Predici, București, 1996, p. 111.

¹⁵⁶ Penticostarul, ed. cit. Utrenia Înălțării, cântarea 3, canonul 1, oda 1. p. 286.

¹⁵⁷ Ibidem. Utrenie, cântarea 3, canonul 1, oda 4, p. 286.

¹⁵⁸ Ibidem. Utrenie, cântarea 8, canonul 1, oda 3, p. 294.

„Prin asezare Lui în suprema intimitate a Treimii, dar si a omenirii, Iisus Hristos este un continuu absorbitor al omenirii în zona dumnezeirii. El conduce omenirea către Dumnezeu, o introduce în intimitatea vietii Sfintei Treimi. El apare nu numai ca Impăciuitorul creaturii păcătoase cu Dumnezeu, ci si ca Mijlocitorul între creaturitatea însăși si între dumnezeire“.¹⁵⁹

5. Scopul Înălțării Domnului

În legătură cu umanitatea, Înălțarea Domnului are o dublă importanță. Hristos s-a înălțat pentru a înălța chipul căzut al lui Adam si pentru a-L trimite pe Duhul Sfânt, Mângâietorul spre sfintirea sufletelor noastre,¹⁶⁰ lucru insistent afirmat de textele slujbei praznicului. Prima stihiră de la Vecernia mare (si de la cea mică) prezintă acest lucru încă din prima propozitie spunându-ne că: *„Domnul S-a înălțat la ceruri, ca să trimită lumii pe Mângâietorul“*.¹⁶¹ Pozitia acordată acestei afirmatii nu este desigur întâmplătoare ci ne dezvăluie tocmai importanta ei subliniată în continuare de alte cântări care o întăresc.

*„Înălțatu-Te-ai întru slavă, Impărate al îngerilor, ca să ne trimiti nouă pe Mângâietorul de la Tatăl. Pentru aceasta strigăm: Slavă Hristoase Înălțării Tale“!*¹⁶²

Înălțându-Se la ceruri, ca om, ca să sadă pe tronul stăpânirii peste toate (la dreapta Tatălui), Hristos s-a înălțat din smerenia la care S-a coborât, dar a ridicat împreună cu Sine si umanitatea Sa, fără să rupă legătura cu cei pe care a vrut să-i facă frații Săi. Numai așa a fost umplut si ca om de Duhul în întregime, si numai așa îl poate trimite, îl poate iradia din Sine, deplin, fratilor Săi oameni.¹⁶³

„A zis Domnul cetei de Ucenici: Voi să stati în Ierusalim si Eu vă voi trimite vouă alt Mângâietor, Carele sade pe scaun împreună cu Tatăl, si este cinstit deopotrivă cu Mine, pe Carele mă vedeti înălțându-Mă si pe nor luminos purtându-Mă“.¹⁶⁴

Aducându-ne aminte de întristarea Apostolilor înainte de Înălțare si de fângăduinta trimiterii Duhului Sfânt, dată ca mângâiere lor, ne rugăm ca Duhul Sfânt să fie trimis si asupra noastră, spunând:

„Cela ce pentru mine ai sârăcit, asemenea mie, si Te-ai suit acolo de unde nu Te-ai despărțit, trimite pe Prea Sfântul Tău Duh să lumineze sufletele noastre“.¹⁶⁵

¹⁵⁹ Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau Restaurarea Omului*, op. cit. p. 364.

¹⁶⁰ Constantin Andronikof, op. cit. p. 233.

¹⁶¹ Penticostarul, ed. cit. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 1, p.280.

¹⁶² *Ibidem*. Utrenie, cântarea 4, canonul 1, oda 1, p. 288.

¹⁶³ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul Evanghelic al lui Iisus Hristos*, op. cit. p. 279.

¹⁶⁴ Penticostarul, ed. cit. Utrenie, cântarea 9, canonul 2, oda 2, p. 295.

Mai ales prin scopul său - trimiterea în lume a Sfântului Duh, Înălțarea Domnului este un eveniment care ne privește și pe noi, Duhul Sfânt fiind Cel care conduce Biserica la tot adevărul, Cel care ne dă nouă viața vesnică.

6. Înălțarea Domnului - Eveniment cu dimensiuni cosmice

Înălțarea Domnului nu a fost ceva tainic, nu a fost o minune făcută doar în fața unei mulțimi de oameni, ci a fost un eveniment la care a participat activ întregul cosmos. Când Mântuitorul se înălța, cerul și pământul luau parte la miracol.

*„Când ai mers pe muntele Măslinilor, Hristoase, spre a împlini bunăvoința Tatălui, îngerii cei din ceruri s-au spăimântat și cei de sub pământ s-au cutremurat; Ucenicii au stat de față cu bucurie și cu cutremur, când ai grăit lor; iar norul ca un tron pregătit aștepta în față; și cerul deschizându-și portile, frumusețea își arăta; și pământul își descoperia ascunzătorile, ca să facă cunoscută pogrârea lui Adam și cea din nou a lui suire. Dar picioarele Tale se înălțau ca și cum ar fi fost ridicate de o mână, iar gura mult binecuvânta, precum se auzea; norul Te ridica și cerul Te-a primit înlăuntru. Acest mare și minunat lucru L-ai făcut Doamne spre mântuirea sufletelor noastre“.*¹⁶⁶

În această alcătuire ne este prezentată mai întâi reacția puterilor netrupești. Ni se spune că: *„Ingerii din ceruri s-au spăimântat și cei de sub pământ s-au cutremurat“*. Apoi sunt prezentați Ucenicii care *„Au stat de față cu bucurie și cu cutremur“*. Natura a fost și ea prezentă prin norul care *„Ca un tron pregătit aștepta în față“*. În continuare sunt prezentate cerul și pământul care participau activ la eveniment, cerul deschizându-și portile și arătându-și frumusețea, iar pământul descoperindu-și ascunzătorile pentru a face cunoscută căderea lui Adam și ridicarea lui. În aceste cuvinte este cuprinsă o mare bogăție teologică. Ce putem înțelege prin *„deschiderea portilor cerului“*? Prin această formă de exprimare poetică se afirmă cel mai adânc adevăr cosmico-teologic referitor la Înălțarea lui Hristos. Ea a introdus „o modificare în însăși starea naturii divine“¹⁶⁷, aceasta fiind dimensiunea cosmică a praznicului de neînțelese pentru noi, „una din noțiunile în fața cărora rațiunea noastră se blochează“¹⁶⁸. Fiul s-a făcut om prin Duhul Sfânt, în pânțele Fecioarei, primind trup pentru totdeauna. Când S-a înălțat în slavă spre Tatăl, pentru a lua loc în sânul Sfintei Treimi, El a făcut-o cu Trupul Său, adică împreună cu firea omenească, pe care și-a asumat-o pe deplin. Odată devenit Dumnezeu-Om, Hristos va rămâne Dumnezeu-Om pentru totdeauna.¹⁶⁹ Stihira se încheie cu afirmatia că această minune, Mântuitorul a făcut-o pentru mântuirea sufletelor noastre, lucru pe care știindu-l, întregul cosmos se bucură:

¹⁶⁵ *Ibidem*. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 5, p. 280.

¹⁶⁶ *Ibidem*, Litie, stihira 4, p. 282.

¹⁶⁷ Constantin Andronikof, *op. cit.* p. 226.

¹⁶⁸ *Ibidem*. p. 226.

¹⁶⁹ *Ibidem*. p. 227.

*„Pământul prăznuiește și dăntuiește, se bucură și cerul, astăzi, de Înălțarea Făcătorului făpturii, Cea ce cu voia Sa a împreunat lămurit cele despărțite“.*¹⁷⁰

Această bucurie este prezentată insistent în continuare, arătându-se că de ea se împărtășesc îngerii și oamenii laolaltă:

*„Toată lumea cea văzută și cea nevăzută prăznuiește cu bucurie; îngerii și credincioșii saltă, lăudând neîncetat Înălțarea Celui ce S-a unit cu noi, cu trupul pentru bunătate“.*¹⁷¹

Lucruri ca acestea reactualizăm noi de fiecare dată când participăm la slujba Înălțării Mântuitorului când avem prilejul să stăm în fața suirii Lui la cer, cu bucurie și cutremur, când ne înfiorăm de cele întâmplate și ne veselim știind că toate acestea s-au făcut din bunătatea lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră.

7. Teologia Înălțării Mântuitorului

Întreaga slujbă a Înălțării este plină de teologie. Există însă stihiri în care cuvintele ce fac legătura între evenimentul sărbătorit și mântuirea noastră, între Înălțarea cu trupul la cer a Mântuitorului și înnoirea întregii lumi, pun în evidență sensul adânc, teologic al suirii cu trupul la cer a Fiului lui Dumnezeu, ce are drept cauză iubirea Lui de oameni iar ca efect mântuirea noastră, posibilitatea noastră de a ajunge să petrecem acolo unde petrece El, cu firea Sa omenească. În această ordine de idei spunem la Litia praznicului, vorbind cu Cel ce S-a înălțat: *„Firea lui Adam care se pogorâse în laturile cele mai de jos ale pământului, Dumnezeule, înnoindu-o întru Tine Insuti, o ai ridicat astăzi, mai presus de toată începătoria și puterea; că precum ai iubit-o, așa ai și făcut-o să stea împreună cu Tine; și precum Te-ai milostivit spre dânsa, așa o ai și împreunat cu Tine; precum o ai împreunat, așa împreună ai și pățimit cu ea; și precum ca Cel ce esti fără de patimă, ai pățimit, așa împreună o ai și proslăvit. Dar cei fără de trupuri au zis: Cine este acest bărbat frumos? El nu este numai om, ci Dumnezeu și om, amândouă firile împreună arătându-se. Drept aceea îngerii minunați, care zburau în haine albe împrejurul Ucenicilor, au strigat: Bărbați galileeni, Acesta Care S-a dus de la voi, Iisus, om și Dumnezeu, iarăși va să vină Dumnezeu și om, Judecător al viilor și al mortilor; dăruind celor credincioși iertare de păcate și mare milă“.*¹⁷²

Aceste câteva cuvinte se referă la întreaga lucrare de mântuire a Fiului lui Dumnezeu, Noul Adam, care a înnoit lumea, și din iubire de oameni a ridicat-o, făcându-o să stea împreună cu El. Sunt lucruri pline de taină. În unul totuși au păcătuit și într-Unul totuși s-au mântuit. Un ajutor în plus la înțelegerea tainei asupra căreia insistă Sfântul Apostol Pavel (Romani, 5), îl avem dacă ne gândim că în limba ebraică Adam înseamnă om, oameni și umanitate. Omul Hristos se identifică deci

¹⁷⁰ Penticostarul, ed. cit. Utrenie, cântarea 3, canonul 2. Slavă...Si acum..., p. 287.

¹⁷¹ Ibidem. Utrenie, cântarea 4, canonul 2, oda 2, p. 288.

¹⁷² Ibidem. Litie, stihira 5, p. 282.

cu umanitatea, cu toti oamenii astfel că „Trupul îndumnezeit al lui Hristos e pricină de îndumnezeire a trupului nostru prin comuniunea de natură cu El ca om. Hristos ne cuprinde si ne poartă în sine si fiind legat de noi prin firea Sa omenească si curătită de păcat ne transmite întreaga Sa putere divină pentru proslăvirea noastră“. ¹⁷³ Înnoind în Sine firea omenească, Hristos ne-a ridicat pe noi toti si ne-a asezat să petrecem împreună cu El. „Adevărata natură a omului este de acum înainte, aceea a Fiului lui Dumnezeu preamărit“. ¹⁷⁴

Lucrarea mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu nu s-a revărsat doar asupra umanității, ci întreaga lume se bucură de roadele ei. Aceasta o mărturisim la slujba Înălțării când spunem: „*Lumea cea îmbătrânită în multe păcate, înnoindu-o cu Patima si cu Invierea Ta, Doamne, Te-ai suit, purtat fiind de nor la cele ceresti. Slavă slavei Tale*“. ¹⁷⁵

Sunt lucruri de care ne minunăm, sunt lucruri izvorâte din iubirea de oameni a lui Dumnezeu, sunt lucruri pe care la slujba Înălțării le strigăm împreună cu îngerii, lăudând pe Cel ce ne-a înălțat pe noi.

„*Dacă Te-au văzut pe Tine puterile ceresti, Mântuitorul nostru, ridicându-Te în înălțime cu Trupul, strigau zicând: Mare este, Stăpâne, iubirea Ta de oameni*“. ¹⁷⁶

Iubirea de oameni a lui Dumnezeu este cea care a făcut si face ca noi să ne bucurăm de toate acestea.

8. In fata Înălțării Domnului

Mare este Taina Înălțării. Mai presus de înțelegere sunt cele petrecute pe muntele Măslinilor. Firea omenească a fost înălțată pentru a petrece în sânul Sfintei Treimi. Una din consecintele directe, instituite prin Înălțare este unitatea de actiune liturgică între fiintele ceresti si cele pământesti, care preamăresc de acum înainte, împreună, evenimentul si urmările lui, asupra celor două ordine ale creatiei“. ¹⁷⁷ „Cerule si pământul se întâlnesc în liturgia lor cosmică spre mărirea iubirii de oameni a lui Dumnezeu“. ¹⁷⁸ Ingerii neînțelegând cele ce se petreceau, mirati fiind în fata tainei, nu puteau decât să-L laude pe Cel ce se înălta.

„*Pe Hristos, Mijlocitorul între Dumnezeu si oameni, cetele Ingerilor văzându-L, cu Trupul în cele de sus, s-au mirat si cu un glas i-au cântat cântare de biruintă*“. ¹⁷⁹

¹⁷³ Pr. Prof. Gheorghe Sârbu, art. cit. p. 452.

¹⁷⁴ Constantin Andronikof, op. cit. p. 227.

¹⁷⁵ Penticostarul, ed. cit. Utrenie, cântarea 1, canonul 2, Slavă..., p.286.

¹⁷⁶ Ibidem., Utrenie, cântarea 6, canonul 1, oda 3, p.290.

¹⁷⁷ Constantin Andronikof, op. cit. p. 226.

¹⁷⁸ Ibidem. p. 228.

¹⁷⁹ Penticostarul, ed. cit. Utrenie, cântarea 1, canonul 1, oda 2, p. 285.

*„Se spăimântau cetele îngerilor, Hristoase, văzându-Te pe Tine cu trupul înălțându-Te, si laudau sfântă Înălțarea Ta“.*¹⁸⁰

Dacă cetele îngerilor se spăimântau în fata tainei, nu mai mică era teama si mirarea Apostolilor. Slujba Înălțării ne spune că:

*„Apostolii văzând pe Mântuitorul înălțându-Se, cu cutremur strigau: Slavă Tie Impăratului nostru“.*¹⁸¹

*„Pe Tine Izbăvitorul lumii, Hristos Dumnezeu, văzându-Te Apostolii înălțându-Te dumnezeieste, cu frică săltând, Te-au mărit“.*¹⁸²

Noi cei de acum nu-L vedem cu ochii trupesti pe Mântuitorul înălțându-Se la Tatăl. In cadrul sfintelor slujbe însă, reactualizăm evenimentul si stiind toate cele petrecute atunci, gândindu-ne la mirarea îngerilor si la cutremurul Apostolilor, stăm si noi în fata Mântuitorului Celui ce S-a înălțat la cer si îi aducem cântarea noastră cea după putere spunând:

*„Lui Hristos, Celui ce S-a înălțat cu slavă, pe umerii heruvimilor, si pe noi ne-a pus a sedea cu El de-a dreapta Tatălui, toti credinciosii să-i cântăm cântare de biruintă“.*¹⁸³

Din această laudă adusă lui Dumnezeu bucuria noastră sporeste si astfel îi chemăm toată făptura să ia parte cu toată fiinta ei la bucuria preamăririi lui Dumnezeu:

*„Să dăm mărire lui Dumnezeu si într-un glas de laudă să-I strigăm, să cântăm, să dăntuim si să batem din mâini: Suitu-S-a Dumnezeul nostru de pe pământ la ceruri, laudati-L pe dânsul îngerii si arhanghelii ca pe Stăpânul si făcătorul tuturor“.*¹⁸⁴

Desi întâmplată în trecut, Înălțarea Mântuitorului este un eveniment care s-a întâmplat si pentru noi, care ne priveste si pe noi, căci si nouă ni s-a deschis astfel calea spre a ne înălța la Tatăl. Si tensiunea noastră lăuntrică, la acest praznic tinde să se asemene cutremurului Apostolilor care-L vedeau pe Hristos înălțându-Se cu trupul la cer, dându-le speranta că într-o zi vor fi si ei înălțati acolo unde El se înălța atunci.

9. Chemările ce ni se fac în cuprinsul slujbei Înălțării

¹⁸⁰ *Ibidem*, Utrenie, cântarea 3, canonul 1, oda 3, p. 287.

¹⁸¹ *Ibidem*, Utrenie, cântarea 5, canonul 1, oda 3, p. 289.

¹⁸² *Ibidem*, Utrenie, cântarea 9, canonul 1, oda 1, p. 295.

¹⁸³ *Ibidem*, Utrenie, cântarea 1, canonul 1, oda 1, p. 285.

¹⁸⁴ *Ibidem*, Utrenie, cântarea 8, canonul 2, oda 2, p. 294.

Cu prilejul acestui praznic cântările slujbei Înălțării ne cheamă pe toti la prăznuire. Toti cei din lume suntem chemati să ne bucurăm de măretul praznic si să aducem laudă lui Dumnezeu celui în Treime:

*„Ingereste să prăznuim noi cei din lume, strigând cântare lui Dumnezeu, Celui ce se poartă pe scaunul slavei: Sfânt esti Părinte ceresc; Sfânt esti Cuvinte, Cel împreună vesnic; Sfânt esti si Duhule Preasfinte“.*¹⁸⁵

Cuvintele parcă nu sunt de ajuns pentru a exprima bucuria noastră, astfel că suntem îndemnati a ne exterioriza starea lăuntrică si prin anumite gesturi ale trupului, pentru ca întreaga noastră ființă, trup si suflet, împreună să preaslăvească pe Dumnezeu. Spunem în acest sens:

*„Toti să lovim cu mâinile, bucurându-ne de Înălțarea lui Hristos si veseli să strigăm: Suitu-S-a Domnul în glas de trâmbiță si a sezut de-a dreapta Tatălui, ca Cela ce este împreună pe un scaun sezător în veci“.*¹⁸⁶

Chemarea de a-L preaslăvi pe Hristos cu cântare de laudă nu ne privește doar pe noi, ci este una universală. In acest sens spunem la slujba Înălțării:

*„Pe Hristos, Dătătorul de viață, Cel ce S-a ridicat în două firi la ceruri cu slavă si împreună cu Tatăl sade, preotilor lăudati-L, popoarelor preainălțati-L întru toti vecii“.*¹⁸⁷

Pe lângă aceste chemări la bucurie si prăznuire mai primim si un îndemn ce ni se face prin Icosul Înălțării:

*„Cele pământesti, pe pământ lăsându-le si cele din cenusă, tărâni dându-le, veniti să ne trezim si să ne ridicăm ochii si cugetele la înălțime; să ne înălțăm, noi muritorii, privirile, împreună si simtirile, spre portile ceresti; să ne socotim a fi în muntele Măslinilor si să privim la Izbăvitorul, Cel purtat pe nor..“.*¹⁸⁸

La Pasti eram chemati *„să ne curățim simtirile si să vedem pe Hristos“*.¹⁸⁹ Chemarea de acum este aceeași, doar în altă formulare - *„Cele pământesti, pe pământ lăsându-le si cele din cenusă, tărâni dându-le, veniti să ne trezim...să ne ridicăm ochii si cugetele...să ne înălțăm privirile...si simtirile*. Pentru o adevărată prăznuire este asadar neapărat necesar efortul de a ne curăți sufletele. Inima curată si mintea trează sunt conditia intrării prin portile ceresti si a petrecerii împreună cu Hristos.

¹⁸⁵ *Ibidem*. Utrenie, Laude, stihira 1, p. 296.

¹⁸⁶ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 7, canonul 2, oda 2, p. 293.

¹⁸⁷ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 8, canonul 1, oda 1, p. 293.

¹⁸⁸ *Ibidem*. Utrenie, Icos, p. 291.

¹⁸⁹ *Ibidem*, Utrenia Pastilor, cântarea 1, oda 1, p. 7.

10. Texte reprezentative din cuprinsul slujbei de la Înălțare

Intre imnele rânduite pentru slujba Înălțării unele sunt reprezentative prin continutul lor, dar si prin faptul că sunt repetate la sfintele slujbe din întreaga perioadă de postprăznuire a Înălțării.

Una din aceste stihiri ne vorbește în câteva cuvinte de întreaga lucrare mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu. Rostind această stihiră, vorbim cu Dumnezeu zicând:

*„Născutu-Te-ai precum Insuti ai socotit; pătimit-ai cu trupul, Dumnezeul nostru; din morti ai înviat, călcând moartea; înălțatu-Te-ai întru slavă, Cea ce toate le plinesti si ne-ai trimis nouă pe dumnezeiescul Duh, ca să lăudăm si să proslăvim dumnezeirea Ta“.*¹⁹⁰

Dacă această stihiră se concentrează asupra tuturor marilor evenimente ale mântuirii noastre, pe care le prezintă ca etape ale aceleiasi lucrări, alte două stihiri, Condacul si Icosul praznicului se opresc doar asupra sărbătorii însăsi. Condacul ne prezintă Înălțarea ca fiind punctul final si încununarea activității Mântuitorului în această lume. Înălțându-Se la cer, Hristos, prin firea omenească pe care a avut-o ne-a unit cu Tatăl, a unit cele ceresti cu cele pământesti.

*„Plinind iconomia cea pentru noi si cele de pe pământ unindu-le cu cele ceresti, Te-ai înălțat întru slavă, Hristoase, Dumnezeul nostru, de unde nicicum nu Te-ai despărțit, ci rămânând nedepărțat, strigi celor ce Te iubesc pe Tine: Eu sunt cu voi si nimeni împotriva voastră“.*¹⁹¹

În Icosul praznicului se face legătura între Înălțarea Domnului si înălțarea noastră, sunt prezentate mijloacele de înălțare a noastră.

*„Cele pământesti, pe pământ lăsându-le si cele din cenusă, tărâni dându-le, veniti să ne trezim si să ne ridicăm ochii si cugetele la înălțime; să ne înălțăm, noi muritorii, privirile, împreună si simtirile, spre portile ceresti; să ne socotim a fi în muntele Măslinilor si să privim la Izbăvitorul, Cel purtat pe nor; că de acolo Domnul la ceruri S-a suit; si acolo Iubitorul de dăruire, a împărțit daruri Apostolilor Săi, mângâindu-i si întărindu-i pe dânsii ca un Părinte; îndreptându-i ca pe niste fii si zicând către dânsii: Nu mă voi despărți de voi; Eu sunt cu voi si nimeni împotriva voastră“.*¹⁹²

Aceste lucruri ni le spune Biserica la sfintele slujbe, până la odovania acestui praznic. Sunt lucruri care s-au întâmplat pentru noi, la care trebuie să luăm aminte, încercând a ne curăți si înălța si noi.

¹⁹⁰ *Ibidem.* Joia Înălțării, Vecernia mare, Stihoavnă, stihira 1, p. 283.

¹⁹¹ *Ibidem.* Utrenie, Condac, p. 291.

¹⁹² *Ibidem.* Utrenie, Icos, p. 291.

11. Spiritualitatea Înălțării Domnului si a slujbei de sărbătorire a ei

Continutul textelor slujbei Înălțării Domnului reprezintă gândirea si simțirea Bisericii la acest praznic. In cuprinsul sărbătorii noi ne întâlnim cu Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care S-a înălțat la cer pentru mântuirea si înălțarea noastră. Faptul că Mântuitorul s-a înălțat ne pricinuieste bucurie, deoarece avem credinta că dacă El S-a înălțat la ceruri, sigur va veni clipa când vom fi si noi înălțati si vom avea bucuria de a petrece cu trupul si sufletul în ceruri, unde îl vom putea privi pe Hristos față către față.¹⁹³ Dacă Taina Invierii este sinteza învățaturii crestine, Înălțarea este culmea acestei învățaturi. Înălțarea la cer fiind încununarea iconomiei Fiului, ea a început de fapt în momentul în care Hristos s-a înălțat, adică din momentul din care fiind înviat, si manifestându-se ca atare, a iesit din lume pentru a regăsi în mod firesc locul transcendent. Coborârea la iad a fost începutul Înălțării. Cu alte cuvinte, Invierea-Înălțarea Mântuitorului sunt de nedespărțit. Înălțarea pleacă de fapt din împărăția mortilor, care este si aceea a oamenilor de pe pământ.¹⁹⁴ Înălțarea la cer este prefigurarea si modelul înălțării oamenilor, fiind făcută în legătură cu întreaga umanitate ce va fi înălțată acolo unde Hristos s-a înălțat cu trupul.

La slujba Înălțării, pe lângă toate bucuriile pricinuite de acest eveniment si pentru a le consolida, pentru a le sprijini pe Hristos, piatra cea din capul unghiului, Biserica ne repetă ca venind din partea Lui, spre Apostoli si spre noi următoarele cuvinte: „*Eu sunt cu voi si nimeni împotriva voastră*“.¹⁹⁵ In toate zilele de prăznuire a Înălțării aceste cuvinte se repetă de două ori, la Condac si Icos pentru a ne fâgădui prezenta Mântuitorului, actualizată în mijlocul nostru de a treia Persoană a Sfintei Treimi, de Sfântul Duh, pe care Mântuitorul înălțându-se la Tatăl, de acolo, ni-L va trimite nouă la Cincizecime. Hristos s-a înălțat la cer pentru a fi pururea cu noi. Intreaga lucrare a Bisericii în care lucrează Duhul Sfânt are ca scop actualizarea lui Hristos în mijlocul nostru. Viata noastră în Biserică, în Duhul Sfânt, este o viață în care este prezent Hristos. Să ne rugăm Duhului Sfânt să-L facă prezent pe Hristos în mijlocul nostru.

C. Sărbătoarea Pogorârii Duhului Sfânt

„*Veniti de luati toti Duhul înțelepciunii*”

¹⁹³ Toma Chiricută, op. cit. p. 111.

¹⁹⁴ Constantin Andronikof, op. cit. p. 234.

¹⁹⁵ Pentecostarul, ed. cit. Utrenia Înălțării, Condac, Icos, p. 291.

*Duhul înțelegerii, Duhul temerii de Dumnezeu*¹⁹⁶

Cincizecimea este ultimul dintre praznicele împărătești legate de Sfintele Pasti,¹⁹⁷ ea încheind ontologic și liturgic ciclul pascal, pentru a inaugura astfel economia eclezială.¹⁹⁸ Prin Pogorârea Sfântului Duh asupra Ucenicilor se constituie Biserica, suntem introdusi în dimensiunea veacului ce va să fie, prin inaugurarea unei noi dimensiuni a existenței - viața în har.¹⁹⁹

Înainte de Înălțarea lui Hristos făgăduise Ucenicilor Săi că le va trimite pe Duhul Sfânt, Care să-i învețe, să-i mângâie și să-i conducă la tot adevărul. Această promisiune s-a împlinit în ziua a zecea după Înălțarea lui Hristos la cer, sau a cincizeca după Învierea Sa din morți. În amintirea acestui eveniment Biserica prăznuiește sărbătoarea Cincizecimii (**Pentkosth hmera**), numită așa pentru că este ziua a cincizeca după Pasti. Totodată sărbătoarea înlocuiește un praznic iudaic, cu același nume, praznic pe care iudeii îl țineau în amintirea primirii Legii, pe muntele Sinai, dar și pentru a mulțumi lui Iahve pentru darurile Sale (Se sărbătorea la încheierea secerisului).

Noi numim această sărbătoare și Pogorârea Sfântului Duh (Misio Spiritu Sancti) deoarece în această zi slăvim pe a treia Persoană a Sfintei Treimi, Sfântul Duh, Care în chip de limbi de foc, S-a pogorât asupra Apostolilor în Ierusalim. Slăvind pe Sfântul Duh, facem aceasta aducând laudă și celorlalte două Persoane ale Sfintei Treimi, Tatălui și Fiului, astfel că sărbătoarea la care ne este luarea aminte se numește și a Sfintei Treimi.

Cel mai popular nume al sărbătorii însă, este acela de Rusalii, nume ce ne aminteste de o sărbătoare a romanilor - "Rosalia", sărbătoare a florilor, din luna Mai, în care ei aduceau omagii zeiței Flora, sărbătoare pe care Biserica a înlocuit-o, dându-i un sens creștin.²⁰⁰

Cincizecimea se prăznuiește cu sărbătorire în două zile: Duminica și Lunea Rusaliilor, zile pentru care sfintele slujbe sunt aproape identice, zile în care cinstind Pogorârea Sfântului Duh, laudăm minunea și preaslăvim pe Sfântul Duh împreună cu Tatăl și cu Fiul. Biserica, însă ne ține în atmosfera de gând a pogorării Sfântului Duh până în Sâmbăta din săptămâna următoare praznicului, când facem odovănia praznicului Rusaliilor. În cadrul sfintelor slujbe la Rusalii se începe rostirea rugăciunii „Impărate Ceresc” (rugăciune care nu se rosteste de la Pasti până la acest praznic), rugăciunea Rusaliilor prin excelență, care de acum se va rosti în tot cursul anului bisericesc. Zilele acestui praznic, unul din cele mai mari în cadrul anului bisericesc, sunt un răstimp de bucurie, în care nu se fac ajunări și nu se pleacă genunchii - cu o singură excepție, la Vecernia din Duminica Rusaliilor,

¹⁹⁶ Molitfelnic, București, 1992, Slujba Aghiazmei mari, stihira 1, p. 261.

¹⁹⁷ Pr. Prof. Ene Braniste, *Cincizecimea în viața credincioșilor*, în rev. Mitropolia Banatului, XIV (1967), nr. 4-6, p. 241.

¹⁹⁸ Constantin Andronikof, *op. cit.* p. 241.

¹⁹⁹ Paul Evdochimov, *Rugul Aprins*, Timisoara, 1994, p.97.

²⁰⁰ Vasile Mitrofanovici, *op. cit.* p. 128.

Vecernia plecării genunchilor, slujbă la care credinciosii îl invocă pe Duhul Sfânt să lucreze în viața lor. La acest praznic creștinii își împodobesc casele cu ramuri de nuc sau tei, cu alte verdeturi și flori, toate acestea simbolizând frumusețea spirituală cu care Biserica lui Hristos e împodobită de Duhul Sfânt ca o mireasă.²⁰¹

1. Ce se înțelege prin Pogorârea Sfântului Duh?

Pentru a putea răspunde corect la această întrebare trebuie să vedem mai întâi ce se înțelege prin cuvântul pogorîre. Observăm că nu se folosește cuvântul coborîre ci pogorîre, care în limba română are un sens diferit. Vorbind despre o coborâre, spunând că cineva coboară, înțelegem că mai întâi a fost undeva sus și de acolo, coborînd ajunge în final la un nivel mai jos, în raport cu cel de unde a plecat. În unele cazuri verbul a coborî, respectiv substantivul coborâre poate fi sinonim cu a decade, a regresa, respectiv decădere, regres. În ce privește verbul a (se) pogorî, respectiv substantivul pogorâre, lucrurile stau altfel. Cel ce se pogorâ, o face în general fără a pierde înălțimea la care se afla. Astfel spunem că cineva se pogorâ la nivelul de înțelegere al celor cărora se adresează. Tot în acest sens, stim că Biserica face pogorâmintele având în vedere unele neputințe ale oamenilor, fără a-și pierde măreția sa și dimpotrivă, rămânând la înălțimea proprie, și chiar afirmând-o prin pogorâmîntul pe care îl întreprinde, ea se apleacă asupra oamenilor pentru a-i ridica la statură, la sfințenia ei. În același sens se spune în Crezul de credință despre Iisus Hristos că „S-a pogorît din cer”. Stim că măreția Lui stă tocmai în putința de a se pogorî, de a se micșora. La fel stau lucrurile și în ce privește Presoana Duhului Sfânt. Rămânând în cer, fără a-și pierde strălucirea, El se pogorâ asupra oamenilor pentru a-i ridica acolo unde este El, ca un tată care se apleacă asupra unui copil pe care îl ridică la înălțimea sa, ca apoi la un nivel de egalitate să poată dialoga. La Cincizecime Duhul Sfânt se pogorâ peste noi pentru a ne înduhovnici, pentru a ne face capabili de a dialoga cu Cuvântul, de a intra în relație filială cu Dumnezeu.

Preluând cele relatate în Faptele Apostolilor, capitolul 2, Sinaxarul din Lunea Rusaliilor ne arată pe larg, în ce constă Pogorârea Sfântului Duh: *„În ziua Cincizecimii S-a pogorît Duhul Sfânt în ființă, în chip de limbi de foc, peste Sfintii Apostoli în foisorul unde petreceau ei și S-a așezat peste fiecare dintr-înșii.....Pe când Ucenicii se găseau în foisor, împlinindu-se ziua Cincizecimei, cam pe la ceasul al treilea din zi, s-a făcut pe neașteptate tunet din cer, în așa fel încât a străbătut multimea adunată la Ierusalim din toată lumea; și Duhul Sfânt S-a văzut în chip de limbi de foc, pogorîndu-Se nu numai peste cei doisprezece Apostoli ci și peste cei șaptezeci; și aceștia au început să grăiască în limbi străine, fiecare dintre Apostoli grăind în limbile tuturor neamurilor”*.²⁰²

Sinaxarul insistă asadar asupra faptului că Duhul Sfânt, la Cincizecime nu S-a pogorît numai peste cei doisprezece Apostoli ci și peste ceilalți Ucenici prezenți atunci în foisorul din Ierusalim împreună cu Apostolii.

²⁰¹ *Ibidem*, p. 131.

²⁰² Penticostarul, *ed. cit.*, Lunea Rusaliilor, Sinaxar, p. 379.

Pe scurt, putem spune că prin Pogorârea Duhului Sfânt înțelegem venirea de la Tatăl a celei de-a treia Persoane a Sfintei Treimi, în chip de limbi de foc, peste Apostolii și Ucenicii Mântuitorului care se găseau atunci, împreună cu Maica Domnului în foisorul din Ierusalim.

2. Pogorârea Duhului Sfânt - împlinirea făgăduinței Mântuitorului

„Planul și lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu Cel întreit, realizate în Iisus Hristos, în timpul întrupării, sunt completate de trimiterea și revărsarea Duhului peste Apostoli, și de adunarea Bisericii la Cincizecime”.²⁰³ Pogorârea Duhului Sfânt este împlinirea făgăduinței lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu de a trimite Ucenicilor (lăsați singuri prin Înălțarea la cer), un alt Mângâietor, de la Tatăl, atunci când El va fi preaslăvit în Sfânta Treime,²⁰⁴ este supremul act de putere al lui Iisus Hristos.²⁰⁵ Scopul întregii economii a Mântuitorului Hristos fusese trimiterea în lume a Sfântului Duh. La Rusalii, Tatăl, în urma activității răscumpărătoare întreprinsă de Fiul, a avut putința de a-L trimite pe Duhul Sfânt în chip de limbi de foc peste oamenii pe care astfel și-i adopta.²⁰⁶ Textele slujbei de Rusalii reflectă foarte bine faptul că venirea Duhului Sfânt este o împlinire a făgăduinței Mântuitorului. La slujba Rusaliilor noi ne adresăm Lui cu cuvintele:

*„Precum ai făgăduit odinioară Ucenicilor, Hristoase, trimitând acum cu adevărat pe Duhul cel Mângâietor, ai strălucit lumină lumii, Iubitore de oameni”.*²⁰⁷

Tot adresându-ne Mântuitorului spunem în același sens:

*„Zis-ai Ucenicilor, Hristoase: Stati în Ierusalim până ce vă veti îmbrăca cu putere de sus; iar Eu vă voi trimite alt Mângâietor, ca Mine, pe Duhul Meu și al Tatălui, întru Care vă veti întări”.*²⁰⁸

Pogorârea Sfântului Duh ca împlinire a făgăduinței Mântuitorului ne este prezentată foarte clar de Sinaxarul din Lunea Rusaliilor, unde ni se spune că: „Mântuitorul făgăduise înainte de patima Sa, venirea Sfântului Duh, zicând: „De

²⁰³Pr. Prof. Dr. Ion Bria, op. cit. p. 91.

²⁰⁴Constantin Andronikof, op. cit. p. 241.

²⁰⁵Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos, op. cit. p. 281.

²⁰⁶Paul Evdochimov, op. cit. p. 102.

²⁰⁷Penticostarul, ed. cit. Duminica Rusaliilor, Utrenie, cântarea 1, canonul 1, oda 1, p. 366.

²⁰⁸Ibidem. Utrenie, cântarea 3, canonul 1, irmos, p. 366.

folos este ca Eu să mă duc; că de nu mă voi duce Eu, Mângâietorul nu va veni“. si iarăsi: „Voi ruga pe Tatăl si alt Mângâietor vă va trimite vouă; Duhul adevărului, Care din Tatăl purcede“. Iar după patimă, înainte de Înălțarea la cer, iarăsi a zis: „Iar voi să rămâneți în Ierusalim, până vă veti îmbrăca cu putere de sus“. Deci făgăduindu-Le pe Mângâietorul, acum li L-a trimis“. ²⁰⁹

Pogorârea Duhului Sfânt în chip de limbi de foc asupra Ucenicilor, împlineste asadar făgăduinta făcută lor de către Mântuitorul, încununează activitatea lui Iisus Hristos prin constituirea Bisericii văzute, deoarece așa cum spune Sfântul Irineu de Lyon: „Acolo unde este Duhul este Biserica“.

3. Cine este Duhul Sfânt?

Pentru noi creștinii, pentru întreaga Biserică, faptul de a ști cine este Cel ce S-a pogorât la Cincizecime peste Apostoli și Ucenici, este de o importanță capitală. De răspunsul la această întrebare atârână însăși ființa Bisericii. Dacă Duhul Sfânt este una din Persoanele Sfintei Treimi, înseamnă că Dumnezeu însuși conduce Biserica, că El însuși se află în mijlocul ei. La slujba de Rusalii, cuprinsă în Penticostar se afirmă în repetate rânduri că Duhul Sfânt, Cel ce S-a pogorât, este Unul din Treime. Mai întâi Duhul este prezentat ca Cel ce a grăit prin proroci, misterul Treimii fiind încă învăluit în taina unicității lui Dumnezeu.

„Dumnezeu cel adevărat, Mângâietorul, Carele a grăit prin proroci și S-a propovăduit mai înainte în Lege celor nedesăvârșiti, astăzi se face cunoscut slujitorilor și mărturisitorilor Cuvântului“. ²¹⁰

În continuare Duhul este prezentat tot mai dezvoltat:

„Puterea dumnezeirii, purtând Duhul, S-a împărțit Apostolilor în chip de foc și în limbi străine s-a arătat dumnezeiasca putere, care vine de la Tatăl, de a Sa bună voie“. ²¹¹

În sfârșit, Duhul Sfânt este prezentat ca fiind Unul din Treimea cea Una:

„Toate își pleacă genuchiul Mângâietorului, Celui din Tatăl și Celui ce este întocmai de o fire cu Tatăl; că în trei fete este cunoscută Ființa, una, vesnică; adevărată și neapropiată; că harul Duhului a strălucit lumină“. ²¹²

Luminânda praznicului, în formă poetică, ne vorbește și ea despre unitatea Duhului cu celelalte Persoane ale Sfintei Treimi.

„Lumină este Tatăl, Lumină este Cuvântul, Lumină este Sfântu Duh, Carele a fost trimis Apostolilor în limbi de foc; și printr-

²⁰⁹ *Ibidem*. Lunea Rusaliilor, Sinaxar, p. 379.

²¹⁰ *Ibidem*. Duminica Rusaliilor, Utrenie, cântarea 4, canonul 1, oda 1, p. 367.

²¹¹ *Ibidem*. Urenie, cântarea 4, canonul 1, oda 2, p. 367.

²¹² *Ibidem*. Utrenie, cântarea 4, canonul 2, oda 2, p. 368.

însul toată lumea se luminează a cinsti pe Sfânta Treime“.²¹³

Aceasi temă este prezentă și în stihirile de la laude:

„Duhul Sfânt era de-a pururea și este și va fi; nici început având, nici sfârșit, ci pururea cu Tatăl și cu Fiul laolaltă și împreună numărât; Viată și de viată Făcător; Lumină și de lumină Dătător; Binele însuși și Izvor de bunătate; prin Carele Tatăl se cunoaște și Fiul se proslăvește; și de tot se stie o putere, o unire și o închinare a Sfintei Treimi“.²¹⁴

Pentru a pecetlui toate cele afirmate, Sinaxarul din Lunea Rusaliilor, referindu-se la acest fapt ne spune că: *„In această zi, în Lunea Rusaliilor, prăznuim pe însuși Prea Sfântul de viată Făcătorul și întru tot puternicul Duh, Unul din Treime, Dumnezeu, Cel de o cinstire, de o ființă și de o slavă cu Tatăl și cu Fiul*“.²¹⁵

Nu mai există nici o urmă de îndoială; Duhul Sfânt este una din Persoanele Sinte Treimi, este deoființă cu Tatăl și cu Fiul, cu Care împreună este închinat și mărit.

4. Cum se manifestă Sfântul Duh ?

Ne este bine cunoscut că Dumnezeu este Duh, că El nu poate fi văzut de ochii noștri trupești, nici cuprins de înțelegerea noastră limitată. Totuși, pentru a-l ajuta pe om să-L cunoască și să intre în contact cu El, Dumnezeu a folosit diferite moduri de a-i se revela acestuia, la putința lui de înțelegere. La fel stau lucrurile și în ce privește evenimentul la care ne este acum luarea aminte. Sinaxarul din Lunea Rusaliilor ne explică, având la bază relatarea biblică din Faptele Apostolilor 2, 1-13, modul în care Duhul Sfânt S-a pogorât peste cei aflați atunci în foisorul din Ierusalim: *„Duhul Sfânt S-a pogorât în chip de limbă, ca să arate că este în legătură cu Cuvântul cel viu; sau pentru că Apostolii trebuiau să învețe multimile și să le aducă la Hristos și prin mijlocirea limbii. S-a pogorât apoi în chip de foc, ca să arate pe de o parte că Dumnezeu este foc mistuitor, iar pe de alta, pentru nevoia de curățire și S-a împărțit în limbă pentru haruri. Și precum odinioară a amestecat pe cei ce stiau numai o limbă și i-a împărțit în mai multe limbi, tot așa și acum celor ce cunosteau numai o limbă, le-a împărțit multe limbi, ca să adune pe cei ce erau de diferite limbi, risipiti în toate laturile lumii*“.²¹⁶ Avem expus aici modul în care S-a manifestat Duhul Sfânt la Cincizecime, când S-a pogorât peste Ucenici, și în același timp o explicație a acestei manifestări. Același lucru este afirmat și de imnele rânduite a se cânta la slujba sărbătorii Rusaliilor, când prăznuim *„Implinirea făgăduinței și a sorocului; că întru aceasta focul Mângâietorului s-a pogorât îndată*

²¹³ Ibidem. Utrenie, Luminânda, Slavă...Si acum..., p. 374.

²¹⁴ Ibidem. Utrenie, Laude, stihira 2, p. 374.

²¹⁵ Ibidem. Lunea Rusaliilor, Sinaxar, p. 379.

²¹⁶ Ibidem.p. 397.

pe pământ în chip de limbi si a luminat pe Ucenici, făcându-i cunoscători ai tainelor ceresti“.²¹⁷ Cântările slujbei găsesc si alte forme pentru a exprima pogorârea Duhului, pe care ne-o înfățișează si în expresii ca: „*Roua Duhului care adie foc*“²¹⁸, „*Suflare de foc*“²¹⁹, „*Lumină ce strălucește de la sine si dătătoare de lumină*“.²²⁰ Stihira care prezintă modul de manifestare a Duhului în paralel cu o fundamentare dogmatică este cea numită luminândă, pe care am amintit-o deja si în altă ordine de idei si care își merită pe deplin numele deoarece luminează atunci când este rostită: „*Lumină este Tatăl, Lumină este Cuvântul, Lumină este Sfântul Duh, Carele a fost trimis Apostolilor, în limbi de foc; si printr-însul toată lumea se luminează a cinsti pe Sfânta Treime*“.²²¹

Fiind lumină care luminează însuflându-l pe om a vorbi despre Lumină, Duhul Sfânt s-a manifestat în forma cea mai potrivită pentru lucrarea Sa - în limbi de foc.

5. Ce lucrează Duhul Sfânt ?

„*Nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, - decât în Duhul Sfânt (I Corinteni 12, 3). „Fără Duhul Sfânt, este imposibil a crede în Hristos si Invierea Sa*“.²²² Cincizecimea este o împlinire si în aceeași măsură o desăvârșire, primul aspect cântat la Vecernie fiind acela al regenerării pentru propovăduirea Cuvântului:²²³

„*Cu graiurile celor de alt neam ai înnoit Hristoase pe Ucenicii Tăi; ca prin ele să te propovăduiască pe Tine, Cuvântul cel fără de moarte si Dumnezeu, Care dai sufletelor noastre mare milă*“.²²⁴

În următoarea stihiră, recunoaștem două aspecte: inițierea si unificarea eclesială,²²⁵ Duhul Sfânt fiind Cel care lucrează totul în Biserică, Cel care întreține viața Bisericii. „*Toate le dă Duhul Sfânt: izvorăște proorocii, sfinteste pe preoti, pe cei necărturari I-a învățat înțelepciune, pe pescari teologi I-a arătat; toată rânduiala Bisericii o plineste*“.²²⁶

²¹⁷ Ibidem Duminica Rusaliilor, Utrenie, Sedeauna de după prima stihologie, p. 364.

²¹⁸ Ibidem. Utrenie, cântarea 5, canonul 2, irmos, p. 368.

²¹⁹ Ibidem. Utrenie, cântarea 6, canonul 2, oda 2, p. 369.

²²⁰ Ibidem. Utrenie, cântarea 8, canonul 2, oda 2, p. 372.

²²¹ Ibidem. Utrenie, Luminânda, Slavă...Si acum..., p. 374.

²²² Michel Quenot, op. cit. p. 94.

²²³ Constantin Andronikof, op. cit. p. 225.

²²⁴ Penticostarul, ed. cit. Duminica Rusaliilor, Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 2, p. 361.

²²⁵ Constantin Andronikof, op. cit. p. 225.

Duhul Sfânt este cel care întretine continuitatea dintre Vechiul și Noul Testament, marcând permanenta acțiunii pnevmatice în istorie.²²⁷ Aceasta o mărturisim spunând: „*Prin prooroci ai vestit nouă calea mântuirii și întru Apostoli a strălucit nouă harul Duhului Tău, Mântuitorul nostru; Tu esti Dumnezeu întâiu, Tu și după acestea; și în veci Tu esti Dumnezeul nostru*“.²²⁸

Duhul Sfânt este deci, Cel care a luminat pe profetii Vechiului Testament și a înțeleptit apoi pe Apostoli și pe toți cei peste care S-a revărsat, făcând să ia naștere Biserica. Pogorându-se peste Apostoli, El „*i-a făcut să grăiască în alte limbi*“,²²⁹ i-a arătat „*cunoscători ai tainelor ceresti*“.²³⁰ În același timp, Duhul a dat bucurie celor peste care S-a pogorât, bucuria de a fi uniți cu Dumnezeu și îndrăzneala de a-L propovădui tuturor:

„*Cei ce iubeau pe Mântuitorul s-au umplut de bucurie, și cei ce mai înainte se temeau, îndrăzneală au luat; că Duhul Sfânt, astăzi, S-a pogorât de sus peste casa Ucenicilor și fiecare dintre ei alte lucruri grăia către multime, că limbi de foc s-au răspândit peste ei și nu i-au ars, ci mai mult i-au rourat*“.²³¹

Cincizecimea a fost astfel doar un început al Bisericii, al înțelegerii tainei lui Hristos și al vieții în Hristos. Pogorârea Duhului Sfânt, este însă ceva permanent. Cincizecimea nu s-a împlinit doar o dată pentru totdeauna ci este continuă. Ea este mai mult decât un eveniment produs cândva în istorie, este o realitate constantă de care depinde în mod substantial însăși existența Bisericii de-a lungul secolelor.²³² În acest sens, conduși de Penticostar, spunem la slujba Rusaliilor, că prin foc și prin apă „*am primit harul*“,²³³ că „*lumina Mângâietorului a venit și lumea a luminat*“,²³⁴ mărturisim că „*Puterea care s-a pogorât astăzi este Duhul cel Bun; Duhul înțelepciunii lui Dumnezeu; Duhul care din Tatăl purcede și prin Fiul ne este nouă credinciosilor arătat; Care împărtășește sfîntenia, întru care este cunoscut, acelora, în firea cărora se sălășluiește*“.²³⁵ Acest astăzi, este prezentul în care noi trăim, în care stând în fața Tatălui cerem prin mijlocirea Fiului venirea Duhului asupra noastră.

²²⁶ Penticostarul, ed. cit. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 3, p. 361.

²²⁷ Constantin Andronikof, op. cit. p. 256.

²²⁸ Penticostarul, ed. cit. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 6, p. 361.

²²⁹ Ibidem. Vecernia mare, Stihovna, stihira 2, p. 364.

²³⁰ Ibidem. Utrenie, sedealna de după întâia stihologie, p. 364.

²³¹ Ibidem. Utrenie, sedealna, p. 367.

²³² Constantin Andronikof, op. cit. p. 241.

²³³ Penticostarul, ed. cit. sedealna de după stihologia a doua, p. 365.

²³⁴ Ibidem.p. 365.

²³⁵ Ibidem. Utrenie, cântarea 5, canonul 1, oda 1, p. 368.

6. Chemarea Sfântului Duh din partea credinciosilor

„Taina dobândirii Duhului este paralelă tainei Intrupării. Fiul și Duhul, împreună, sunt pentru noi darurile lui Dumnezeu. Harul mântuirii nu ne vine numai de la Hristos ci și de la Duhul Sfânt”.²³⁶ Duhul, suflarea initială a Tatălui, care făcuse omul ființă vie, este Cel care îl pnevmatizează de asemenea ca el să devină mădular al trupului lui Hristos și vas al Duhului Sfânt.²³⁷ Duhul Sfânt este Cel în care este viața noastră, motiv ce ne face să-L chemăm cu insistență asupra noastră pentru a ne întretine viața. Duhul Sfânt este cel prin și pentru care se roagă întreaga Biserică. El este cel pe care îl invocăm la sărbătoarea Cincizecimii, sărbătoare care inaugurează venirea Lui, sărbătoarea în care își găsește originea.²³⁸

*„Impărate ceresc, Mângâietorul, Duhul adevărului, Carele pretutindeni esti și toate le plinesti, Vistierul bunătăților și Dătorul de viață, vino și te sălăsluiește întru noi și ne curățește pe noi de toată spurcăciunea și mântuiește Bunule, sufletele noastre”.*²³⁹

Aceasta este rugăciunea Bisericii și rugăciunea noastră particulară, rugăciune prezentă la începutul sfintelor noastre slujbe, prin care îl invocăm pe Duhul Sfânt să se sălăsluiește întru noi. „Nu este întâmplător că rugăciunea începe cu invocarea ca împărat. Acest simplu termen rezumă telul (obiectivul) evanghelic. Hristos ne-a arătat scopul vieții: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu” (Mt. 6, 33). A deveni pnevmatic înseamnă a realiza împărăția Fiului, care este cea a Duhului Sfânt”.²⁴⁰ Duhul Sfânt este cel care ne face capabili de a intra în împărăția lui Dumnezeu și a o moșteni prin adopțiune.²⁴¹ Al doilea atribut pe care îl atribuim Duhului este acela de Mângâietor (Paraclet). El este cel care după Înălțarea Fiului la cer, S-a pogorât și se pogoară continuu pentru a ne mângâia, El fiind însuși Mângâierea promisă de Iisus Hristos Ucenicilor Săi.

„Duhul adevărului”- Mântuitorul, vorbind cu femeia samarineancă, la fântâna lui Iacov îi spunea că cei ce se închină Tatălui trebuie s-o facă în Duh și în Adevăr. Iată că Duhul și Adevărul este însuși Dumnezeu, este a treia Persoană a Sfintei Treimi, este Duhul Sfânt. Adevărații închinători cer pogorârea peste ei a Duhului adevărului, pentru ca ajutați de Duhul, să-si poată înălța rugăciunile către Tatăl.

În continuare, în rugăciune mărturisim atotprezența Duhului și faptul că El conduce întreaga creație spre desăvârșire, toate plinindu-le. Înainte de invocare

²³⁶ Pr. Ilie D. Moldovan, Invățătura despre Sfântul Duh în Ortodoxie și preocupările ecumeniste contemporane, Teză de doctorat, în rev. Mitropolia Ardealului, XVIII, (1973), nr. 7-8, p. 790.

²³⁷ Constantin Andronikof, op. cit. p. 242.

²³⁸ Ibidem.....p. 263

²³⁹ Pentecostarul, ed. cit. Vecernia mare, stihoavnă, stihira 3, p. 364.

²⁴⁰ Constantin Andronikof, op. cit. p. 263.

²⁴¹ Ibidem.....p. 264.

mai amintim încă două atribute ale Duhului: „*Vistier al bunătăților și Dătător de viață*“. Duhul Sfânt, Persoană a Sfintei Treimi este Bunătatea și Viata însăși, deci izvor de bunătate și sursă de viață. După amintirea acestor atribute, după pregătirea noastră prin constientizarea a ceea ce înseamnă Duhul Sfânt pentru noi, urmează a doua parte a rugăciunii - invocarea: „*Vino și te sălășluiește întru noi și ne curățește pe noi de toată întinăciunea, și mântuiește Bunule, sufletele noastre!*“ Ideea sălășluirii Duhului Sfânt întru noi ne sugerează interpretarea autentică a noțiunii de „comuniune a Duhului“ drept prezentă reală a Sfântului Duh, fântâna din care noi ne adăpăm, sursa personală a harului de care ne bucurăm împreună.²⁴² Prezenta prin sălășluire este diferită de cea prin identificare.

„*Si locuieste întru noi!*“ - „Fă din noi locuinta Ta, cortul Tău, chivotul Tău“.²⁴³ Stim de la Sfântul Apostol Pavel că fiinta noastră este destinată să fie Templu al Duhului Sfânt (I Cor. 3,16) - iată că aceasta este chiar prima cerere pe care o adresăm Duhului - să vină să locuiască în fiinta noastră, să facă din noi Biserici ale dumnezeirii. Cei care la Cincizecime L-au primit pe Duhul Sfânt, au devenit membrii Trupului lui Hristos, au devenit sfinți prin Sfintenia însăși, au făcut din fiinta lor Templu al lui Dumnezeu.²⁴⁴ De aceea ne rugăm: „*Vino și Te sălășluiește întru noi*“. Primul efect al sălășluirii întru noi a Duhului lui Dumnezeu este curățirea noastră, purificarea: „*Curățește-ne pe noi de toată întinăciunea*“. Prin curățirea noastră de păcat se face vie în noi lucrarea curățitoare a Fiului, Care ne-a curățit spiritual prin sângele Său. Prin sălășluirea Duhului în noi, ne însusim însăși curățirea realizată de Fiul lui Dumnezeu, devenim puri, devenim mai buni, gata de a primi binele suprem, finalitatea însăși a iconomiei divine.²⁴⁵ „*Si mântuiește Bunule, sufletele noastre*“. Mântuirea noastră - iată scopul întregii lucrări mântuitoare a Sfintei Treimi, scopul vieții noastre și al oricărei liturghii eclesiale: accesul la împărăția cerurilor.

Aceste lucruri le avem în vedere nu numai la Rusalii, ci ori de câte ori rugându-ne, cerem mântuirea noastră prin lucrarea Sfântului Duh.

7. Texte reprezentative din slujba de la Pogorârea Sfântului Duh

Sigur că toate textele slujbei au valoarea lor proprie, fiecare punând în evidență anumite aspecte ale sărbătorii. Poate că cel mai reprezentativ text pentru slujba Pogorârii Sfântului Duh, este chiar rugăciunea avută în vedere mai sus. Mai

²⁴² Pr. Ilie D. Moldovan, *op. cit.*, p. 790.

²⁴³ Constantin Andronikof, *op. cit.* p. 267.

²⁴⁴ *Ibidem*.....p. 268.

²⁴⁵ *Ibidem*.....p. 268.

sunt însă și alte texte care par să sintetizeze mai bine cele ce se petrec la Rusalii, texte asupra cărora însăși Biserica caută să ne atragă luarea aminte prin faptul că ni le pune în atenție în întreaga perioadă de prăznuire a Rusaliilor.

Unul din textele la care ne este luarea aminte se găsește la stihoavna Vecerniei praznicului: *„Odinioară, limbile au fost amestecate, pentru îndrăzneala de a face turn; iar acum limbile au fost înțelepțite pentru slava cunostintei de Dumnezeu. Acolo Hristos a pedepsit pe cei nelegiuiți cu greseala; aici a luminat pe pescari cu Duhul. Atunci pedeapsa a avut ca urmare neînțelegerea, iar acum înțelegerea se înoiește spre mântuirea sufletelor noastre”*.²⁴⁶

Cântând sau rostind Condacul praznicului, spunem în același sens:

„Când Cel Preaînalt coborîndu-se a tulburat limbile, atunci a despărțit neamurile; iar când a împărțit limbile cele de foc, atunci a chemat pe toți la o unire; și cu toți ca într-un glas slăvim pe Duhul cel Prea Sfânt”.²⁴⁷

Un eveniment cu consecințele cele mai grave pentru toate timpurile a fost pierderea înțelegerii între oameni, când limbile au fost amestecate (Geneză 11). Evenimentul turnului Babel nu a însemnat doar confuzia (încurcătura) limbilor ci și distrugerea limbajului uman. Astfel el a pus în evidență un rău ontologic încă și mai grav - pierderea umanității.²⁴⁸ Pogorârea Duhului Sfânt a restabilit din nou umanitatea aducând înțelegerea. Din momentul Cincizecimii, singurul limbaj comun pe care oamenii sunt în măsură să-l învețe este al Bisericii, deoarece creștinii trebuie să fie reușiți în misterul lui Dumnezeu prin energia Sfântului Duh, să fie capabili a forma familia lui Dumnezeu, devenind membrii ai Trupului lui Hristos. Indată ce oamenii știu că au un liant atât de puternic, chiar dacă sunt străini unul de altul, totuși au un limbaj comun, acela al preaslăvirii lui Dumnezeu, care trebuie să fie limbajul întregii creații.²⁴⁹ Babel cel de odinioară, dar și Babelul nostru cotidian înseamnă, pe lângă pierderea limbajului uman și împărțirea voinței (neînțelegerea). Unitatea voinței noastre ne-a adus-o Cincizecimea. Atunci, toți cei peste care Duhul Sfânt se pogorîse *„erau laolaltă și aveau toate de obște și își vindeau bunurile și averile și le împărțeau tuturor, după cum aveau nevoie fiecare și în fiecare zi, stăruiau într-un cuget în Templu și, frângând pâinea în casă, luau împreună hrana întru bucurie și întru curăția inimii”*. (Faptele Apostolilor 2, 44-46). Și noi suntem datori să ne rugăm ca Duhul Sfânt să se pogoare și peste noi, iar dacă vom reuși să avem o inimă și un cuget în lauda lui Dumnezeu, vom adevăra că Duhul Sfânt petrece întru noi.

Troparele, condacele și icoasele praznicelor sunt totdeauna texte care sintetizează conținutul întregii slujbe, scotând în evidență specificul sărbătorilor.

²⁴⁶ Penticostarul, ed. cit. Dumonica Rusaliilor, Vecernia mare, stihoavnă, Slavă...Si acum..., p. 364.

²⁴⁷ Ibidem. Utrenie, Condac, p. 369.

²⁴⁸ Constantin Andronikof, op. cit. p. 260.

²⁴⁹ Ibidem......p. 260.

Troparul Cincizecimii pune în evidență sensul sărbătorii, centrat asupra lui Hristos, Care cuprinde întreaga lume în lucrarea Sa mântuitoare.

*„Bine esti cuvântat, Hristoase Dumnezeul nostru, Cela ce preînțelepti pe pescari ai arătat, trimitându-le lor Duhul Sfânt, si printr-însii lumea ai vânat; Iubitorule de oameni, slavă Tie“.*²⁵⁰

Prezenta Duhului Sfânt este dăătoare de înțelepciune, duce la o stare pnevmatică de adevărată cunoaștere, stare în care îi prezintă Troparul pe „preînțeleptii pescari“. Imaginea evanghelică este evidentă. Prin Pogorârea Duhului Intelepciunii si al Adevărului se împlineste făgăduinta Mântuitorului - „Veniti după Mine si vă voi face pescari de oameni“ (Matei 4,19; Marcu 1,17). Prin cei câțiva pescari, Mântuitorul a „vânat“ întreaga lume. S-a împlinit astfel o altă imagine biblică, aceea a împărției cerurilor, pe care Hristos o închipuise în multe pilde. Aluatul a dospit toată frământătura (Matei 13, 33), sâmbanta semănată în tarină a adus rod (Matei, 13, 1-8), năvodul aruncat în mare s-a umplut cu pesti (Matei 13,47). Cuvintele Mântuitorului se împlinesc. Si azi, Duhul Sfânt se pogoară si petrece cu noi pentru a plini împărția cerurilor. Dar ce trebuie să facem noi pentru a vâna, pentru a converti lumea? Doar să fim adevărați pescari, adevărați păstori, aluat curat, creștini cu viața. Atunci văzând oamenii faptele noastre cele bune vor preamări pe Tatăl cel din ceruri (Matei 5,16). Această viziune obiectivă asupra evenimentului, Icosul praznicului o transpune într-o rugăciune subiectivă, una din cele mai frumoase care există, ca Iisus să ne acorde mângâiere, când duhurile noastre sunt în necazuri.²⁵¹

*„Grabnică si statornică mângâiere dă robilor Tăi, Iisuse, când se întristează duhurile noastre. Nu Te despărți de sufletele noastre întru necazuri; nu Te depărta de cugetele noastre întru primejdii, ci pururea ne întâmpină pe noi. Apropie-Te de noi, apropie-Te! Cela ce esti pretutindenea; precum si cu Apostolii Tăi ai fost pururea, asa si cu noi cei ce dorim Te uneste Indurate, ca uniti fiind cu Tine, să lăudăm si să slăvim pe Duhul Tău cel Prea Sfânt“.*²⁵²

Precum odinioară, cei peste care se pogorase Duhul Sfânt „stăruiau în...rugăciuni“ (Faptele Apostolilor 2, 42), si noi stăruind în rugăciuni, dovedim că Duhul Sfânt, pe care îl lăudăm si îl slăvim petrece întru noi.

8. Spiritualitatea ortodoxă a slujbei de Rusalii

Cincizecimea este praznicul plinătății harurilor lui Dumnezeu, pe care Duhul Sfânt, „Dumnezeu si îndumnezeitor le lucrează în oamenii cei credinciosi“.²⁵³

²⁵⁰ Penticostarul, ed. cit. Utrenia Rusaliiilor, Tropar, p. 260.

²⁵¹ Constantin Andronikof, op. cit. p. 294.

²⁵² Penticostarul, ed. cit. Utrenia Rusaliiilor, Icos, p. 370.

Cunoasterea ființării celei întreit una a lui Dumnezeu, tămăduirea și îndumnezeirea, mântuirea și unirea umanității odinioară scindate, prin plinătatea Duhului revărsat peste Apostoli, acestea sunt marile teme ale praznicului Cincizecimii, așa cum apar ele în textele liturgice.²⁵⁴ Întâi de toate, Cincizecimea comemorează evenimentul tinând de istoria mântuirii, al revărsării Duhului Sfânt, Cel făgăduit de Hristos. Textele liturgice ne arată că această plinătate și împlinire a misterului pascal, înseamnă în același timp și plinătatea autorevelării lui Dumnezeu.²⁵⁵

*„Lumină este Tatăl, Lumină este Cuvântul, Lumină este Sfântul Duh, Carele a fost trimis Apostolilor în limbi de foc; și printr-însul toată lumea se luminează a cinsti pe Sfânta Treime“.*²⁵⁶

Sărbătorind praznicul însă, nu rămânem doar la valoarea lui istorică ci actualizăm evenimentele. Pogorârea Duhului Sfânt a avut o însemnătate covârșitoare pentru Biserica ce se năstrea la Cincizecime, turnând în ea Duh de viață nouă, dar Duhul a rămas până astăzi la fel de prezent și activ în Biserică, la fel de important pentru ea, ca și în ziua Cincizecimii. În și prin Biserică, Duhul menține vesnic nestinse limbile Sale de foc, ea fiind fântâna nesecată a darurilor Duhului revărsate din abundență la Cincizecime.²⁵⁷ „Biserica, întrucât trăiește în lume și pentru lume, are nevoie să fie înnoită continuu prin energiile Sfântului Duh,²⁵⁸ de aceea în cultul său este nelipsită rugăciunea:

„Impărate ceresc, Mângâietorule, Duhul adevărului, Carele pretutindenea esti și toate le plinesti, Vistierul bunătăților și Dătorule de viață, vino și Te sălășluiește întru noi și ne curățește pe noi de toată spurcăriunea și mântuiește, Bunule, sufletele noastre“.

„Creat după chipul lui Dumnezeu, născut după modelul unic al lui Hristos, chip al Tatălui, omul e chemat să devină în sine o unitate întreită, persoană în comuniune, nu doar individ lângă alți indivizi, ci parte conștientă a ființei <<în Hristos>>, Care a asumat omenitatea“.²⁵⁹ De aceea ne rugăm pentru pogorârea Sfântului Duh, deoarece Acesta ne face duhovnicești, după chipul Său, adică reface în noi chipul lui Dumnezeu întunecat prin cădere.²⁶⁰ Când Duhul Sfânt, Impăratul cel ceresc petrece întru noi, atunci suntem în cuprinsul împărăției și chiar în viața

²⁵³ Gabriel Bunge, Celălalt Paraclit sau Icoana Sfintei Treimi a Cuviosului Andrei Rubliov, traducere de diac. Ioan Ică jr. după Der Andere Paraklet. Die Ikone der Heiligen Dreifaltigkeit des Malermönchs Andrej Rubljov, Sibiu, 1996, p. 66.

²⁵⁴ Ibidem.....p. 67.

²⁵⁵ Ibidem.....p. 65.

²⁵⁶ Penticostarul, ed. cit. Utrenia Rusaliilor, luminânda, p. 374.

²⁵⁷ Ene Braniste, Cincizecimea în viața credincioșilor, art. cit. p. 369.

²⁵⁸ Doctorand Ilie Moldovan, Teologia Sfântului Duh după catehezele Sfântului Simeon Noul Teolog, în rev. Studii Teologice, XIX (1967), nr. 7-8, p. 431.

²⁵⁹ Michel Quenot, op. cit. p. 246.

²⁶⁰ Doctorand Ilie Moldovan, Teologia Sfântului Duh după catehezele Sfântului Simeon Noul Teolog, op. cit. p. 424.

aceasta fiind, pregustăm bunătățile viitoare, stăm la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov, la cina Fiului de Impărat.

IV. Duminicile Pentecostarului cu Spiritualitatea lor

Cele trei mari sărbători ale Pentecostarului împart perioada acestuia în trei părți, fiecare fiind marcată de specificul unuia din cele trei praznice. Astfel, primei perioade ce tine de la Sfintele Pasti până la Înălțarea Domnului îi sunt specifice cântările de bucurie ale Invierii lui Hristos, cu o tonalitate mai accentuată în prima săptămână, când în Biserică nu se vesteste, nu se cântă altceva decât Invierea Mântuitorului. În perioada a doua, de la Înălțarea Domnului până la Cincizecime, textele sfintelor slujbe au în vedere, în principal evenimentul Înălțării. În sfârșit, în ultima perioadă, cea de după Pogorârea Sfântului Duh, textele de slujbă ne tin în atmosfera de gând a acestui moment, a însemnătății lui centrale pentru viața Bisericii.

În toate aceste trei perioade, pe lângă specificul celor trei mari praznice, slujbele bisericești se opresc asupra unor persoane deosebite și a unor evenimente importante din viața Mântuitorului. În fiecare din duminicile Cincizecimii, Biserica a rânduit să se prăznuiască persoane și evenimente însemnate prin care ni se întărește credința în dumnezeirea Mântuitorului Hristos, prin care înțelegem mai bine unele lucruri în legătură cu opera de mântuire a noastră.

De la Duminica Tomei până la Înălțarea la cer a Domnului Biserica ne înfățișează starea măririi dumnezeiești a lui Hristos, repetând în toate aceste zile multe cântări și rânduieli de la Pasti, care ne tin în atmosfera de gând a Invierii lui Hristos.²⁶¹ De la Duminica Tomei până la Înălțarea la cer a Domnului toate rânduielile bisericești încep și se termină cu cântarea întreită a Troparului Invierii. La Vecernie și Utrenie există unele modificări, în sensul că la Vecernie în toate sămbetele se cântă stihurile Pastilor cu stihurile lor (în afară de Sâmbăta Tomei), iar Utrenia se începe cu: „*Slavă Sfintei și Celei de o Ființă și de viață făcătoarei și nedespărțitei Treimi*“, după care se cântă de trei ori: „*Hristos a înviat...*“, continuându-se apoi cu: „*Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu...*“ La Sfânta Liturghie se cântă în locul axionului „*Cuvine-se cu adevărat*“ irmosul cântării a noua a Pastilor - „*Ingerul a strigat*“, cu stihira „*Luminează-te, luminează-te...*“, iar după împărtășire în loc de „*Văzut-am lumina cea adevărată...*“ și „*Fie numele Domnului binecuvântat...*“ se cântă Troparul Pastilor.

²⁶¹ Dr. Vasile Mitrofanovici, op. cit. p. 647.

Duminicile dintre Sfintele Pasti si Inăltarea Domnului, pe lângă aceea că vestesc Invierea lui Hristos, sunt consfintite si amintirii unor întâmplări si persoane deosebite, care sunt obiectul slujbelor dumnezeiesti din această perioadă.

De la sârbătoarea Inăltării Domnului la cer până la Cincizecime, Biserica ne pune în atentie cele în legătură cu praznicul Inăltării. In duminica din această perioadă se face prăznuirea celor 318 Părinti de la primul Sinod ecumenic de la Niceea. In această perioadă sfintele slujbe înregistrează o diferență caracteristică. In tot acest răstimp nu se rosteste rugăciunea „*Impărate Ceresc*“, care se va rosti doar la Pogorârea Sfântului Duh si de atunci în tot cursul anului bisericesc, la începutul tuturor slujbelor.

Cu prima Duminică după Pogorârea Sfântului Duh - „A Tuturor Sfintilor“, se încheie slujbele cuprinse în Penticostar, începând perioada Octoihului.

A. *Duminica Tomei*

***„Astăzi primăvara mirezmează si făptura cea nouă dăntuiește. Astăzi se ridică încuietorile usilor si ale necredintei pentru prietenul Toma care strigă: Domnul meu si Dumnezeul meu“.*²⁶²**

Duminica a doua după Pasti se numeste *Antipasha* deoarece este o „înnoire a Invierii care cu dreptate se poate numi si a opta zi si cea dintâi. A opta ca una ce se face la opt zile după Pasti; iar întâia ca una ce este începătoare a celorlalte. A opta iarăsi, fiindcă este rânduită ca icoană a acelei zile fără de sfârșit, a veacului viitor, care va fi desigur si cea dintâi si una singură, nemaifîind despărțită de vre-o noapte“.²⁶³

In popor însă, această Duminică este cunoscută sub numele de „*Duminica Tomei*“, deoarece în această zi pomenim arătarea Mântuitorului Hristos, Ucenicilor Săi, de fată fiind si Sfântul Apostol Toma. In seara zilei Invierii, Hristos se arătase Ucenicilor Săi, dar Toma care nu fusese de fată atunci, nu vroia să se convingă doar din spusele celorlalti de adevărul Invierii, ci dorea să-L vadă si el pe Hristos Cel înviat, chiar mai mult, voia să-I si pipăie rânile Acestuia pentru a se încredinta pe deplin (Ioan 20, 19-25). Intelegându-i neputinta si vrând să-l încredinteze, Mântuitorul, în a opta zi de la Inviere se arată din nou Ucenicilor, de

²⁶² Penticostarul, ed. cit. Utrenia Duminicii Tomei, luminânda, Slavă...Si acum..., p. 60.

²⁶³ Ibidem. Duminica Tomei, Sinaxar, p. 57.

fată fiind de această dată și Toma, pe care Hristos îl invită să-I pipăie ranele pentru a-l încredința de realitatea Invierii (Ioan 20, 26-29).

Având în vedere că Duminica Antipasha este o înnoire a Invierii și o zi în care se insistă asupra celor în legătură cu arătarea lui Hristos Apostolului Toma, Biserica a rânduit ca în această Duminică să nu se cânte nimic din ale Octoihului ci toate ale praznicului.

1. Pipăit-a Toma coasta Mântuitorului ?

O chestiune care duce la unele deosebiri de păreri este cea cu privire la faptul pipăirii de către Toma a coastei Mântuitorului. Relatarea din Sfânta Evanghelie de la Ioan prezintă invitația adresată de Hristos Apostolului Toma: „*Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios ci credincios*“ (Ioan 20, 27), iar după mărturisirea lui Toma ca răspuns: „*Domnul meu și Dumnezeuul meu!*“ (Ioan 20,28), constatarea Mântuitorului: „*Pentru că M-ai văzut ai crezut. Fericiti cei ce n-au văzut și au crezut*“ (Ioan 20, 29). De aici tensiunea. Nu se poate spune precis pe marginea acestui text dacă Toma a pipăit cu adevărat sau nu coasta Mântuitorului. Normal ar fi fost în cazul pipăirii, ca Hristos să spună: „*Pentru că M-ai pipăit ai crezut*“. Având însă în vedere invitația lui Hristos adresată lui Toma: „*Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea*“ se poate sustine și contrariul. Exegeza textului permite ambele interpretări.²⁶⁴

Sunt și unii care spun că din bunăcuviință, din smerenie, Toma n-ar fi îndrăznit să-L pipăie pe Mântuitorul.

Biserica însă, la această sărbătoare ne spune altceva. Slujba din Pentecostar afirmă fără umbră de îndoială că Toma a pipăit coasta lui Hristos cel înviat. Ni se spune în acest sens la Vecernie:

„Toma, cel ce se zice Geamăn, nu era cu dânsii când ai intrat, Hristoase, usile fiind încuiate; pentru aceasta și necredzând el spuselor lor, din necredință întru credință l-ai întărit. Nu ai socotit Bunule, lucru de ocară, a-i arăta lui preacurată coasta Ta și ranele mâinilor și ale picioarelor. Iar el pipăind și văzând, Te-a mărturisit pe Tine a fi nu numai Dumnezeu și nici numai om, ci a strigat: Domnul meu și Dumnezeuul meu slavă Tie!“²⁶⁵

Lucrul este reafirmat în multe rânduri la Utrenie, iar Condacul și Icosul praznicului au în centrul atenției tocmai acest fapt. „*Toma cu dreapta lui cea*

²⁶⁴ Rudolf Schnackenburg, Das Johannesevangelium, III Teil, 1975, Herder, Freiburg, Basel Viena, p. 390-394.

²⁶⁵ Pentecostarul, ed. cit. Vecernia Duminicii Tomei, Doamne strigat-am, stihira 3, p. 50.

*iubitoare de încredintare a cercat coasta Ta cea de viață dătătoare Hristoase Dumnezeu“*²⁶⁶, mărturisim cântând sau rostind Condacul praznicului, iar citind Icosul ne mirăm de cele întâmplate și spunem:

*„Cine a ferit atunci mâna Ucenicului nearsă, când s-a apropiat de coasta cea de foc a Domnului? Cine i-a dat ei îndrăzneală de a putut pipăi osul cel de văpaie? Numai coasta care a fost pipăită. Că dacă coasta n-ar fi dat putere dreptei celei de lut, cum ar fi putut pipăi Patimile cele ce au clătit pe cele de sus și pe cele de jos? Harul acesta, de a o pipăi pe ea, a fost dat Tomei, și a strigat lui Hristos: Domnul meu esti și Dumnezeuul meu“.*²⁶⁷

Ne mirăm și noi de cele întâmplate și mărturisim că puterea de a face acestea i s-a dat lui Toma de către Hristos Insusi, Cel ce S-a lăsat pipăit pentru a-l încredinta pe Toma și pe noi. Asupra acestui lucru se opreste și Sinaxarul zilei care ne spune că: *„In această zi, în a doua Duminică după Paști prăznuim înnoirea Invierii lui Hristos și pipăirea Lui de Sfântul Apostol Toma“.*²⁶⁸ În cuprinsul Sinaxarului ni se spune că Toma a cercetat cu *„băgare de seamă și încredintându-se prin pipăire (căci i s-a îngăduit să vadă și să facă aceasta spre încredintare, desi era (Hristos) cu trup desăvârșit nesticăcios și îndumnezeit) a strigat: Domnul meu esti și Dumnezeuul meu“.*²⁶⁹

Pentru noi lucrurile sunt clare. Credința noastră este cea a Bisericii și ea ne spune la acest praznic că Toma a pipăit cu adevărat coasta Mântuitorului, lucru pe care noi îl credem și îl mărturisim fără nici o umbră de îndoială.

2. Ce a însemnat pentru Mântuitorul faptul pipăirii din partea lui Toma ?

Știind că Toma a pipăit coasta lui Hristos, este normal să ne întrebăm cum a privit Mântuitorul acest lucru. La slujba din această Duminică aflăm că Domnul a *„răbdat necredința Tomei“*, din iubire de oameni, pentru a-l încredinta pe acesta de adevărul Invierii. Primul lucru afirmat în cadrul slujbei praznicului este că Mântuitorul a răbdat pipăirea precum mai înainte răbdase Patimile:

„Precum mai înainte a răbdat crucea și uciderea cea nedreaptă, așa și acum, înviind din mormânt și stând înaintea Ucenicilor, ca

²⁶⁶ *Ibidem.* Utrenia Duminicii Tomei, Condac, p. 56.

²⁶⁷ *Ibidem.*Icos, p. 57.

²⁶⁸ *Ibidem.*.....Sinaxar, p. 58.

²⁶⁹ *Ibidem.*.....p. 58.

*un Atotputernic, usile fiind încuiate, răbdă Hristos cu iubire de oameni si pipăirea“.*²⁷⁰

Era o mare durere pentru Mântuitorul să vadă necredinta înflorind chiar în rândurile Ucenicilor Săi. Necredinta oamenilor în dumnezeirea Lui îl duse pe Hristos la patimi, cruce si moarte, pe care le răbdase din iubire de oameni. Acum odrăslea chiar între Ucenici necredinta în Inviere, pe care vrând s-o spulbere încă din fasă, Hristos se lasă pipăit pentru a dovedi realitatea Invierii si dumnezeirea Lui, a Celui ce toate le-a suferit din iubire pentru noi. La Vecernia mare ni se spune că Mântuitorul nu a socotit pipăirea „*un lucru de ocară*“²⁷¹, ci L-a lăsat pe Toma să pipăie pentru a se încredinta. Hristos cel ce spusese multilor pilde, ca cele despre oaia cea pierdută, despre drahma cea pierdută sau despre fiul risipitor (Luca 15) este si primul împlinitor cu fapta al învățăturilor Sale, nesocotind josnic nici un lucru, când acesta este făcut pentru a salva un fiu rătăcit, ci iubind este gata să facă orice pentru mântuirea celui pierdut, pentru aflarea celui rătăcit.

*„Iubitorule de oameni, mare si neînchipuită este multimea îndurărilor Tale! Că îndelung ai răbdat; de iudei fiind lovit peste obraz, de Apostol pipăit si de cei ce Te tâgăduiau pe Tine mult ispitit“.*²⁷²

Mai mult, Hristos a răbdat pipăirea chiar cu bucurie pentru că scopul Lui era de a-l încredinta pe Toma, dar si pe noi toti de Invierea Sa din morti.

*„Te bucuri fiind pipăit; pentru aceea Iubitorule de oameni, spre aceasta îndemni pe Toma, tinzându-i coasta, celui ce nu credea, si încredintezi lumea, Hristoase, de Invierea Ta cea de a treia zi“.*²⁷³

Iată că Dumnezeu fiind iubire, pătimește, suferă cu bucurie tot ce e necesar pentru a-l încredinta pe om, pentru a-l ridica si a-l face în cele din urmă părtaş al iubirii Sale. Este un îndemn si pentru noi, ca asa cum Hristos din iubire a răbdat crucea, tot astfel si noi să răbdăm cu iubire îndoielile, slăbiciunile celor din jurul nostru, să fim si noi într-o tot mai mare măsură iubire.

3. Ce a însemnat pentru Apostolul Toma însusi faptul de a fi pipăit pe Domnul ?

In relatarea biblică a arătării Mântuitorului Ucenicilor Săi, în mod special pentru Toma sunt cuprinse cuvintele lui Iisus adresate Ucenicului: „*Adu degetul tău încoace si vezi mâinile Mele si adu mâna ta încoace si o pune în coasta Mea si nu fi*

²⁷⁰ *Ibidem.* Vecernia mică, Doamne strigat-am, stihira 1, p. 48.

²⁷¹ *Ibidem.* Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 3, p. 50.

²⁷² *Ibidem.* Vecernia mare, Stihioavnă, Slavă...Si acum..., p. 53.

²⁷³ *Ibidem.* Utrenia Praznicului, cântarea 4, stihira 2, p. 55.

necredincios ci credincios“. (Ioan 20, 27). Pentru Apostol, pipăirea rănilor Mântuitorului a însemnat tocmai încredintarea, întărirea în credință. La Litia praznicului mărturisim că : „*Toma dacă s-a atins cu degetul de Stăpânul, cu glas tare a strigat: Tu esti Dumnezeu si Domnul meu*“. ²⁷⁴ In aceeași ordine de idei afirmăm la stihovna Vecerniei:

„*O uimitoare minune! Necredinta a rodit credință adevărată. Că zicând Toma: de nu voi vedea nu voi crede; pipăind coasta, teologhisea pe Cel întrupat, ca pe însuși Fiul lui Dumnezeu*“. ²⁷⁵

Faptul de a fi pipăit pe Domnul a însemnat pentru Apostol încredintarea lui. Îndoiala și necredința acestuia s-au transformat în credință, în încredintarea despre Învierea și dumnezeirea Mântuitorului. Toma prin pipăire nu numai că s-a încredintat dar s-a și umplut de har, devenind între Apostoli primul care a propovăduit pe Iisus cel înviat om și Dumnezeu adevărat.

„*Limba ta cea preafericită este lăudată, o Geamănule; că ea a propovăduit întâi, cu dreaptă cinstire de Dumnezeu, pe Dătătorul de viață Iisus, Dumnezeu și Domn, umplându-se de har prin pipăire*“. ²⁷⁶

Să luăm aminte: Toma s-a convins de realitatea Învierii și a devenit propovăduitor al ei doar prin umplerea de har, dăruit de Mântuitorul. Fără acest har n-ar fi avut nici convingerea, nici tăria de a propovădi. Nici noi nu ne putem încredința despre Înviere, decât prin mijlocirea harului lui Dumnezeu. La acest har dumnezeiesc putem ajunge împlinind faptele credinței, și cerând încredintarea, credința de la Domnul Hristos, Singurul care poate să ne-o dea, mărturisindu-ne sinceri neputința și necredința noastră, iar Iisus, în mod sigur, așa cum odinioară l-a încredintat pe Toma, ne va încredința și pe noi.

4. Ce înseamnă pentru noi cei credincioși faptul că Sfântul Apostol Toma l-a pipăit pe Domnul cel înviat ?

Faptul că Sfântul Apostol Toma l-a pipăit pe Hristos cel înviat, nu a avut ca urmare doar încredintarea acestuia, ci este o mărturie a Învierii pentru întreaga lume, din încredintarea lui Toma cel ce a pipăit rănilor Mântuitorului, sporind și credința noastră în Înviere. Hristos, bucurându-Se că Toma s-a convins de Învierea Sa, și că va da și altora, mai ales celor din viitor, un nou temel de credință, folosește ocazia de a spune că întru cât nu va rămâne mereu pe pământ, ca să le dea prin pipăire acest temel de credință, fericiți vor fi, cei care vor crede, multumindu-se cu mărturisirile date de Apostoli, pe temelul verificării Învierii de către ei²⁷⁷: „*Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut*“ (Ioan 20, 29). In acest sens ni se spune la Vecernia Praznicului că: „*Necredinta cea curată a Tomei*

²⁷⁴ *Ibidem*. Litie, stihira 2, p. 52.

²⁷⁵ *Ibidem*. Vecernia mare, Stihovna, stihira 2, p. 52.

²⁷⁶ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 4, oda 4, p. 56.

²⁷⁷ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos*, op. cit. p. 275.

inimile credinciosilor la cunostintă le-a adus".²⁷⁸ Slujba menționează chiar faptul că Hristos se bucura când era pipăit știind că acest fapt avea să ducă la încredințarea întregii lumi:

„Te bucuri fiind pipăit; pentru aceea Iubitorule de oameni, spre aceasta îndemni pe Toma, tinzându-i coasta, celui ce nu credea și încredințezi lumea, Hristoase, de Invierea Ta cea de a treia zi".²⁷⁹

Pe marginea acestui text putem afirma că faptul pipăirii nu a fost deloc întâmplător ci s-a înscris în lucrarea providențială a lui Dumnezeu, Care le-a rânduit pe toate spre folosul nostru, Care a făcut ca necredința lui Toma să dovedească Invierea lui Hristos „*Inaintea tuturor neamurilor*".²⁸⁰

„A fost importantă verificarea Invierii lui Hristos, prin Apostoli, fapt ce le-a dat puterea să mărturisească adevărul ei, și prin aceasta pe Hristos Insuși ca Dumnezeu, cu pretul vieții lor. Dar importantă va fi și credința celor ce nu au putut face personal verificarea Invierii, dar pe temeiul Apostolilor, vor merge și ei până la moarte pentru credința lor. Aceasta face posibilă continuitatea Bisericii”.²⁸¹ Necredința Tomei s-a arătat roditoare de credință, iar noi cei ce ne încredințăm și prin mărturia lui Toma despre faptul Invierii, ne bucurăm și-L mărturisim pe Hristos Dumnezeu și Om:

„Simt cea mai mare bucurie, Mântuitorule al meu, văzând dovedită Invierea Ta, din cele de care, cu îndrăzneală s-a învrednicit Toma a se atinge; pentru aceasta pe Tine Te mărturisim Dumnezeu și Om, purtând două lucrări firești ale acelora din care esti alcătuit".²⁸²

5. Cine este Cel ce a fost pipăit de Sfântul Apostol Toma ?

Apărând între Apostoli, Iisus a arătat că stia de îndoiala lui Toma și de declarația lui că nu va crede de nu va pune mâna în smnul cuielor și în al sulitei din coasta Lui.²⁸³ „*Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea, și nu fi necredincios ci credincios*” (Ioan 20, 27). „Deci verificând că Eu Insumi, Invățătorul tău, de Care stii că a fost răstignit, stau în fața ta, nu te mai îndoii că crede în Invierea Mea. Toma a răspuns exprimându-și în mod concentrat credința sa. Dacă Invățătorul său a înviat, El e cu adevărat Dumnezeu, pe Care îl recunoaște ca Stăpânul său: <<*Domnul meu și Dumnezeul meu*>>”.²⁸⁴

²⁷⁸ Penticostarul, ed. cit. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 4, p. 50.

²⁷⁹ Ibidem. Utrenie, cântarea 4, oda 5, p.58.

²⁸⁰ Ibidem. Utrenie, cântarea 7, oda 3, p. 58.

²⁸¹ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos, op. cit. p. 275.

²⁸² Penticostarul, ed. cit. Duminică seara, Vecernie, Doamne strigat-am, stihira 3, p.62.

²⁸³ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos, op. cit. p. 275.

²⁸⁴ Ibidem. p. 275.

Cântările de la slujba Duminicii a doua după Pasti repetă de multe ori exclamatia de uimire a Sfântului Apostol Toma în urma întâlnirii cu Mântuitorul: „*Domnul meu si Dumnezeul meu!*“ (Ioan 20, 28). Accentuarea puternică a acestei afirmatii, a acestei mărturisiri se datorează faptului că ea îl revelează pe Cel ce S-a lăsat pipăit de Toma ca Dumnezeu si Om. Sinaxarul sărbătorii ne spune că Toma „*a strigat Domnul meu si Dumnezeul meu, una pentru trup iar alta pentru dumnezeire*“.²⁸⁵ Aceasta înseamnă că Toma spunând „*Domn*“ se referea la persoana lui Iisus ca om, iar spunând „*Dumnezeu*“ avea în vedere dumnezeirea Lui.

„*Venit-ai Hristoase cu strălucirea cea neacoperită a dumnezeirii Tale, usile fiind încuiate si stând în mijlocul Ucenicilor, le-ai descoperit coasta Ta; si arătându-le semnele ranelor mâinilor si ale picioarelor Tale, si risipind mâhnirea nelinistei lor, ai strigat lămurit: Precum vedeti după trupul care vă stă acum înaintea prietenilor nu port fire de duh. Iar pe Ucenicul care se îndoia, l-ai îndemnat să se atingă cu frică; zicându-i: Tu care ispitesti toate, vino si nu te mai îndoii. Iar el simtind cu mâna firea Ta cea îndoită, cu frică a strigat cu credință: Domnul meu si Dumnezeul meu, slavă Tie*“.²⁸⁶

Cel pipăit de Toma era deci Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care a venit pe pământ, a trăit împreună cu oamenii, a fost răstignit si omorât de ei, dar după trei zile a înviat si S-a arătat Ucenicilor Săi pentru a-i încredința despre Invierea si dumnezeirea Lui, lucru pe deplin realizat, deoarece după pipăire Toma „*teologhisea pe Cel intrupat ca pe însusi Fiul lui Dumnezeu*“. *L-a cunoscut pe El ca pe Cel ce a pătimit cu trupul si L-a propovăduit Dumnezeu, Cel ce a înviat; si a strigat plin de bucurie: Domnul meu si Dumnezeul meu slavă Tie*“.²⁸⁷ Noi, plini de bucurie, ne alăturăm lui Toma celui ce s-a încredințat si îl mărturisim împreună cu el pe Hristos, Dumnezeu si Om, rugându-ne Lui pentru mântuirea sufletelor noastre.

6. Texte reprezentative din rânduiala de slujbă de la Duminica Tomei

Ca la orice praznic, textele care caracterizează cel mai bine întreaga sărbătoare si care se fac cel mai mult auzite în cadrul slujbelor, sunt Troparul, Condacul si Icosul praznicului.

Troparul sărbătorii vesteste Invierea lui Hristos din morti, mormântul fiind pecetluit, si venirea lui la Apostoli, usile fiind încuiate.

„*Pecetluit fiind mormântul, din mormânt viată ai răsărit, Hristoase Dumnezeule; si usile fiind încuiate, înaintea Ucenicilor ai venit, Invierea tuturor, Duh drept printr-însii înnoin-*

²⁸⁵ Pentecostarul, ed. cit. Utrenie, Sinaxar, p. 58.

²⁸⁶ *Ibidem*. Litie, stihira 1, p. 50.

²⁸⁷ *Ibidem*. Vecernia mare, Stihioavnă, stihira 1, p. 52.

du-ne nouă, după mare mila Ta“.²⁸⁸

Important pentru noi este aici faptul că Hristos Dumnezeu este Invierea noastră a tuturor, și că prin Apostolii Săi, Mântuitorul înnoieste întru noi Duhul cel drept. Invierea noastră vine ca urmare a adevăratei credințe transmise nouă fără schimbare de la Apostoli. Duhul drept se regăsește acolo unde este credința dreaptă, credința pe care Apostolii, primind-o de la Hristos au transmis-o mai departe.

Condacul praznicului: *„Toma cu dreapta lui cea iubitoare de încredintare, a cercat coasta Ta cea de viață dătătoare, Hristoase Dumnezeule. Că dacă ai intrat usile fiind încuiate, dimpreună cu ceilalți Apostoli a strigat către Tine: Domnul meu esti și Dumnezeul meu!*“²⁸⁹ ca și Icosul acestuia:

„Cine a ferit atunci mâna Ucenicului nersă, când s-a apropiat de coasta cea de foc a Domnului? Cine i-a dat ei îndrăzneală de putut pipăi osul cel de vâpaie? Numai coasta care a fost pipăită. Că dacă coasta n-ar fi dat putere dreptei celei de lut, cum ar fi putut pipăi Patimile cele ce au clătit pe cele de sus și pe cele de jos? Harul acesta de a o pipăi pe ea a fost dat Tomei, și a strigat lui Hristos:

Domnul meu esti și Dumnezeul meu“²⁹⁰ au în vedere faptul pipăirii rănilor Mântuitorului de către Toma. În Condac se insistă asupra faptului că Toma a pipăit coasta lui Hristos cel înviat și venit acum la Apostoli prin usile încuiate, iar Icosul accentuează faptul că Toma s-a bucurat de un mare har, primind de la Dumnezeu puterea și îngăduința de a putea pipăi „coasta cea de foc“, „osul cel de vâpaie“. Ca urmare a harului Toma a primit încredințarea, a devenit credincios, și fiind convins, și-a mărturisit credința - *“Domnul meu și Dumnezeul meu*“. Cel ce are o credință statornică este asadar și mărturisitor. Nu se poate ca cineva având o credință să nu o și mărturisească. Dimpotrivă, crezând cu tărie, cel credincios va oferi mereu mărturia nezdruncinată a credinței sale.

7. Spiritualitatea ortodoxă întemeiată pe slujba de la Duminica Tomei

În Duminica a doua după Paști, Antipasha, prăznuim înnoirea Invierii lui Hristos și pipăirea Lui de către Sfântul Apostol Toma. Acestea sunt cele două teme asupra cărora se concentrează întreaga rânduială de slujbă a praznicului. Ea ni-l prezintă pe Hristos cel răstignit și înviat, Care se arată Apostolilor pentru a-i încredința pe ei, și prin ei și pe noi de adevărul Invierii. De menționat aici faptul că Hristos se descoperă, prezentându-Se Apostolilor în stare de jertfă, ca Cel ce a murit și a înviat pentru noi. Atât de puternică este intenția Mântuitorului, încât chiar îl invită pe Toma să-i pipăie rănilor. Vrea deci să fie cunoscut ca Cel ce S-a jertfit pentru noi. În starea de jertfă S-a arătat El Apostolilor până la Înălțare și în această

²⁸⁸ *Ibidem*. Troparul sărbătorii, p. 49.

²⁸⁹ *Ibidem*. Condacul praznicului, p. 56.

²⁹⁰ *Ibidem*. Icosul sărbătorii, p. 57.

stare ni se oferă si nouă la fiecare sfântă liturghie. Legătura noastră cu Dumnezeu este asadar prin Hristos cel jertfit pentru noi din iubire. Precum odinioară Toma, si noi la fiecare liturghie nu doar îl pipăim ci ne împărtăsim cu El, devenind una cu El. Innoirea Invierii noi o prăznuim în fiecare Duminică, la fiecare liturghie, când ne unim cu Hristos, asteptând si dorind unirea mai adevărată în împărăția cea vesnică.²⁹¹

Mărturisirea noastră la acest praznic, este aceea că Toma l-a pipăit pe Mântuitorul cel înviat din morti. Pipăirea s-a făcut pentru că asa a vrut Dumnezeu, pentru ca Toma si prin el noi toti, să fim încredintati de Invierea si de dumnezeirea lui Iisus Hristos, si convinsi de acestea să spunem si noi cu Toma: „*Domnul meu si Dumnezeul meu slavă Tie*“.

8. Pace vouă

„*Si a venit Iisus, usile fiind încuiate, si a stat în mijloc si a zis: Pace vouă!*“ (Ioan 20, 19, 26).

După relatarea Sfântului Evanghelist Ioan, în seara Invierii, ca si la opt zile după aceasta, Hristos venind în mijlocul Ucenicilor Săi li s-a adresat cu cuvintele „*Pace vouă!*“ Este primul cuvânt pe care Mântuitorul l-a spus Ucenicilor Săi. „I-a salutat cu cuvântul <<*Pace vouă*>> ca să-i scoată din tulburarea pe care le-o provoca gândul că poate e un duh“²⁹², deoarece venise la ei prin usile încuiate (ioan 20, 19, 26), dar si pentru a le arăta prin aceasta pacea pe care o aduce lumii prin Invierea Lui.²⁹³

„Pace au vestit îngerii la venirea Fiului lui Dumnezeu ca om în lume. Pace le vesteste El ucenicilor spre a o vesti si ei lumii.“²⁹⁴ Pace ne spune si nouă Hristos de câte ori îi dăm posibilitatea să vină în mijlocul nostru, fie că suntem singuri în rugăciune dar mai ales atunci când ne adunăm împreuna pentru a celebra liturghia. „*Pace vouă*“ - este urarea pe care preotul o face credinciosilor atât de des în cadrul tuturor sfintelor slujbe.

În a doua Duminică după Pasti, ca si în seara zilei de Pasti, la Vecernie, Biserica ne transmite salutul de urare al lui Hristos cel înviat - „*Pace vouă*“. Împărăția lui Dumnezeu, a cărei temelie Hristos a pus-o prin Moartea si Invierea sa, e împărăția păcii între oameni, deoarece e împărăția păcii constiintei lor cu Dumnezeu, a păcii pe care le-o dă oamenilor siguranta că vor trăi în veci Hristos a înviat ca să ne aducă pace, pace cu Tatăl si pace între noi. Primul lucru pe care ni-l vesteste Hristos cel înviat este „*Pace vouă*“, ce echivalează si cu: „Credeti în Invierea Mea, nu vă mai lăsați tulburati de gânduri de îndoială în Invierea Mea“.²⁹⁵

²⁹¹ Liturghier, Bucuresti, 1980, vezi rugăciunea preotului după împătrășanie, la turnarea părțicelilor în cinstea celor nouă cete de sfinti în potir, p. 154.

²⁹² Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos, op. cit. p. 268.

²⁹³ Ibidem. p. 268.

²⁹⁴ Ibidem. p. 268.

²⁹⁵ Ibidem. p. 268.

B. Duminica Mironositelor

„Ucenitele aduc lui Hristos mir, iar eu drept mir aduc cu acestea cântare“.²⁹⁶

În Duminica a treia după Paști, Biserica noastră a rânduit a se face pomenirea femeilor Mironosite și în același timp a lui Iosif din Arimateea, care fusese ucenic în ascuns al Domnului, și a lui Nicodim cel ce venise noaptea la Mântuitorul.

Imediat după Învierea lui Hristos au fost unii care au contestat acest fapt. Sământa lor s-a înmulțit mereu, iar învățătura înmulțindu-se s-a diversificat, astfel că unii susțin până astăzi că Hristos n-a înviat ci a fost furat din mormânt, alții chiar că n-ar fi murit ci din cauza grelelor suferințe ar fi căzut într-un adânc lesin, din care în răcoarea mormântului S-a trezit și a fugit de acolo, iar alții în sfârșit, că El ar fi murit cu adevărat dar n-a înviat niciodată ci unii din ucenicii Lui prea înflăcărați ar fi avut unele halucinații, pârându-li-se că l-ar fi văzut pe Hristos.²⁹⁷

Aceste lucruri avându-le în vedere Biserica a rânduit ca imediat după măretul praznic al Învierii să se facă pomenirea unor persoane care dau mărturie despre faptul că Hristos a înviat. În seara zilei Învierii se face pomenirea venirii lui Hristos în mijlocul Ucenicilor Săi, prin usile încuiate, în a doua Duminică după Paști se prăznuiește a doua arătare a lui Hristos Ucenicilor Săi, de fată fiind acum și Toma care lipsise la prima arătare a Mântuitorului și care este invitat chiar la pipăirea ranelor Domnului pentru a alunga orice umbră de îndoială, și în sfârșit în a treia Duminică după Paști se face pomenirea altor martori ai lui Hristos cel înviat, a femeilor Mironosite. Acestea erau femei credincioase care îl urmaseră pe Iisus în timpul activității Sale publice, asistaseră cu curaj la Patimile Sale, și îi pregătiseră trupul preacurat pentru înmormântare. Deoarece făcuseră acest lucru în grabă, din pricina sărbătorii iudaice a Pastelui, veneau după trecerea acesteia la mormânt pentru a plini cele ce mai erau necesare în legătură cu îmbălsămarea trupului. Sfintele Evanghelii ne spun că venind ele la mormânt în prima zi a săptămânii (Duminica) au găsit mormântul gol. Tot atunci li s-au arătat îngerii care le-au vestit bucuria Învierii, și apoi ele l-au văzut chiar și pe Hristos cel înviat (Matei 28, 1-7; Marcu 16, 1-10; Luca 24, 1-10; Ioan 20, 1, 11-17).

Împotriva celor ce susțin că Hristos n-ar fi murit, Biserica aduce pe lângă femeile Mironosite, care de fapt au fost nu numai martori ai Învierii, ci și ai morții

²⁹⁶ Penticostarul, ed. cit. stih la Sinaxarul praznicului, p.105.

²⁹⁷ Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran și Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgărean, Teologia Dogmatică, Manual pentru Sdeminariile Teologice, București, 1991, p. 252-255.

si înmormântării lui Iisus, încă doi martori; Iosif si Nicodim, cei care l-au înmormântat pe Iisus cel răstignit.

Aducând aceste mărturii ale Mortii si Invierii, Biserica stăruie la acest praznic asupra însemnătății celor două momente din viața Mântuitorului, asupra faptului că ele au constituit de fapt două etape ale unei singure lucrări. aceea de mântuire a noastră.

1. Martori ai Însmormântării si Invierii Domnului

În această Duminică facem pomenirea unor persoane care au fost de față în mod activ la însmormântarea Domnului si care l-au văzut după ce a înviat din morti.

a) *Martori ai Însmormântării*

Martori ai mortii si însmormântării lui Iisus au fost desigur ostasii romani însărcinati cu paza trupurilor osânditilor după ducerea la împlinire a executiei. Sfintele Evanghelii ne prezintă chiar relatarea sutasului căruia i se încredintase comanda celor ce au îndeplinit executia. Acesta văzând felul în care a murit Iisus a rostit: „*Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu era Acesta*“. (Matei 27, 54; Marcu 15, 39) . În Sfânta Evanghelie de la Ioan este mentionat si episodul cu zdrobirea fluierelor picioarelor osânditilor, care lui Iisus nu i s-a aplicat fiindcă murise între timp (Ioan 19, 31-37). Pe lângă acestia Biserica se opreste în mod deosebit asupra a doi martori ai mortii si însmormântării lui Iisus: Iosif si Nicodim. După moartea lui Iisus cei doi l-au îmbălsămat si însmormântat trupul. Iosif este mentionat în toate cele trei Evanghelii sinoptice (Matei 27, 57-60; Marcu 15, 43-46; Luca 23, 50-55). Împreună cu el, în Evanghelia după Ioan este mentionat si Nicodim (Ioan 19, 38-42). Cele relatate de Sfintii Evanghelisti Biserica le-a preluat în cultul său si ni le pune în vedere la acest praznic.

*„Pe Tine, Cele ce Te îmbraci cu lumina ca si cu o haină, pogorându-Te de pe lemn, Iosif împreună cu Nicodim, si văzându-Te mort, gol si neîngropat, cuprins de jale plină de milă tânguindu-se, zicea: Vai mie prea dulce Iisuse; pe Tine , cu putin înainte, soarele văzându-Te răstignit pe cruce, cu întuneric s-a îmbrăcat si pământul de frică s-a clătuit si catapeteasma Bisericii s-a rupt; dar iată că acum te văd , de voie supunându-Te mortii pentru mine. Cum Te voi îngropa Dumnezeul meu? Sau cum Te voi înfășura în giulgiuri? Cu ce mâini mă voi atinge de trupul Tău cel curat? Sau ce cântări voi cânta plecării Tale dintre noi Indurate? Măresc Patimile Tale; laud îngroparea Ta împreună cu Invierea, strigând: Doamne slavă Tie!“*²⁹⁸

²⁹⁸ Penticostarul, ed cit. Duminica Mironositelor, Vecernia mare, Stihoavnă, Slavă..., p. 92.

Aici sunt cuprinse în formă poetică relatările Sfintilor Evanghelisti precum și starea interioară a lui Iosif și a lui Nicodim, aflați în situația de a-l înmormânta pe Iisus. Hristos a fost asadar mort și îngropat:

*„Cu giulgiuri înfășurând Iosif trupul Tău Hristoase, în mormânt nou Te-a pus pe Tine, mântuirea noastră, dar pe cei morți ca un Dumnezeu i-ai înviat“.*²⁹⁹

Unul din Troparele praznicului insistă asupra aceluiași lucru:

*„Iosif cel cu bun chip, de pe lemn pogorînd preacuratul Tău trup, cu giulgiu curat înfășurându-L și cu miresme îngropându-L în mormânt nou L-a pus; dar a treia zi ai înviat Doamne, dăruind lumii mare milă“.*³⁰⁰

Troparul acesta se rosteste de către preot la fiecare sfântă liturghie, la sfârșitul vohodului mare, în timp ce așează cinstitele daruri pe sfânta masă.

Între martorii morții și înmormântării lui Iisus se numără și femeile Mironosite, pe care de asemenea Sfintii Evanghelisti le menționează ca fiind de față când Mântuitorul murea pe cruce și era pus de Iosif cu Nicodim în mormânt (Matei 27, 55-56, 61; Marcu 15, 40-41, 47; Luca 23, 55-56; Ioan 19, 25). Penticostarul le prezintă pe mironosite mai ales ca martori ai Invierii Mântuitorului, dar tocmai în această postură, venind la mormânt încă întuneric fiind, pentru a îmbălsăma trupul lui Iisus, este evident că ele fuseseră de față activ și la înmormântare și cunosteau foarte bine starea și locul în care se afla trupul Mântuitorului.

b) Martori ai Invierii

De fapt nu există martori ai Invierii lui Hristos. Evangheliile nu ne prezintă nici un martor al Invierii. Ele ne spun doar că dimineata la venirea Mironositelor, în mormânt stăteau doi îngeri, dintre care unul le-a spus că Hristos a înviat (Matei 28, 1-6; Marcu 16, 1-6; Luca 24, 1-7; Ioan 20, 11-13). Evenimentul însuși însă nu a fost văzut de nimeni și nici nu putea fi văzut. Marile taine nu pot fi privite de ochii acoperiți de solzii păcatului. Și cine dintre muritori ar fi putut să vadă pogorârea la iad a Mântuitorului, care constituie un singur corp cu Invierea? Sau cine cu ochi trupesti putea privi cum Hristos îi scoate pe cei drepti din iad, ducându-i împreună cu El în rai? Străjerii mormântului, ne spune Sfântul Evanghelist Matei, s-au cutremurat și s-au făcut ca morți, când îngerul Domnului, venind din cer cu cutremur, a prăvălit piatra de la gura mormântului (Matei 28, 2-4). Cum ar fi putut cineva suporta să vadă însăși Invierea îmbrăcat fiind în stricăcioasele haine de piele?

Există însă, conform mărturiei Sfintelor Evanghelii, martori ai lui Hristos cel înviat. Penticostarul, preluând relatările acestora (Matei 28, 1-10; Marcu 16, 1-10; Luca 24, 1-10; Ioan 20, 1-17) ne prezintă pentru a ne încredința de realitatea Invierii, pe primii martori ai Mântuitorului înviat - femeile Mironosite. Citim astfel în Sinaxarul praznicului că acestea s-au numit Mironosite, deoarece

²⁹⁹ *Ibidem*. Utrenia Duminicii Mironositelor, cântarea 1, canonul 3, oda 6, p. 97.

³⁰⁰ *Ibidem*, Vecernia mare, Tropar, Slavă..., p. 93.

Inainte de înmormântare unseseră cu miruri Trupul Domnului după obiceiul iudeilor.³⁰¹ Din pricina faptului că începea sărbătoarea „nu făcuseră lucrul așa cum se cuvenea.”³⁰² Având însă, ca niste ucenite, „dragoste înfocată pentru Hristos, cumpărând miruri de mult pret, au venit noaptea la mormânt, atât de frica iudeilor cât și din pricina obiceiului, ca să-L plângă și să-L ungă cu miresme în zorii zilei și să împlinescă atunci ce nu se putuse face din pricina grabei la îngropare. Iar dacă au ajuns ele la mormânt, aleasă arătare au văzut: Doi îngerii strălucitori sezând înlăuntrul mormântului și altul pe piatră. După aceea, au văzut și pe Hristos și I s-au închinat”.³⁰³ Sinaxarul ne prezintă nominal pe cele mai importante dintre Mironosite: „Mironositele au fost multe, dar Evanghelistii fac amintire numai de cele mai însemnate, trecând cu vederea pe celelalte. Acestea erau: mai întâi de toate Maria Magdalena din care Hristos alungase șapte demoni și care după Învierea Domnului, ducându-se la Roma după cum se spune a dat unei morți neasteptate pe Pilat și pe arhierei, istorisind cezarului Tiberiu cele făcute de aceia împotriva lui Hristos. Mai târziu a murit la Efes și a fost înmormântată de Ioan Teologul; iar sfintele ei moaste au fost duse la Constantinopol de preaînțeleptul Leon. A doua mironosită a fost Salomeea, fiica lui Iosif logodnicul, care a avut sot pe Zevedei, din care s-au născut Ioan Evanghelistul și Iacov... A treia dintre mironosite este Ioana, femeia lui Cuza, care era episcop și iconom al casei lui Irod. A patra mironosită este Maria și a cincea Marta, surorile lui Lazăr; a șasea Maria lui Cleopa și a șaptea Suzana”.³⁰⁴ Pe toate aceste evlavioase femei noi le cunoaștem sub numele de mironosite și conduși de Penticostar, în a treia Duminică după Paști ne adresăm Domnului Hristos, zicând:

„Mironositele de dimineată venind și la mormântul Tău cu sârguintă ajungând, Te căutau pe Tine, Hristoase, ca să ungă cu miresme prea curat Trupul Tău; și auzind spusele îngerului, semne dătătoare de bucurie Apostolilor au vestit: Că a înviat Inceptorul mântuirii noastre, prădând moartea și lumii dăruind viață vesnică și mare milă”.³⁰⁵

Ultimul din Troparele sărbătorii este tot în legătură cu femeile mironosite pe care îngerul le trimite să vestească Învierea.

„Stând lângă mormânt, îngerul a strigat mironositelor femei: Miresmele sunt potrivite pentru cei muritori; iar Hristos S-a arătat străin de putreziciune. Ci strigati: A înviat Domnul, dăruind lumii mare milă”.³⁰⁶

³⁰¹ Ibidem. Utrenie, Sinaxar, p. 106.

³⁰² Ibidem. p. 106

³⁰³ Ibidem. p. 106.

³⁰⁴ Ibidem.p. 106.

³⁰⁵ Ibidem. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 10, p. 90.

³⁰⁶ Ibidem. Vecernia mare, Tropar, Si acum..., p. 93.

Iată că Biserica lui Dumnezeu a rânduit ca noi să prăznuim după Sfântul Apostol Toma pe femeile mironosite „*ca pe cele ce au propovăduit Invierea și au adus multe mărturii pentru credința noastră, întru încredințarea și dovedirea lămurită a Invierii lui Hristos, ca pe unele care au văzut cele dintâi pe Hristos înviat din morți și au propovăduit tuturor învățătura cea mântuitoare și au petrecut viața în cel mai bun chip, precum se cuvenea unor femei, care au fost ucenite ale lui Hristos*“.³⁰⁷

2. Ce înseamnă a fi martor al lui Hristos Cel răstignit și înviat?

Una din formele cinstirii sfinților este și urmarea vieții de sfințenie a lor. La o prăznuire a unor martori ai lui Hristos Cel răstignit și înviat, ne întrebăm ce a însemnat pentru ei a fi martori (**martiria**) și ce înseamnă aceasta pentru noi. Pentru mironosite, primul pas în a fi martori ai lui Hristos, a fost urmarea Lui. Când ele au fost atrase de farmecul învățăturii Sale, mai întâi L-au urmat. Au făcut aceasta asumându-și toate riscurile pe care le aducea acest lucru. Ele nu au pretuit atunci nimic mai mult ca faptul de a-L urma pe Hristos, făcând uneori aceasta, chiar mai bine decât Apostolii, care în fața patimilor Mântuitorului, fiind cuprinși de frică au fugit. Al doilea aspect al mărturiei mironositelor este vestirea, afirmarea cu tărie în fața tuturor, a lucrurilor pe care ele le-au crezut. Prin aceste două lucrări ale credinței, mironositele au devenit renumite.³⁰⁸ Urmării lui Hristos îi urmează imediat și necondiționat vestirea Lui. Mesajul adresat în dimineața Invierii este acela de a propovădui Invierea:

„Femeilor ascultați glas de bucurie: Am călcat pe tiran în iad și am ridicat lumea din stricăciune; alergați de spuneați prietenilor Mei bunele vestiri; căci voiesc să luminez zidirea Mea cu bucurie de acolo de unde a ieșit întristarea“.³⁰⁹

Și Troparul care le are în vedere pe mironosite, este tot un îndemn, o trimitere a lor la propovăduire: „*Stând lângă mormânt, îngerul a strigat mironositelor femei: Miresmele sunt cuvenite pentru cei muritori, iar Hristos S-a arătat străin de putreziciune. Ci strigați: A înviat Domnul, dăruind lumii mare milă*“.³¹⁰

Slujba Duminicii Mironositelor ne arată că ele și-au luat în serios misiunea.

„Femeile cele de Dumnezeu înțeleptite, cu miruri în urma Ta au alergat și ca pe un mort cu lacrimi Te căutau; dar bucurându-se s-au închinat Tie, Dumnezeului celui viu și Pastile cele de taină, Ucenicilor Tăi, Hristoase, au binevestit“.³¹¹

³⁰⁷ Ibidem. Utrenie, Sinaxar, p. 106.

³⁰⁸ Pr. Gheorghe Paschia, Cer și pământ-Predici. București, 1944, p. 181.

³⁰⁹ Penticostarul, ed. cit. Luminânda sărbătorii, Slavă..., p. 112.

³¹⁰ Ibidem. Vecernia mare, Tropar, p. 93.

Ca cinstitori ai femeilor mironosite si următori împreună cu ele, ai lui Hristos, celui răstignit si înviat, suntem si noi chemati să ne mărturisim credinta, să vestim tuturor bucuria mântuitoare a Invierii lui Hristos.

*„Să laude neamurile si popoarele pe Hristos, Dumnezeuul nostru, Carele a răbdat de bună voie crucea pentru noi si în iad a rămas trei zile; si să se închine Invierii Lui celei din morti, prin care s-au luminat toate marginile lumii“.*³¹²

Mărturia Invierii, propovăduirea Celui răstignit si înviat, este strigăt de chemare, vestire a faptelor minunate, prin care noi am fost ridicati din moarte la viață si de pe pământ la cer. O viață conform Evangheliei este o continuă veste bună, o permanentă afirmare a Invierii lui Hristos.

3. Iubire - Jertfă - Inviere

Notiuni ca: iubire, jertfă, înviere, ocupă un loc central în creștinism. Termenii iubire si jertfă apar si în alte spiritualități, dar legătura: iubire-jertfă-înviere este specifică creștinismului. Acesta are în centru Jertfa si Invierea Mântuitorului, care au la bază iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Legătura între Iubirea, Jertfa si Invierea Mântuitorului este pusă în lumină cu cea mai mare claritate de slujba din Duminica Pastilor. La Duminica Mironositelor, este subliniată, pe lângă Jertfa Mântuitorului si jertfa celor ce îi urmează Lui. La acest praznic, Biserica ne pune înainte câteva modele de iubire jertfelnică a Mântuitorului. -De ce iubire jertfelnică? -Deoarece iubirea nu poate exista fără jertfă, adevărata iubire fiind întotdeauna una jertfelnică.³¹³ Hristos ne-a iubit si din dragoste pentru noi S-a întrupat, a petrecut împreună cu noi, a suferit si chiar S-a lăsat răstignit pe cruce. Mironositele n-au putut muri împreună cu El, dar I-au stat aproape în timp ce pătimea, usurându-I astfel suferinta prin împreuna lor pătimire. După ce Hristos a murit, „ele au plâns, spălând trupul Domnului cu apa lacrimilor lor, „apă mai curată decât cea din fântâna lui Iosif“.³¹⁴ In dimineata Invierii, cumpărând mir, mironositele au venit să ungă trupul Domnului, biruindu-si firea lor feminină, netinând seama de faptul că mormântul era păzit de ostasi si refuzând să vadă pericolul la care se expuneau din partea connationalilor evrei, care-L răstigniseră pe Hristos. Sinaxarul sărbătorii ne relatează în acest sens: „Femeile mironosite, având ca niste ucenite, dragoste înfocată pentru Hristos, cumpărând miruri de mult pret, au venit noaptea la mormânt, atât de frica iudeilor cât si din pricina obiceiului ca să-L plângă si să-L ungă cu miresme“.³¹⁵ După constatarea

³¹¹ Ibidem. Utrenie, cântarea 7, canonul 1, oda 1, p. 107.

³¹² Ibidem. Utrenie, Laude, stihira 6, p. 113.

³¹³ Protos. Olivian Bindiu, De la cuvânt la faptă-predici la duminicile si sărbătorile de peste an, Bucuresti, 1991, p. 29.

³¹⁴ Pr. Marin Negulescu, Predici la duminici si sărbători, Bucuresti, 1991, p. 30.

³¹⁵ Pnticostarul, ed. cit. Utrenie, Sinaxar, p. 106.

Invierii si primirea misiunii de a o vesti ele „*au propovăduit Invierea si au adus multe mărturii pentru credinta noastră*“.³¹⁶ Iubirea jertfelnică se vede foarte bine si în ce-i priveste pe Iosif si Nicodim, împreună prăznuiti în această zi. Ei își asumaseră riscul de a- L coborî pe Hristos de pe cruce si a-L îngropa, aducându-I astfel cinste când cei mai multi îl necinsteau. Iosif i-a oferit chiar propriul său mormânt Mântuitorului, si nu ca unuia ce avea să învieze, ci ca unui mort în sensul cel mai obisnuit al cuvântului. Plata iubirii acestora a fost jertfirea lor de către connationalii evrei. Penticostarul ne relatează că: „*Nicodim pentru că nu avusese aceleasi simtăminte cu iudeii, a fost dat afară din sinagogă*“³¹⁷, ceea ce practic înseamnă excluderea lui din comunitate, lipsirea de orice drepturi, „*iar Iosif, după îngroparea Trupului Domnului a fost aruncat de iudei într-o prăpastie, de unde însă a fost scos cu putere dumnezeiască si a fost dus în Arimateea, care era locul lui de nastere*“.³¹⁸ Prin urmare, iată si învierea. Cel ce moare pentru Hristos va trăi vesnic - „*Cine își va pierde sufletul pentru Mine si pentru Evanghelie, acela îl va scăpa*“.³¹⁹ (Mc. 8, 35). Viata vesnică este doar la Dumnezeu. Toti cei care iubindu-L pe Hristos, vor avea puterea să-si jertfească viata pentru El, pentru vestirea Invierii, sigur vor avea parte de înviere, de petrecerea împreună cu Hristos.

„*Răstignitu-Te-ai si Te-ai îngropat Hristoase, precum ai voit; prădat-ai moartea si ai înviat întru slavă, ca un Dumnezeu si Stăpân, dăruind lumii viată vesnică si mare milă*“.³¹⁹

4. Reflexii teologice la Duminica Mironositelor

O caracteristică a slujbei de la Duminica Mironositelor, când pomenim cu cinstire pe unii din martorii Inmormântării si Invierii Domnului, este aceea că pune în evidentă strânsa legătură dintre Jertfa Mântuitorului si Invierea Sa. Utrenia duminicii reia în întregime canonul Pastilor. Legătura între Moarte si Inviere, valoarea Jertfei, însemnătatea concretă a aspectului ei mântuitor, este pusă în lumină de canonul numit al Mironositelor. Intre cele două se găseste si un al treilea canon, al Maicii Domnului, cea prin care toate acestea au fost mijlocite.

„*Firea cea stăpânită de demult de moarte si de stricăciune, este ridicată la viata cea nesticăcioasă si pururea vesnică, prin Cel ce S-a întrupat din preacurat pântecetele tău, Născătoare de Dumnezeu, Fecioară*“³²⁰, spunem la slujba Utreniei, adresându-ne

Maicii Domnului. Crucea, Moartea, Invierea, toate sunt părți ale uneia si aceleiasi lucrări.

„*Cu Crucea Ta ai nimicit blestemul lemnului; cu Ingroparea Ta ai omorât stăpânia mortii; iar cu Invierea Ta, neamul ome-*

³¹⁶ *Ibidem*.....p. 106.

³¹⁷ *Ibidem*.....p. 105.

³¹⁸ *Ibidem*.....p. 105.

³¹⁹ *Ibidem*. Laude, stihira 7, p. 113.

³²⁰ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 6, canonul 2, oda 1, p. 104.

nesc ai luminat“.³²¹

Moartea și Invierea Mântuitorului au însemnat „moartea iadului”³²², „prădarea vrășmasului”³²³, „scularea lui Adam și eliberarea din lanțuri a tuturor celor legați”³²⁴, „potolirea plângerii strămoasei Eva”³²⁵, „sfârșimarea boldului mortii”³²⁶, „învierea celor morți”³²⁷ și „mântuirea noastră a tuturor”³²⁸. Astfel stând lucrurile, noi privim Jertfa și Invierea Mântuitorului ca etape ale aceleiași lucrări. Deși la slujba acestei Duminici atenția ne este îndreptată și spre mormântul Mântuitorului, acum noi nu ne mai întristăm, ci ne bucurăm, ne bucurăm din pricina Invierii. Hristos a murit pentru a învia. În dimineața Invierii mormântul este gol dar plin de slava lui Hristos cel înviat. În mormânt se găsesc îngeri în vestimente luminate, care vestesc mironositelor Invierea Domnului. Mormântul e plin de lumină: „Acum toate de lumină s-au umplut, și cerul și pământul și cele dedesupt”.³²⁹ Tăria iadului a fost sfârșimată, iar cei adormiți întru nădejde se bucură de Inviere. Ingerul întâmpină pe mironosite în mormânt spunându-le: „nu vă temeți” (Mt. 28, 5), pentru că nu mai aveau de ce să se teamă. Miresmele pe care le aduseseră ca unui mort trebuie înlocuite cu vestirea Invierii Domnului.

*„Stând lângă mormânt, îngerul a strigat Mironositelor femei:
Miresmele sunt potrivite pentru cei muritori; iar Hristos S-a arătat străin de putreziciune. Ci strigati: A înviat Domnul, dăruind lumii mare milă”*.³³⁰

Cultul morților se transformă astfel în vestirea Invierii, în cultul Invierii. Cei dintre noi, adormiți întru nădejde, nu sunt morți ci vii, petrecând împreună cu Hristos cel înviat, această împreună petrecere fiind obiectul rugăciunilor Bisericii pentru cei adormiți. Bisericile noastre sunt morminte ale lui Hristos - oricare sfântă masă este un altar de jertfă și un mormânt al lui Hristos. Mormintele acestea însă, sunt pline de slava Invierii, sunt mormintele de la care sfintii slujitori preiau și vestesc apoi la toată lumea mesajul Invierii Domnului. Din fiecare altar, din fiecare biserică Hristos Cel înviat își face tron al slavei Sale, astfel că acolo unde se propovăduiește Jertfa Lui mântuitoare se vesteste și bucuria Invierii, bucurie pe care ne rugăm s-o trăim mai intens în împărăția cea vesnică.

„O Pastile cele mari și prea sfintite, Hristoase! O înțelep-

³²¹ *Ibidem*. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 5, p. 89.

³²² *Ibidem*. Utrenie, cântarea 6, canonul 3, oda 1, p. 104.

³²³ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 6, canonul 3, oda 4, p. 104.

³²⁴ *Ibidem*.....p. 104.

³²⁵ *Ibidem*. Utrenie, Condac, p. 105.

³²⁶ *Ibidem*, Utrenie, cântarea 5, canonul 3, oda 5, p. 103.

³²⁷ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 4, canonul 3, oda 7, p. 101.

³²⁸ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 4, canonul 2, oda 2, p. 100.

³²⁹ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 3, canonul 1, oda 1, p. 97.

³³⁰ *Ibidem*. Vecernia mare, Tropar, Si acum..., p. 93.

*ciunea si Cuvântul lui Dumnezeu si puterea! Dă-ne nouă să ne împărtăsim cu Tine, în ziua cea neînserată a împărăției Tale“.*³³¹

C. Duminica Slăbănogului si Duminica Orbului

„Indrăznește, scoală-te! Te cheamă“.³³²

Duminicile a doua si a treia după Pasti insistă asupra realității Invierii Mântuitorului. Slujbele acestor duminici vor să ne întărească convingerea asupra faptului că Hristos a murit si a înviat cu adevărat. In cele trei duminici următoare, desi Invierea Domnului rămâne o temă centrală, pe lângă aceasta se face si pomenirea câte unui eveniment important din viata Fiului lui Dumnezeu întrupat. Aceste evenimente pun în evidentă puterea dumnezeiască a lui Iisus Hristos si ne arată că El este Mesia Cel făgăduit.³³³ In „*Duminica a patra după Pasti, a Slăbănogului*“ se face pomenirea vindecării minunate, prin cuvânt, de către Hristos, a unui slăbănog bolnav de 38 de ani (Ioan 5, 1-16), în „*Duminica a cincea după Pasti, a Samaritencei*“, pomenim întâlnirea lui Iisus cu femeia samarineancă la fântâna lui Iacov, când Iisus S-a descoperit acesteia drept Mesia cel profetit (Ioan 4, 1-42). In sfârșit, în „*Duminica a sasea după Pasti, a Orbului*“, pomenim minunea vindecării unui orb din nastere de către Mântuitorul (Ioan 9, 1-41).

Pomenirea cu prăznuire a celor trei evenimente se face în timpul Cincizecimii, deoarece ele s-au petrecut în răstimpul dintre Pasti si Rusalii, dar mai ales pentru că prin ele Hristos, S-a descoperit drept Mesia cel prezis de profeti, Fiul lui Dumnezeu. Temele duminicilor a patra si a sasea după Pasti se aseamănă prin faptul că în ambele ni se prezintă vindecări minunate săvârșite de Mântuitorul, fapt pentru care le vom trata împreună, urmând apoi Duminica Samaritencii, a cărei temă este diferită.

1. Cine este Cel ce a vindecat pe slăbănog si a dat lumină celui orb ?

Asa cum orice operă pune în evidentă mai întâi talentul, celui care a creat-o, asa cum întregul univers mărturiseste măretia Creatorului său, tot astfel si minunile relatate în Sfintele Evanghelii, dau mărturie despre Cel care le-a săvârșit. Iisus, vindeând pe slăbănog într-o sâmbătă, i-a scandalizat pe iudeii legalisti, care

³³¹ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 9, canonul 1, oda 2, p. 111.

³³² Marcu 10, 49.

³³³ Dr. Vasile Mitrofanovici, *op. cit.* p. 650.

chiar în această vindecare găseau o dovadă a faptului că Cel ce nu tine sâmbăta nu poate fi de la Dumnezeu (Ioan 5, 10, 16). Hristos însă, a folosit și acest prilej pentru a se declara Fiul lui Dumnezeu³³⁴, lucrarea Lui fiind una cu cea a Tatălui. Cântările din Penticostar, rânduite pentru cele două duminici, pun în evidență faptul că Cel care a săvârșit aceste minuni, Cel care a vindecat prin cuvânt și a luminat ochii cu ajutorul tinei și al apei, este Acela care la început crease întregul univers prin Cuvânt și pe om din pământ. Prima stihiră a Vecerniei mari de la Duminica Slăbănogului, referitoare la acest eveniment se opreste tocmai asupra acestui fapt.

*„Cela ce ai zidit pe om cu mâna Ta cea preacurată, Milostive Hristoase, ai venit să vindeci pe cei bolnavi; pe slăbănog la scâldătoarea oilor, cu cuvântul Tău l-ai sculat; durerea celeia ce-i curgea sânge o ai vindecat; pe fica Cananeencei, ce era bântuită, o ai miluit; și nu ai trecut cu vederea rugăciunea sutasului“.*³³⁵

Icosul Duminicii Slăbănogului este și mai clar, făcând și o distincție. Cel ce a făcut aceste vindecări a fost Iisus Hristos, Una din Persoanele Sfintei Treimi.

*„Cela ce cuprinzi cu palma mâinii Tale marginile lumii, Iisuse Dumnezeule; Cela ce împreună cu Tatăl esti fără de început și împreună cu Duhul Sfânt stăpânești toate, Care Te-ai arătat în trup, vindecând bolile și Patimile alungând; pe orbi i-ai luminat și pe slăbănog, cu dumnezeiescul Tău cuvânt l-ai ridicat, poruncindu-i îndată să umble și să ridice pe umerii săi patul, pe care l-a purtat. Pentru aceasta, totuși, împreună cu dânsul cântăm și strigăm: Indurate Hristoase, slavă puterii Tale“.*³³⁶

Aceleași lucruri le mărturisim și la Duminica Orbului, când seara la Vecernie spunem:

*„Dumnezeule și Cuvinte, vedere a obstii credinciosilor fiind și ochi al trupului acestuia lumesc, Făcător laolaltă și Ziditor al ochilor fiind cunoscut, și acum din amestecarea tinei cu scuipat, dai vedere orbului, în chip negrăit. Intre degetele Tale se plăsmuiește și tina și vederea; pe care dobândind du-o cel cel ce mai înainte era știut că din naștere n-a văzut nicidecum soarele, Te vede pe Tine, Soarele cel dulce, privind chipul Celui ce ne-a zidit pe noi, pentru milostivirea cea negrăită“.*³³⁷

Sinaxarul Duminicii Orbului subliniază acest fapt spunându-ne că: *„Hristos a scuipat în târână, a făcut tină, a uns cu ea locul gol al ochilor orbului și i-a poruncit să se ducă să se spele la fântâna Siloamului. Prin aceasta Hristos a arătat că El este Cel care la început, luând târână din pământ a plăsmuit pe om; și pentru că dintre toate părțile trupului, ochiul este cel mai de seamă, El plăsmuiește*

³³⁴ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos, op. cit. p. 78.

³³⁵ Penticostarul, ed. cit. Duminica Slăbănogului, Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 8, p. 142.

³³⁶ Ibidem. Utrenia Duminicii Slăbănogului, Icos, p. 152.

³³⁷ Ibidem. Duminica Orbului, seara, Vecernie, Doamne strigat-am, stihira 1, p. 260.

acum ochii orbului, făcând dovada că tot El este Acela, care dă puterii sufletești mișcare".³³⁸ Cel prin care la început, toate s-au făcut, este deci Acela, care întrupându-Se, are puterea de a reface creația slăbănogită și orbită de păcat. Cel ce odinioară crease pe om din pământ, din tina făcută din același pământ, îi face acum celui ce nu vedea ochi, cu care să-și privească Creatorul și Binefăcătorul.

2. Hristos Fiul lui Dumnezeu, alinător al suferinței omului

Motivul central al întrupării Fiului lui Dumnezeu a fost mântuirea noastră, introducerea noastră în împărăția cerurilor. Hristos a venit însă în lume, nu doar pentru a ne ajuta să câștigăm o viață viitoare în fericire, în urma unor suferințe îndurate pe pământ, ci El a alinat și alină în continuare suferințele omului încă din această viață. El vrea chiar să-l scutească pe om de suferință. Astfel, în lumina Evangheliei și conform învățăturii Bisericii, suferința este un lucru îngăduit de Dumnezeu, din pricini doar de El știute, de multe ori drept consecință a păcatelor omului, dar este ceva nedorit de om, ceva ce Biserica lui Dumnezeu deasemenea nu îi dorește omului. Dimpotrivă, la sfintele slujbe noi ne rugăm pentru „*sănătatea și mântuirea*”³³⁹ tuturor. Acceptăm suferința, în cazul în care ne este rânduită, dar ne dorim sănătatea, dorință conformă întru totul cu voința Creatorului, Care la început le-a făcut pe toate „*bune foarte*” (Geneză 1.31). Suferința și boala au intrat în lume doar în urma păcatului care a slăbănogit întreaga creație. Hristos a venit în lume pentru a-l repune pe om în demnitatea lui, pentru a regenera creația, astfel că noi suntem datori să dorim vindecarea, regenerarea, desăvârșirea omului și a întregii creații.

La slujbele celor două duminici este subliniat în mod deosebit acest lucru. În Duminica Slăbănogului ni se spune că Hristos „*a venit să vindece pe cei bolnavi, că El pe slăbănog l-a întărit cu cuvântul, durerea celei ce-i curgea sânge a vindecat-o, pe fiica Cananeiencei ce era bătuită o a miluit și nu a trecut cu vederea rugăciunea sutasului*”³⁴⁰ Luminându această duminică ni-L prezintă pe Hristos venit la scâldătoare special pentru a vindeca:

„Venit-a Iubitorul de oameni și Prea înduratul Domn la scâldătoarea oilor ca să vindece bolile; și aflând un om zăcând de multi ani a strigat către dânsul: Ridică-ti patul tău și mergi pe căile cele drepte”.³⁴¹

La Duminica Orbului îl vedem pe Hristos, „*trecând pe cale*”³⁴², neavând în vedere a face o vindecare, dar întâlnind în cale un om care suferea, se oprește pentru a-l vindeca, pentru a împlini lucrul Celui care L-a trimis, deoarece un motiv

³³⁸ *Ibidem*. Duminica Orbului, Sinaxar, p. 253.

³³⁹ Liturghier, *ed. cit.* p. 118.

³⁴⁰ *Ibidem*. Duminica Slăbănogului, Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 8, p. 142.

³⁴¹ *Ibidem*. Duminica Slăbănogului, Luminânda, p. 156.

³⁴² *Ibidem*. Duminica Orbului, Vecernia mare, Doamne strigat-am, Slavă..., p. 244.

al trimerii lui Hristos în lume a fost și vindecarea omului care zăcea în suferință. Luând aminte la învățăturile celor două praznice, ne rugăm și noi pentru vindecarea noastră sufletească și trupească:

*„Vindecă, Prea Bunule, sufletul meu, cel ce zace cumplit de multi ani, ca mai înainte pe slăbănogul; ca să merg pe cărările Tale, pe care le-ai arătat celor ce Te doresc pe Tine“.*³⁴³

*„Ridică Doamne, cu dumnezeiescul Tău ajutor, sufletul meu cel slăbănogit întru păcate de tot felul și întru fapte netreb-nice, precum de demult ai ridicat pe slăbănogul, ca mântuit fiind să strig Tie: Indurate Hristoase, slavă puterii Tale“.*³⁴⁴

*„Fiind lipsit de vederea sufletului, vin la Tine, Hristoase, ca orbul cel din naștere, cu pocăință, strigând Tie: Tu esti lumina cea prea strălucitoare a celor din întuneric“.*³⁴⁵

*„Luminează Doamne ochii mei cei înțeleghători, care sunt slăbiți de păcatul cel întunecat, însuflându-le smerenie, Indurate, și curătește-mă cu lacrimile pocăinței“.*³⁴⁶

Sănătatea noastră trupească și sufletească, pentru care ne rugăm, sunt asadar în strânsă legătură una cu alta. Sufletul și trupul, întreaga creație trebuie să tindă spre a fi „*bune foarte*“.

3. Insemnătatea omului

Căderea în păcat a însemnat în primul rând alterarea comuniunii cu Dumnezeu, dar și stricarea armoniei relațiilor dintre oameni. Căderii i-a urmat izgonirea din rai dar și întâia omucidere. Până la venirea lui Hristos oamenii erau departe de Dumnezeu și depărtați între ei, însingurați. Slăbănogul de la Vitezda și orbul din Ierihon oglindesc tocmai această stare de lucruri. Pentru faptul că nu avea pe cineva care să-l ajute, slăbănogul se socotea ca un mort.

*„Ca un mort neîngropat fiind slăbănogul, văzându-Te pe Tine a strigat: Miluiește-mă Doamne! că patul meu mormânt s-a făcut mie. Ce câștig am eu de pe urma vieții? De scâldătoarea oilor nu mă pot folosi, căci n-am pe nimeni să mă arunce când se tulbură apa“.*³⁴⁷

³⁴³ Ibidem. Duminica Slăbănogului, Utrenie, cântarea 3, oda 3, p. 148.

³⁴⁴ Ibidem. Duminica Slăbănogului, Condac, p. 151.

³⁴⁵ Ibidem. Duminica Orbului, Condac, p. 253.

³⁴⁶ Ibidem. Duminica Orbului, Luminânda, Slavă..., p. 257.

Lipsa omului este plângerea sa în fata Mântuitorului - „*nu am om*“. Desi înconjurat de oameni, era singur. Fiecare, în egoismul său, urmărea doar binele propriu. Fiul lui Dumnezeu, având în vedere această stare de lucruri, a coborât din slava dumnezeirii Sale pentru a se face om, frate al oamenilor necăjiti și împovărați de păcate, cărora le-a adus pace, liniste, usurare. În fiecare clipă, El a fost omul cuiva: al vamesului, al lui Zaheu, al văduvei din Nain și al lui Iair, al lui Lazăr din Betania³⁴⁸, al slăbănogului de la Vitezda și al orbului din Ierihon. El a fost omul orbilor și al bolnavilor fără leac, omul celor însingurați, omul tuturor ce aveau nevoie de om. Slujba Duminicii Slăbănogului subliniază îndeosebi acest fapt, scotându-se în evidență faptul că Hristos s-a făcut om pentru cei ce aveau nevoie de om.

„*La scâldătoarea oilor, zăcea un om într-o neputință, și văzându-Te pe Tine, Doamne a strigat: Om nu am, ca dacă se tulbură apa să mă arunce într'înșă; și până când merg eu, altul apucă înaintea mea și ia tămăduire, iar eu zac neputincios. Și îndată, milostivindu-Se, Mântuitorul a zis către dânsul: Pentru tine m-am făcut om, pentru tine m-am îmbrăcat în trup și tu zici: Om nu am! Ridică-ti patul tău și umblă! Toate îți sunt cu putință Sfinte, toate ascultă de Tine, toate se pleacă Tie; adu-Ti aminte de noi toți și ne miluiește ca un Iubitor de oameni“.³⁴⁹*

La Duminica Orbului, Iisus este prezentat drept omul care a adus vindecarea.

„*Un om care se cheamă Iisus, Acela mi-a zis: Spală-te în Siloam, și am văzut. Acesta este cu adevărat Mesia Hristos, despre care a grăit Moisi în Lege; Acesta este Mântuitorul sufletelor noastre*“.³⁵⁰

Totusi, vedem că în jurul nostru este multă suferință, însingurare, egoism. Să nu uităm că Hristos s-a făcut om tuturor oamenilor. Dacă azi oamenii suferă, dacă ei sunt singuri, aceasta se datorează în primul rând egoismului în care se închid. La Botez ne-am unit cu Hristos și ne-am îndatorat prin aceasta a fi oameni, oameni dispuși să ajute, să mângâie, să aline. Să privim în jur și văzând pe atâția care au nevoie de om, să ne facem noi om, om pentru oameni.

4. Intunericul păcatului și lumina lui Hristos

³⁴⁷ Ibidem. Duminica Slăbănogului, Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 9, p. 142.

³⁴⁸ Pr. Marin M. Negulescu, op. cit. p. 38.

³⁴⁹ Penticostarul, ed. cit. Duminica Slăbănogului, Litie, Slavă..., p. 143.

³⁵⁰ Ibidem. Duminica Orbului, Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 9, p. 244.

In textele de slujbă ale celor două duminici se vorbește foarte des de păcat, de întunericul și urmările lui și despre lumina care vine de la Hristos, Lumina cea adevărată, luminează pe toți cei ce se fac asemenea Lui.

a) *Păcatul*

După cădere, întreaga lume se afla sub imperiul păcatului. Prin păcat ființa umană n-a pierdut chipul lui Dumnezeu, dar acesta a fost întunecat și deformat, ca o oglindă întinată de noroi. Păcatul l-a antrenat (pe om) într-o existență nu numai contra lui Dumnezeu, ci și contra naturii sale: suferință, boli, catastrofe, moarte. Prin păcat a creat dezordine și în relațiile sale cu trupul său și cu creația.³⁵¹ Refuzând să privească spre Dumnezeu ca spre viață și tînta sa, omul a răsturnat scara valorilor. El a refuzat să fie preot al lui Dumnezeu, căruia să-i jertfească întreaga creație, ci închizându-se în egoismul său, el a ajuns să vrea a jertfi totul pentru a se afirma pe sine. Această stare de lucruri, strînsa legătură dintre păcatul, decăderea omului, precum și bolile trupesti, este clar prezentată de slujba acestei sărbători. Sinaxarul de la Duminica Slăbănogului ne spune că Iisus, aflându-l în templu pe slăbănogul pe care-l vindecase i-a spus: „*Iată te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai gresești, ca să nu-ti fie tie mai rău*“³⁵², deoarece a vrut să arate prin aceasta că „*suferința slăbănogirii, i-a venit acestuia de pe urma păcatelor*“.³⁵³ La fel și în ce-l privește pe orbul din Ierihon. Toti se întrebau pentru ale cui păcate s-a născut orb. Boala trupestă, în multe cazuri este o urmare a păcatului, pe care de multe ori îl vindecă. Urmarea cea mai gravă a păcatului este întunecarea minții, care poate ajunge până la a falsifica, la a schimba sensul celor mai evidente lucruri și fapte bune. În cazul vindecării slăbănogului iudeii se revoltaseră pentru că nu fusese păzită odihna Sâmbetei.

„*La întărirea slăbănogului, cea săvârșită în zi de Sâmbătă, cei învățosati în slăbănogirile urii, gândind, fiind cuprinși în tot trupul de dispreț, ziceau: Nu se cade să se facă vindecări Sâmbăta și să se strice odihna cea din strămosi a Sâmbetei; necunos-când că Tu esti Stăpânul Legii și tîmăduitorul sufletelor noastre*“.³⁵⁴

Iată cum păcătoșii, avînd judecata pervertită de păcat își sprijină faptele lor rele chiar pe Scriptură. La fel stau lucrurile și în ce privește vindecarea celui orb din naștere. „*Acesta e un păcătos fiindcă strică Sâmbăta*“³⁵⁵, îi spuneau fariseii celui vindecat. În Duminica Orbului avem de-a face cu două feluri de orbi: „*Orbul din naștere care s-a tîmăduit și orbii care pretindeau că vîd dar care erau cu mintea împăienjenită și fără judecată și cu sufletul de-a dreptul orbi*“.³⁵⁶ Judecata

³⁵¹ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *op. cit.* p. 60.

³⁵² Penticostarul, *ed. cit.* Duminica Slăbănogului, Sinaxar, p. 152.

³⁵³ *Ibidem*.....p. 152.

³⁵⁴ *Ibidem*. Luni, după Duminica Slăbănogului, Utrenie, sedealna după stihologia a doua, p. 160.

³⁵⁵ *Ibidem*. Duminica Orbului, Sinaxar, p. 254.

³⁵⁶ Protos. Olivian Bindiu, *De la cuvînt la faptă - Predici la duminicile și sărbătorile de peste an*, București, 1991, p. 40.

strâmbă a fost aceea care a dus în cele din urmă chiar la Răstignirea lui Hristos, cel fără de păcat. „*Soborul fariseilor, topindu-se de ură, Te-a răstignit pe lemn, pe Tine Doamne*“³⁵⁷, spunem la slujba din această duminică.

Această stare a omului, întunecată de păcat, Hristos întrupându-Se, a venit s-o vindece, să o lumineze.

b) *Lumina*

Cel ce la început crease lumina, la plinirea vremii S-a întrupat pentru a-l lumina iarăși pe omul care căzuse în întuneric. Vindecând bolile trupesti, Hristos voia să vindece totodată și sufletele celor bolnavi. De aici și îndemnul: „*Să nu mai păcătuiești*“. Hristos voia să restabilească în suflete lumina.

„*Cine va spune puterile Tale, Hristoase, sau cine va număra multimile minunilor Tale? Că precum ai fost văzut în două firi pe pământ, pentru bunătatea Ta, îndoite tămăduiri ai dat și celor bolnavi. Că nu ai deschis numai ochii trupesti ai celui orb din nastere ci și pe cei sufletesti. Pentru aceasta te-a mărturisit pe Tine Dumnezeu tănuț în trup, Care dai tuturor mare milă*“.³⁵⁸

Celor ce puneau mai presus decât orice prescripțiile exterioare ale Legii, Hristos le dovedea că omul e mai presus de Lege, că Legea a fost dată pentru binele și folosul lui, nu pentru a-l asupri. Celor izolați în egoism, El le arăta prin minunile făcute că omul trebuie să trăiască în comuniune, să privească mereu spre nevoile celui de lângă el, să se facă pentru cei din jur om gata să ajute nu fiară care să sfâșie. Astfel de lucruri având noi în vedere, la aceste praznice, ne rugăm lui Hristos spunând:

„*Fiind lipsit de vederea sufletului, vin la Tine Hristoase, ca orbul cel din nastere, cu pocăință strigând Tie: Tu esti lumina cea prea strălucitoare a celor dintru întuneric*“.³⁵⁹

„*Luminează Doamne, ochii mei cei înțelegători, care sunt slăbiți de păcatul cel întunecat, însuflându-le smerenie, Indurate și curătește-mă cu lacrimile pocăinței*“.³⁶⁰

Lumina, iată un lucru de pret pentru noi. Hristos este lumină, întreaga Sfântă Treime este lumină. Viata noastră a creștinilor, trebuie să fie lumină.

5. Consideratii teologice

Slăbănogul de la scâldătoarea oilor ca și orbul din Ierihon, sunt după Sfintii Părinți imaginea omenirii paralizate, orbite de veninul păcatului strămosesc,

³⁵⁷ Pentecostarul, ed. cit Duminica Slăbănogului, Utrenie, cântarea 4, oda 1, p. 149.

³⁵⁸ Ibidem. Marti în Săptămâna a șasea după Pasti, Utrenie, Laude, Slavă...Si acum..., p. 268.

³⁵⁹ Ibidem. Duminica Orbului, Condac, p. 253.

³⁶⁰ Ibidem. Duminica Orbului, Luminânda, Slavă..., p. 257.

care la oameni nu găsea nici un remediu, deoarece întreaga omenire era înfierată de acel păcat. Omenirea aștepta vindecarea sa tot de la puterea lui Dumnezeu, simbolizată prin scaldătoarea oilor. *„Deoarece Dumnezeu avea de gând să dea Botezul, curățire de toate păcatele, rânduise în Legea veche, să se lucreze minuni prin mijlocirea apei, astfel încât atunci când avea să vină Botezul, să poată fi primit cu ușurință“.*³⁶¹ Dumnezeu Omul nu era încă venit să afunde omenirea în scaldătoarea Botezului și prin cuvântul Său să o întărească spre a servi lui Dumnezeu, Creatorului său. Iată că la *„plinirea vremii“* (Galateni 4,4), Dumnezeu a trimis în lume pe Fiul Său, Unul Născut pentru a aduce această vindecare. L-a trimis nu doar pentru un neam, pentru un popor anume, ci pentru întreaga omenire. *„Vindecarea orbului s-ar putea tâlcui și printr-o asemănare: Orbul adică închipuiește și pe poporul păgân, pe care l-a aflat Hristos în timp ce trecea pe cale, cu alte cuvinte, în timp ce S-a sălăsluit pe pământ, în loc să rămână în cer. Sau și astfel: Hristos a venit pentru poporul evreiesc și în treacăt a pășit și la păgâni. Scuiparea în tărână și ungerea cu tină a ochilor, înseamnă că a învățat mai întâi pe acestia; și că El s-a pogorât pe pământ întocmai ca o picătură de ploaie și S-a intrupat din Sfânta Fecioară. Apoi El a dat și dumnezeiescul Botez, pe care îl preînchipuie Siloamul“.*³⁶² Trimiterea celui orb să-și spele tina de pe ochi în scaldătoarea Siloamului înseamnă trimiterea tuturor celor ce vor să se lumineze, spre baia Botezului. Prin Botez ne unim cu Hristos, Lumina, devenind și noi luminați. Să păstrăm asadar Lumina, să n-o umbrim cu întunerecul păcatelor. Să trăim ca fii ai Luminii, ai Dumnezeului iubirii, deoarece doar trăind în iubirea lui Dumnezeu vom putea birui asupra săgeților răutății vicelanului, scăpând de slăbănogirea răutății.

D. Duminica Samarinenței

*„Veti scoate apă cu veselie din izvoarele mântuirii“.*³⁶³

În Duminica a cincea după Paști *„prăznuim sărbătoarea Samarinenței“*.³⁶⁴ Praznicul se înscrie în ciclul duminicilor de după Paști, care îl prezintă pe Iisus Hristos drept Fiul lui Dumnezeu, întrupat, venit în lume în căutarea omului

³⁶¹ *Ibidem.* Duminica Slăbănogului, Sinaxar, p. 152.

³⁶² *Ibidem.* Duminica Orbului, Sinaxar, p. 254.

³⁶³ Isaia 12, 3

³⁶⁴ Penticostarul, *ed. cit.* Duminica Samarinenței, Sinaxar, p. 212.

căzut în păcat, pentru a-l ridica din această stare și a-l repune în demnitatea cea dintâi. Până acum L-am văzut pe Hristos în mijlocul poporului iudeu, poporul ales, pe care Dumnezeu îl condusese în chip minunat în istorie. În această duminică Hristos se revelează unei femei de alt neam - unei samarinence (Ioan 4, 1-42). Stim că samarinenii erau urâți, disprețuiți de iudei din pricină că aveau doar o parte din Lege. Dacă iudeii îi urau pe samarineni, Hristos îi iubea. El venise în lume pentru toți oamenii, venise să desființeze barierele dintre iudei și elini, dintre robi și slobozi, venise să facă din întreaga umanitate un popor al lui Dumnezeu. Acesta este mesajul Duminicii Samarinencei, când îl vedem pe Hristos căutând nu un popor sau o semintie anume, ci suflete curate, însetate de vesnicie, cărora să le potolească setea cu apele nemuririi.

1. Cu cine s-a întâlnit la fântână Samarineanca ?

Sfânta Evanghelie de la Ioan (4, 1-42), ne relatează că Mântuitorul trecând prin Samaria, fiind obosit, S-a așezat să se odihnească lângă fântâna lui Iacov. Acolo L-a întâlnit o femeie samarineancă, venită din cetate pentru a scoate apă, femeie căreia Hristos i s-a revelat ca fiind Mesia cel prezis de profeti. Este demn de admirat modul în care Hristos s-a descoperit femeii. El nu i-a spus dintr-o dată cine este, ci mai întâi a pregătit-o pentru a putea primi descoperirea, lucru subliniat de Sinaxarul sărbătorii care ne spune că: *„Hristos, ca să nu sperie pe femeie nu-i spune despre Sine că este mai mare decât Iacob, ci aduce din nou vorba despre apă, înfățișând mai departe cât de mai presus de toate este aceasta, devreme ce dacă bea cineva din apa aceasta, nu va înseta niciodată“*.³⁶⁵ Hristos i-a deschis astfel inima femeii, făcându-o să-L recunoască drept un proroc, să se gândească chiar la Mesia cel profetizat, și atunci Hristos *„cunoscând bunăvoința femeii și că samarinenii stiau și ei cele cu privire la Mesia, din cărțile lui Moise și mai ales din locul acesta <<Că proroc va ridica vouă Domnul Dumnezeu>>, ca și din multe altele, zice: Eu sunt Mesia!“*³⁶⁶ Descoperirea a fost categorică. Samarineanca s-a învrednicit să audă de la Hristos ceea ce foarte puțini dintre iudei auziseră. Hristos nu ținea cont de neam, El căuta inimi sincere, deschise, gata să-L primească. Această recunoaștere a lui Hristos de către samarineancă o cântăm la Vecernia acestei duminici, spunând:

„Fiul și Cuvântul Tatălui, Cel împreună fără de început și împreună vesnic, Izvorul tămăduirilor, a venit la fântână și o femeie din Samaria a venit să scoată apă; pe care văzându-o Mântuitorul, a zis: Dă-mi apă să beau și mergi de cheamă pe bărbatul tău! Iar ea grăind ca unui om iar nu ca unui Dumnezeu, silindu-se să tănuiască, a zis: Nu am bărbat! Și Invățătorul a zis către dânsa: Adevărat ai zis: Nu am bărbat; căci cinci ai avut și a-

³⁶⁵ *Ibidem*.....p. 213.

³⁶⁶ *Ibidem*.....p. 213.

*cum pe care-l ai nu-ti este bărbat Iar ea mirându-se de acel cuvânt si alergând în cetate, striga multilor, grăind: Veniti de vedeti pe Hristos, Carele dăruieste lumii mare milă“.*³⁶⁷

Mărturisim si noi că Cel ce a întâmpinat-o pe samarineancă, a fost Insusi Ziditorul universului, minunându-ne în fata iubirii Lui de oameni.

*„Lângă fântâna lui Iacov aflând Iisus pe samarineancă, a cerut apă de la dânsa, Cel ce acopere pământul cu nori. O minune Cel ce se poartă pe heruvimi, vorbea cu o femeie desfrânată; apă cerând, Cea ce a spânzurat pământul pe ape; apă căutând, Cea ce revarsă apele izvoarelor si lacurilor; vrând să dezlege cu adevărat pe aceea, care era vânată de luptătorul vrăsmas si să adape cu apa cea vie pe cea ce era aprinsă puternic de lucruri ne-trebnice, ca un Indurat si de oameni Iubitor“.*³⁶⁸

La fântână, femeia samarineancă a întâlnit pe Insusi Ziditorul. In ceasul în care omul călcase porunca în rai, pierzându-si demnitatea dată de Creator, Hristos, Fiul lui Dumnezeu, la fântână, s-a descoperit samarinei drept Mesia, venit să-l repună pe om în demnitatea de la început.

2. Hristos în căutarea oii celei pierdute

Femeia samarineancă este si o imagine a întregii omeniri căzute în păcat. In ceasul în care Eva călcase porunca în rai, Hristos, la fântână a dat viață rodului Evei:

*„Venit-a la izvor, în ceasul al saselea, Izvorul minunilor, spre a aduce la viață pe rodul Evei; că Eva întru acest ceas a iesit din rai, din pricina amăgirii sarpelui. Deci s-a apropiat samarineanca să scoată apă, pe care vâzându-o Mântuitorul, a zis: Dă-mi apă să beau si Eu te voi sătura de apa cea vie; iar înțeleapta, alergând în cetate, a vestit îndată multilor, zicând: Veniti de vedeti pe Hristos, Domnul, Mântuitorul sufletelor noastre“.*³⁶⁹

Samarineanca de la fântâna lui Iacov este prezentată de slujba duminicii si ca imagine a omenirii căzute, dar si ca mijloc prin care Hristos voia să ajungă la noi, cei al căror chip era.

*„Să ascultăm pe Ioan cel ce ne învată pe noi despre cinstitele taine, care s-au făcut în Samaria; cum a vorbit Domnul cu femeia, cerându-i apă, Cel ce a adunat apele întru adunările lor; Cel ce este împreună sezător pe scaun cu Tatăl si cu Duhul. Că a venit să caute chipul Său, ca Cel ce este în veci pururea lăudat“.*³⁷⁰

³⁶⁷ *Ibidem*. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 10, p. 200.

³⁶⁸ *Ibidem*., Slavă..., p. 201.

³⁶⁹ *Ibidem*....., stihira 8, p. 200.

³⁷⁰ *Ibidem*. Utrenie, Icos, p. 212.

Revelatia făcută femeii samarince a constituit asadar una din etapele lucrării de mântuire a omului, întreprinsă de Iisus Hristos. Noi cei de azi, mărturisim că toate cele făcute si suferite de Hristos erau părți ale lucrării Sale mântuitoare, de care noi bucurându-ne, îl lăudăm pe Pricinitorul.

*„Moarte ai primit cu trupul, lucrându-ne nouă nemurire, Mântuitorule; si în mormânt Te-ai sălăsluit ca să ne slobozești pe noi din iad, înviindu-ne împreună cu Tine, Care ai pățimit ca un om si ai înviat ca un Dumnezeu. Pentru aceasta strigăm: Slavă Tie, Dătătorule de viață, Doamne, Cel ce singur esti Iubitor de oameni“.*³⁷¹

Si Duminica Samarincei este prin urmare, un prilej la care îi aducem cântare Celui ce ne-a mântuit pe noi, Celui ce trecând prin Samaria, căuta mântuirea femeii samarince si a noastră a tuturor.

3. Ce a însemnat pentru femeia samarineancă întâlnirea cu Hristos ?

Toate lucrurile pe care le facem sau le întâmpinăm în viață au o anumită influență asupra noastră. Cu cât ele sunt mai mari, mai importante, cu atât si influenta lor asupra noastră e mai mare. O întâlnire a omului cu Dumnezeu, cu Hristos, nu poate rămâne fără urmări în viata omului. Stim ce a însemnat pentru Sfintii Apostoli, sau pentru Sfântul Toma, întâlnirea cu Hristos cel înviat. De asemenea Saul, fiind întâmpinat de Hristos pe drumul Damascului, s-a schimbat radical. La fel stau lucrurile si cu femeia samarineancă. Era o femeie păcătoasă, dar întâlnindu-L pe Hristos si cunoscând milostivirea Lui ³⁷², a devenit alta umplându-se de cunostință puterii dumnezeiesti. ³⁷³ Condacul praznicului ne arată că pentru samarineancă întâlnirea cu Hristos a însemnat mostenirea împărăției vesnice:

„Cu credință venind la fântână samarineanca, Te-a văzut pe Tine apa înțelepciunii, din care bând din destul cea pururea lăudată, a mostenit împărăția cea de sus“. ³⁷⁴

Momentul a fost hotărâtor. Întâlnirea cu Hristos a însemnat dobândirea vietii vesnice. Viata însă, tinde să dea viață, lumina să lumineze. Femeia care a primit lumina nu poate ascunde acest dar. Lăsându-si vasul cu apă, dădu fuga în cetate să vestească tuturor samaritenilor pe Mântuitorul. Fusesse convertită la Hristos, la credință si deveni totodată „misionară“, chemându-i la credință pe toti cei din cetate.³⁷⁵ „Când Te-ai arătat pe pământ, Hristoase Dumnezeule,

³⁷¹ *Ibidem.* Utrenie, Laude stihira 5, p. 219.

³⁷² *Ibidem.* Utrenie, cântarea 1, canonul Samarincei, oda 4, p. 206.

³⁷³ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 4, canonul Samarincei, oda 4, p. 209.

³⁷⁴ *Ibidem.* Utrenie, Condac, p. 212.

³⁷⁵ Pr. Marin M Negulescu, *op. cit.* p. 43.

pentru nespusa iconomie, auzind samarineanca cuvântul Tău, Iubitorule de oameni, a lăsat vadra la fântână și alergând a spus celor din cetate: Veniți de vedeți pe Cunoscătorul inimilor; oare nu este Acesta Hristos, pe care-L asteptăm, Cel ce are mare milă ?“³⁷⁶

Întâlnindu-L pe Hristos samarineanca „a vestit îndată multimilor, zicând: *Veniți de vedeți pe Hristos Domnul, Mântuitorul sufletelor noastre“*.³⁷⁷ Cum se întâmplase și în cazul lui Toma sau al lui Pavel, tot așa și acum. Pentru samarineancă întâlnirea cu Hristos, a însemnat îndeosebi două lucruri: convertire la credință și misionarism. Este un prilej să ne întrebăm și noi dacă L-am întâlnit pe Hristos. Răspunsul însă trebuie să-l dăm cu viața noastră.

4. Apa și apa cea vie

„Si cel ce va da de băut unuia din acestia mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic, adevărat grăiesc vouă: nu va pierde plata sa“ (Matei 10, 42), spusese Mântuitorul Ucenicilor Săi.

a) Apa

Hristos, cel totdeauna gata să răsplătească însutit, în viața aceasta, cât și în cea viitoare, înainte de a-l dăruia pe om cu bunătățile Sale, îi cere ceva; o cât de mică dovadă a unei inimi sincere, deschise pentru a primi harul. Așa s-a întâmplat și cu femeia samarineancă. Preluând cele relatate de Sfânta Evanghelie. Penticostarul ne prezintă cererea Mântuitorului adresată femeii: *„Dă-mi să beau și Eu te voi sătura de apă cea vie“*.³⁷⁸ Ziditorul se pleacă în fata zidirii, îi cere omului pe care l-a creat să-i aline setea.

*„Lângă fântâna lui Iacov aflând Iisus pe samarineanca, a cerut apă de la dânsa, Cea ce acoperă pământul cu nori. O minune! Cel ce se poartă pe heruvimi vorbea cu o femeie desfrânată; apă cerând, Cea ce a spânzurat pământul pe ape; apă căutând, Cea ce revarsă izvoarele apelor și lacurilor; vrând să dezlege cu adevărat pe aceea care era vânată de luptătorul vrăzmas și să adape cu apă cea vie pe ceea ce era aprinsă pururea de lucruri ne-
trebnice, ca un Indurat și de oameni Iubitor“*.³⁷⁹

Sigur că Hristos, Izvorul apei, putea să-și aline setea și fără a cere apă femeii. El însă, dorea să-și aline setea acesteia, setea celei căreia îi cerea apă. Voia ca alături de setea trupească ce o chinuia, să-și trezească setea spirituală, setea de

³⁷⁶ Penticostarul, ed. cit. Vecernia mare, Stihovă, Slavă..., p. 202.

³⁷⁷ Ibidem. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 8, p. 200.

³⁷⁸ Ibidem....., p. 200.

³⁷⁹ Ibidem....., Slavă..., p. 201.

desăvârșire, de vesnicie, de dumnezeire, pentru ca după cum alerga după potolirea setei de apă, cu aceeași ardoare să alerge și după potolirea setei supranaturale. Dorea ca lumea să înțeleagă că unul este chipul setei fizice și altul este chipul setei spirituale.³⁸⁰ Cerând apă, indispensabilă pentru viața omului, Hristos era însă ars de setea de a salva sufletul femeii, sufletul care nu are egal în întreaga lume materială. În schimbul apei, în schimbul disponibilității omului, Mântuitorul dăruiește cum numai Dumnezeu poate să o facă - *viata vesnică*.

b) *Apa cea vie*

Apa cea vie este una din temele acestei duminici precum și ale Miercurii Injumătățirii Cinicizecimii.

Cel prezentat în această duminică cerând apă femeii samarince era însuși Izvorul: „*Dă-mi apă să beau și Eu te voi sătura de apa cea vie*“.³⁸¹ Ce avea Mântuitorul în vedere când spunea: „*apa cea vie*“? Am anticipat o parte a răspunsului când am spus că această apă vie era spre potolirea setei spirituale. În textele pentru slujba din această duminică pentru apa cea vie se folosesc și expresii ca: „*apă a credinței*“³⁸², „*apă a iertării și a cunoașterii*“³⁸³, „*izvorul tămăduirilor*“³⁸⁴, numiri care ne ajută să intrăm mai ușor în misterul apei celei vii. Din Condacul sărbătorii aflăm că apa cea vie se referă îndeosebi la Hristos :

„*Cu credință venind la fântână Samarineanca, Te-a văzut pe Tine, apa înțelepciunii, din care bând din destul, cea în veci pururea laudată, a mostenit împărăția cea de sus*“.³⁸⁵

Asadar Hristos însuși este apa înțelepciunii, apă de care Samarineanca s-a împărtășit atunci pe calea cuvântului, mostenind „*împărăția cea de sus*“. Hristos, apa cea vie, ni se împărtășește și nouă celor de azi pe calea cuvântului dar mai ales Euharistie pe care primindu-o devenim una cu El, una cu Izvorul, devenim și noi izvoare de apă vie. Aceasta o înțelegem și o cerem spunând la acest praznic, fiecare pentru sine:

„*Sufletul meu cel întelenit în fărâdelegile gresalelor, ada-pă-l cu pâraiele sânghiurilor Tale și arată-l roditor de fapte bune. Că Tu ai zis tuturor să vină la Tine, Cuvinte al lui Dumnezeu Preasfinte, și să scoată apa nestrucăciunii, cea vie, care spală păcatele celor ce laudă slăvita și dumnezeiasca Ta Inviere; dând Bunule, puterea Duhului, care cu adevărat S-a pogorât de sus peste Ucenicii Tăi, celor ce Te cunosc pe Tine Dumnezeu; că Tu esti Izvorul vieții noastre*“.³⁸⁶

³⁸⁰ Pr. Marin M. Negulescu, *op. cit.* p. 42.

³⁸¹ Pentecostarul, *ed. cit.* Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 8, p. 200.

³⁸² *Ibidem*....., stihira 9, p. 200.

³⁸³ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 5, canonul Samarincei, oda 4, p. 210.

³⁸⁴ *Ibidem*. Utrenie, Sedealna Samarincei, p. 208.

³⁸⁵ *Ibidem*. Utrenie, Condac, p. 212.

³⁸⁶ *Ibidem*. Utrenie, Icosul Injumătățirii, p. 208.

Hristos, Izvorul vietii ne izvorăste nouă Preacuratul Său Sânge, din care adăpându-ne ne curățim de păcate si primim puterea Duhului, Care deasemenea este închipuit prin „*apa cea vie*“.

*„Apa vie, cea săltătoare, apa nemuriri ai făgădui să dai
Izvorule cel pururea viu, celor ce primesc cu credință Duhul Tău,
Mântuitorule, Carele din Tatăl purcede“.*³⁸⁷

Sinaxarul sârbătorii, foarte explicit în acest sens, ne spune că: „*Iisus o îndrumează (pe samarineancă) către cele înalte, aducând vorba despre apa duhovnicească, care este apa cea îmbelsugată si curățitoare; că Duhul își găseste totdeauna asemănare cu apa si cu focul*“.³⁸⁸

Apa cea vie este simbol al lui Hristos si al Duhului Sfânt, este simbol al dumnezeirii. Dumnezeu este Izvor de apă vie, iar cei ce se împărtășesc din această apă îl primesc în fiinta lor pe Hristos si pe Duhul Sfânt, devin locasuri ale Preasfintei Treimi, Temple ale Duhului Sfânt, își potolesc setea duhovnicească cu Insusi Izvorul vietii.

5. Credință si misionarism

„Mergând învățati toate neamurile botezându-le in numele Tatălui si al Fiului si al făntului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, si iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului“ (Matei 28.19-20).

Duminica Samarinenței este si un prilej de a reflecta asupra relatiei dintre credință si misionarism. Privind mai întâi la Prototip, la Hristos, vedem că a venit în lume pentru mântuirea tuturor. Nu doar pentru un popor anume, ci pentru toti oamenii. Toti cei ce cred în numele Lui se vor bucura de petrecerea împreună cu El. La acest praznic, L-am văzut pe Hristos trecând prin Samaria, căutând si acolo oile rătăcite. Cu cei ce aveau puțină cunostință S-a comportat după puterea lor de înțelegere, plin de delicatete, pentru a se putea face înțeles. Sinaxarul zilei îl prezintă pe Hristos, descoperindu-Se femeii într-un mod foarte delicat, menajând orice sensibilitate a acesteia.³⁸⁹ Ucenicii, înflăcărați, ca niste iudei ferventi ce erau, s-au minunat de atitudinea Domnului. Din Sinaxar aflăm că ei venind „*se umplură de uimire văzând nesfârșita îngăduință a Domnului*“.³⁹⁰ Ziditorul se micșorează în fata zidirii până la măsura acesteea de a-L cuprinde. Dar zidirea ?

- Femeia Samarineancă, îndată ce a primit apa cea vie, îndată ce a fost înviorată de Izvorul răcoritor al credinței si s-a împărtășit de cunostință, a alergat în cetate pentru a vesti si celorlalti. Credinta ei, abia încoltită, s-a arătat îndată lucrătoare. Izvorul primit într'însa izvora în continuare apă vie, neputând fi zăgăzuit. Ne aducem aminte de femeile Mironosite care încredințându-se de Inviere,

³⁸⁷ Ibidem. Utrenie, cântarea 7, canonul Injumătățirii, oda 2, p. 214.

³⁸⁸ Ibidem. Utrenie, Sinaxar, p. 213.

³⁸⁹ Ibidem....., p. 213.

³⁹⁰ Ibidem....., p. 213.

au fost trimise să o vestească mai departe. Ucenicii Mântuitorului au fost trimisi spre a propovădui la toată lumea. Iată că și Samarineanca a fugit în cetate și deoarece credea cu tărie, a avut puterea de a-i aduce la credință și pe concetățenii ei.

Ne dăm seama că foarte puțin credincioși suntem noi cei care ne întrebăm dacă trebuie să mărturisim și altora credința noastră, gândind că aceasta ar putea rămâne ceva doar între noi și Dumnezeu. Vedem că cel ce crede cu adevărat nu poate să nu-și vestească credința. Adevărata credință este un izvor de nădejde și bucurie cerească, pe care avându-l cineva înlăuntrul nu-l poate astupa, pe care posedându-l cineva în ființa sa, plin fiind de credință, de bucurie, de lumină și nădejde, le va revărsa continuu pe acestea în jurul său, în familie, între colegi, în întreaga societate, în lume.

Dacă undeva există o credință adevărată, ea este sigur misionară.

E. Duminica de după sărbătoarea Înălțării Mântuitorului

„Păruțu-s-a Duhului Sfânt și nouă“

Duminica a șaptea după Paști este consfintită de Biserica noastră pomenirii Sfinților Părinți purtători de Dumnezeu, care la sinodul I de la Niceea, în anul 325, au mărturisit dumnezeirea lui Iisus Hristos împotriva lui Arie, alcătuind și un simbol de credință (primele opt articole din Crez), referitor la Dumnezeu Tatăl și la Dumnezeu Fiul.³⁹¹ Pomenirea Sfinților Părinți de la acest sinod s-a așezat în această duminică pentru că și lucrările sinodului au început în timpul Cincizecimii dar mai ales pentru că hotărârile lui privesc mărirea lui Hristos cel înviat, pe Care Biserica îl vesteste mai ales în timpul Cincizecimii ³⁹², motivat asupra căreia Penticostarul, oprindu-se, ne spune prin Sinaxarul zilei: *„Prăznuim sărbătoarea de azi din următoarea pricină: Domnul nostru Iisus Hristos, după ce S-a îmbrăcat în trup și a adus la îndeplinire toată negrăita iconomie cea pentru noi, S-a întors iarăși la scaunul părintesc. Sfinții voind însă a arăta că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut cu adevărat om și că S-a înălțat la ceruri om și Dumnezeu desăvârșit și S-a așezat de-a dreapta mării întru cele înalte și că acest sinod al sfinților părinți, L-a propovăduit și L-a mărturisit pe Fiul deoființă și de o întocmai cinstitură cu Tatăl, pentru acest cuvânt, după slăvita Înălțare au orânduit sărbătoarea de față, vrând oarecum și mai mare să facă adunarea atât de numeroasă a Părinților care au propovăduit pe Acela care S-a înălțat cu trupul, Dumnezeu adevărat și om desăvârșit în trup“.* ³⁹³ Așezarea acestui praznic în Duminica de după Înălțare s-a

³⁹¹ Dr. Vasile Mitrofanovici, op. cit. p. 651.

³⁹² Ibidem.....p.651.

³⁹³ Penticostarul, ed. cit. Duminica Sfinților Părinți, Sinaxar, p. 321.

făcut cu multă înțelepciune, fiind deosebit de grăitoare. După ce sărbătorim Invierea lui Hristos, după ce pomenim o serie de martori ai înmormântării și Invierii Lui, ca și unele întâmplări din viața publică a Mântuitorului, care dovedesc dumnezeirea Lui, după ce la patruzeci de zile de la Inviere sărbătorim Înălțarea Lui la cer, Biserica a rânduit să facem și pomenirea Părintilor care la sinodul I ecumenic au consfintit că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, care S-a făcut om, a pățimit, a murit și a înviat, și în cele din urmă S-a înălțat la cer cu trupul cu care vietuise pe pământ. Biserica a rânduit această sărbătoare, la care se afirmă că toate acestea sunt credința ei în privința Mântuitorului. Aceasta a fost credința Părintilor de la sinodul I ecumenic, pe care ei au așezat-o în scris și pe care Biserica a mărturisit-o și o va mărturisi până la sfârșitul veacurilor. Toate acestea, mărturisindu-le și noi ca fii ai Bisericii, în Duminica a șaptea după Paști aducem cinstirea noastră Părintilor, care la întâiul sinod ecumenic, insuflați fiind de Duhul Sfânt, au așezat în scris dogmele Bisericii.

1. Iisus Hristos în lumina textelor de slujbă pentru Duminica a șaptea după Paști

Textele de slujbă ale Duminicii a șaptea după Paști, pun în evidență cele hotărâte la Sinodul I ecumenic, privitoare la persoana divino-umană a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Cântările praznicului dau mărturie despre dumnezeirea lui Iisus Hristos, și împreunășederea Lui în slavă împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. „Sinodul cel din Niceea, Fiu al lui Dumnezeu Te-a propovăduit pe Tine Doamne, împreună cu Tatăl și cu Duhul, pe scaun sezător”.³⁹⁴ Amintim la această sărbătoare toate cele mărturisite atunci de Părinti cu privire la persoana lui Iisus Hristos, pe care Biserica le-a consfintit ca fiind învățătura noastră de credință, învățătură pe care noi o mărturisim. În această duminică rugându-ne și teologhisind în același timp, mărturisim că Părintii L-au cunoscut pe Hristos în două firi, Mijlocitor între Dumnezeu și oameni, Dumnezeu și Om:

„Mijlocitor ai fost între Dumnezeu și oameni, Cela ce esti Dumnezeu și Om. Pentru aceasta, cugetătorii de Dumnezeu, cunoscându-Te pe Tine, un Fiu în două firi Te-au propovăduit”.³⁹⁵

Adresându-ne lui Hristos, amintim și că Părintii L-au propovăduit ca Fiul cel Unul Născut din veci al Tatălui.

„Dumnezeiasca și cinstita adunare a Părintilor Te propovădieste pe Tine, Stăpâne, raza cea singură născută care a strălucit din Fiinta părintească și Fiu născut mai înainte de totii vecii”.³⁹⁶

„Nasterea dinainte de veci a Fiului din Tatăl rămâne pentru noi taina tainelor pe care nici îngerii nu au putut s-o înțeleagă. <<Când auzi că Dumnezeu a

³⁹⁴ *Ibidem*. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 7, p. 307.

³⁹⁵ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 4, Canonul Sfintilor Părinti, Slavă..., p. 317.

³⁹⁶ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 6, canonul Sfintilor Părinti, oda 2, p. 320.

născut - ne spune Sfântul Chiril al Ierusalimului - să nu cazi în gânduri trupesti, nici să presupui o naștere stricătioasă pentru că nici îngerii nu o înțeleg. Duh este Dumnezeu, duhovnicească este nașterea.>> Ca să nu rămână nici o îndoială că Fiul care S-a născut mai înainte de veci este ca Tatăl din care S-a născut, Părintii sinodului I ecumenic ne-au învățat că așa cum nu se deosebeste lumina care se aprinde de lumina din care se aprinde, așa nu se deosebeste fiinta Fiului de fiinta Tatălui“.³⁹⁷

*„Soborul cel dintâi al preoților Tăi fiind adunat, Te-a propovăduit pe Tine cu credință, Mântuitorule, că Te-ai născut deo-ființă cu Tatăl, Cel fără de început și Făcător a toate“.*³⁹⁸

*„Fiului tunetului asemănându-vă minunatilor, cu gurile voastre cele în chipul focului, pe toți îi învățați să strige Cuvântului, Celui împreună fără de început cu Tatăl și împreună sezător pe scaun: Bine esti cuvântat, Dumnezeul părinților noștri“.*³⁹⁹

Astfel de lucruri mărturisim în Duminica a șaptea după Paști, deoarece ele au stat în centrul preocupărilor Părinților pe care-i sărbătorim în această zi. Sunt lucruri mai presus de înțelegerea omenească, pe care nici ei nu le-ar fi putut gândi dacă nu ar fi fost lumați de sus, călăuziți de Dumnezeu Inșuși:

*„Luminându-se cu razele dumnezeirii Tale, păstorii Tăi cei buni, pe Tine Te-au mărturisit Făcător al tuturor și Domn; pe Carele Te prea înăltăm întru toți vecii“.*⁴⁰⁰

Ne plecăm cu mintea în fata acestor taine și stând cu uimire în fata măretiei lui Dumnezeu, îi aducem și noi cântare:

*„Pe Hristos, Dătătorul de viață, Cel ce S-a înăltat în două firi la ceruri cu slavă și împreună cu Tatăl șade, preoți lăudați-L, popoarelor prea înăltati-L întru toți vecii“.*⁴⁰¹

2. Maica Domnului în aceleși texte

*„Pe Dumnezeu a-L vedea nu este cu puțință oamenilor; spre Carele nu cutează a căuta ostile îngeresti; iar prin tine, Precurată, S-a arătat oamenilor Cuvântul întrupat, pe Carele mărindu-L, cu ostile ceresti, pe tine te fericim“.*⁴⁰²

³⁹⁷ Pr. Dr. Nicolae Dură, La Duminica a șaptea după Paști, în rev. Glasul Bisericii, 1981, nr. 6-8, p. 574.

³⁹⁸ Penticostarul, ed. cit. Utrenie, cântarea 3, canonul Sfintilor Părinti, Slavă..., p. 315.

³⁹⁹ Ibidem. Utrenie, cântarea 7, canonul Sf. Părinti, oda 2, p. 323.

⁴⁰⁰ Ibidem. Utrenie, cântarea 8, canonul Sf. Părinti, oda 1, p. 324.

⁴⁰¹ Ibidem......, canonul Înăltării, oda 1, p. 324.

⁴⁰² Ibidem. Utrenie, cântarea 9, irmos, p. 325.

De necuprins este pentru noi adâncul dumnezeirii si minunată cea care s-a învrednicit a se face Maică a lui Dumnezeu. Până acum L-am avut în centrul atenției pe Fiul lui Dumnezeu care S-a întrupat, născându-se în istorie, devenind ca unul dintre noi, fără a vorbi de vasul ales care L-a purtat întru sine. Dar cum vom putea cuprinde cu mintea si această taină? Cum nu vom rămâne în uimire în fata crinului neprihănit care s-a arătat purtător de roadă? Textele slujbei acestei duminici ne prezintă măretia tainei în fata căreia ne plecăm smeriti si plini de nădejde, văzând pe cineva dintre pământenii învăluit într-o așa măsură în misterul dumnezeirii.

*„Cine nu te va ferici pe tine Preasfântă Fecioară? Sau cine nu va lăuda preacurată nasterea ta? Că Cel ce a strălucit fără de început din Tatăl, Fiul cel Unul Născut, Acelasi din tine, cea Curată, a iesit negrăit întrupându-Se, din fire Dumnezeu fiind si cu firea om făcându-Se pentru noi; nu despărțit în două fete, ci în două firi fără amestecare fiind cunoscut. Pe Acela, roagă-L Curată, cu totul fericită, să se miluiască sufletele noastre“.*⁴⁰³

Maica Domnului! A născut în timp pe Cel mai presus de timp, pe Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, pe Cel din veci din Tatăl născut. Minunat este Fiul, fericită Maica, mai presus de cuvânt nasterea.

*„Fecioara a născut si cele ale maicelor nu le-a cunoscut; că Maică este si Fecioară a rămas; pe care lăudându-o, strigăm: Bucură-te Născătoare de Dumnezeu!“*⁴⁰⁴

*„Fecioară după nastere te lăudăm pe tine, Născătoare de Dumnezeu, că ai născut lumii pe Dumnezeu Cuvântul, cu trup“.*⁴⁰⁵

În fata celei ce s-a învrednicit a-L naste pe Cel ce sade pe heruvimi, uimiti fiind, rămânem fără cuvinte, contemplând-o în tăcere.

*„Cu adevărat de negrăit si de neînțelese sunt pentru cei de pe pământ si din cer, tainele nasterii tale celei dumnezeiesti, Născătoare de Dumnezeu, pururea Fecioară“*⁴⁰⁶, si ca Maicii lui Dumnezeu si Maicii noastre celei iubitoare si fără de prihană, ne încredintăm rugăciunilor ei: *„Roagă neîncetat, Curată, pe Cela ce a iesit din coapsele tale, ca să izbăvească din înșelăciunea diavolului, pe cei ce te laudă pe tine, Maica lui Dumnezeu“.*⁴⁰⁷

⁴⁰³ *Ibidem.* Vecernia mare, Doamne strigat-am, Si acum..., p. 308.

⁴⁰⁴ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 4, canonul Înălțării, oda 4, p. 317.

⁴⁰⁵ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 5, canonul Înălțării, oda 4, p. 318.

⁴⁰⁶ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 4, canonul 1, oda 3, p. 317.

⁴⁰⁷ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 3, canonul Înălțării, oda 4, p. 315.

3. Insemnătatea si rolul Sfintilor Părinti de la Niceea, precum si lauda lor

La acest praznic, textele de slujbă pun în evidentă însemnătatea Sfintilor Părinti de la Sinodul I ecumenic:

*„Adunând toată stiinta sufletului, si împreună cu dumnezeiescul Duh cercetând, Sfintii Părinti au săpat în scris, cu litere dumnezeiesti, fericitul si sfântul Simbol; întru care ne învată în chip foarte lămurit, că Cuvântul este deopotrivă fără de început cu Tatăl si cu totul adevărat de aceeași ființă, urmând slăvitii, preafericitii si cu adevărat de Dumnezeu cugetătorii Părinti, în chip strălucit, învățăturile Apostolilor“.*⁴⁰⁸

Punând în lucrare întreaga lor învățătură omenească si fiind asistati de Duhul Sfânt, Părintii au reusit să aseze în scris, fundamentele de credință ale Bisericii:

*„Au învățat pe toti, să mărturisească în chip lămurit că Fiul lui Dumnezeu este deoființă cu Tatăl, împreună vesnic si mai înainte de toti vecii, înfățișând aceasta hotărât si cu evlavie în Simbolul Credintei“.*⁴⁰⁹

Având în vedere marea importantă a celor hotărâte de Sfintii Părinti adunati în sinod, îi numim „Luminători ai pământului“ si îl lăudăm pe Hristos , Cel ce le-a dat lor înțelepciunea de a lămuri dogmele drepte credinte:

*„Prea proslăvit esti Hristoase Dumnezeul nostru, Cea ce ai asezat pe Părintii nostrii luminători pe pământ si prin ei ne-ai îndreptat pe noi la adevărata credință; mult Indurate, slavă Tie“.*⁴¹⁰

Pentru lumina de care s-au învrednicit de sus, îi lăudăm pe Părinti, încredintându-ne rugăciunilor lor:

*„Să lăudăm astăzi pe trâmbitele cele tainice ale Duhului, pe purtătorii de Dumnezeu Părinti, pe cei ce au cântat în mijlocul Bisericii cântarea plină de armonie a teologiei, pe Treimea cea una, neschimbată după ființă si după dumnezeire, pe surpătorii lui Arie si pe apărătorii ortodocsilor, care se roagă pururea Domnului, să se miluiască sufletele noastre“.*⁴¹¹

Ne încredintăm rugăciunilor lor si credem că asa cum au asezat în scris dogmele credintei noastre, tot asa se si roagă lui Dumnezeu pentru ca si noi să trăim în credinta cea adevărată, să ne facem vrednici următori ai lor.

⁴⁰⁸ Ibidem. Utrenie, Laude, stihira 5, p. 327.

⁴⁰⁹ Ibidem. Vecernia mare, Stihovna, Slavă..., p. 310.

⁴¹⁰ Ibidem. Vecernia mare, Tropar, Slavă..., p. 311.

⁴¹¹ Ibidem. Vecernia mare, Doamne strigat-am, Slavă..., p. 307.

4. Spiritualitatea ortodoxă ce se desprinde din textele de slujbă de la Duminica Sfinților Părinți

Ortodoxia este credința care a păstrat neschimbată învățătura lăsată de Mântuitorul Hristos și transmisă mai departe prin Sfinții Apostoli și prin urmașii lor - Părinții Bisericii. Biserica Ortodoxă a rămas credincioasă dogmelor de credință stabilite la cele șapte sinoade ecumenice. Poate că cele mai importante întrebări pe care trebuie să ni le punem cu ocazia sărbătoririi Sfinților Părinți de la primul din cele șapte sinoade, sunt cele referitoare la activitatea mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu întrupat, la Biserică, la învățătura acesteia și la credința și Ortodoxia noastră, întrebări la care găsim răspunsul în textele pentru slujba acestei duminici. Cântând Troparul sărbătorii spunem:

*„Prea proslăvit esti Hristoase Dumnezeu nostru, Cea ce ai asezat pe Părinții noștri luminători pe pământ și prin ei ne-ai îndreptat pe noi la adevărata credință; mult Indurate, slavă Tie“.*⁴¹²

Mărturisim că însuși Dumnezeu i-a luminat pe Părinți, că învățătura stabilită de ei în scris e de la Dumnezeu. Rostind sau cântând Condacul praznicului facem un pas mai departe. Credința Părinților este una cu propovăduirea Apostolilor. Apostolii și Părinții au aceeași credință - credința Bisericii, credința pe care Hristos ne-a descoperit-o, credința care vine de sus și ne învață dreapta cinstire de Dumnezeu.

*„Propovăduirea Apostolilor și dogmele Părinților au întărit Bisericii o singură credință; care purtând haina adevărului, cea testată din teologia cea de sus, drept îndreptează și slăveste taina cea mare a dreptei cinstiri de Dumnezeu“.*⁴¹³

Icosul praznicului este o chemare a Bisericii adresată nouă, un strigăt care ne îndeamnă să ne potolim setea duhovnicească cu apa înțelepciunii dumnezeiești pe care ne-o oferă ea - Biserica. O chemare la a bea din paharul adevărului, singurul în măsură să ne întărească a merge pe calea cea dreaptă, ce duce la Dumnezeu:

*„Să ascultăm Biserica lui Dumnezeu, care strigă cu înaltă propovăduire: Cel însetat să vină la Mine și să bea; paharul pe care-l port, este paharul înțelepciunii; băutura lui am dres-o cu cuvântul adevărului; neturnând din apa grăirii împotriva, ci dintr-a mărturisirii; din care bând, Israil cel de acum, vede pe Dumnezeu grăind: Vedeti, vedeti, că Eu Insumi sunt și nu mă schimb; Eu sunt Dumnezeu întâi, Eu și după acestea și afară de Mine nu este altul nicidecum. Cei ce se împărtășesc dintru acesta, se vor sătura și vor lăuda taina cea mare a dreptei cinstiri de Dumnezeu“.*⁴¹⁴

Să ascultăm asadar Biserica lui Dumnezeu. Să rămânem în credința cea adevărată pe care ne-o propovăduiește, credință care vine de sus, de la Dumnezeu

⁴¹² *Ibidem.* Vecernia mare, Tropar, p. 311.

⁴¹³ *Ibidem.* Utrenie, Condac, p. 320.

⁴¹⁴ *Ibidem.* Utrenie, Icos, p. 320.

cel fără de schimbare. Să rămânem în comuniune cu cei ce au fost luminați să întărească aceste adevăruri și cu toți cei ce au trăit în ele. Astfel, la sfârșitul alergării, ne vom putea bucura de petrecerea în curțile Domnului, vom putea fi împreună cu toți cei ce s-au adăpat din potirul Adevărului.

F. Duminica Tuturor Sfintilor

„Ca totii să fie una“⁴¹⁵

În istorie a apărut o realitate nouă; Biserica cerească a sfinților. În lume, dincolo de viața biologică sau omenească obișnuită, a apărut viața Fiului lui Dumnezeu care S-a făcut Om. De la Cincizecime Duhul face din cei credincioși membrii ai trupului lui Hristos, care alcătuiesc Biserica.⁴¹⁶ „Biserica lui Hristos este în același timp văzută și nevăzută, trupul mistic al Domnului, instituție ierarhică și comunitate socială. Elementul divin și uman formează o singură realitate teandrică, <<un trup în Hristos>> (Romani 12, 15). Această împerechere dintre partea cerească și partea pământească, face ca îngerii și sfinții să mijlocească pentru cei vii, iar cei vii să invoce rugăciunile aceluia.”⁴¹⁷ Sfinții ocupă astfel un loc important în viața ortodoxă.⁴¹⁸

În Duminică întâia după Rusalii prăznuim sărbătoarea „*Tuturor Sfintilor, celor de pretutindeni, din toată lumea, din Asia, Libia și Europa, de la Miazănoapte și de la Miazăzi*“.⁴¹⁹ Această duminică „e sărbătoarea supraabundenței bisericesti. Biserica plină a Treimii se termină în Biserica plină a sfinților“.⁴²⁰ Asupra însemnătății acestei sărbători și asupra motivării prăznuirii ei în această duminică ne lămurește pe deplin Sinaxarul praznicului, de unde aflăm că:

„Dumnezeiestii noștri Părinți au așezat să prăznuim, după pogorârea Sfântului Duh, sărbătoarea de azi, ca și cum ar fi voit să arate că venirea Prea

⁴¹⁵ Ioan 17, 21

⁴¹⁶ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *op. cit.* p. 128.

⁴¹⁷ *Ibidem.* p. 123.

⁴¹⁸ M. Costa de Beauregard, *Dumitru Stăniloae-Mică Dogmatică vorbită*, traducere de Maria Cornelia Oros după originalul francez *D. Stăniloae-Ose comprendre que Je t'aime*, Sibiu, 1995, p. 35.

⁴¹⁹ Penticostarul, *ed. cit.* Duminica Tuturor Sfintilor, Sinaxar, p. 428.

⁴²⁰ Paul Evdochimov, *op. cit.* p. 105.

Sfântului Duh a lucrat prin Apostoli, niste lucruri atât de mari, încât a sfintit si a înțeleptit pe cei de un aluat cu noi, si asezându-i din nou în locul cetei aceleia îngeresti căzute, i-a adus prin Iisus Hristos la Dumnezeu; pe unii adică prin mucenicie si sânge, iar pe alții prin viață si trai virtuos, Duhul Sfânt săvârșind astfel, fapte mai presus de fire... In al doilea rând, prăznuind această sărbătoare, noi cinștim pe multi alții, care desi au bineplăcut lui Dumnezeu prin virtutea lor, totusi din cine stie ce pricină, ori poate din pricina unor împrejurări lumesti, au rămas nestiuti de nimeni, cu toate că au multă slavă înaintea lui Dumnezeu. Pe de altă parte sunt multi care au vietuit după voia lui Hristos si în India, în Egipt, în Arabia, în Mesopotamia, în Frigia, în părțile de sus ale Mării Negre cum si în tot Apusul, până chiar si în insulele Britanilor si pe scurt grăind, în Răsărit si în Apus; a căror cinștire nu era usor de făcut după obiceiul Bisericii, din pricina multimii lor. Deci pentru ca să primim si ajutorul acelora, al tuturor care au bineplăcut lui Dumnezeu, în orice parte a pământului, iar pe de altă parte si pentru sfintii care se vor adăuga mai târziu, dumnezeiestii Părinti au asezat să prăznuim praznicul Tuturor Sfintilor, care cuprinde în sine pe toti cei dintâi si pe toti cei de mai târziu, pe cei arătati si pe cei nearătati, pe care Duhul Sfânt sălășluindu-se întru ei, i-a sfintit. In al treilea rând: prăznuirile sfintilor ce se fac în fiecare zi în parte trebuiau adunate într-o singură zi, spre a arăta că ei au luptat pentru un singur Hristos si că toti s-au găsit pe aceeasi cale a virtutii si astfel s-au încununat după vrednicie, ca niste slugi ale unui singur Dumnezeu. Ei au alcătuit Biserica, împlinind lumea de sus si încurajându-ne si pe noi a ne sârgui să sustinem cu toată râvna aceeasi luptă, care este deosebită si de mai multe feluri, potrivit cu puterea fiecăruia“. ⁴²¹

Sărbătoarea Tuturor Sfintilor este ultima cuprinsă în Penticostar. Asezarea ei în acest loc vrea să ne arate că scopul întregii lucrări mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu si tinta întregii spiritualități a Bisericii este sfintenia, unirea noastră cu Dumnezeu. Sinaxarul zilei arată că sărbătoarea „este asezată ca o încheiere a Triodului (prin Triod înțelegându-se aici Triodul si Penticostarul, care alcătuiind o unitate au circulat mult timp sub acelasi nume), înconjurând întocmai ca un zid toate praznicele, fără osebire... Triodul... cuprinde întrânsul tâlcuirea cu grijă, în cuvinte nespuse a tuturor celor făcute de Dumnezeu pentru noi; căderea diavolului din cer pentru neascultarea cea dintâi, alungarea lui Adam din rai si păcatul, toată iconomia cea pentru noi a lui Dumnezeu Cuvântul si felul cum am fost ridicati din nou la ceruri, prin Sfântul Duh si cum, acolo, am înlocuit ceata îngerească cea căzută, lucru care se cunoaste că s-a făcut prin toti Sfintii... Acum prăznuim toate câte Duhul Sfânt, cu dăruiri de bine, a sfintit: duhurile cele prea înalte si sfintite, adică cele nouă cete: pe strămosi si patriarhi, pe Profeti si pe Sfintii Apostoli, pe Mucenici si Ierarhi, pe Sfintii Mărturisitori si pe cuviosii Mucenici, pe drepti si pe toată ceata Sfintelor Femei si pe toti ceilalti Sfinti necunoscuti, împreună cu care să fie si cei ce se vor adăuga în viitor. Dar mai presus de toti si întru toti si cu toti Sfintii, pe Sfânta Sfintilor, pe Preasfânta si cea făr'de asemănare mai mărită decât cetele îngeresti, pe Doamna si Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea si pururea Fecioara Maria“. ⁴²²

⁴²¹ Penticostarul, ed. cit. Duminica tuturor Sfintilor, Sinaxar, p. 428.

⁴²² Ibidem.....p. 429.

La această sărbătoare se bucură însuși Dumnezeu văzând strălucind roadele jertfei Sale, se bucură Biserica, privindu-si plinirea, sunt fericiți toți Sfinții în fața tronului ceresc, și ne bucurăm noi toți privind la pilda vieții lor, rugându-ne și încercând a le urma credința, pentru a ne putea bucura și noi la sfârșitul alergării de petrecerea împreună cu ei.

1. Categoriile de Sfinți

Sărbătoarea de acum este praznicul plinătății Bisericii. Prăznuim pe toți cei dintre noi, care prin efortul propriu și ajutați de harul Sfântului Duh, s-au înălțat spre Dumnezeu până la atingerea stării pe care o numim sfîntenie, pe toți cei care privind spre Cel, Unul Sfânt, s-au asemănat Lui devenind sfinți. Vorbind aici de sfinți, avem în vedere sensul restrâns al acestui cuvânt. Ne referim la comuniunea celor ce „*au avut până la capăt răbdarea și credința sfinților*“ (Apoc. 13, 10), în frunte cu Maica Domnului, care a crezut în cuvântul lui Dumnezeu, devenind împreună lucrătoare la întruparea Fiului Lui⁴²³, unind prin nașterea ei cele ceresti cu cele pămîntesti, fapt pentru care este cinstită în fruntea tuturor sfinților.

*„Arătatu-te-ai adunare a celor despărțite, că prin tine oamenii s-au făcut locuitori împreună cu îngerii în ceruri, cu adevărat și cetele tuturor sfinților, acum, mărturisesc împreună cu dânsii, laudând cu vesnice cântări pe Cel născut al tău, de Dumnezeu Născătoare, curată, pururea Fecioară“.*⁴²⁴

Numărul sfinților fiind foarte mare, mulți fiind neștiuți de noi, pentru a-i putea pomeni pe toți, încercăm a-i cuprinde în câteva categorii. Pomenim astfel mai multe cete de sfinți, pe care le numim având în vedere timpul și modul în care ei au ajuns la sfîntenie.

*„Pe cei ce s-au luptat cu credință, în toată lumea, pe Apostoli, pe Mucenici, pe preoții plini de înțelepciune, pe cinstitele femei, adunarea cea sfântă, cu sfîntite cântări, după datorie, să o laudăm“.*⁴²⁵

*„Duhovniceste să prăznuim întru unirea credinței praznicul cel a toată lumea, al celor ce din veac bine au plăcut lui Dumnezeu, pe cinstiții patriarhi, soborul proorocilor, podoaba Apostolilor, adunarea Mucenicilor, lauda pustnicilor, pomenirea tuturor Sfinților, că ei se roagă neîncetat să se dăruiască pace lumii, și sufletelor noastre mare milă“.*⁴²⁶

⁴²³Pr. Prof. Dr. Ion Bria, op. cit. p. 123.

⁴²⁴Ibidem. Utrenie, cântarea 9, canonul Tuturor Sfinților, Si acum..., p. 434.

⁴²⁵Penticostarul, ed. cit. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 9, p. 413.

⁴²⁶Ibidem. Litie, stihira 1, p. 414.

Intre sfinti, ca cel mai mare dintre cei născuti din femeie, după mărturia lui Hristos Insusi (Matei 11, 11), un loc deosebit îl ocupă Sfântul Ioan Botezătorul, care este amintit nominal.

*„Veniti toti credinciosii să lăudăm preaslăvita pomenire a tuturor Sfintilor cu laude si cu cântări duhovnicesti; pe Botezătorul Mântuitorului, pe Apostoli, pe Prooroci si pe Mucenici, pe ierarhi, pe învățatori si pe cuviosi, pe pustnici, pe drepti si pe adunarea sfintelor femei, cea iubitoare de Dumnezeu“.*⁴²⁷

Împreună cu sfintii ridicati dintre oameni pomenim acum si toate cetele îngeresti:

*„Pe Botezătorul si Inaintemergătorul, pe Apostoli, pe Prooroci, Mucenici si Ierarhi, pe pustnici si cuviosi, pe Sfintii Sfintitii Mucenici, împreună cu iubitoarele de Dumnezeu femei, pe toti dreptii si pe cetele îngerilor, după datorie cu cântări să-i încununăm“.*⁴²⁸

Biserica văzută are astfel cunostinta că s-a apropiat de cetatea Dumnezeului celui viu, de Ierusalimul ceresc, prin zeci de mii de îngeri, care se află în adunare de sărbătoare, prin adunarea celor întâi născuti, al căror nume este înscris în ceruri, prin duhurile dreptilor (Evrei 12, 22-23). Desi „pe cale, ea este copărtasă cu Biserica cerească, gratie sfintilor, de darurile împărăției“.⁴²⁹

2. Lucrarea Sfintilor, chipul lor de manifestare

Ortodoxia este o cale religioasă care poate să-l facă pe om mai uman. Scopul esential al Evangheliei este slujirea pe care Dumnezeu o săvârsește pentru om, si prin el fată de univers.⁴³⁰ „Omul îndumnezeit pe care îl contemplăm în Hristos, Care nu este numai Dumnezeu făcut om, este si omul ajuns desăvârșit prin asemănarea desăvârșită cu modelul său divin. Cu cât este mai unit cu Dumnezeu cu atât devine mai uman“.⁴³¹ Ortodoxia nu-l lasă pe om să rămână acolo unde se află, ci îi dă puterea si curajul de a înainta spre desăvârșire, îi dă sentimentul că Dumnezeu este aici, că omul poate deveni din zi în zi mai îndumnezeit, mai plin de Dumnezeu.⁴³² La slujba Tuturor Sfintilor, condusi de Penticostar, ne oprim asupra chipului de manifestare al acestora, văzându-i strălucind în lume ca niste stele ce-si primesc lumina de la Soarele dreptății:

„Infrumusetati fiind cu podoaba frumusetii celei dintâi si a-

⁴²⁷ *Ibidem.* Litie, stihira 2, p. 414.

⁴²⁸ *Ibidem.* Utrenie, Luminânda, Slavă..., p. 435.

⁴²⁹ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *op. cit.* p. 123.

⁴³⁰ M. Costa de Beauregard, *op. cit.* p. 33.

⁴³¹ *Ibidem.* p. 33.

⁴³² *Ibidem.* p. 33.

râtând ca niste stele nerâtăcitoare, Biserica lui Hristos, cer ati făcut-o Sfintilor, unul într-un chip, altul într-altul, împodobindu-o pe dânsa în multe feluri“. ⁴³³

Asemenea stelelor, Sfintii au împodobit Biserica lui Dumnezeu cu diferite lumini, cu diferite feluri de lucrări:

„Arătându-vă, Sfintilor, ca niste luminători prea străluciti, ati luminat cerul Bisericii cu multe feluri de daruri si cu osebite frumuseti; cu dreptate, bărbătie, curăție si înțelepciune“. ⁴³⁴

Indumnezeirea este ceva foarte concret, corespunzând în întregime nevoilor omului. Este o puritate mai mare a persoanei umane în relația sa cu Dumnezeu si cu oamenii.⁴³⁵ Indumnezeirea înseamnă „a fii asemenea lui Dumnezeu, plin de bunătate, de smerenie, plin de disponibilitatea de a te dăru, asumându-ti responsabilitatea pe care Dumnezeu si-a asumat-o pentru noi“.⁴³⁶ Pentecostarul ne stă mărturie că fiecare ceată de sfinti a făcut să strălucească un anumit talant primit de la Dumnezeu:

„Increzându-se în asezământul Tău de lege Hristoase, Apostolii Tăi; toate cele de pe pământ cu cucernicie le-au lepădat; si cu lumina harului au luminat, Preaslăvitii, toată lumea, evanghelices-te propovăduindu-Te“. ⁴³⁷

„Cu sfintita preotie îmbrăcându-se, preotii si păstorii si înțelepteste chivernisindu-o, Hristoase, după vrednicie au împodobit cuvântul învățaturii, de sus, cu adevărat îmbogățindu-se“. ⁴³⁸

„Slăvitilor Sfintiti Mucenici, bărbăteste v-ati încununat cu cununa mucenicilor, mai întâi împodobiti fiind cu ungera dumnezeiestii lucrări a preotiei, Preafericitilor. Pentru aceasta, îndoite cununi, după vrednicie luând, cu Hristos vă bucurati în veci“. ⁴³⁹

„Toată simțirea trupului o ati supus cu adevărat duhului, de Dumnezeu purtătorilor, vestejind schimniceste, cu post, zburdările lui cele neoprite, si acum luminându-vă cu lumina nepătimirii, ati luat răsplătirile ostanelilor“. ⁴⁴⁰

⁴³³ Pentecostarul, ed. cit. Utrenie, cântarea 3, canonul Tuturor Sfintilor, oda, 2, p. 423.

⁴³⁴ Ibidem. Utrenie, cântarea 8, canonul Tuturor Sfintilor, Binecuvântăm..., p. 433.

⁴³⁵ M. Costa de Beauregard, op. cit. p. 33.

⁴³⁶ Ibidem. p. 34.

⁴³⁷ Ibidem. Utrenie, cântarea 1, canonul Tuturor Sfintilor, oda 3, p. 421.

⁴³⁸ Ibidem. Utrenie, cântarea 3, canonul Tuturor Sfintilor, oda 1, p. 423.

⁴³⁹ Ibidem. Utrenie, cântarea 4, canonul Tuturor Sfintilor, oda 2, p. 425.

⁴⁴⁰ Ibidem. Utrenie, cântarea 4, canonul Tuturor Sfintilor, oda 3, p. 425.

„Intre sfintii săi, Biserica a recunoscut în primul rând pe martiri, cei ce au plătit mărturia lor pentru Hristos cu jertfa vietii lor“.⁴⁴¹ In cântările de slujbă, acestia sunt prezentati într-o deosebită strălucire.

*„Lăudăm cu toată buna cucernicie norul cel de Dumnezeu insuflat al Mucenicilor, care s-a luminat cu harul si a strălucit prea luminat cu mantia de porfiră a sângelui si cu lantul pătimirii celei hotărâte“.*⁴⁴²

Sfintii sunt prezentati de slujba acestei duminici ca „cei ce au făcut pământul cer cu strălucirea faptelor bune“⁴⁴³, ca cei ce luminati de har „teologhisesc cu dreaptă cinstire de Dumnezeu, Unimea cea întreită la număr“⁴⁴⁴ si-L laudă neîncetat pe Cel ce se odihnește întru sfinti, îndulcindu-se de dumnezeiasca desfătare.⁴⁴⁵

Prin toate acestea, sfintii constituie adevărata mărturie a Ortodoxiei, care ca viață, exprimă comuniunea oamenilor cu Dumnezeu si întreolaltă.

3. Sfintii ca mijlocitori pentru noi

Prin apropierea lor de Dumnezeu si îndrăzneala de care se bucură în fata Lui, sfintii sunt mai ales, neîncetati rugători pentru noi, cei care suntem încă pe cale, mijlocitori pentru mântuirea noastră. Doxologia de multumire pentru sfinti si invocarea lor prin rugăciuni de cereri pentru cei vii si cei adormiti, constituie o practică creștină foarte veche.⁴⁴⁶

Duminica Tuturor Sfintilor este o sărbătoare în care noi aducem cântare de laudă înregului nor de sfinti si prin ei lui Dumnezeu, Celui ce întru ei se odihnește, dar este si un prilej la care, luându-i mijlocitori pe sfinti, ne rugăm lui Dumnezeu ca si noi să fim învredniciti a ne număra între acestia, ca Dumnezeu să se proslăvească si întru noi.

*„Săvârsind sfânta pomenire a strămosilor părinti, patriarhi, a Apostolilor, a Mucenicilor, a ierarhilor, a proorocilor si a cuviosilor Tăi, a pustnicilor si a dreptilor si a tot numele ce este scris în cartea vietii, Hristoase Dumnezeule, pe toti îi înduplecăm la rugăciune, rugându-ne Tie: Dumnezeule, Cea ce Te proslăvesti în sfatul Sfintilor Tăi, Tu esti cu adevărat Cea ce ai proslăvit după vrednicie pomenirea lor“.*⁴⁴⁷

⁴⁴¹Pr. Prof. Dr. Ion Bria, op. cit. p. 124.

⁴⁴² Penticostarul, ed. cit. Utrenie, cântarea 6, canonul Tuturor Sfintilor, Slavă..., p. 428.

⁴⁴³ Ibidem. Utrenie, Laude, oda 8, p. 436.

⁴⁴⁴ Ibidem. Utrenie, cântarea 7, canonul Tuturor Sfintilor, oda 2, p. 431.

⁴⁴⁵ Ibidem. Utrenie, cântarea 7, canonul Tuturor Sfintilor, oda 1, p. 431.

⁴⁴⁶Pr. Prof. Dr. Ion Bria, op. cit. p. 123.

⁴⁴⁷ Penticostarul, ed. cit. Utrenie, Sedealna, p. 423.

Stiindu-i pe sfinti că au fost oameni la fel ca noi, că au avut aceleasi slăbiciuni, ce caracterizează firea noastră pământească, având putinta de a înțelege si slăbiciunile si neputintele noastre, avem mare încredere în rugăciunile lor pentru noi. Intre toti Sfintii, un loc deosebit îl acordăm Maicii Domnului si a noastră a tuturor, în fata căreia stând ca în fata celei mai iubitoare Mame, ne încredintăm mijlocirii ei: *„Să lăudăm pe ceea ce este poartă cerească si sicriu, munte cu totul sfânt, nor luminos, scară cerească, rai cuvântător, izbăvirea Evei si odorul cel mare a toată lumea. Că într-înșea s-a lucrat mântuirea lumii si iertarea greselilor celor de demult. Pentru aceasta strigăm către dânsa: Roagă-te Fiului tău si Dumnezeului, să se dăruiască iertare greselilor, celor ce cu evlavie se închină prea sfintei tale nasteri“*.⁴⁴⁸

Sfintii sunt asadar cei dintâi prieteni ai nostri, sunt cei pe care îi rugăm să mijlocească la Dumnezeu pentru mântuirea noastră, pentru ca în vesnicie să petrecem împreună cu ei, bucurându-ne si noi, măcar de o parte din cinstea de care ei s-au învrednicit.

4. Noi ca cinstitori ai sfintilor

„Sfintii sunt prieteni apropiati ai lui Dumnezeu (Ioan 1, 14; Iacov 2, 23), sunt dreptii pentru a căror rugăciune Dumnezeu va cruta poporul (Facere 18, 23-32), deoarece multă putere au rugăciunile stăruitoare ale dreptului (Iacov 5, 16). Acestia formează împreună cu îngerii, Biserica cerească a celor ce sunt împreună cu Hristos (Filipeni 1,23)“.⁴⁴⁹ De fiecare dată când noi stăm în fata sfintilor, la rugăciune, când ne gândim la ei, facem aceasta cu tot respectul ce se cuvine să-l avem față de viata lor sfântă, față de ei, cei pe care îi cinsteste însusi Dumnezeu. Mai presus decât toti sfintii o cinstim pe Maica Domnului, pe care Dumnezeu Cuvântul, a ales-o a-i fi Mamă si în fata căreia, începând cu arhanghelul Gavriil, aducătorul vestii celei bune, toti îngerii se închină si pe care pământenii o preamăresc:

„Mai înaltă decât heruvimii si decât serafimii te-ai arătat Născătoare de Dumnezeu, că tu, una, ai primit în pântecul tău pe Dumnezeu, Cel neîncăput, ceea ce esti neîntinată. Pentru aceasta toti credinciosii, cu stiintă pe tine te fericim“.⁴⁵⁰

„De tine se bucură ceea ce esti plină de dar, toată făptura; soborul omenesc si neamul omenesc; ceea ce esti biserică sfântită si rai cuvântător, lauda fecioriei, din care Dumnezeu S-a întrupat si Prunc S-a făcut, Cela ce este mai înainte de veci, Dumnezeul nostru; că lăuntru tău scaun l-ai făcut si pântecul tău mai desfătat decât cerurile l-ai lucrat. De tine se bucură, ceea ce esti plină

⁴⁴⁸ Ibidem. Utrenie, Sedealna, Slavă, Si acum..., p. 423.

⁴⁴⁹ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, op. cit. p. 124.

⁴⁵⁰ Pentecostarul, ed. cit. Utrenie, cântarea 3, canonul 1, oda 3, p. 422.

*de dar, toată făptura, mărire tie“.*⁴⁵¹

Împreună cu Maica Domnului, pomenindu-le virtutile prin care s-au apropiat de Dumnezeu îi cinștim pe toți sfinții:

*„Veniti să ne veselim duhovniceste pentru pomenirea Sfinților; că, iată aceasta a venit, revărsându-ne nouă daruri aducătoare de câștig. Pentru aceasta cu glas de bucurie și cu cuget curat să strigăm zicând: Bucură-te adunarea proorocilor, care ați propovădui lumii venirea lui Hristos, și cele foarte depărtate ca și cum ar fi fost aproape le-ați prevăzut. Bucură-te ceata Apostolilor, care ați fost pescari de păgâni și vânători de oameni. Bucură-te multime a Mucenicilor, care de la marginile pământului v-ați adunat într-o credință și pentru dânsa ați suferit încercările chinurilor și desăvârșit ați luat cununa muceniei. Bucură-te stupina părintilor, care v-ați topit trupurile cu nevointa și omorându-vă Patimile trupesti, v-ați întraripat mintea cu dumnezeiasca dragoste și la cer ați zburat și împreună cu îngerii veselindu-vă, vă îndulciti de vesnicele bunătăți. Ci o proorocilor, Apostolilor și Mucenicilor! Rugați cu deadinsul, împreună cu pustnicii, pe Cel ce v-a încununat pe voi, să izbvească de vrăsmășii cei nevăzuti și de cei văzuti, pe cei ce cu credință și cu dragoste săvârșesc cea de-a pururi cinștită pomenirea voastră“.*⁴⁵²

Lauda sfinților nu este însă singura formă de cinștire a lor. Se spune că omul devine în mare măsură ceea ce contemplă. Un alt mod de cinștire a sfinților este și încercarea noastră de a ne asemăna lor, de a-i urma în virtute, de a ne apropia și noi de Dumnezeu așa cum ei au făcut-o.

5. Idealul sfinteniei

Scopul spiritualității creștine, așa cum spunea Sfântul Serafim de Sarov este "*dobândirea Duhului Sfânt*", îndumnezeirea, trezirea în trupul mortii a trupului slavei cu puterea biruintei pascale a lui Hristos⁴⁵³, ajungerea la starea în care să fim vrednici de petrecerea în împărăția cerurilor. Biserica îi propune pe sfinți ca exemple de sfintenie⁴⁵⁴, între care strălucește ca o Mireasă Maica Domnului, cea plină de har. Ea este înfățișată ca pildă de sfintenie, laudă a fecioriei și modelul ideal de jertfelnicie:

*„Pe tine, Născătoare de Dumnezeu, credinciosii te vestim
Biserica a lui Dumnezeu, cămară de nuntă însufletită și poartă*

⁴⁵¹ *Ibidem*. Utrenie, după a doua stihologie, sedealna, Si acum..., p. 418.

⁴⁵² *Ibidem*. Litie 3, p. 415.

⁴⁵³ Olivier Clément, *Trupul mortii și al slavei*, traducere de Sora Eugenia Vlad, București 1996, p. 31.

⁴⁵⁴ Pr. Prof. Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *op. cit.* p. 124.

cerească“.⁴⁵⁵

„Indrăzneală vitejească luând fecioarele arătat, Preacurată, lupte mucenicești fără abatere au îndurat și în cântări de psalmi, în urma ta, dumnezeiește bucurându-se cu Fiul tău, Fecioară, s-au adus pe ele jertfă Impăratului Impăraților“.⁴⁵⁶

„Din pânțele fecioresc pe Dumnezeu Cuvântul, L-ai născut nouă, Maica lui Dumnezeu; pe Carele tinerele fecioare curate, cu dumnezeiască cuviință L-au iubit și în urma ta, luminat, Lui au urmat“.⁴⁵⁷

Impreună cu Maica Domnului sunt vrednici de admirat și demni de urmat, toți cei ce au ajuns la starea de sfințenie. Sfinții sunt pentru noi pilde de credință neclintită și dragoste arzătoare pentru Hristos, modele de oameni luminați de sus dar acoperiți în vesmântul smereniei, pilde de lepădare de sine și viață umbrită de harul lui Dumnezeu.

„Cu nădejdea și cu dragostea fiind împlătosată adunarea celor aleși și cu credința îngrădită, toate amenințările tiranilor, chinurile și lovirile cu bucurie le-a răbdat, plină de strălucire; pe Hristos, Dătător de biruință având în lupte, întâii Mucenici ai adevărului“.⁴⁵⁸

Văzând faptele cele bune ale Sfinților, ne rugăm și noi Mântuitorului să ne trimită harul care să ne întărească a urma virtutile acestora, în scopul dobândirii împărăției cerești.

„Lăudând cetele Sfinților Tăi, rogu-mă să se lumineze cu lumina Ta sufletul meu, pentru rugăciunile lor; că Tu esti lumina cea neapropiată, care alungi întunericul necunoscutei, cu strălucirile Tale Hristoase, Cuvinte al lui Dumnezeu, Dătătorule de lumină“.⁴⁵⁹

Sfințenia, viața în lumină, este năzuința noastră a tuturor: Să trăim ca fii ai luminii, pentru a ne lumina, pentru a ajunge să petrecem în lumina cea pură a fiitoare.

⁴⁵⁵ Penticostarul, ed. cit. Utrenie, cântarea 7, canonul Născătoarei de Dumnezeu, oda 1, p. 427.

⁴⁵⁶ Ibidem. Utrenie, cântarea 1, canonul Tuturor Sfinților, Si acum..., p. 421.

⁴⁵⁷ Ibidem. Utrenie, cântarea 3, canonul Tuturor Sfinților, Si acum..., p. 423.

⁴⁵⁸ Ibidem. Utrenie, cântarea 9, canonul Tuturor Sfinților, oda 1, p. 434.

⁴⁵⁹ Ibidem. Utrenie, cântarea 1, canonul Tuturor Sfinților, oda 1, p. 421.

6. Spiritualitatea ortodoxă în raport cu sfinții și cu sfîntenia

„Biserica cerească a sfinților este o realitate nouă care a apărut în istorie. Dincolo de viața biologică sau omenească obișnuită, a apărut în lume viața Fiului lui Dumnezeu care S-a făcut om⁴⁶⁰, viața în Duhul Sfânt, în sfîntenie. Sărbătoarea Tuturor Sfinților este o invitație la sfîntenie adresată nouă tuturor. Scopul întregii lucrări răscumpărătoare a Fiului lui Dumnezeu și al activității Bisericii este acesta - sfîntirea noastră. Adevărații creștini sunt sfinții. Ei sunt oamenii care au întrupat în viața lor Ortodoxia, modele pentru noi cei ce suntem încă pe cale.

Sărbătoarea aceasta poate fi numită și sărbătoarea Bisericii, ziua când Biserica lui Hristos se bucură, văzându-și împlinite eforturile. Cu cât noi suntem mai aproape de Dumnezeu, bucuria Bisericii este mai mare. Între sfinții săi, Biserica cinstește în primul rând pe martiri, cei care au plătit mărturia lor pentru Hristos cu jertfa vieții lor⁴⁶¹. Pe ei îi au în vedere cele mai multe din textele de laudă pe care le rostim la acest praznic. Textele de referință ale sărbătorii, care rezumă și sintetizează întreaga slujbă se opresc asupra martirilor.

*„Cu sângiurile Mucenicilor Tăi, celor din toată lumea, ca și cu o porfiră și cu vison, împodobită fiind Biserica Ta, printr-însii strigă către Tine, Hristoase Dumnezeule; poporului Tău trimite-i îndurările Tale, pace obstii Tale dăruiește și sufletelor noastre mare milă“.*⁴⁶²

*„Ca niste pârghă a firii, Tie, Săditorului făpturii, lumea îți aduce, Doamne, pe purtării de Dumnezeu Mucenici. Pentru ale căror rugăciuni, în pace adâncă păzește, mult Milostive, Biserica Ta, pentru Născătoarea de Dumnezeu“.*⁴⁶³

*„Cei ce au pătimit chinuri în tot pământul și s-au mutat la ceruri, cei ce au urmat îndeaproape Patimile lui Hristos și au înlăturat patimile noastre, astăzi adunându-se aici, arată Biserica celor întâi născuți, ca pe aceea ce tine locul celei de sus și strigă lui Hristos: Dumnezeul meu esti! Pentru Născătoarea de Dumnezeu păzește-mă mult Milostive“.*⁴⁶⁴

Mântuitorul promisese Ucenicilor Săi: „Oricine mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu care este în ceruri“ (Matei 10, 32). Iată că cuvintele s-au împlinit și Mucenicii cei ce L-au mărturisit pe Hristos strălucesc luminat. Hristos, Biserica Sa, acordă o mare importantă mărturiei, mărturisirii. Treapta cea mai mare a sfînteniei este aceasta: din dragoste pentru Cel iubit, pentru Hristos și Biserica Sa, să lepezi tot, să pui tot ce ai,

⁴⁶⁰Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *op. cit.* p. 128.

⁴⁶¹*Ibidem.* p. 124.

⁴⁶² Penticostarul, *ed. cit.* Vecernia mare, Tropar, Slavă..., p. 417.

⁴⁶³*Ibidem.* Utrenie, Condac, p. 428.

⁴⁶⁴*Ibidem.* Utrenie, Icos, p. 428.

toată ființa ta în slujba lui Hristos. Intreaga viață să fie o jertfă, o liturghie adusă lui Hristos. „*Cine își va pierde sufletul lui pentru Mine, îl va găsi*“ (Matei, 10, 39), îl va găsi în împărăția vesnică. Martirii nu sunt însă singura categorie de sfinți. Toate celelalte cete de sfinți, sunt pentru noi modele de urmat, indicându-ne căi, pe care mergând, putem ajunge la Dumnezeu. Sfinții sunt pentru noi exemple de viață în slujba lui Hristos. Creștinismul nu înseamnă viață într-un anumit tipar. Creștinismul, sfințenia, înseamnă viață în, cu, și pentru Hristos, în condițiile concrete ale existenței fiecăruia.

V. Zile mai importante din perioada Penticostarului și spiritualitatea legată de ele

Am prezentat până acum spiritualitatea ortodoxă care ține de cele trei mari sărbători ale Penticostarului și de toate duminicile acestuia. Învierea Domnului, Înălțarea Lui la cer și Pogorârea Sfântului Duh, precum și duminicile Penticostarului sunt cele care dau tonul pentru slujbele bisericesti din toate zilele acestei perioade, astfel că în fiecare zi din săptămână, Biserica ne ține în atmosfera duhovnicească a unuia dintre cele trei mari praznice, precum și a evenimentului sărbătorit în duminica cu care se începe săptămâna respectivă. Aceasta se întâmplă în întreaga perioadă penticostală cu câteva excepții marcate de unele zile cu o tonalitate deosebită. Este vorba de Vinerea din Săptămâna luminată, de Miercurea din săptămâna de după Duminica Slăbănogului și de Sâmbăta dinaintea Pogorârii Duhului Sfânt.

În Vinerea din Săptămâna luminată prăznuim „*Izvorul dătător de viață al Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu*“, când pe lângă cântările ce vestesc bucuria Învierii, Penticostarul ne conduce și în a o lăuda pe Maica Domnului, Izvorul atâtor binefaceri de care ne bucurăm.

În Miercurea de după Duminica Slăbănogului, precum și în toată săptămâna următoare ei, serbăm Înjumătățirea Praznicului Cincizecimii. Atunci, de asemenea, alături de textele specifice perioadei, Biserica, prin cântările din Penticostar ne transpune în atmosfera momentului respectiv.

Ultima zi cu caracter special este Sâmbăta dinaintea Rusaliilor, când Biserica Ortodoxă face pomenirea celor adormiți, zi în care ne rugăm îndeosebi pentru toți cei din veac adormiți părinți și frați ai noștri.

Spiritualitatea acestor zile completează și încununează întreaga spiritualitate Penticostală, spiritualitate a plinătății Bisericii, când cerul se uneste cu pământul, când cei vii împreună cu cei adormiți se bucură de prezența lui Dumnezeu.

A. *Vinerea din Săptămâna luminată, când se prăznuiește Izvorul dătător de viață al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu*

În întreaga Săptămână luminată, Biserica, la toate slujbele ei vesteste doar bucuria Invierii Mântuitorului din morți. La toate slujbele, chiar și la înmormântări, dacă se întâmplă în această perioadă, nu avem altceva de spus, decât vestea Invierii. Totuși, în Vinerea Săptămânii luminate, pe lângă vestea Invierii, Biserica mai are să ne spună încă ceva, înmultitor de bucurie. Ea ne-o pune în atenție, spre cinstire pe Maica Domnului, cea prin care s-a făcut începutul mântuirii noastre. Asezarea în această zi a sărbătorii Maicii Domnului, ne dovedeste cinstea de care aceasta se bucură din partea Bisericii, care ne spune și prin aceasta că oriunde se va propovădui Hristos cel înviat din morți, va fi preamărită și cea din care El și-a luat trup, cea prin care s-a făcut începutul lucrării de mântuire a Lui.

La acest praznic, Maica Domnului este înfățișată ca izvor de tămăduire sufletească și trupească, izvor de daruri, pururea curgător către noi, izvor de fapte minunate, de care împărtășindu-ne, ne bucurăm. Această asemănare a plecat de la un izvor real, prin mijlocirea căruia Maica Domnului a făcut o serie de tămăduiri, și pe locul căruia, din această pricină, împăratul Leon cel Mare a ridicat o biserică, în cinstea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, reînviată apoi de Justinian, Vasile Macedoneanul și de fiul său Leon Filosoful.⁴⁶⁵ Sărbătoarea de acum a luat naștere ca o pomenire a învierii acestei biserici, prăznuită până astăzi. Cu timpul însă, sărbătoarea învierii bisericii s-a transformat tot mai mult într-o sărbătoare a Maicii Domnului, izvorul tuturor vindecărilor săvârșite prin mijlocirea apei.

1. **Ce se înțelege prin „Izvorul dătător de viață al Maicii Domnului“ ?**

Incepând cu ziua luminată a Invierii, timp de o săptămână, se aude în Biserică chemarea pe care aceasta ne-o face la a ne adăpa din bogăția de haruri revărsate din mormântul lui Hristos, din Izvorul nesticăciunii⁴⁶⁶:

*„Veniti să bem băutura nouă, făcută cu minune nu din piatră stearpă, ci din mormântul lui Hristos, care a izvorât izvorul nesticăciunii; întru care ne întărim“.*⁴⁶⁷

Asa cum pe Hristos îl numim izvor de viață, de apă vie, de nesticăciune și nemurire, tot așa, la slujba acestui praznic, o numim și pe Maica Domnului: „izvor dintru care curge toată bunătatea și dintru care se revarsă tuturor

⁴⁶⁵ *Ibidem*. Sinaxarul praznicului, p. 40.

⁴⁶⁶ Pr. Marin M. Negulescu, *op. cit.* p. 271.

⁴⁶⁷ Pentecostarul, *ed. cit.* Utrenia Pastilor, cântarea 3, irmos, p. 7.

*binefacerile*⁴⁶⁸, „*mană cerească și izvor dumnezeiesc al raiului*“⁴⁶⁹, izvor plin de „*minuni nedesertate*“⁴⁷⁰.

În Vinerea Săptămânii luminate, Biserica ne cheamă să bem și din acest izvor, din aceste curgeri ale harului, să sorbim, din revărsările de viață, de milă și de îndurare, care vin din izvorul cel pururea curgător care este Maica Domnului, Maica lui Hristos Cel ce a înviat din morți ⁴⁷¹ :

„*Scoateti bolnavilor, apa tămăduirilor, că Preacurata varsă din dumnezeiescul izvor, îndulcirea cea adevărată, izvorînd cu adevărat torentul desfătării. Pentru aceasta, cu credință, să ne adăpăm totuși din fântânile cele îmbelsugate*“.⁴⁷²

Dacă cugetăm la cele două izvoare și la apa harului revărsată prin ele, observăm că avem de-a face cu aceeași apă vie, mântuitoare și vindecătoare, ce tâsneste dintr-o sursă sigură - Dumnezeu, lucru clar pus în lumină de cântările sârbătorii:

„*Ceea ce ești cinstea cea de obște a neamului omenesc, Preacinstită, bucură-te Marie, bucură-te; că Făcătorul tuturor s-a pogorât lămurit peste tine, ca o picătură, arătându-te pe tine izvor nemuritor, dumnezeiască Mireasă*“.⁴⁷³

„*Luminat și sfânt lăcas al Stăpânului tuturor te știu pe tine, Fecioară, și izvor de nesticăciune, care izvorăște pe apa, Hristos, dintru care ne adăpăm*“.⁴⁷⁴

Sursa de apă nemuritoare este Hristos-Dumnezeu. El s-a pogorât asemenea unei picături peste Maica Domnului și prefăcând-o într-un izvor, din apele căruia noi ne adăpăm. Umanitatea Maicii Domnului a fost sfintită de dumnezeirea Cuvântului, prin sălășluirea Acestuia în ea, motiv pentru care ea este plină de har⁴⁷⁵, izvorându-ne și nouă apa darului primit, apa mântuirii.

2. Darurile sau lucrarea izvorului

Primul și cel mai mare dar făcut omenirii de Maica Domnului a fost Fiul ei. Prin curăția și disponibilitatea ei, Fecioara Maria a făcut posibilă realizarea Intrupării, ca inițiativă deplină a lui Dumnezeu.⁴⁷⁶ Datorită curăției, disponibilității

⁴⁶⁸ *Ibidem*. Vinerea din Săptămâna luminată, Vecernia mare, prima din stihirile Izvorului, p. 34.

⁴⁶⁹ *Ibidem*....., a doua din stihirile Izvorului, p. 34.

⁴⁷⁰ *Ibidem*..... Slavă..., p. 34.

⁴⁷¹ Pr. Marin M. Negulescu, *op. cit.* p. 271.

⁴⁷² Penticostarul, *ed. cit.* Utrenia Izvorului, cântarea 7, oda 1, p. 41.

⁴⁷³ *Ibidem*. cântarea 1, oda 4, p. 37.

⁴⁷⁴ *Ibidem*. cântarea 3, oda 1, p. 37.

⁴⁷⁵ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *op. cit.* p. 126.

⁴⁷⁶ Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului, op. cit.* p. 163.

si darului primit si dăruit apoi lumii, Maica Domnului a devenit un izvor îmbelsugat de daruri pentru întreaga umanitate. Asa cum este prezentată de cântările slujbei acestui praznic, Maica Domnului, se aseamănă cu o câmpie mănoasă, asupra căreia pogorându-se ploaia cea dumnezeiască, a făcut-o să rodească belsug de daruri:

*„Lucruri minunate si uimitoare a săvârșit Stăpânul cerurilor, dintru început, întru tine, cea cu totul fără prihană; că de sus a picurat lămurit, ca o ploaie, în pântecetele tău, dumnezeiască Mireasă, arătându-te pe tine izvor, dintru care curge toată bunătatea si dintru care se revarsă tuturor binefacerile, ca multime de tămăduiri, celor ce au nevoie de întărirea sufletelor si sănătate trupului prin apa harului“.*⁴⁷⁷

Hristos s-a folosit de Maica Sa ca de un vas de mare cinste pentru a revărsa asupra noastră bunătățile Lui. Ea este îndrăznirea celor muritori către Dumnezeu, temeiul cel tare al credinței, turnul fecioriei si usa mântuirii. Prin ea s-a deschis raiul, ea a curățit spurcăciunea păcatului, prin ea se ridică biruintele si cad vrăsmasii. Maica Domnului este tămăduitoarea sufletelor noastre. De la ea, ca dintr-un izvor pururea curgător se revarsă bogăția binefacerilor din care se adapă credinciosii ca dintr-o fântână, ca dintr-un izvor al darurilor.

*„Pâraie de tămăduiri izvorăști Fecioară, celor ce aleargă totdeauna cu credință la izvorul tău, dumnezeiască Mireasă; că în dar versi tămăduirile, din destul si cu prisosință, celor bolnavi, pe cei orbi care vin la tine îi faci să vadă limpede, pe multi schiopi ai îndreptat si pe slăbănogi ai întărit; pe cel mort l-ai înviat la a treia stropire si ai vindecat suferintele celor bolnavi de idropică si de năduf“.*⁴⁷⁸

*„Cine va spune puterile tale, Izvorule, care plin de minuni nedesertate, săvârșesti lucruri multe si mai presus de fire, prin vindecări. O marile daruri pe care le reversi tuturor! Că nu numai bolile cele cumplite ale celor ce aleargă la tine, cu dragoste le-ai alungat, ci si patimile cele sufletesti le speli, curățindu-le, ceea ce esti cu totul fără prihană; dând deodată cu toate si mare milă“.*⁴⁷⁹

În atotînțelepciunea Sa, Dumnezeu a știut că noi ne putem apropia cu mai mare îndrăzneală, aducând cererile noastre, de cineva asemenea nouă, cu atât mai mult de o Maică iubitoare. De aceea, Vistierul bunătăților a dăruit-o pe cea pururea fericită⁴⁸⁰, cu bogăție din darurile Sale, pe care ea ni le împărtășeste tuturor, după cum avem trebuință.

„Tuturor credinciosilor dai vindecare; dregătorilor, oamenilor din popor, celor săraci, conducătorilor, celor lipsiti si celor

⁴⁷⁷ Penticostarul, ed. cit. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 1 din ale Izvorului, p. 34.

⁴⁷⁸ Ibidem. Vecernia mare, Doamne strigat-am, stihira 3 din ale Izvorului, p. 34.

⁴⁷⁹ Ibidem. Vecernia mare, Doamne strigat-am, Slavă..., p. 34.

⁴⁸⁰ Dumitru Stăniloae, Iisus Hristos sau restaurarea omului, op. cit. p. 167.

*avuti deobste, vârsându-le, Izvorule, apa, ca pe un singur leac“.*⁴⁸¹

Pentru noi, Maica lui Dumnezeu este mereu un sprijin, o nădejde, singura neînselătoare, spre care alergăm când suntem în necaz, bucurându-ne de fiecare dată de ajutorul neîntârziat al ei.

*„Veselesti, Fecioară pe credinciosi, mai presus de fire, izvorînd harul din izvorul cel vesnic, dând acestora putere asupra vrăsmasilor, biruintă dea pururea, sănătate, pace și împlinirea cererilor“.*⁴⁸²

3. Noi în fata Izvorului de viață dătător

Biserica Ortodoxă crede în mijlocirea Maicii Domnului și i se roagă ca uneia ce este preacinstită și preasfântă.⁴⁸³ Preacinstirea Maicii Domnului se întemeiază pe contribuția ei la întruparea Fiului lui Dumnezeu, cât și pe mijlocirea și ajutorul ei de Maică a Bisericii, nedespărțită de Fiul ei.⁴⁸⁴

Vinerea din Săptămâna luminată, când sărbătorim Izvorul de viață dătător al Maicii Domnului, este pentru noi un fericit prilej de a ne simți în prezența ei, a Celei de care toată făptura se bucură și se minunează. Avându-o pe Maica Domnului în fata noastră, suntem uimiți de măreția ei, precum și de multimea binefacerilor care ne vin prin mijlocirea ei.

*„Cine va spune puterile tale, Izvorule care plin fiind de minuni nedesertate, săvârsești lucruri multe și mai presus de fire, prin vindecări. O marile daruri pe care le reversi tuturor! Că nu numai bolile cele cumplite ale celor ce aleargă la tine cu dragoste, le-ai alungat, ci și Patimile sufletești le speli, curățindu-le, ceea ce esti cu totul fără prihană; dând deodată cu toate și mare milă“.*⁴⁸⁵

Nu rămânem doar la a ne minuna în fata Maicii Domnului, ci știind și mărturisind toate faptele minunate, care se fac prin mijlocirea ei, o ferim aducându-i cântare de laudă:

*„Bucură-te Izvorule de viață purtător, care asemenea mărilor reversi minuni peste toată lumea; noianule cel înțelegător, care întreci cu belsugul darului repejunile Nilului; al doilea Siloam, care izvorăști apă ca dintr-o piatră minunată, și ai primit lucrarea Iordanului; mană mântuitoare, care esti vădit bogată și cu adevărat prisositoare, pentru trebuința celor ce o caută; Maică a lui Hristos, Fecioară, care reversi asupra lumii mare milă“.*⁴⁸⁶

⁴⁸¹ Penticostarul, ed. cit. Utrenie, cântarea 3, oda 4, p. 37.

⁴⁸² Ibidem. Utrenie, cântarea 9, oda 5, p. 43.

⁴⁸³ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, op. cit. p. 126.

⁴⁸⁴ Ibidem. p. 126.

⁴⁸⁵ Penticostarul, ed. cit. Vecernia mare, Doamne strigat-am, Slavă..., p. 34.

Si Icosul praznicului este un minunat imn de laudă adresat Maicii Domnului: „*Prea curată de Dumnezeu Născătoare, ceea ce ai născut, mai presus de cuvânt, pe Cuvântul Tatălui, Cel mai înainte de veci, deschide gura mea, Preacinstită, aducându-mă si pe mine spre lauda ta, ca să te măresc pe tine, strigând izvorului tău acestea:*

Bucură-te izvor al bucuriei celei neîncetate; bucură-te revărsare a frumusetii celei negrăite.

Bucură-te dezlegare a tot felul de boli; bucură-te încetare a felurilor patimi.

Bucură-te repejunea cea prea limpede, care însănătozezi pe cei credinciosi; bucură-te apă prea plăcută celor bolnavi în multe feluri.

Bucură-te apa înțelepciunii, care îndepărtezi necunostinta; bucură-te vin amestecat cu apă al inimii, care picură amvrozie.

Bucură-te paharul cel de viață revărsător al manei; bucură-te baie si nectar din izvorul cel dumnezeiesc.

Bucură-te ceea ce arăți vadul de trecere al neputintei; bucură-te ceea ce stingi vâpaia bolilor.

*Bucură-te apă mântuitoare!*⁴⁸⁷

Este un strigăt izvorît din plinătatea bucuriei noastre, un omagiu adus Maicii noastre duhovnicesti, pe care văzându-o cu ochii sufletesti, recunoscători fiindu-i pentru toate binefacerile, îi aducem prinos de cântare.

Aducându-i cinstirea noastră, ne rugăm în acelasi timp Maicii Domnului, să-si reverse harul izvorului său dătător de viață si asupra noastră, să ne fie sprijin în rugăciune si apărătoare de patimi:

*„Acum să-mi izvorăsti mie, Fecioară, Izvorule, de Dumnezeu Născătoare, har de cuvânt, ca să laud izvorul tău, care face să răsară viață si har credinciosilor; că tu ai izvorît pe Cuvântul, Cel într-un ipostas“.*⁴⁸⁸

*„Totdeauna mă ucide pe mine vrăsmasul cu îmboldirile desfătărilor, Stăpână, Izvorule, de Dumnezeu Născătoare, nu mă trece cu vederea, apucă înainte, ajutătoarea cea grabnică si mă izbăveste de cursele lui, ca să te laud pe tine, cea pururea mult lăudată“.*⁴⁸⁹

Prezenta Fecioarei aduce multă umanitate în viața creștinismului. Prin ea cerul se umanizează, se sensibilizează, deoarece acolo e prezentă o Maică ce stă alături de Dumnezeu, având prin bunăvointa Lui, pe de o parte, autoritate de Maică asupra Lui, atunci când se roagă pentru noi, iar pe de alta, duiosie de Maică pentru greutățile noastre.⁴⁹⁰

⁴⁸⁶ *Ibidem.* Vecernia mare, Stihovăna, Stihira 1 din ale Izvorului, p. 35.

⁴⁸⁷ *Ibidem.* Utrenie, Icos, p. 40.

⁴⁸⁸ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 1, oda 1, p. 37.

⁴⁸⁹ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 4, oda 4, p. 38.

⁴⁹⁰ Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, op. cit. p. 167.

4. Maica Domnului în spiritualitatea ortodoxă

În spiritualitatea ortodoxă, un loc deosebit îl ocupă Fecioara Maria, Maica Domnului. „Biserica Ortodoxă crede în mijlocirea și îndrăznirea ei de Maică a Domnului, căreia i se roagă ca uneia ce este preacinstită și preasfântă”.⁴⁹¹ Ne rugăm Maicii Domnului și o preamărim în același timp. O preamărim ca pe ceea ce a trăit cea mai mare unire pe care umanul o poate realiza cu Dumnezeu, ea fiind tipul ființei umane pe deplin realizate.⁴⁹²

Atributele de Născătoare de Dumnezeu și Maică a Lui, exprimă raportul de profundă intimitate ce s-a stabilit între Fecioara Maria și Fiul lui Dumnezeu cel întrupat.⁴⁹³ Unul din meritele creștinismului este că a restabilit demnitatea femeii, ridicându-o până la înălțimea bărbatului, deși rolurile lor în viață rămân deosebite, potrivit cu aptitudinile lor naturale. Temeiul acestei demnități stă în uimitorul fapt că Fiul lui Dumnezeu a binevoit a se face Fiul al femeii, căreia i s-a dat rolul de Maică.⁴⁹⁴ Prin acest fapt, Maica Domnului a devenit modelul, nădejdea, ocrotitoarea tuturor maicilor. Acestea, în toate greutățile lor, își pun speranța în Maica Domnului, văzând în ea modelul ideal al Mamei, al dragostei materne.⁴⁹⁵

Maica Domnului nu este doar patroana maicelor ci și a fecioarelor. Biserica noastră crede în purureafecioria Maicii Domnului. Ea este model de curăție, sfîntenie, devotament și supunere pentru toate fecioarele și monahiile noastre. Pretutindeni, cele ce vor să-și închine viața lui Dumnezeu, se îndreaptă cu nădejde spre Pururea Fecioara Maria.

„Prin faptul nasterii lui Dumnezeu-Cuvântul din femeie, creștinismul umanizează tot cerul”.⁴⁹⁶ Știind noi că Omul-Hristos are o Maică, primim curaj, maica fiind quintesenta afecțiunii iubitoare, iar Maica aceasta este cu totul dintre noi.⁴⁹⁷

De aceea ne rugăm Maicii Domnului cu multă încredere, știind că ea are o intimitate deosebită cu Dumnezeu, recunoscând în ea o iubire maternă, și în același timp iubirea celei ce este slujitoarea model a Domnului.⁴⁹⁸ Pe lângă marea sa iubire, Maica Domnului ne oferă și un model de rugăciune. Pe ea nu ne-o putem închipui altfel decât în rugăciune către Fiul său și Dumnezeul nostru (de aici venind și frumosul nume pe care noi românii l-am dat ei - *Maica Precista*- Maica

⁴⁹¹ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *op. cit.*, p. 126.

⁴⁹² M. Costa de Beauregard, *op. cit.*, p. 156.

⁴⁹³ Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, *op. cit.*, p. 165.

⁴⁹⁴ *Ibidem.*, p. 166.

⁴⁹⁵ Kardinal Josef Mindszenty, *Die Mutter*, Luzern, 1949, p. 141.

⁴⁹⁶ Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, *op. cit.*, p. 166.

⁴⁹⁷ *Ibidem.*, p. 166.

⁴⁹⁸ M. Costa de Beauregard, *op. cit.*, p. 156.

Rugătoare, de la lat. preces=rugăciune). Maica Domnului este ocrotitoarea tuturor celor ce se roagă, Maica duhovnicească a tuturor creștinilor, însăși icoana Bisericii.

Știind realizate în persoana ei, la maxima posibilitate, iubirea, pe care Insuși Fiul ei a simțit-o, și sfîntenia, care a învrednicit-o a fi tron al lui Dumnezeu, ne închinăm plini de uimire în fața ei, avînd nădejde în ajutorul ei, știind că mai mult decît nisipul și decît picăturile ploilor sunt multimele lucrărilor izvorului ei, care neîncetat se revarsă peste tot pămîntul.⁴⁹⁹ Incercînd să vorbim despre măreția ei, ne dăm seama că cuvintele noastre sunt neîndestulătoare pentru a o lăuda după cuviință:

*„Nici cuvîntul, nici mintea, nici limba, nu sunt în stare a lăuda, Curată, nasterea ta; ci sunt fără de putere, cu privire la tine, iar mândria filosofilor și mîiestria ritorilor se dovedesc și ele neputincioase“.*⁵⁰⁰

B. Miercurea Înjumătățirii Cincizecimii

*„In mijlocul praznicului Hristos Mesia, stînd, în mijlocul învățătorilor, îi învată“.*⁵⁰¹

În Miercurea de după Duminica Slăbănogului, în Biserica Ortodoxă se face pomenirea Înjumătățirii Cincizecimii, în a cărei atmosferă sfintele noastre slujbe ne tin timp de o săptămână. Această sărbătoare o prăznuim întru cinstirea celor două mari praznice, al Paștilor și al Rusaliilor, „ca pe una ce le uneste și le leagă pe amîndouă“.⁵⁰²

Multe din cîntările de la Vecernie și Utrenie au în vedere tocmai această legătură:

*„Apropiatu-s-a revărsarea cea din plin a dumnezeiescului Duh peste tot, precum este scris. Sorocul nemincinoasei făgăduinte, date Ucenicilor de Hristos, după Moartea, Ingroparea și Învierea Sa, ajungînd la înjumătățire, vesteste, adevărind, arătarea Mîngâietorului“.*⁵⁰³

*„Cît de sfîntită cu adevărat este sărbătoarea aceasta! Că rădăcină fiind a înjumătățirii praznicelor celor mari, este luminată dintr-amîndouă părțile“.*⁵⁰⁴

„Sosit-a, astăzi, înjumătățirea Cincizecimii, luminată dintr-o

⁴⁹⁹ Penticostarul, ed. cit. Utrenie, cîntarea 4, oda 1, p. 38.

⁵⁰⁰ Ibidem. Utrenie, cîntarea 6, oda 4, p. 39.

⁵⁰¹ Ibidem. Miercurea Înjumătățirii Praznicului, Utrenie, stih la Sinaxar, p. 177.

⁵⁰² Ibidem. Sinaxar, p. 177.

⁵⁰³ Ibidem. Vecernie, Doamne strigat-am, stihira 3, p. 167.

⁵⁰⁴ Ibidem. Utrenie, cîntarea 5, canonul 1, oda 2, p. 175.

*parte de dumnezeiasca lumină a dumnezeiestilor Pasti, iar din cealaltă strălucind de harul Mângâietorului“.*⁵⁰⁵

Asupra modului în care a luat ființă sărbătoarea, precum și asupra poziției și cuprinsului ei ne lămurește pe deplin Sinaxarul praznicului, care ne spune următoarele: „...*Si aceasta sărbătoare a luat ființă astfel: După ce Hristos a săvârșit minunea cea mai presus de fire asupra slăbănogului, iudeii căutau să-L omoare, chipurile scandalizati din cauza Sâmbetei, căci sâmbăta se făcuse aceasta. Deci Iisus a plecat în Galileea și petrecând în muntii de acolo, a săvârșit minunea săturării cu cinci pâini și doi pesti a cinci mii de oameni, afară de femei și copii. Curând după aceea, sosind Sărbătoarea Corturilor (care la iudei era deasemenea un praznic mare), S-a suit în Ierusalim și se ferea să fie văzut de oameni. Dar la Injumătățirea acestui praznic, mergând în templu, învăța pe oameni și totii cei ce se aflau acolo se minunau de învățătura Lui, și plini de ură, ziceau: Cum stie Acesta carte, fără să fi învățat? Dar El, fiind un nou Adam, avea aceeasi știință, ca și Adam cel dintâi; apoi, iarăși, ca Dumnezeu, era plin de toată înțelepciunea. Deci totii cărteau și erau porniti spre uciderea Lui. Dar Iisus muștrându-i, ca pe unii, care numai se făceau că apără Sâmbăta, le-a zis: Pentru ce căutați să mă ucideți? Si aducând iarăși vorba despre cele spuse mai înainte, le-a zis: Dacă vă străduiti pentru lege, pentru ce vă mâniati asupra Mea? Că dacă am făcut pe om sănătos, sâmbăta, am făcut pentru că și Moise legiuieste aceasta, adică să fie dezlegată sâmbăta, când e vorba de tăierea împrejur. Deci, vorbindu-le multe despre aceasta, și dovedindu-Se pe Sine dătător al legii și deopotrivă cu Tatăl, în cea în cea din urmă mare zi a praznicului a fost, cu toate acestea, lovit cu pietre de ei, dar piatra nu s-a atins nicidecum de El... Deoarece, prin această învățatură, Hristos S-a dovedit pe Sine Mesia, făcându-se Mijlocitorul și Impăciuitorul nostru cu Părintele Său cel vesnic, pentru această pricină, sărbătorind praznicul de acum și numindu-l Injumătățirea Cinicizecimii, lăudăm pe Mesia Hristos și punem înaintea tuturor cinstirea fiecăruia din cele două mari praznice“.*⁵⁰⁶

Avem în această mărturie o dovadă în plus a faptului că sărbătorile noastre au fost asezate cu multă înțelepciune, poziția lor având o profundă fundamentare biblică, teologică și istorică.

1. Hristos prezentat de slujba Injumătățirii Praznicului

Chiar dacă la sărbătorirea aceasta se face și o revelație a Sfintei Treimi, totuși, în centrul ei se află Iisus Hristos, a doua Persoană treimică, Fiul lui Dumnezeu, Care l-a vindecat pe slăbănog, a înmulțit pâinile în pustie și la Sărbătoarea Corturilor a învățat în templu pe oameni. Cele mai multe din stihirile pentru slujba acestei sărbători îl prezintă pe Fiul lui Dumnezeu întrupat și activitatea Lui divino-umană.

„Mari binefaceri strălucesc nouă, Stăpâne, din dumnezeiasca

⁵⁰⁵ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 6 canonul 1, oda 1, p. 176.

⁵⁰⁶ *Ibidem.* Utrenie, Sinaxar, p. 177.

Ta Intrupare, cea mai presus de minte; daruri si haruri si dumnezeiesti străluciri, cu dărnicie, izvorăsc^{.507}

„Izvor vesnic de viață adevărată fiind, Doamne, Tu esti invierea noastră; voind Te-ai ostenit, Mântuitorul meu si de bună voie ai însetat; legilor firii supunându-Te si în Sihar venind trupeste, ai cerut Samarinencei apă să bei^{.508}

„Iisuse, cea ce porti grija tuturor marginilor lumii, suitu-Te-ai în biserică si ai învățat pe multimi cuvântul adevărului, înjumătățindu-se praznicul, precum strigă Ioan^{.509}

„Lucrul Tatălui ai săvârșit, cu faptele ai adevărit cuvintele Tale, vindecări si semne săvârșind, Mântuitorule; ai îndreptat pe slăbănog, pe leproși i-ai curățit si pe cei morți ai înviat^{.510}

„Fiul cel fără de început S-a făcut început, că luând firea noastră, S-a făcut om; iar la mijlocul praznicului a învățat zicând: Alergati la izvorul cel pururea curgător, ca să scoateti viață^{.511}

Acestea toate auzindu-le la slujba Injumătățirii Praznicului Cincizecimii, îl mărturisim si noi pe Hristos ca fiind viata si mântuirea noastră a celor credinciosi:

„Tu esti cu adevărat Hristos, care ai venit în lumea aceasta, de la Care este mântuirea si iertarea greselilor părintesti; Tu esti cu adevărat Viata celor ce cred întru Tine^{.512}

2. „Cel însetat să vină la Mine si să bea“

Strigătul acesta străbate de la un capăt la altul întreaga slujbă a Injumătățirii Cincizecimii. Lucrarea mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu l-a avut în vedere pe om. Hristos s-a întrupat pentru a-l aseza pe acesta în demnitatea cea dintâi, pentru a reface comuniunea oamenilor între ei si cu Dumnezeu. In timp ce textele pentru slujbele Duminicilor Slăbănogului si Orbului, au în vedere mai mult comuniunea oamenilor între ei, necesitatea omului pentru om, slujbele de la Duminica Samarinenci si de la Injumătățirea Praznicului, insistă asupra restabilirii comuniunii Dumnezeu-om. Dumnezeu s-a unit cu omul pentru a-i da acestuia posibilitatea de a se uni cu El. Sfintii Părinti ne spun că până la măsura la care Dumnezeu s-a făcut om, omul poate să se îndumnezeiască. Slujba Injumătățirii

⁵⁰⁷ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 1, canonul 1, oda 1, p. 170.

⁵⁰⁸ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 1, canonul 2, oda 4, p. 170.

⁵⁰⁹ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 6, canonul 2, oda 1, p. 176.

⁵¹⁰ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 6, canonul 2, oda 3, p. 176.

⁵¹¹ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 6, canonul 2, oda 4, p. 176.

⁵¹² *Ibidem.* Utrenie, cântarea 8, canonul 2, oda 2, p. 180.

Praznicului este o invitație adresată de Dumnezeu omului la a se sătura din apa cea vie, la a se îndumnezei.

*„Stând în mijlocul bisericii, la înjumătățirea praznicului, ai strigat dumnezeieste: Cel însetat să vină la Mine și să bea; că ceea ce bea dintru această dumnezeiască apă a Mea, va izvorî din pânțele râurilor învățăturilor Mele; iar cel ce crede întru Mine, Care sunt trimis de dumnezeiescul Părinte, împreună cu Mine se va proslăvi. Pentru aceasta strigăm Tie: Slavă Tie Hristoase, Dumnezeule, că ai revărsat din destul apele iubirii Tale de oameni, peste robii Tăi“.*⁵¹³

Hristos nu a venit doar pentru conationalii și contemporanii Săi, ci pentru întreaga umanitate. Izvoarele dumnezeirii, din care tâsneste apa cea vie, ce alină setea duhovnicească, El le-a încredințat Bisericii Sale.

*„Deschis-ai Bisericii izvoarele apelor celor de viață făcătoare, Bunule, strigând: De însetează cineva, să vie la Mine degrab și să bea“.*⁵¹⁴

Aceste izvoare ale apelor de viață făcătoare ale Bisericii, nu sunt altceva decât apele botezului și pâraiele Sângelui lui Hristos revărsate în întreaga lume din potirul împărtășirii. Prin Botez și Euharistie Biserica oferă tuturor celor însetați viața vesnică, unirea cu Dumnezeu, lucru pe care știindu-l ne adresăm Mântuitorului cerându-i să se milostivească și de noi, dându-ne, prin mijlocirea pâraielor sângiurilor sale, curățire de păcate, puterea Duhului și viață vesnică:

*„Injumătățindu-se praznicul legii, Făcătorule a toate și Stăpâne, ai zis către cei ce erau de fată, Hristoase Dumnezeule: Veniți și scoateți apa nemuririi! Pentru aceasta la Tine cădem și cu credință strigăm: Dăruiește nouă îndurările Tale, că Tu esti Izvorul vieții noastre“.*⁵¹⁵

*„Sufletul meu cel întelenit în fărădelegile greselilor, adapă-l cu pâraiele sângiurilor Tale și-l arată roditor de fapte bune. Că Tu ai zis tuturor să vină la Tine, Cuvinte al lui Dumnezeu Preasfinte, și să scoată apa nestrucăciunii, cea vie, care spală păcatele celor ce laudă slăvita și dumnezeiasca Ta Inviere; dând, Bunule, puterea Duhului, care cu adevărat S-a pogorât de sus peste Ucenicii Tăi, celor ce Te cunosc pe Tine Dumnezeu; că Tu esti Izvorul vieții noastre“.*⁵¹⁶

Să alergăm prin urmare la Mântuitorul, la Biserica Sa, pentru a ne împărtăși de roadele Jertfei Sale, pentru a ne îndumnezei.

3. Fariseismul în față cu roadele credinței și lucrarea apei

⁵¹³ *Ibidem*. Utrenie, sedealna, p. 172.

⁵¹⁴ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 3, canonul 1, oda 1, p. 171.

⁵¹⁵ *Ibidem*. Utrenie, Condac, p. 177.

⁵¹⁶ *Ibidem*. Utrenie, Icos, p. 177.

În fața chemării Mântuitorului, așa cum faptele (dintre care o parte sunt evocate în cântările Penticostarului) au demonstrat, omul poate avea două atitudini; de refuz sau de acceptare și urmare a chemării.

*„Stăpânul tuturor, stând în biserică, la înjumătățirea praznicului cinstitului Cincizecimi, vorbind fariseilor, îi muștră limpede și cu îndrăzneală multă, pentru semetia cea tiranică a lor, ca un Împărat și Dumnezeu; iar nouă tuturor, pentru milostivire, ne dăruiește mare milă“.*⁵¹⁷

a) **Fariseismul**

Când am prezentat slujba de la Duminicile Slăbănogului și Orbului, am vorbit și despre întunerecul în care se zbăteau cei ce nu voiau să vadă Lumina, cei care ajunseseră să acorde o valoare mai mare mijloacelor decât scopului, pe care chiar îl uitaseră. Această răsturnare de valori este reliefată și de slujba Înjumătățirii Cincizecimii:

*„Sâmbăta și în toate zilele se arăta Hristos vindecând, prin fapte minunate, pe cei ce erau cuprinși de tot felul de boli; dar fariseii cei amăgitori se umpleau de mânie“.*⁵¹⁸

*„Pe slăbănogul care zăcea de multi ani, Sâmbăta l-a vindecat Acesta și a călcat legea, așa cum ziceau fariseii, hulind amar pe Hristos“.*⁵¹⁹

Pentru că puneau Legea dată omului spre folos mai presus de el, pentru că urmărind împlinirea Legii ei uitaseră cu totul de omul căruia aceasta trebuia să-i slujească, inversând astfel scara valorilor, fariseii și cărturarii, nu și-au atras din partea lui Hristos decât muștrările meritate.

*„Nu judecați cu judecată fătarnică, iudeilor; zis-a Stăpânul învățând, când a venit în biserică, precum este scris, înjumătățindu-se praznicul cel legiuit“.*⁵²⁰

*„Dacă tăiați împrejur pe om Sâmbăta, ca să nu se strice legea, acum, pentru ce vă mâniați asupra Mea, că pe un om întreg l-am făcut sănătos, cu cuvântul? Voi judecați după trup, a zis Hristos iudeilor“.*⁵²¹

În ciuda tuturor muștrărilor și a dovedirii adevărului, învățătorii de lege s-au închis în fariseismul lor, refuzând să creadă în Cel Sfânt, lepădându-se astfel de roadele credinței.

⁵¹⁷ Ibidem. Utrenie, sedealna după a doua stihologie, p. 170.

⁵¹⁸ Ibidem. Utrenie, cântarea 8, canonul 2, oda 4, p. 180.

⁵¹⁹ Ibidem. Utrenie, cântarea 8, canonul 2, oda 5, p. 181.

⁵²⁰ Ibidem. Utrenie, cântarea 3, canonul 2, oda 1, p. 172.

⁵²¹ Ibidem. Utrenie, cântarea 9, oda 5, p. 182.

b) *Roadele credintei si lucrarea apei*

A doua atitudine pe care omul o poate avea față de chemarea adresată lui de Mântuitorul, este aceea de răspuns, prin credință. Chemarea lui Hristos este însoțită și de făgăduințe. Celor ce vor să-și potolească setea cu „*Apa cea vie*“, El le promite că vor izvorî râurile învățăturilor Lui⁵²², că împreună cu El se vor proslăvi⁵²³, vor „*stinge cărbunii înșelăciunii*“⁵²⁴, în veci nu vor mai înseta și nu vor mai flămânzi⁵²⁵, vor primi pe Duhul⁵²⁶, nu vor umbla în întuneric ci vor avea „*lumina vietii celei nemuritoare*“.⁵²⁷ Acestea toate sunt daruri pe care omul numai în și prin Hristos le poate obține, El însuși „*fiind Izvorul dragostei și noianul milei*“⁵²⁸, care „*izvorăște lumii iertarea, spală greselile și curățește bolile, mântuiește pe cei ce prăznuiesc Invierea Lui, acoperă pe cei ce prăznuiesc cu dragoste Înălțarea Lui, cea cu slavă, și dă sufletelor noastre pace și mare milă*“.⁵²⁹

Cei credincioși se deschid lucrării în ei a apei mântuitoare, devenind una cu izvorul: „*Cela ce mânăncă Pâinea Ta, viu va fi în veci; și cela ce bea Sângele Tău, întru Tine petrece, Mântuitorul meu, și Tu într'însul petreci, și-l vei învia în clipa cea de apoi*“.⁵³⁰

Roadele credintei sunt tocmai darurile Izvorului vietii. Nu putem spune unde se termină rodul credintei și unde începe lucrarea harului, cele două fiind unite până la așa măsură încât, deși distincte, nu se mai pot diferenția. Cu cât una crește, se multiplică și cealaltă. Nu putem niciodată spune că progresul nostru duhovnicesc este fruct al credintei noastre, neputând-o distinge pe aceasta de lucrarea harului. De aceea ne rugăm lui Dumnezeu neîncetat să ne dăruiască harul care să ne sporească credința, să desăvârșească cu bunătatea Lui lipsurile noastre:

„*Cela ceții paharul darurilor celor nedesertate, dă-mi să scot apă, spre iertarea păcatelor; că sunt cuprins de sete, Miostive, unele Indurate*“.⁵³¹

4. **Spiritualitatea sărbătorii Injumătățirii Cincizecimii**

⁵²² *Ibidem*. Utrenie, sedealna, p. 172.

⁵²³ *Ibidem*....., p. 172.

⁵²⁴ *Ibidem*. Utrenie, sedealna, Slavă... Si acum..., p. 173.

⁵²⁵ *Ibidem*....., p. 173.

⁵²⁶ *Ibidem*. Utrenie, cântarea 7, canonul 2, oda 3, p. 179.

⁵²⁷ *Ibidem*. Vineri, Săptămâna a patra după Paști, Utrenie, laude, Si acum..., p. 191.

⁵²⁸ *Ibidem*, Joi, Săptămâna a patra după Paști, seara, Doamne strigat-am, stihira 2, p. 189.

⁵²⁹ *Ibidem*....., p. 189.

⁵³⁰ *Ibidem*. Utrenia Miercurii Injumătățirii Cincizecimii, cântarea 7, canonul 2, oda 5, p. 179.

⁵³¹ *Ibidem*. Utrenie, Luminânda, p. 183.

Această sărbătoare prin pozitia și cuprinsul slujbei ei realizează o legătură între cele trei mari sărbători ale Penticostarului. Deși are la bază un moment din activitatea publică a Mântuitorului, liturgic, praznicul este prezentat posterior Invierii și având în vedere Înălțarea imediat următoare, precum și Pogorârea Sfântului Duh. Cântările praznicului relevă economia mântuirii. Hristos este prezentat ca Fiul lui Dumnezeu întrupat, Care a venit în lume pentru mântuirea omului, pentru care de bunăvoie a pățimit, S-a lăsat răstignit, iar a treia zi a înviat din morți. În curând El se va înălța la cer, în sânurile Tatălui, de unde îl va trimite în lume pe Duhul Sfânt.

*„Sosit-a înjumătățirea zilelor, care se încep de la mântuirea Inviere și se pecetluiesc cu dumnezeiasca Cincizecime; și strălucește având strălucirile dintru amândouă părțile, și unindu-le pe amândouă se cinsteste, arătând mai din 'nainte, slava ce va să fie, a stăpânestei Înălțări“.*⁵³²

*„Apropiatu-sa revărsarea cea din plin a dumnezeiescului Duh peste toți, precum este scris. Sorocul nemincinoasei făgăduințe, date Ucenicilor de Hristos după Moartea, Ingroparea și Invierea Sa, ajungând la înjumătățire, vesteste, adevărind, arătarea Mângâietorului“.*⁵³³

Zorile Cincizecimii se întrezăresc deja. Revelația Treimii ca Izvor unic, din care vor curge râurile vieții⁵³⁴, deși nu cu atâta claritate ca la Cincizecime, este totuși prezentată. Hristos a venit în lume, împlinind voința Tatălui, iar după terminarea lucrării Sale pe pământ se va înălța din nou la Tatăl pentru a ni-L trimite nouă pe Duhul Sfânt, Cel care să mențină nesecate izvoarele Jertfei Sale și să le facă pururea curgătoare prin Biserica întemeiată de Hristos.

*„Deschis-ai Bisericii izvoarele apelor celor de viață făcătoare, Bunule, strigând: De însetează cineva, să vină la Mine degrab și să bea“.*⁵³⁵

*„Lămurit ai spus, că Te vei înălța de pe pământ la cer, și ai făgăduit că vei trimite din cer pe Duhul Sfânt“.*⁵³⁶

Cântările acestui praznic, deși îl au în centru pe Hristos și lucrarea Lui, pun în evidență faptul că tot ce a făcut El, avea în vedere venirea Duhului Sfânt. Opera lui Hristos pe pământ a fost o parte a lucrării Sfintei Treimi, în raport cu omul, cu întreaga creație.

*„Ca un Dumnezeu având putere peste toate, și ca un Puternic surpând tăria morții, ai făgăduit, Hristoase, a trimite pe Duhul Sfânt, Care din Tatăl purcede“.*⁵³⁷

⁵³² *Ibidem.* Vecernia praznicului, Doamne strigat-am, stihira 1, p. 167.

⁵³³ *Ibidem.*....., stihira 3, p. 167.

⁵³⁴ Paul Evdochimov, *op. cit.* p. 98.

⁵³⁵ Penticostarul, *ed. cit.* Utrenia praznicului, cântarea 3, canonul 1, oda 1, p. 171.

⁵³⁶ *Ibidem.*, oda 2, p. 173.

Acestea stiindu-le, ne străduim si noi a ne învrednici de lucrarea mântuitoare a Treimii.

*„Luminându-ne, fratilor, cu Invierea Mântuitorului Hristos si ajungând la injumătățirea praznicului săptămânesc, să păzim cu curăție poruncile lui Dumnezeu; ca să ne învrednicim să prăznuim si Înălțarea si să ne bucurăm de venirea Sfântului Duh“.*⁵³⁸

C. *Sâmbăta Rusaliilor cu pomenirea celor adormiti*

*„Căci nu voiesc moartea păcătosului, zice Domnul Dumnezeu“.*⁵³⁹

În concepția creștină moartea e considerată drept usa de trecere din această viață trecătoare, la viața fără de sfârșit, la plenitudinea vieții împreună cu Hristos, fiind privită ca un eveniment firesc, universal si necesar, prin care trecem la comuniunea deplină cu Dumnezeu.⁵⁴⁰ Certitudinea întâlnirii noastre cu El în viața viitoare, Hristos ne-a dat-o prin Invierea Sa din morti, prin care S-a făcut „începătură celor adormiti“ (I Corinteni, 15, 20)

Pe credința în nemurirea sufletelor si învierea trupurilor se bazează practica Bisericii de a se ruga pentru cei adormiti.⁵⁴¹ Noi credem că omul odată creat nu se mai poate nimici deoarece poartă în el suflarea lui Dumnezeu.⁵⁴²

*„Inceput si chip mi s-a făcut mie porunca Ta cea ziditoare, că voinde să mă aduci la viață din împreunarea firii celei nevăzute si celei văzute, mi-ai zidit trup din pământ si mi-ai dat suflet cu dumnezeiasca si de viață făcătoarea Ta suflare. Pentru aceasta, Mântuitorule pe toti robii Tăi odihnește-i în latura celor vii si în corturile dreptilor“.*⁵⁴³

Biserica a consacrat Sâmbăta drept zi în care luând mijlocitori pe toti sfintii, să ne rugăm pentru părintii si fratii nostri mutati din această viață. Pe lângă aceasta, în cursul anului bisericesc, sunt consacrate anumite zile în care se face pomenirea generală a tuturor celor adormiti. Aceste zile sunt: Sâmbăta lăsatului sec de carne, sâmbetele a doua, a treia si a patra ale Postului Mare si Sâmbăta dinaintea

⁵³⁷ *Ibidem.* Utrenie, cântarea 4, canonul 1, oda 3, p. 173.

⁵³⁸ *Ibidem.* Utrenie, laude, Slavă... Si acum..., p. 184.

⁵³⁹ Iezechiel, 18, 32

⁵⁴⁰ Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran si Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgrean, *op. cit.* p. 365.

⁵⁴¹ Vasile Mitrofanovici, *op. cit.* p. 182.

⁵⁴² Olivier Clément, *op. cit.* p. 95.

⁵⁴³ Penticostarul, *ed. cit.* Sâmbăta Rusaliilor, Vecernie, stihoavnă, Slavă..., p. 343.

Pogorârii Duhului Sfânt.⁵⁴⁴ În Sâmbăta dinaintea Pogorârii Sfântului Duh, îi pomenim pe toti cei din veac adormiti părinti si frati ai noștrii, deoarece la Cincizecime, s-a pecetluit mântuirea lumii, prin Pogorârea Sfântului Duh, care își extinde lucrarea Sa mântuitoare, nu doar asupra celor vii, ci si asupra celor adormiti. Acesta este motivul, pentru care, chiar în ajunul praznicului, Biserica se roagă lui Dumnezeu, nu doar pentru ce vii, ci si pentru cei adormiti, pentru care cere fericire vesnică.⁵⁴⁵

Încă de la nasterea sa, praznicul Cincizecimii a fost în legătură cu pomenirea mortilor. Rusaliile au înlocuit o sărbătoare romană, *Rosalia*, sărbătorită în luna mai, în timpul când înfloreau trandafirii (rosa), al cărei obiect era de fapt pomenirea mortilor.⁵⁴⁶

Pentru vechimea obiceiului de a ne ruga pentru cei adormiti, la Rusalii, ne stă mărturie si una din rugăciunile de la Vecernia din ziua praznicului Cincizecimii, atribuită Sfântului Vasile cel Mare:⁵⁴⁷

*„Tu, Doamne al slavei celei vesnice, Fiule iubit al Părintelui celui de sus, Lumină vesnică din Lumină vesnică, Soare al dreptății, auzi-ne pe noi care ne rugăm Tie: odihnește sufletele robilor Tăi, ale părintilor si fratilor noștrii, care au adormit mai înainte, si ale celorlalte rudenii după trup, si ale tuturor de o credință cu noi, pentru tru care facem acum pomenire“.*⁵⁴⁸

În afară de zilele amintite, în Biserica Ortodoxă Română, în ziua Înălțării Domnului se face pomenirea Eroilor.

Deși în calendarele si Sinaxarele noastre, de cele mai multe ori, când este vorba de indicarea unei pomeniri a celor adormiti, se folosește expresia *„Pomenirea mortilor“*, în cuprinsul rugăciunilor, acestia sunt desemnati cu termenul de *„adormiti“*. În vechime, vorbindu-se de cei adormiti, se folosea cuvântul *„repasati“* (de la latinescul *repasare=a răposa*)⁵⁴⁹, care desemna clar pe cei trecuti în cealaltă viață, termen care, din păcate, în limbajul actual, nu mai este decât foarte puțin întrebuințat. Vorbind despre cei dintre noi, mutati la Domnul, este corect, să folosim cuvântul *„adormiti“*, care deși nu într-un totu corect, este totuși mult mai potrivit decât cuvântul *„morti“*, pentru simplul motiv că cei trecuti de la noi nu sunt morti. Deși trupul lor, s-a destrămat pentru o anumită perioadă, sufletul lor, din momentul creatiei, va trăi vesnic.

⁵⁴⁴ Vasile Mitrofanovici, op. cit. p. 183.

⁵⁴⁵ Ibidem. p. 184.

⁵⁴⁶ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Manual pentru Seminariile Teologice, op. cit., p. 19.

⁵⁴⁷ Vasile Mitrofanovici, op. cit. p. 184.

⁵⁴⁸ Penticostarul, ed. cit. Duminica Rusaliilor, Vecernie, rugăciunea 5 pentru cei adormiti, p. 384.

⁵⁴⁹ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Române, Manual Pentru Seminariile Teologice, op. cit. p. 20.

1. Sfânta Treime - cauza si scopul vietii noastre

„Numai Tu, singur, esti fără de moarte, Cea ce ai făcut si ai zidit pe om; iară noi pământeni din pământ suntem ziditi si întru acelasi pământ vom merge, precum ai poruncit, Cea ce m-ai zidit si mi-ai zis: pământ esti si în pământ te vei întoarce, unde toti pământeni mergem, făcând tânguire de îngropare, cântarea: Aliluia“⁵⁵⁰, spunem noi, adresându-ne lui Dumnezeu prin Icosul praznicului. Mărturisim că doar Dumnezeu este cel care are viata în Sine, fiind absolut independent, neconditionat de nimeni si de nimic exterior Lui.⁵⁵¹

In fata lui Dumnezeu ne mărturisim micimea noastră, dată de faptul că suntem fiinte create, dar stiind în acelasi timp că suntem făcuti după chipul Creatorului, că o parte din noi este suflu din suflarea Lui, ce nu va pieri niciodată, si întemeindu-ne pe acest fapt, îi cerem fericirea vesnică pentru cei adormiti:

„Inceput si chip mi s-a făcut mie porunca Ta cea ziditoare; că voind să mă aduci la viată din împreunarea firii celei nevăzute si celei văzute, mi-ai zidit trup din pământ si mi-ai dat suflet cu dumnezeiasca si de viată făcătoarea Ta insuflare. Pentru aceasta, Mântuitorule pe robii Tăi, odihnește-i în latura celor vii si în corpurile dreptilor“⁵⁵².

„Cea ce m-ai însufletit pe mine, omul, cu suflarea cea dumnezeiască, Dumnezeule Cel atotputernic, pe cei mutati învrednicește-i, Stăpane, împărăției Tale, ca să-Ti cânte Tie, Mântuitorule: Bine esti cuvântat Dumnezeul părintilor nostrii“⁵⁵³.

Dumnezeu ne-a creat spre a fii vesnici, spre a ne bucura de vesnicia împreunăpetrecerii cu El. Desi omul a căzut în păcat, Dumnezeu a continuat să-l sprijine, în vederea ajungerii la scopul dat lui prin creatie. La slujba Utreniei din Sâmbăta Rusaliilor, mărturisim că El este singurul ce domnește peste cei vii⁵⁵⁴, Cel care a zidit toate cu înțelepciune, a trimis pe prooroci să proorocească venirea Lui, si pe Apostoli să propovăduiască faptele Lui cele mari⁵⁵⁵, că El este Cel ce orânduiește pe cârmuitori, pe stăpânitori, pe judecători si pe ispravnici.⁵⁵⁶ Intemeindu-ne pe toate acestea, îi cerem lui Dumnezeu ca pe cei mutati de la noi, să-i învrednicească de fericire în viata vesnică:

⁵⁵⁰ Penticostarul, ed. cit. Sâmbăta Rusaliilor, Utrenie, Icos, p. 354.

⁵⁵¹ Pr. Prof. Isidor Todoran si Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgrean, op. cit. p. 103.

⁵⁵² Penticostarul, ed. cit. Vecernie, stihoavnă, Slavă..., p. 343.

⁵⁵³ Ibidem. Parastas, cântarea 7, Slavă..., p. 347.

⁵⁵⁴ Ibidem. Utrenie, stihoavnă, stihira 3, p. 358.

⁵⁵⁵ Ibidem. Utrenie, laude, Si acum..., p. 357.

⁵⁵⁶ Ibidem. Utrenie, cântarea 3, oda 2, p. 351.

*„Pe cei ce s-au mutat la Tine, Hristoase, învredniceste-i a do-
bândi slava Ta cea negrăită, unde este lăcasul celor ce se veselesc
si glasul bucuriei celei curate“.*⁵⁵⁷

Prin toate acestea, ne manifestăm credința că „revelația lui Dumnezeu în Iisus Hristos, care se transmite prin puterea Duhului Sfânt în Biserică, cuprinde nu numai istoria mântuirii, adică ceea ce a făcut Dumnezeu pentru noi în trecut, ci și viitorul mântuirii, adică ceea ce Dumnezeu face acum și ceea ce El pregătește pentru noi în viitor. Evanghelia nu este o simplă revelație istorică, ci are un mesaj și o putere profetică. Biserica păstrează vie amintirea celor întâmplate în trecut, dar ea orientează viața creștinului în viitor“.⁵⁵⁸

2. Invierea lui Hristos, temelul învierii noastre

*„Plâng și mă tânguiesc când gândesc la moarte și văd ză-
când în mormânturi frumusețea noastră, cea zidită după chipul
lui Dumnezeu, fără chip, neslăvită și fără înfățișare. O minune!
Ce taină este aceasta care s-a făcut cu noi? Cum ne-am dat stri-
căciunii? Cum ne-am înjugat cu moartea? Cu adevărat, precum
este scris, din porunca lui Dumnezeu, Celui ce dă adormiților o-
dihnă“.*⁵⁵⁹

După căderea omului în păcat până la venirea lui Hristos, moartea era totuși o pedeapsă, pedeapsa omului care păcătuse. După moartea trupului, sufletul nu se bucura de fericire deoarece prin păcat, omul se separase de Dumnezeu. Doar prin Invierea lui Hristos, raiul a fost iarăși deschis omului. După Inviere, moartea nu mai este semnul condamnării, astfel încât creștinul nu se mai teme de moarte, deoarece dincolo de ea se află nădejdea învierii.⁵⁶⁰ Precum Hristos a înviat, și acum petrece cu trupul în sânul dumnezeirii, avem credința că și noi vom învia, și ne vom învrednici de petrecerea acolo unde este El. „Pentru cei ce mor în nădejdea învierii, moartea omului, proprie condiției umane, este trecerea spre condiția umanității lui Hristos, pe care a transformat-o prin Moartea și Invierea Sa, deci trecerea spre o viață nouă“.⁵⁶¹ Murind Hristos, l-a înviat pe Adam și întreaga umanitate. Aceasta este credința noastră, pe care o mărturisim și la slujba Sâmbetei Rusaliilor, când privind cu nădejde la Invierea lui Hristos, ne rugăm pentru învierea tuturor celor adormiți într-o nădejde:

„După scularea ta cea din morți, Hristoase, moartea nu mai

⁵⁵⁷ *Ibidem*. Parastas, cântarea 4, oda 2, p. 346.

⁵⁵⁸ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *op. cit.* p. 159.

⁵⁵⁹ Pentecostarul, *ed. cit.* Vecernie, Slavă..., p. 342.

⁵⁶⁰ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *op. cit.* p. 154.

⁵⁶¹ *Ibidem*. p. 153.

stăpânește pe cei ce au murit întru dreapta credință. Pentru aceasta ne rugăm cu deadinsul, odihnește în curtile tale și în sânurile lui Avraam, pe robii Tăi, cei ce Ti-au slujit în curăție, de la Adam și până astăzi, pe părintii și pe frații noștri, prietenii, împreună și rudele, pe tot omul care a lucrat cele ale vieții, cu credință, și s-a mutat la Tine, Dumnezeule, în multe feluri și în multe chipuri, și îi învrednicește pe ei împărăției Tale celei celei cerești“.⁵⁶²

„Durere s-a făcut lui Adam gustarea din pom, în Eden, de demult, când sarpele și-a vărsat veninul; că printr’însul a intrat moartea, care a mistuit tot neamul omenesc; ci, Stăpânul venind, a surpat pe balaur și ne-a dăruit nouă învierea: Deci către Dânsul să strigăm: Fie-Ti milă, Mântuitorule, și pe cei ce i-ai luat, odihnește-i cu alesii Tăi, ca un Iubitor de oameni“.⁵⁶³

„Ratiunea învierii trupurilor este Invierea lui Hristos. Biserica tine să predice că nu există un alt Dumnezeu decât Creatorul, un alt Hristos decât cel născut din Maria, o altă speranță decât învierea“.⁵⁶⁴

3. Impărăția - comuniune cer-pământ

Prin Inviere și Înălțare, trupul lui Hristos, firea lui umană, și în ea tot trupul pământului, au intrat în spațiul treimic, aducând totul la același nivel în Tainele Bisericii, inima cea de taină a omenirii și a cosmosului. Inchisoarea acestei lumi a fost distrusă, portile morții desfiintate și puterea Pastelui oferită nouă tuturor.⁵⁶⁵ „In felul acesta, orice viață duhovnicească, se poate defini ca o creștere în noi a trupului de slavă, a omului celui tainic al inimii, care-si asumă întreaga realitate a omului celui din afară. Moartea mistică este o coborâre lucidă în moarte, pentru a-L întâlni aici pe Hristos și a intra în dinamismul Invierii Sale. Astfel, viața vesnică începe încă din această viață, ca o pregustare a Parusiei“.⁵⁶⁶

În această perspectivă, Sfintii Părinți, au evocat starea intermediară a celor adormiți, care și ei asteaptă venirea Impărăției pe care Sfintii o pregătesc. Nimeni nu se mântuiește singur, ci în comuniune cu toți, cu întreaga omenire devenită Trupul lui Hristos.⁵⁶⁷ Fără iubire nu există viață vesnică. „Cine nu iubeste pe fratele său rămâne în moarte“ (I Ioan 3, 14).

„Ca o ardere de tot și ca o pârgă a firii omenesti aducându-se

⁵⁶² Penticostarul, *ed. cit.* Vecernie, stihira 4 din ale mortilor, p. 342.

⁵⁶³ *Ibidem.* Utrenie, stihoavnă, Slavă..., p. 358.

⁵⁶⁴ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *op. cit.* p. 159.

⁵⁶⁵ Olivier Clément, *op. cit.* p. 98.

⁵⁶⁶ *Ibidem.* p. 98.

⁵⁶⁷ *Ibidem.* p. 99.

Mucenicii, proslăvitului Dumnezeu, pururea ne mijlocesc nouă mântuire“.⁵⁶⁸

„Iată dumnezeiestile cete ale Mucenicilor, adunările Apostolilor, ale Proorocilor și stolurile Dreptilor, Mântuitorule, pe Tine lăudându-Te, Te roagă, să mântuiești pe totii, pe care i-ai luat din lume“.⁵⁶⁹

Împreună cu sfinții, îngerii, împlinindu-și misiunea lor, contribuie și ei la realizarea împărăției.

„Acum, Milostive, Te împlânzesc pe Tine cetele îngerilor și herivimii cu dumnezeiestii serafimi se roagă; stăpâniile, scaunele și căpeteniile, puterile împreună cu arhanghelii și domniile cer de la Tine, Puternice, să Te milostivești spre sufletele pe care le-ai mutat“.⁵⁷⁰

Ca ceea ce s-a învrednicit a fi palat al celui Preaînalt, Maica Domnului, își aduce cel mai mare aport la fericirea noastră.

„Pe tine zid și liman te avem și rugătoare bineprimită către Dumnezeu, pe Care L-ai născut, Născătoare de Dumnezeu nenunțită, a credinciosilor mântuire“.⁵⁷¹

„Ceea ce esti dulceata îngerilor, bucuria celor întristati, ocrotitoarea creștinilor, Fecioară, Maică a Domnului, apără-ne pe noi și ne izbăvește de chinurile cele vesnice“.⁵⁷²

Noi cei de pe pământ, doritori de a atinge sfințenia, ne rugăm pentru cei adormiți zicând:

„Pentru totii cei ce au adormit, Stăpâne, și pentru toată vârsta, dregătoria și mărimea, totii ne rugăm cu căldură, ca să mântuiești pe cei ce i-ai mutat“.⁵⁷³

Împărăția lui Hristos e o împărăție a iubirii. Iubirea înseamnă în primul rând comuniune, neputându-se vorbi despre o fericire deplină și în același timp individuală a sfinților. Sfinții sunt cei ce au devenit existență în comuniune.⁵⁷⁴ Sfinții se bucură împreună și se roagă pentru noi, cei ce suntem încă pe cale. Noi, doritorii de a ajunge în împărăția comuniunii și a dragostei, ne rugăm unii pentru alții, ne rugăm pentru totii semenii noștri. Astfel, cei din cer și cei de pe pământ, vii și adormiți, îngeri și oameni, în comuniune, contribuim la instaurarea „împărăției“. Aportul nostru, al celor ce suntem încă în viața aceasta, la venirea împărăției, este

⁵⁶⁸ Penticostarul, ed. cit. Parastas, cântarea 5, oda 1, p. 346.

⁵⁶⁹ Ibidem. Utrenie, cântarea 5, oda 1, p. 352.

⁵⁷⁰ Ibidem. Utrenie, cântarea 9, oda 1, p. 355.

⁵⁷¹ Ibidem. Vecernie, Tropar, Si acum..., p. 344.

⁵⁷² Ibidem. Utrenie, Luminânda, Si acum..., p. 356.

⁵⁷³ Ibidem. Utrenie, cântarea 1, oda 2, p. 350.

⁵⁷⁴ Olivier Clément, op. cit. p. 101.

aducerea ei între noi prin trăirea unei vieti dumnezeiesti. Cu cât sunt mai multi cei ce trăiesc împărăția, cu atât mai mult aceasta se lărgeste.

„Vie împărăția Ta, facă-se voia Ta precum în cer așa și pe pământ!“

4. Rugăciunile pentru cei adormiti

*„Cela ce întru adâncul înțelepciunii, ca un Iubitor de oameni toate le chivernisești și ceea ce este de folos tuturor le dăruiești; unul Ziditorule, odihnește, Doamne, sufletele robilor Tăi; că întru Tine nădejdea și-au pus; în Făcătorul și Ziditorul și Dumnezeuul nostru“.*⁵⁷⁵

Rugăciunile pentru cei morți și sacrificiile aduse pentru curățirea păcatelor, au fost cunoscute și practicate în Vechiul Testament (II Macabei, 12, 42-46). În Biserică, pomenirea liturgică a celor adormiți, milosteniile în numele lor, au în vedere o fericită speranță.⁵⁷⁶ Dumnezeu nu predestinează și nu trimite pe nimeni în iad, ci vrea ca toți să ajungă la pocăință (I Petru, 3 9). Deși timpul de pocăință și mântuire este viata aceasta (II Corinteni, 6, 2), Biserica se roagă pentru cei adormiți, cu speranța că până la judecata universală, există posibilitatea schimbării stării în care se găsesc cei adormiți. Pentru cei ce se află în chinuri, sperăm o ameliorare, sau chiar trecerea lor în starea de fericire prin mila lui Dumnezeu. Pentru cei ce se află în starea de fericire, nădăjduim ca rugăciunile noastre să le aducă un spor de bucurie. Biserica n-a făcut și nu face speculații asupra schimbărilor ce se produc în urma rugăciunilor pentru cei adormiți. Ea se roagă pentru ei lui Dumnezeu, lăsând ca El în bunătatea și dreptatea Sa, să hotărască destinul vesnic al fiecăruia.

*„Odihnește Mântuitorul nostru cu dreptii pe robii Tăi, și-i sălăsluiește pe dânsii în curtile Tale, precum este scris; trecându-le ca un Bun greselile cele de voie și cele fără de voie, și toate cele întru știință și întru neștiință, Iubitorule de oameni“.*⁵⁷⁷

Și în rugăciunile pentru cei adormiți, o chemăm ca mijlocitoare pe Maica Domnului și a noastră, ca una ce cunoaște bine neputințele noastre, și pentru sfintenia ei are mare îndrăzneală înaintea Stăpânului:

*„Pe cei mutați de la noi, din lucrurile trecătoare, sălăsluiește-i în corturile celor alesi și odihnește-i cu cei drepti, Mântuitorule, Cela ce esti fără de moarte; că de au și gresit ca niste oameni pe pământ, Tu, ca un Domn fără de păcat, iartă-le lor greselile cele de voie și cele fără de voie, pentru mijlocirile celeia ce Te-a născut pe Tine, ale Născătoarei de Dumnezeu, ca să strigăm cu un glas pentru dânsii: Aliluia“.*⁵⁷⁸

⁵⁷⁵ Penticostarul, ed. cit. Vecernie, Tropar, p.344.

⁵⁷⁶ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, op. cit. p. 165.

⁵⁷⁷ Penticostarul, ed. cit. Utrenie, sedealna după a doua stihologie, p. 250.

Biserica se roagă pentru toti cei adormiti. Toti oamenii sunt frati ai nostri, destinati să ajungă la acelasi tel. Impărăția lui Dumnezeu tinde să-i cuprindă pe toti, dragostea noastră se îndreaptă spre toti, astfel încât în rugăciune îi aducem pe toti în fata lui Dumnezeu, cu nădejdea în bunătatea Lui.

*„Cela ce toate le-ai făcut cu voia Ta, pe creștinii care au adormit întru credință; părinți, strămoși, bunici și străbuni, frati și prieteni, bogati și săraci, împărați și domni, pe cei de laolaltă și pe sihaștri, odihnește-i, rugămu-ne, unde este petrecerea multimei tuturor dreptilor și Sfintilor Tăi, ca un Dumnezeu lesne iertător, Stăpâne, Hristoase Impărate, dăruind iertare de păcatele pe care le-au săvârșit, tuturor robilor Tăi“.*⁵⁷⁹

5. Obiectul rugăciunilor pentru cei adormiti

Rugăciunea noastră pentru cei adormiti urmărește ca ei să se învrednicească de viața cea fericită. Nu știm unde se găsește cineva care a trecut din viața aceasta. Deși în multe cazuri, facem unele presupuneri, nu avem totuși putința de a cunoaște locul și starea celui adormit. Singurul care știe cele ascunse ale inimilor, și în măsură să facă o judecată dreaptă, este Dumnezeu. Știind că până la judecata universală, nici bucuria, nici condamnarea sufletelor, nu sunt definitive⁵⁸⁰, ne rugăm ca toti să aibă parte de fericire.

*„Pe cei ce s-au mutat la Tine, Hristoase, învrednicește-i a dobândi slava Ta cea negrăită, unde este lăcasul celor ce se veselesc și glasul bucuriei celei curate“.*⁵⁸¹

*„Cu sfintii odihnește, Hristoase, sufletele robilor Tăi, unde nu este durere nici întristare nici suspin, ci viață fără de sfârșit“.*⁵⁸²

*„Binevoieste Hristoase, ca cei ce s-au mutat în credință, să aibă parte de strălucirea cea luminoasă și dumnezeiască a Ta, dăruindu-le odihnă, ca un singur Indurat, în sânurile lui Avraam, și învrednicește-i de fericirea cea vesnică“.*⁵⁸³

„Pământul celor blânzi“⁵⁸⁴, sânul lui Avraam⁵⁸⁵, locul unde „nu este durere nici întristare nici suspin, ci viață fără de sfârșit“⁵⁸⁶, „lăcasurile

⁵⁷⁸ *Ibidem.* Utrenie, Condac, p. 353.

⁵⁷⁹ *Ibidem.* Utrenie, sedealna, p. 351.

⁵⁸⁰ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *op. cit.* p. 156.

⁵⁸¹ Penticostarul, *ed. cit.* Parastas, cântarea 4, oda 2, p. 346.

⁵⁸² *Ibidem.* Parastas, Condac, p. 347.

⁵⁸³ *Ibidem.* Parastas, cântarea 9, oda 2, p. 348.

⁵⁸⁴ *Ibidem.* Parastas, cântarea 8, Slavă..., p. 348.

⁵⁸⁵ *Ibidem.* Parastas, cântarea 9, oda 2, p. 348.

*sfintilor*⁵⁸⁷, sunt denumiri prin care desemnăm starea și locul de fericire, numite cu un cuvânt rai. Raiul desemnează „Sfera și comuniunea lui Dumnezeu”⁵⁸⁸, și prezenta în persoană a Domnului cel proslăvit⁵⁸⁹ (Matei, 24, 30; Apoc. 1,7), precum și o stare de biruintă (Apoc. 2, 7). Rugăciunea Bisericii este ca toți să devină cetățeni ai raiului, unde să aibă parte de fericirea vesnică, izvorâtă din Dumnezeu.

„Când vei veni, Mântuitorule, împreună cu îngerii pe scaunul slavei Tale, să judeci pământul, atunci umple de dumnezeiasca Ta bucurie sufletele robilor Tăi, ca să cânte neîncetat și să strige: Bine esti cuvântat Dumnezeul părintilor noștri”.⁵⁹⁰

6. Intelpeciunea mortii

În înțelepciunea biblică și în cugetarea filocalică, gândul la moarte este prezentat drept o mare înțelepciune. L-am putea numi de altfel și gândul la sfârșitul vieții pământestii și la viața vesnică, gândul la Dumnezeu.

Și în această zi, precum de fiecare dată, când se întâlnește cu fenomenul morții, omul își pune mai acut unele întrebări, referitoare la sensul vieții pământestii, la felul cum trebuie să-și trăiască această viață în vederea dobândirii vesniciei.

„Cu adevărat desertăciune sunt toate și viața aceasta este umbră și vis. Că în desert se tulbură tot pământeanul precum a zis Scriptura: Când vom dobândi lumea, în groapă ne vom sălăslui, unde sunt împreună împărații și săracii. Pentru aceasta, Hristoase, Dumnezeule, pe cei mutați de la noi, odihnește-i, ca un Iubitor de oameni”.⁵⁹¹

În fața morții ne dăm seama că un singur lucru este cu adevărat important în viață - apropierea de Dumnezeu, unirea cu El. Toate ale vieții pământestii ne sunt date spre a câștiga în acest scurt timp fericirea vesnică. Toate cele ce le facem urmărind altceva decât pe Dumnezeu, sfârșesc în fața mormântului.

„Toti cei cu mintea atintită la viață, veniti de vă uitati în mormânturi și plecându-vă ochii, priviti amăgirea lumii! Unde este acum frumusețea trupului și slava bogăției? Unde este trufia vieții? Cu adevărat toate sunt desarte. Pentru aceasta să strigăm către Mântuitorul: Pe cei ce i-ai ales din acestea trecătoare, odihnește-i, pentru mare mila Ta”.⁵⁹²

⁵⁸⁶ *Ibidem*. Parastas, Condac, p. 347.

⁵⁸⁷ *Ibidem*. Utrenie, laude, stihira 6, p. 357.

⁵⁸⁸ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *op. cit.* p. 156.

⁵⁸⁹ *Ibidem*. p. 156.

⁵⁹⁰ Pentecostarul, *ed. cit.* Utrenie, cântarea 7, oda 1, p. 354.

⁵⁹¹ *Ibidem*. Parastas, sedeală, p. 345.

⁵⁹² *Ibidem*. Utrenie, laude, stihira 2, p. 356.

*„Acum este în mormânt cel ce era pe scaun, acum cel ce era în porfiră s-a îmbrăcat cu putreziciunea; că nu mai este pe scaun, ci zace în mormânt. Iată s-a stins stăpânia împărătească; iată viața omenească ca un vis trece. Pentru aceasta să strigăm către Mântuitorul: Pe cei ce i-ai ales, odihnește-i, pentru mare mila Ta“.*⁵⁹³

În vesnicie rămâne un singur lucru - dragostea. Pomenindu-i pe cei adormiți, să ne aducem aminte că nu peste mult timp vom fi și noi între ei, și în fața lui Dumnezeu toate cele ascunse se vor descoperi. Atunci ne vom bucura de tot ceea ce am făcut în vederea unirii cu Dumnezeu.

7. Reflexii în legătură cu pomenirea celor adormiți

*„A înviat Hristos și nici un mort nu este în groapă, căci Hristos sculându-Se din morți, începătură învierii celor adormiți S-a făcut“.*⁵⁹⁴ Penticostarul nu ar fi fost complet fără o slujbă de pomenire a celor adormiți. Darurile Sfântului Duh s-au revărsat peste întreaga Biserică, peste vii și adormiți. Opera mântuitoare a lui Dumnezeu a avut în vedere întreaga umanitate, din care noi, cei acum în viață (care peste puțin vom fi între cei adormiți), reprezentăm doar o mică parte.

Rugăciunea Bisericii pentru cei adormiți este manifestarea dragostei noastre, reflectare a iubirii dumnezeiești care ne cuprinde, și care vrea ca toți să se bucure de fericire. Știind că nimeni nu mai poate să moară odată ce s-a născut, ne bucurăm că va veni ziua când vom putea petrece împreună cu toți cei dragi ai noștri, când vom fi în desăvârșită comuniune întreolaltă și cu Dumnezeu. Aceasta este și motivația rugăciunilor noastre pentru cei adormiți. Ne rugăm pentru ca toți ai noștri să ajungă la Dumnezeu, unde noi însine dorim să ajungem, și unde ne vom bucura împreună.

Întregul cult al celor adormiți se sprijină pe faptul că „după Învierea lui Hristos nu există moarte absolută“⁵⁹⁵, deoarece înviind Hristos, iadul a fost prădat, moartea s-a pierdut și viața vietește.⁵⁹⁶ „Astfel misterul vieții viitoare este misterul restituirii eshatologice a umanității și a creației de către Hristos Cel înviat, Marele Împărat al veacurilor“⁵⁹⁷, cultul celor adormiți transformându-se în cultul Învierii. Rugându-ne pentru cei adormiți, ne manifestăm credința în Învierea lui Hristos drept garanție a învierii noastre a tuturor, pentru a petrece în comuniunea dragostei desăvârșite, în comuniunea cu Dumnezeu și cu întreaga umanitate.

Întregul Penticostar este o mărturie a dragostei lui Dumnezeu, care din iubire a întreprins lucrarea mântuitoare ce ne-a avut în vedere pe noi, întreg neamul

⁵⁹³ Ibidem. Utrenie, laude, stihira 3, p. 357.

⁵⁹⁴ Ibidem. Utrenia Învierii, Cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 14.

⁵⁹⁵ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, op. cit. p. 84.

⁵⁹⁶ Penticostarul, ed. cit. Utrenia Pastilor, Cuvântul Sfântului Ioan Hrisostom, p. 14.

⁵⁹⁷ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, op. cit. p. 84.

omenesc, de la Adam până la sfârșitul veacurilor. Hristos a înviat pentru ca și noi să avem parte de înviere, S-a înălțat cu trupul la Tatăl arătându-ne că acolo vom fi înălțati totii cei ce vom avea potrivit credinței în Inviere. Duhul Sfânt pogorându-se a restabilit unitatea noastră între noi și cu Dumnezeu, unitate sfâșiată de păcat, iar acum petrece pururea cu noi, conducându-ne spre Tatăl. Totii oamenii suntem chemați la a trăi în împărăția lui Dumnezeu, inaugurată de Inviere, făcută vizibilă la Înălțare și desăvârșită la Rusalii, în împărăția iubirii.

Concluzii cu privire la spiritualitatea ortodoxă, așa cum se reflectă ea din Penticostar

Spiritualitatea ortodoxă este una și unitară. Ea prezintă procesul îndumnezeirii omului precum și încununarea acestuia, cu starea de maximă participare la viața dumnezeiască.

În unitatea și unicitatea ei, spiritualitatea ortodoxă, are mai multe nuanțe, diferite de la o sărbătoare la alta, de la un timp liturgic la altul, nuanțe care îi dau varietatea și strălucirea ei. În privința principalelor perioade liturgice din cursul unui an bisericesc, timpul Octoihului reliefează activitatea învățătoarească a Mântuitorului. În perioada Triodului îl avem în vedere pe Hristos ca Preot și Jertfă în același timp, aceasta fiind perioada, când noi, cugetând la Jertfa lui Hristos, ne urcăm duhovnicește spre praznicul Invierii, sărbătoare ce inaugurează perioada Penticostarului. Odată cu Invierea lui Hristos se deschide timpul Împărăției lui Dumnezeu, timp evocat de imnele și rugăciunile Penticostarului. Împărăția lui Dumnezeu este împărăția Sfintei Treimi. Perioada de la Paști până la Rusalii, este o ascendentă revelație a Treimii, o continuă punere în evidență a triadologiei, doctrina fundamentală a creștinismului, mărturisită în simbolul de credință.⁵⁹⁸

La Paști, întreaga făptură se bucură de Invierea lui Hristos, Cel ce a omorât moartea și ne-a împăcat cu Tatăl, inaugurând împărăția vesnică.

La patruzeci de zile după Paști, Mântuitorul nostru s-a înălțat la cer, în sânurile Tatălui, pentru a-L trimite în lume pe Mângâietorul.

Cincizecimea este termenul final al iconomiei Întrupării, precum și capul iconomiei Duhului Sfânt și al istoriei Bisericii. Dacă la Paști, Hristos se arătase în lumină, la Rusalii El trimite flacăra Duhului peste adunarea Apostolilor. Cincizecimea este sărbătoarea Treimii și sărbătoarea Bisericii. Legătura inseparabilă dintre iconomia Fiului - Unul, și iconomia Duhului Sfânt - Ungerea⁵⁹⁹, este clar reliefată de trimiterea în lume a Mângâietorului de către Fiul. În centrul sărbătorii stă Persoana Duhului Sfânt, care descoperă Persoana Cuvântului întrupat, care la rândul ei arată Persoana Tatălui. Fiul și Duhul sunt „cele două mâini ale lui Dumnezeu“, după o expresie a Sfântului Irineu de Lyon⁶⁰⁰, de care Tatăl s-a folosit pentru a-l repune pe om în demnitatea inițială, pentru a-l întoarce în Împărăția dragostei treimice. Mângâietorul este cel care prin Biserică, în absența fizică a lui Iisus, asigură prezența lui Dumnezeu în lume și revărsă harul divin, revărsându-se El Insuși sub forma darurilor.

Spiritualitatea Penticostarului este model de viață dumnezeiască, cosmosul fiind cuprins în împărăția dragostei treimice. Pe pământ se trăiește precum și în cer.

Pentru a prezenta roadele împărăției, Biserica a așezat în prima Duminică după Rusalii, Sărbătoarea Tuturor Sfinților, praznic la care îi pomenim pe toți cei ce

⁵⁹⁸ *Ibidem.* p. 42.

⁵⁹⁹ *Ibidem.* p. 90.

⁶⁰⁰ Kallistos Ware, *Ortodoxia. Calea Drepte Credințe*, traducere de E. Chiosa, G. Jacotă și Pr. D. Alincăi, Iasi, 1993, p. 36.

au valorificat roadele mântuirii, trăind o viață după modelul treimic, întrupând împărăția. Sfinții sunt pentru noi modele de oameni îndumnezeiți, spre care privind, încercăm să-i urmăm, trăind și noi iubirea treimică.

În timp ce spiritualitatea Octoihului și mai ales cea a Triodului, prezintă urcusul nostru spre Dumnezeu, spiritualitatea penticostară este aceea a plinătății vieții dumnezeiești, a vieții în har, în împărăția lui Dumnezeu, așa cum se vede ea în comuniunea sfinților. Spiritualitatea Penticostarului, culmea spiritualității ortodoxe, este încadrată în alte chipuri de spiritualitate, care ne arată cum putem urca spre Dumnezeu, la care, dacă luăm aminte, trăindu-le, putem năzui să trăim și spiritualitatea penticostară, să fim membri ai împărăției.

Așa cum se vede din slujbele întregii perioade a Penticostarului, spiritualitatea acestuia, are câteva dimensiuni esențiale.

Hristocentrismul. Întregul Penticostar este o continuă revelație a lui Hristos și a roadelor operei mântuitoare a Lui, astfel încât hristocentrismul este baza tuturor celorlalte dimensiuni ale spiritualității perioadei Cincizecimii. Belsugul de daruri revărsat asupra noastră este posibil doar în și prin Hristos și Învierea Lui, Hristos fiind centrul întregii spiritualități ortodoxe, în gândire și trăire, și centrul spiritualității, așa cum ni se înfățișează ea în Penticostar.

*„Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând,
și celor din morminte viață dăruindu-le“.⁶⁰¹*

Universalismul. Lucrarea răscumpărătoare a lui Dumnezeu, ne-a avut în vedere pe toți cei ce zăceau în moartea păcatului. Nu întâmplător, prima catavasiă a Utreniei Pastilor cheamă toate popoarele să se bucure de Înviere.

*„Ziua Învierii, popoare să ne luminăm! Pastile Domnului,
Pastile! Că din moarte la viață și de pe pământ la cer, Hristos
Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce-i cântăm cântare de biruință“.⁶⁰²*

Bucuria. Faptul că prin Hristos, Dumnezeu ne-a trecut „din moarte la viață și de pe pământ la cer“⁶⁰³, că prin Învierea lui Hristos ni s-au deschis portile raiului, este pentru noi izvor de bucurie. Bucuria Învierii se transformă în bucuria de a petrece în împărăția lui Dumnezeu, astfel încât spiritualitatea Penticostarului este o chemare la bucuria de a fi împreună cu Dumnezeu.

Dragostea. Sfânta Treime este modelul dragostei desăvârșite. Din dragoste pentru noi, Dumnezeu a întreprins întreaga lucrare mântuitoare, de roadele căreia ne bucurăm. Penticostarul, după ce ne prezintă dragostea divină revărsată asupra noastră, se încheie cu prezentarea sfinților, ca oameni ce au întrupat în ei această dragoste. Acest sfârșit este o chemare adresată nouă tuturor. Dragostea treimică, trebuie „să aibă asupra noastră, asupra vieții noastre cotidiene un efect nu mai puțin decât revoluționar. Creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu în Treime, oamenii sunt chemați să reproducă pe pământ taina iubirii reciproce din Treimea cerească“.⁶⁰⁴

⁶⁰¹ Penticostarul, ed. cit. Utrenia Pastilor, Tropar, p. 6.

⁶⁰² Ibidem. Utrenia Pastilor, cântarea 1, irmos, p. 7.

⁶⁰³ Ibidem......p. 7.

⁶⁰⁴ Kallistos Ware, op. cit. p. 41.

Eshatologismul. Intreaga spiritualitate ortodoxă este orientată eshatologic. Această dimensiune este puternic reliefată și de întregul Penticostar, care ne prezintă în special două lucruri: dragostea treimică îndreptată spre om, manifestată în întreaga operă de mântuire a acestuia, și viața cerească de care se bucură cei care își însușesc roadele binefăcătoare ale acestei opere dumnezeiești, comuniunea dintre Dumnezeu, Care se pogoară asupra omului, și omul ce se ridică pentru a petrece în sânul Treimii. „*O Pastile cele mari și prea sfintite, Hristoase! O Intelepciunea și Cuvântul lui Dumnezeu și Puterea! Dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine mai adevărat, în ziua cea neînserată a împărăției Tale*“.⁶⁰⁵

Nouă nu ne rămâne prin urmare decât „*să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiata lumină a Învierii*“⁶⁰⁶ și să-L auzim zicând (și către noi), „*Bucurati-vă*“⁶⁰⁷, iar noi, cântându-I cântare de biruință,

„*Să mâncăm cu mâncare adâncă, și în loc de mir cântare să aducem Stăpânului și să vedem pe Hristos, Soarele Dreptății, tuturor viată răsărind*“.⁶⁰⁸

Epilog - „Cuvântul de învățătură“ la Pasti, al Sfântului Ioan Gură de Aur monument de spiritualitate ortodoxă

În încheierea considerațiilor asupra spiritualității ortodoxe a Penticostarului am considerat potrivită prezentarea celui mai reprezentativ cuvânt, în care este rezumată întreaga spiritualitate ortodoxă, inclusiv cea legată de perioada Cincizecimii. Este vorba de „*Cuvântul de învățătură*“, de la Pasti, al Sfântului Ioan Hrisostom, cuprins în slujba Învierii, monument de gândire și trăire ortodoxă, având în centru pe Domnul Iisus Hristos și Sfânta Sa Inviere, cu urmările ei pentru noi toți dreptmăritorii creștini, și cu bucuria vremelnică și vesnică, ce își are temelia în Invierea Domnului, care este și învierea noastră. În perspectiva acestui cuvânt, credincioșii nu mai trebuie să se teamă de moarte și iad, nici să se întristeze pentru sărăcie și păcate, deoarece iertarea dată de Mântuitorul este o realitate la îndemâna tuturor credincioșilor.

„Atitudinea fundamentală, de îndemn general, de la care porneste Sfântul Ioan Gură de Aur este bucuria“⁶⁰⁹: „*De este cineva binecredincios și iubitor de Dumnezeu, să se bucure de acest praznic frumos și luminat. De este cineva slugă înțeleaptă, să intre bucurându-se întru bucuria Domnului său!*“⁶¹⁰

⁶⁰⁵ Penticostarul, ed. cit. Utrenia Pastilor, cântarea 9, oda 2, p. 12.

⁶⁰⁶ Ibidem....., cântarea 1, oda 1, p. 7.

⁶⁰⁷ Ibidem....., p. 7.

⁶⁰⁸ Ibidem....., cântarea 5, irmos, p. 8.

⁶⁰⁹ Nestor Vornicescu, Scriseri patristice în Biserica Ortodoxă Română până în secolul al XVII-lea, Craiova, 1983, p. 398.

⁶¹⁰ Penticostarul, ed. cit. Utrenia Învierii, p. 14.

„Nici cel mai mic efort duhovnicesc nu este refuzat, toti credinciosii sunt chemati la mântuire“.⁶¹¹ „De s-a ostenit cineva postind, să-si ia acum dinarul. De a lucrat cineva din ceasul cel dintâi, să-si primească astăzi plata cea dreaptă. De a venit cineva după ceasul al treilea, multumind să prăznuiască. Da a ajuns cineva după ceasul al saselea, să nu se îndoiască nicidecum; întru nimic nu se va păgubi. De a întârziat cineva până în ceasul al nouălea, să nu se teamă de întârziere, căci darnic fiind Stăpânul, primește pe cel din urmă ca si pe cel dintâi, odihnește pe cel din al unsprezecelea ceas, ca si pe cel ce a lucrat din ceasul cel dintâi; si pe cel din urmă miluieste, si pe cel dintâi mângâie; aceluia plătește si acestuia dăruiește; si faptele le primește, si gândul îl tine-n seamă; si lucrul îl pretuieste si vointa o laudă“.⁶¹²

Partea a doua a cuvântului e consacrată bucuriei Invierii si efectelor harului asupra sufletelor credinciosilor, în lupta lor împotriva răului.⁶¹³ „Pentru aceasta intrati toti întru bucuria Domnului nostru; si cei dintâi si cei de-al doilea, luati plata. Cu totii împreună dăntuiti. Cei care v-ati înfrânat si cei lenesi, cinstiti ziua. Cei care ati postit si cei care n-ati postit, veseliti-vă astăzi“.⁶¹⁴

Prin Euharistie, participăm perpetuu la nemurire. „Masa este plină, ospătați-vă toti. Vitelul este mult, nimeni să nu iasă flămând. Bucurati-vă toti de ospățul credinței, împărtăsiți-vă toti de bogăția bunătății“.⁶¹⁵

Invierea a adus oamenilor iertarea de păcate si izbăvirea din moarte. „Nimeni să nu plângă; că s-a arătat împărăția cea pentru toti. Nimeni să nu se tânguiască pentru păcate; că iertarea din mormânt a răsărit. Nimeni să nu se teamă de moarte, că ne-a slobozit pe noi moartea Mântuitorului; a stins-o pe dânsa Cel ce a fost tinut de dânsa. Prădat-a iadul, Cel ce s-a pogorât la iad. L-a umplut de amărăciune, gustând din trupul Lui. Si aceasta, mai înainte, înțelegând-o Isaia, a strigat: Iadul, zice el, s-a amărât, întâmpinându-Te pe Tine jos. S-a amărât că s-a stricat, s-a amărât că s-a batjocorit; s-a amărât că s-a omorât. S-a amărât că s-a surpat; s-a amărât că s-a legat. Primit-a în sine un trup si de Dumnezeu s-a lovit. Primit-a pământ si s-a întâlnit cu cerul. Primit-a ce a văzut si a căzut prin ce n-a văzut. Unde-ti este moarte, boldul? Unde-ti este iadule, biruinta? Inviat-a Hristos si tu ai fost nimicit. Inviat-a Hristos si au căzut dracii; înviat-a Hristos si se bucură îngerii; înviat-a Hristos si viata vietuieste; înviat-a Hristos si nici un mort nu este în groapă; că Hristos înviind din morti, începătură celor adormiti S-a făcut. A Căruia este slava si stăpânirea, în vecii vecilor. Amin“.⁶¹⁶

⁶¹¹ Nestor Vornicescu, op. cit. p. 355.

⁶¹² Penticostarul, ed. cit. Utrenia Pastilor, p. 14.

⁶¹³ Nestor Vornicescu, op. cit. p. 304.

⁶¹⁴ Penticostarul, ed. cit. Utrenia Pastilor, p. 14.

⁶¹⁵ Ibidem. p. 14.

⁶¹⁶ Ibidem. p. 14.

Bibliografie

I. Izvoare

- Sfânta Scriptură - Bucuresti, 1988, p. (-1417).
- Das Neue Testament (Einheitsübersetzung) - Stuttgart, 1979, p. (-664).
- Ceaslov -Bucuresti, 1990, p. (-479).
- Liturghier - Bucuresti, 1980, p. (-479).
- Molitfelnic - Bucuresti, 1992, p. (-738).
- Octoiul Mic - Sibiu, 1991, p. (-272).
- Penticostarul - Bucuresti, 1953, p. (-472).
- Sf. Ioan Hrisostom, Cuvântări la praznice Impărătești, Bucuresti, 1942, p. (-318).
- Evagrie Ponticul, Capete despre Rugăciune, în Filocalia vol. I p. (-461).

II. Studii si reviste

- Constantin Andronikof, Le Cycle Pascal, Lausanne si Paris, 1985, p. (-369).
- Ion Bianu si Nerva Hordos, Bibliografia Românească Veche, Tomul I, Bucuresti, 1903, p. (-571).
- Idem. Bibliografia Românească Veche, Tomul II, Bucuresti, 1910, p. (-570).
- Ion Bianu, Nerva Hordos si Dan Simionescu, Bibliografia Românească Veche, Tomul III, Bucuresti, 1912-1936, p. (-777).
- Ion Bianu si Dan Simionescu, Bibliografia Românească Veche, Tomul IV, Bucuresti, 1944, p. (-372).

Protos. Olivian Bindiu, De la cuvânt la faptă -Predici la duminicile de peste an, Bucuresti, 1991, p. (-368).

Pr. Prof. Ene Braniste, Cincizecimea în viața credincioșilor, în rev. „Mitropolia Banatului“, XIV (1964), nr. 4-6, p. (125-323).

Idem. Liturgica Generală, Bucuresti, 1933, p. (-783).

Idem. Liturgica Specială, Bucuresti, 1980, p. (-500).

Idem. Predică la Sfânta Treime, în rev. „Mitropolia Olteniei“, XV (1963), nr. 5-6, p. (291-497).

Pr. Ilie D. Brătian, Predică la Pogorârea Sfântului Duh, în rev. „Mitropolia Olteniei“, XV (1963), nr. 5-6, p. (291-497).

Pr. Prof. Dr. Ion Bria, Curs de Dogmatică, (Curs tipărit), Sibiu, 1996, p. (-206).

Idem. Eclesiologia Comuniunii, în rev. „Studii Teologice“, XX (1968), p. (623-768).

Pr. Prof. Ion Bunea, Cuvânt de învățătură la Duminici și Sărbători, Sibiu, 1983, p. (-361).

Ieromonah Gabriel Bunge, Practica Rugăciunii Personale după Tradiția Sfinților Părinți sau Comoara în Vase de Lut, traducere de Ioan i. Ică jr. după originalul german Irdene Gefäse. Die Praxis des Personliches Gebetes nach der Ueberlieferung der Heiligen Väter, Sibiu, 1994, p. (-207).

Idem. Icoana Sfintei Treimi a Cuviosului Andrei Rubliov sau Celălalt Paraclit, traducere de Ioan i. Ică jr. după originalul german Der Andere Paraclit. Die Ikone der Heiligen Dreifattigkeit des Malersmönches Andrej Rubljov, Sibiu, 1997, p. (-100).

Badea Ciresanu, Tezaurul Liturgic al Sfintei Biserici Ortodoxe Crestine de Răsărit, Tomul II, Bucuresti, 1910, p. (-623).

Pr. Toma Chiricută, Anul în Predici, Bucuresti, 1996, p. (-238).

Olivier Clément, Trupul Mortii și al Slavei, traducere de Sora Eugenia Vlad, Bucuresti, 1996, p. (-123).

Dr. Grigorie Gh. Comsa, Predici la Sărbătorile Bisericești, Arad, 1925, p. (-110).

M. Costa de Beauregard, Dumitru Stăniloae-Mică Dogmatică Vorbită-Dialoguri la Cernica, traducere de Diac. Ion I. Ică jr., Sibiu, 1995, p. (-187).

Arhim. Athanasie Dincă, Sf. Teodor Studitul-Viata, Activitatea si Operele Sale, Bucuresti, 1940, p. (-99).

Pr. Dr. Nicolae Dură, La Duminica a saptea după Pasti, în rev. „Glasul Bisericii“, XXX (1981), nr. 6-8, p. 425-636.

Paul Evdochimov, Rugul Aprins, Timisoara, 1994, p. (-134).

P.F.Patriarh Iustin, Pastorală de Sfintele Pasti, în rev. „Biserica Ortodoxă Română“, CI (1983), nr. 5-6, p. (309-452).

Kardinal Josef Mindszenty, Die Mutter, Luzern, 1949, p. (-272).

Dr. Vasile Mitrofanovici, Liturgica Bisericii Dreptcredincioase de Răsărit, Prelegeri academice prelucrate, completate si editate de Prof. Dr. Teodor Tarnavski, Cernăuți, 1909, p. (-842).

Pr. Ilie D. Moldovan, Invățătura despre Sfântul Duh în Ortodoxie si Preocupările Ecumeniste Contemporane, Teză de doctorat în rev. „Mitropolia Ardealului“, XVIII (1973), nr. 7-8.

Ilie Moldovan, Teologia Invierii în opera Sfântului Maxim Mărturisitorul, în rev. „Studii Teologice“, XX (1968), nr. 7-8, p. 487-622.

Doctorand P. Ilie Moldovan, Teologia Duhului Sfânt după Catehezele Sfântului Simeon Noul Teolog, în rev. „Studii Teologice“, XIX (1967), nr. 7-8, p. 390-552.

Pr. Marin M. Negulescu, Predici la Duminici si Sărbători, 1991, p. (-136).

Zosim Oancea, Popasuri Omiletice, Sibiu, 1976, p. (-302).

Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Manual pentru Seminariile Teologice, Sibiu, 1972, p. (-388).

Idem. Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Manual pentru Facultățile de Teologie, Volumul II, Bucuresti, 1994, p. (-679).

Antonie Plămădeală, Tâlcuiri Noi la Texte Vechi, Sibiu, 1983, p. (-477).

Idem. Cuvinte la Zile Mari, Sibiu, 1989, p. (-362).

Ierom. Serafim Popescu, Iesit-a Semănătorul, Sibiu, 1948, p. (-160).

Arhim. Eufrosin Poteca, Predici si Cuvântări, M-rea Bistrita, 1993, p. (-127).

Michel Quenot, La Résurrection et l'Icone, Mame, 1992, p.(-314).

Pr. Prof. Gheorghe Sârbu, La Înălțarea Domnului, în rev. „Glasul Bisericii, XXIX (1970), nr. 5-6, p. 425-636.

Christian Schütz, Praktisches Lexikon der Spiritualität, Freiburg-Basel-Viena, 1988, p.(-1503).

Pr. Prof. Acad. Dr. Dumitru Stăniloae, Ascetica si Mistica Ortodoxă, Volumul I, Ascetica, M-rea Sfântul Ioan Botezătorul, Alba Iulia, 1993, p.(-197).

Idem. Ascetica si Mistica Ortodoxă, Volumul II, Mistica, M-rea Sfântul Ioan Botezătorul, Alba Iulia, 1993, p. (-207).

Idem. Chipul Evanghelic al lui Iisus Hristos, Sibiu, 1991, p. (-286).

Idem. Iisus Hristos sau Restaurarea Omului, Craiova, 1993, p. (-430).

Idem. Rugăciunea lui Iisus si Experienta Duhului Sfânt, Sibiu, 1995, p. (-121).

Drd. Dănut Cornel Suciu, Slujba Sfintelor Pasti de la Inceput până Azi, în rev. „Biserica Ortodoxă Română“, CI (1983), nr. 5-6, p. 309-452.

Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran si Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgorean, Teologia Dogmatică, Manual pentru Seminariile Teologice, Bucuresti, 1991, p. (-404).

Pr. Petre Vintilescu, Despre Poezia Imnografică din Cărțile de Ritual si Cântarea Bisericească, Bucuresti, 1937, p. (-400).

Nestor Vornicescu, Scieri Patristice în Biserica Ortodoxă Română până în Secolul al XVII- lea, Craiova, 1983, p. (-447).

Kallistos Ware, Ortodoxia, Calea Dreptei Credinte, traducere de E. Chiosa, G. Jacotă si Pr. D. Alincăi, Iasi, 1993, p. (-156).

Curriculum Vitae

Subsemnatul, Ieromonah Serafim Gheorghe Pătrunjel, m-am născut la 22 iulie 1970, în orasul Sfântu Gheorghe, judetul Covasna, din părintii Gheorghe si Maria.

Am urmat cursurile Scolii Generale Băcel (judetul Covasna) între anii 1976-1984. Din anul 1984 am urmat cursurile Liceului Industrial Nr. 2 Sfântu Gheorghe, sectia Filologie-Istorie, pe care l-am absolvit în anul 1988.

In primăvara anului 1990, am intrat ca vietuitor în obstea Mănăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, judetul Brasov, iar în toamna lui 1992 am reusit la examenul de admitere la Facultatea de Teologie Andrei Saguna din Sibiu.

In anul 1993 am fost tuns în monahism cu numele de Serafim, hirotonit diacon si preot în seama mănăstirii din care fac parte.

Cursurile Facultății de Teologie le-am absolvit în anul 1996.

Ierom. Serafim Gheorghe Pătrunjel

Declaratie

Subsemnatul Ieromonah Serafim Gheorghe Pătrunjel declar prin prezenta, că nu am folosit alte lucrări decât cele mentionate în lista bibliografică, că lucrarea nu este plagiată, ci-mi apartine în întregime.

Ierom. Serafim Gheorghe Pătrunjel

Cuprins

Cuvânt introductiv	1
<i>I. Consideratii generale asupra Pentecostarului</i>	3
1. Ce este Pentecostarul?	3
2. Istoricul Pentecostarului	3
a) Istoria Pentecostarului în tara noastră	6
3. Cum este alcătuit Pentecostarul?	7
4. Vremea Pentecostarului	8
5. Specificul Pentecostarului	9
<i>II. Spiritualitatea ortodoxă</i>	11
1. Ce înțelegem prin „spiritualitate“?	12
2. Se poate vorbi despre o spiritualitate ortodoxă? In ce constă ea?	12
3. Pe ce se întemeiază spiritualitatea ortodoxă?	15
<i>III. Sărbătorile Pentecostarului cu spiritualitatea lor</i>	16
A. Sfintele Pasti si Săptămâna luminată, culmea spiritualității ortodoxe	18
1. Cuvinte de la Pasti despre Pasti	20
2. Ce sărbătorim la Pasti?	21
3. Jertfă si Inviere	22
4. In fata Mântuitorului înviat	23
5. Invierea lui Hristos si învierea noastră	25
6. Bucurie în lumină	26
7. Chemări si îndemnuri ce ni se fac la Pasti	27
8. Concluzii	28
B. Sărbătoarea Înălțării Mântuitorului	30
1. Evenimentul Înălțării si sărbătorirea lui	31
2. Cine este Cel ce S-a înălțat ?	32
3. In ce constă Înălțarea?	34
4. Înălțarea Domnului si înălțarea noastră	35
5. Scopul Înălțării Domnului	36

6. Înălțarea Domnului - Eveniment cu dimensiuni cosmice _____	37
7. Teologia Înălțării Mântuitorului _____	38
8. În fața Înălțării Domnului _____	39
9. Chemările ce ni se fac în cuprinsul slujbei Înălțării _____	40
10. Texte reprezentative din cuprinsul slujbei de la Înălțare _____	42
11. Spiritualitatea Înălțării Domnului și a slujbei de sărbătorire a ei _____	43
C. Sărbătoarea Pogorârii Duhului Sfânt _____	43
1. Ce se înțelege prin Pogorârea Sfântului Duh? _____	45
2. Pogorârea Duhului Sfânt - împlinirea făgăduinței Mântuitorului _____	46
3. Cine este Duhul Sfânt? _____	47
4. Cum se manifestă Sfântul Duh? _____	48
5. Ce lucrează Duhul Sfânt? _____	49
6. Chemarea Sfântului Duh din partea credincioșilor _____	51
7. Texte reprezentative din slujba de la Pogorârea Sfântului Duh _____	52
8. Spiritualitatea ortodoxă a slujbei de Rusalii _____	54
IV. Duminicile Pentecostarului cu Spiritualitatea lor _____	56
A. Duminica Tomei _____	57
1. Pipăit-a Toma coasta Mântuitorului? _____	58
2. Ce a însemnat pentru Mântuitorul faptul pipăirii din partea lui Toma? _____	59
3. Ce a însemnat pentru Apostolul Toma însuși faptul de a fi pipăit pe Domnul? _____	60
4. Ce înseamnă pentru noi cei credincioși faptul că Sfântul Apostol Toma l-a pipăit pe Domnul cel înviat? _____	61
5. Cine este Cel ce a fost pipăit de Sfântul Apostol Toma? _____	62
6. Texte reprezentative din rânduiala de slujbă de la Duminica Tomei _____	63
7. Spiritualitatea ortodoxă întemeiată pe slujba de la Duminica Tomei _____	64
8. Pace vouă _____	65
B. Duminica Mironositelor _____	66
1. Martori ai Învmormântării și Invmierii Domnului _____	67
a) Martori ai Învmormântării _____	67
b) Martori ai Invmierii _____	68
2. Ce înseamnă a fi martor al lui Hristos Cel răstignit și înviat? _____	70

3. Iubire - Jertfă - Inviere _____	71
4. Reflexii teologice la Duminica Mironositelor _____	72
C. Duminica Slăbănogului si Duminica Orbului _____	74
1. Cine este Cel ce a vindecat pe slăbănog si a dat lumină celui orb ? _____	74
2. Hristos Fiul lui Dumnezeu, alinător al suferinței omului _____	76
3. Insemnătatea omului _____	77
4. Intunericul păcatului si lumina lui Hristos _____	78
a) Păcatul _____	79
b) Lumina _____	80
5. Consideratii teologice _____	80
D. Duminica Samarinencei _____	81
1. Cu cine s-a întâlnit la fântână Samarineanca ? _____	82
2. Hristos în căutarea oii celei pierdute _____	83
3. Ce a însemnat pentru femeia samarineancă întâlnirea cu Hristos ? _____	84
4. Apa si apa cea vie _____	85
a) Apa _____	85
b) Apa cea vie _____	86
5. Credință si misionarism _____	87
E. Duminica de după sărbătoarea Înălțării Mântuitorului _____	88
1. Iisus Hristos în lumina textelor de slujbă pentru Duminica a saptea după Pasti _____	89
2. Maica Domnului în aceleasi texte _____	90
3. Insemnătatea si rolul Sfintilor Părinti de la Niceea, precum si lauda lor _____	92
4. Spiritualitatea ortodoxă ce se desprinde din textele de slujbă de la Duminica Sfintilor Părinti _____	93
F. Duminica Tuturor Sfintilor _____	94
1. Categori de Sfinti _____	96
2. Lucrarea Sfintilor, chipul lor de manifestare _____	97
3. Sfintii ca mijlocitori pentru noi _____	99
4. Noi ca cinstitori ai sfintilor _____	100
5. Idealul sfinteniei _____	101
6. Spiritualitatea ortodoxă în raport cu sfintii si cu sfintenia _____	103

V. Zile mai importante din perioada Pentecostarului si spiritualitatea legată de ele _____ **104**

A. Vinerea din Săptămâna luminată, când se prăznuiește Izvorul dătător de viață al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu _____ **105**

1. Ce se înțelege prin „Izvorul dătător de viață al Maicii Domnului“ ? _____ 105
2. Darurile sau lucrarea izvorului. _____ 106
3. Noi în fata Izvorului de viață dătător _____ 108
4. Maica Domnului în spiritualitatea ortodoxă _____ 110

B. Miercurea Injumătățirii Cincizecimii _____ **111**

1. Hristos prezentat de slujba Injumătățirii Praznicului _____ 112
2. „Cel însetat să vină la Mine si să bea“ _____ 113
3. Fariseismul în fată cu roadele credinței si lucrarea apei _____ 114
 - a) Fariseismul _____ 115
 - b) Roadele credinței si lucrarea apei _____ 116
4. Spiritualitatea sărbătorii Injumătățirii Cincizecimii _____ 116

C. Sâmbăta Rusaliilor cu pomenirea celor adormiți _____ **118**

1. Sfânta Treime - cauza si scopul vietii noastre _____ 120
2. Invierea lui Hristos, temeiul învierii noastre _____ 121
3. Impărăția - comuniune cer-pământ _____ 122
4. Rugăciunile pentru cei adormiți _____ 124
5. Obiectul rugăciunilor pentru cei adormiți _____ 125
6. Intelepciunea mortii _____ 126
7. Reflexii în legătură cu pomenirea celor adormiți _____ 127

Concluzii cu privire la spiritualitatea ortodoxă, asa cum se reflectă ea din Pentecostar _____ **130**

Epilog „Cuvântul de învățătură la Pasti“, al Sfântului Ioan Gură de Aur, monument de spiritualitate ortodoxă _____ **132**

Bibliografie _____ **134**

Curriculum vitae _____ **138**

Declaratie _____ **139**

Cuprins _____ **140**

